

Ca. 37728

శ్రీకృష్ణాయవర బ్రహ్మణేనమః.

Tel 1020

హరిః ఓమ్.

శ్రీ మద్ద శో ప ని ష త్.

శ్రీ కృష్ణ ద్వై పా య న వి ర చి త మ్
బ్రహ్మసూత్రమ్.

శ్రీమహాభారతే - భీష్మపర్వణి

శ్రీకృష్ణపర బ్రహ్మణాస్వపరమంతరంగ

భక్తాయార్జునాయోపదేశితా నిఖిలోపనిషత్ప్రతిపాద్య

పరమతత్వార్థబోధకేయమ్

భగవద్గీతోపనిషదిత్యవహర్యమాణమోక్షగ్రంథః

యనమదల-వేంకటాచార్యేణ

వివేకకళానిధి

ముద్రాక్షరశాలాయాం

ముద్రాక్షరైరభి-తస్క-జయతేతరామ్.

MADRAS

ఉ ప ని ష ద్వి ప య సూ చి కా.

—*—
ప త్ర స ం ఖ్యా.

ఈశావాస్యోపనిషత్.	౧	* గౌడపాదకారికా.	౨౯
కేనోపనిషత్.	౨	తైత్తిరీయోపనిషత్.	౪౧
కఠోపనిషత్.	౫	బృహదారణ్యకోపనిషత్.	౭౩
ఐశ్వోపనిషత్.	౪౧	ఛాన్దోగ్యోపనిషత్.	౧౪౨
ముండకోపనిషత్.	౨౦	ఐతరేయోపనిషత్.	౨౦౭
మాండూక్యోపనిషత్.	౨౬		

బ్రహ్మసూత్రాధ్యాయానుక్రమణికా.

ప్రథమాధ్యాయః.	౨౧౧	తృతీయాధ్యాయః.	౨౨౦
ద్వితీయాధ్యాయః.	౨౧౫	చతుర్థాధ్యాయః.	౨౨౭

శ్రీగీతోపనిషద్విపయసూచికా.

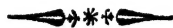
గీతామహాత్మ్యమ్.	౨౩౧	రాజవిద్యారాజగుహ్య.	౨౫౬
గీతార్థసంగ్రహమ్.	౨౩౪	విభూతివిస్తరయోగః.	౨౫౮
అర్జునవిషాదయోగః.	౨౩౭	విశ్వరూపసందర్శనయోగః.	౨౬౧
సాంఖ్యయోగః.	౨౪౦	భక్తియోగః.	౨౬౪
కర్మయోగః.	౨౪౪	క్షేత్రక్షేత్రజ్ఞవిభాగయోగః.	౨౬౬
జ్ఞానయోగః.	౨౪౬	గుణత్రయవిభాగయోగః.	౨౬౮
కర్మసన్న్యాసయోగః.	౨౪౮	పురుషోత్తమయోగః.	౨౬౯
అత్మసంయమయోగః.	౨౫౦	దైవాసురసంపద్విభాగ.	౨౭౧
పరమహంసవిజ్ఞానయోగః.	౨౫౩	శ్రద్ధాత్రయవిభాగయోగః.	౨౭౨
అక్షరపరబ్రహ్మయోగః.	౨౫౫	మోక్షోపదేశయోగః.	౨౭౪

శ్రీగురుభ్యోనమః.

శ్లోకము

ఈ శా వా స్యో ప ని ష త్.

హరిఃఓం || ఈశావాస్యమిదగ్ సర్వం యత్ప్రపంచజగత్త్వాంజగత్ ||
 తేనత్యక్తేనభుజ్జీధామాగృధఃకస్యస్పిధగమ్ || ౧ || కుర్వన్నేవేహకర్తాణిజి
 జీవిషేచ్ఛతగ్ సమాః | ఏవంత్యయినాన్యథేతోఽస్తి న కమః లిప్యతేనరే ||
 ౨ || అసుర్యానామతేలోకా అన్ధేన తమసావృతాః | తాగ్ స్తేప్రేత్యాభిగ
 చ్ఛన్తియేకేచాత్మహవోజనాః || ౩ || అనేజడేకంమనసోజవీయోనైనద్దేవా
 ఆత్మజ్ఞానాపూర్వ మషత్ | తద్ధావతోఽన్యానత్యేతి తిష్ఠత్తస్మిన్నపి
 మాతరిత్వాదధాతి || ౪ || తడజతితన్నైజతితద్ధౌరేతద్వదంతికే | తదంత
 రస్యసర్వస్య తదసర్వస్యాస్య బాహ్యతః | ౫ || యస్తు సర్వాణి భూతాని
 ఆత్మజ్యేవానువశ్యతి | సర్వభూతేషు చాత్మానంతతోనవిజగుప్సతే || ౬ || య
 స్త్విక సర్వాణిభూతాని ఆత్మైవాభూద్విజానతః | తత్రకోమోహఃకశ్చోక
 ఏకత్యమనువశ్యతః || ౭ || సపర్యగాచ్ఛక్రమకాయమత్రామస్మావిరంశుద్ధ
 మపావఃస్థం | కవిర్మనీషీపరిభూస్సవ్యయం భూః ర్యాధా తథ్యతోర్థా
 వ్యదధాచ్ఛాశ్వతీభ్యస్సమాభ్యః || ౮ || అన్ధంతమప్రవేశంతియేఽవిద్యాము
 పాసతే | తతోభూయ ఇవ తేత మోయఉవిద్యాయాగ్ రతాః || ౯ || అన్య
 దేవా హుర్విద్యయా అన్య దేవా హు రవిద్యయా | ఇతిశుశ్రుషధీరాణాం
 యేనస్తద్వ్యాచచక్షిరే || ౧౦ || విద్యాంచావిద్యాంచయస్తద్వేదోభయగ్
 సహ | అవిద్యాయామృత్యుంఽతీర్త్వావిద్యాయామృతమత్తుతే || ౧౧ || అన్ధం
 తమఃప్రవేశంతియేఽసంభూతిముపాసతే | తతోభూయ ఇవ తే తమోయ
 కసంభూత్యాగ్ రతాః || ౧౨ || అన్యదేవా హుస్సంభవాదన్యదా హు రసంభ
 వాత్ | ఇతిశుశ్రుషధీరాణాం యేనస్తద్వ్యాచచక్షిరే || ౧౩ || సంభూ
 తంచనినాశంచయస్తద్వేదోభయగ్ సహ | ఏనాశేనమృత్యుంఽతీర్త్వాసం

భూత్యామృతమశ్నుతే || ౧౪ || హిరణ్మయేనపాత్రేణ సత్యస్యాపిహితం
ముఖం | తత్త్వం పూషన్మపాపృణుసత్యధర్మాయదృష్టయే || ౧౫ || పూష
న్నే కర్షేయమసూర్యప్రాజాపత్యపూహరశ్శీక | సమాహతేజఃయత్రే
రూపం కల్యాణతమంత్రేవశ్యామి | యోసావసౌ పురుషస్సోహమస్మి ||
౧౬ || వాయురనిలమమృతమధేదంభస్మాత్తగ్ శరీరం | ఓంక్రతోస్తరకృతగ్
స్తరక్రతోస్తరకృతగ్స్తర || ౧౭ || అగ్నేనయసుపథారాయే అస్మాక్
విశ్వానిదేవవయనానిచిద్వాక్ | యయోధ్యస్తజ్జహురాణమేనో భూయి
స్తాంతేనమ ఉక్తింవిధేమ || ౧౮ || .. .. *

ఈశావాస్యోపనిషత్సమాప్తా.

శ్రీగురుభ్యోనమః.

కే నో ప ని ష త్ - ప్రథమః ఖండః.

హరిః ఓం || కేనేషితంపతతిప్రేషితం మనఃకేనప్రాణః ప్రథమప్రై
తియుక్తః | కేనేషితాం వాచమిమాం వదంతి చక్షుశ్శ్రోత్రంక ఉదేవో
యనక్తి || ౧ || శ్రోత్రస్యశ్రోత్రం మనసోమనో యద్వాచోహవాచం స
ఉప్రాణస్యప్రాణః | చక్షుషశ్చక్షురతిముచ్యధీరాః ప్రేత్యాస్తాల్లోకాద
మృతా భవన్తి || ౨ || నతత్రచక్షుగచ్ఛతి నవాగచ్ఛతి నో మనః | నవిద్యే
నవిజానీమోయథైతదను శిష్యాత్ || ౩ || అన్యదేవతద్విదితాదధోఅవిది
తాదధి | ఇతిశుశ్రుమపూర్వేషాంయేన సైద్ధ్యాచచక్షిరే || ౪ || యద్వా
చానభ్యుదితం యేనవాగభ్యుద్యతే | తదేవబ్రహ్మత్వంవిద్ధినేదం యదిదము
పాసతే || ౫ || యన్మనసానమనుతే యేనాహుర్మనోమతమ్ | తదేవబ్ర
హ్మత్వంవిద్ధినేదంయదిదముపాసతే || ౬ || యచ్ఛక్తుషోనపశ్యతి యేనచ

క్షూంపివశ్యతి । త దేవబ్రహ్మశ్వంవిధినేదంయదిదముపాసతే ॥ ౭ ॥ యచ్చా
త్రేణగక్రుణోతి యేనశ్రోత్రమిదంశ్రుతం । త దేవబ్రహ్మశ్వంవిధినేదంయది
దముపాసతే ॥ ౮ ॥ యత్ప్రాణే నప్రాణితయేన ప్రాణప్రణేయతే । త
దేవబ్రహ్మశ్వంవిధినేదంయదిదముపాసతే ॥ ౯ ॥ ... .. *

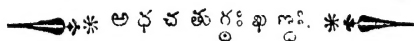
❖* అథ ద్వి తీ యః ఖ ణ్డః . ❖*

హరిః ఓం ॥ యదిమన్యసే సుపేదేతి దభ్రమేవాపి నూనం త్వం వేత్త
బ్రహ్మణోరూపం । యదస్యశ్వంయదస్యదేవేష్వతను మిమాంస్యమేవ తేమ
శ్వేవిదితం ॥ ౧ ॥ నాహంమన్యేసుపేదతనోనవేదేతవేదచ । యోనస్తద్వే
దతద్వేదనోనవేదేతవేదచ ॥ ౨ ॥ యస్యామతంతస్యమతంమతంయస్యనవే
దనః । అవిజ్ఞాతంజానతాంవిజ్ఞాతమవిజానతాం ॥ ౩ ॥ ప్రతిబోధవిదితం
మతమమృతత్వంహివిస్తతే । అస్తనాన్విత్తేవీర్యం విద్యయా విస్తతే మృతమ్ ॥
౪ ॥ ఇహచేదవేదీభసత్యమస్తి నచేదహవేదీన్తహతీవిస్థ్విః । భూతేషుభూ
తేషువిచింత్యధీరాఃప్రత్యాస్యాన్కోకాదవృతాభవన్తి ॥ ౫ ॥ ... .. *

❖* అథ తృ తీ యః ఖ ణ్డః . ❖*

హరిః ఓం ॥ బ్రహ్మహదేవేభ్యోవిగ్యేతస్యహబ్రహ్మణోవిజయేదేవా
అమహీయంత । తివిక్షన్తాన్తాకమేవాయం విజయోన్తాకమేవాయంమహీ
మేతి ॥ ౧ ॥ తద్దేహాంవిజ్ఞాతేభ్యోహప్రాదుర్భుధావతన్నవ్యజానన్తకీ
మిదంయక్షమితి ॥ ౨ ॥ తేన్నిమబ్రువన్ జాతవేద ఏతద్విజానీహికిమేత
ద్యక్షమితతథేతి ॥ ౩ ॥ తదభ్యద్రవత్తమభ్యవదతోన్సీత్యగ్నిర్వా అహమ
స్తీ త్యబ్రవిజ్ఞాతవేదావా అహమస్తీతి ॥ ౪ ॥ తస్మింస్తవ్యుకింవీర్యమిత్యపీ
దగ్ సర్వందహేయంయదిదంపృథివ్యామితి ॥ ౫ ॥ తస్మైత్యుగంసదధావేతద్ద
హేతితదుపప్రేయాయ స్వజవేన తన్నశశాకదగ్ధం సతతఏవనివృతేనై
తదశకంవిజ్ఞాతుంయదేతద్యక్షమితి ॥ ౬ ॥ అథవాయుమబ్రువన్ వాయువే
తద్విజానీహికిమేతద్యక్షమితతథేతి ॥ ౭ ॥ తదభ్యద్రవత్తమభ్యవదతోన్సీ
తివాయుర్వా అహమస్తీ త్యబ్రవిజ్ఞాతరిశ్వావాఅహమస్తీతి ॥ ౮ ॥ తస్మిం

స్తవ్యికింవీశ్యమిత్యపీదగ్ సర్వమాదదీయంయదదంపృథివ్యామితి॥౯॥ తస్మై
శృణంనిదధావే తదాదత్సేతి తదుపప్రేయాయ సర్వజవేన తన్నశశాకా
దాతుంసతతపవనివవృతే । నై తదశకంవిజ్ఞాతుం యదేతద్యత్మమితి ॥ ౧౦ ॥
అధేన్ద్రమబ్రువన్ మఘవన్నేతద్విజ్ఞానీహికిమేతద్యత్మమితి తథేతి తదభ్యుద్ర
వత్తస్మాత్తిరోదధే॥ ౧౧ ॥ సతస్మిన్నేవాకాశేస్త్రియమాజగామబహుశో
భమానామునాం హైమవతీంతాగ్ హూవాచకిమే త్యత్మమితి ॥ ౧౨ ॥

హరిః ఓం॥సాబ్రహ్మేతిహూవాచ బ్రహ్మణోవాఏతద్విజయే వహీ
యధ్యమితితతోహైవవిదాన్చుకారబ్రహ్మేతి ॥ ౧ ॥ తస్మాద్వాఏతేదేవా
అతితరామివాన్యాః దేవాః యదగ్నిర్వాయురింద్రస్తేహ్యేనన్నేదిష్టం
పస్సుశుస్తేహ్యేనత్ప్రథమోవిదాంచకారబ్రహ్మేతి ॥ ౨ ॥ తస్మాద్వా
భంద్రోతితరామివాన్యాః దేవాః సహ్యేనన్నేదిష్టంపస్సుశుసహ్యేన
త్ప్రథమోవిదాంచకారబ్రహ్మేతి ॥ ౩ ॥ తస్మైవఆదేశోయదేతద్విద్యతో
వ్యవ్యతదాథితీన్నమీమిషదాత్యశ్యధిచైవతమ్ ॥ ౪ ॥ అథాధ్యాత్మంయదే
తద్గచ్ఛతీవచమనోనేనచైతదుపస్తరత్యశీక్ష్యంసంకల్పః ॥ ౫ ॥ తద్గతద్వనంనా
మతద్వనమిత్యపాసితవ్యం సయఏతదేవంవేదాభిహ్రానంసర్వాణిభూతా
నిసంవాఞ్చన్తి ॥ ౬ ॥ ఉపనిషదంభోబ్రూహీత్యుక్తాతఉపనిషద్భాషీప్త్యం
వావత ఉపనిషదమబ్రూమేతి ॥ ౭ ॥ తస్మైతపోదమఃకర్తేతిప్రతిష్ఠావేదా
స్సర్వాఞ్ఞానిసశ్యమాయతనం ॥ ౮ ॥ యోవాఏతామేవంవేదాపహత్యపా
ప్తానమనంతేస్వగ్ధేలోకజ్యేయేప్రతిస్థితిప్రతితిష్ఠతి॥౯॥ ... .. *

కే నో ప ని ష త్స మా ప్రా.

శ్రీగురుభ్యోనమః.

కి రో ప ని ప ల్

అథ ప్రథమః స్తోత్రః

హరిః॥ ఉశక్త హనై వాజశ్రవసంసర్వవేదసందదౌతస్యహనచికే
తానామఫత్రతస ॥ ౧ ॥ తగ్ హకుమారగ్ సంతందషీతాసునీయ మానాసు
శ్రద్ధావివేకసోమనృత ॥ ౨ ॥ పీతోదకాజ్ఞాపృథాదగ్ధదోహానిరింద్రియాః।
అనన్దానామతేలోకాస్తాన్ గచ్ఛతీతాదదత్ ॥ ౩ ॥ సహజావాచపితరంత
తకస్తైమాంద స్యసీతి। ఓవీతి.రుంతృప్తీయంతగ్ హజావాచమృత్యవేత్వాద
దామీతి ॥ ౪ ॥ బహునామేమిప్రథమోబహునామేమిమధ్యమః। కిగ్ స్వీ
ద్యమస్యకర్తవ్యంయన్తయాద్యకరివ్యతి ॥ ౫ ॥ అనువశ్యయథాపూర్వేప్రతి
పశ్యతథాపరే। సస్యమివమర్త్యుపచ్యతేసస్యమివాజాయతేపునః ॥ ౬ ॥
వైశ్వానరఃప్రవిశత్య తిధిర్చాగ్రిహ్నోగృహం ॥ తస్యైతాగ్ శాన్తింకు
ర్వస్తీహరవైవస్వతోదః ॥ ౭ ॥ ఆశాన్తీక్షేసజ్జతగ్ సూన్యతాంచేష్టా
పూర్వేభత్రవహుగ్ శ్చసర్వా ॥ ఏకద్వ్యుజ్జేప్తురుషస్యాల్పమేధసోయస్యా
నశ్నౌవసతిబ్రాహ్మణోగృహే ॥ ౮ ॥ తిస్రోరాత్రీర్యదవాత్సీగృహే
మేఽనశ్నౌబ్రహ్మన్మతిధిర్మమస్యః। నమస్తేఽస్తుబ్రహ్మన్స్వస్తిమేఽస్తుత
స్తాత్సత్ప్రీతిక్రీవరావృణీష్వ ॥ ౯ ॥ శాన్తసజ్జుస్సుమనాయథాస్యాద్వీ
తమస్యగ్లోతమోమాభిషృతోః త్వష్ట్రస్సృష్టమాభిషదేత్ప్రతీతపితత్ప్ర
యాణాంప్రథమంవరంవృణే ॥ ౧౦ ॥ యథాపురస్తాద్భవితాప్రతీతబౌద్ధా
లకిరారుణిర్మష్టస్సృష్టః। సుఖగ్ రాత్రీశయితావీతమస్యస్తాన్ దదృశి
వాప్రత్యముఖాశ్చ ముక్తమ్ ॥ ౧౧ ॥ స్వగ్నేలోకేనభయంకించనాస్సినత
త్రత్యంసజగయాదీభిః। ఉభేరర్వా అశనాయాపిపాసే శోకానిగోమోద

తేస్వగ్గలోకే ॥ ౧౨ ॥ సత్వమగ్నిగ్ స్వగ్గమభ్యేషిమృత్యోప్ర బ్రూహితగ్
 శ్రద్ధధానాయమహ్యం । స్వగ్గలోకా అమృతత్వంభజంతపతద్వితీయేనవృణే
 వరేణ ॥ ౧౩ ॥ ప్రతేబ్రవీమితదుమేనిబోధస్వగ్గ్యమగ్నింఃనచికేతఃప్రజా
 నన్ ॥ అనంతలోకాఃప్రిమథోప్రతిష్ఠాం విద్ధిస్వమే నన్నిహితం గుహయామ్ ॥
 ౧౪ ॥ లోకాదిమగ్నింతమువాచతస్త్యైవాజ్ఞప్తకాయావతీర్వాయధావా ।
 సచాపితస్త్రిత్యవదద్యథోక్తమథాస్యమృత్యుఃపునరేవాహతుప్తః ॥ ౧౫ ॥
 త్తప్తబ్రవీష్ఠ్రియమాణోమహత్త్వావరంతవేహఃకృదదామిభూయః । తవైవ
 నామ్నాభవితాయమగ్నిఃసృజ్మాంచేమామినేకరూపాంగృహణ ॥ ౧౬ ॥ త్రి
 ణాచికేతస్త్రిభిరేత్యసద్ధం త్రికర్తృకృత్తరతి జన్తమృత్యుః । బ్రహ్మజ్జండేవ
 మీద్యంవిదిత్వానిచాయ్యేమాగ్ శాంతిమన్యస్తమేతి ॥ ౧౭ ॥ త్రిణాచికేతస్త్రీ
 యమేతద్విదిత్వాం ఏవం విద్వాగ్ శ్చినుతేనాచికేతం । సమృత్యపాశాన్
 పురతఃప్రణోద్యశోకాతిగోమోదతేస్వగ్గలోకే ॥ ౧౮ ॥ యోవాప్యేతాం
 బ్రహ్మజ్జాత్వాభూతాంచితం విదిత్వాచినుతేనాచికేతం । సఏవభూత్వా
 బ్రహ్మజ్జాత భూతః । కరోతతస్యేనపునర్నజాయతే ॥ ౧౯ ॥ షష్ఠే
 గ్నిర్నచికేతస్స్వగ్గోయమవృణే ధాద్వితీయేనవరేణ । పతమగ్నింతవైవ
 ప్రవత్యంతి । జనాస్త్రస్త్రీయంవరస్సచికేతోవృణేష్వ ॥ ౨౦ ॥ యేయం
 ప్రేతేవిచికిత్సామనుష్యే అస్తీత్యేకేనాయమస్తీతచైకే । పతద్విద్యామను
 శిష్టస్త్యయాహంవరాణామేషవరస్త్రీయః ॥ ౨౧ ॥ దేవైరత్రాపివిచి
 కిత్సితంపురానహినువిజ్ఞేయమాణైషధర్మః । అన్యంవరంనచికేతోవృణేష్వ
 మామోపరోత్సరతిమాస్మజైనమ్ ॥ ౨౨ ॥ దేవైరత్రాపివిచికిత్సితంకిలత్వ
 జ్చామృత్యోయన్ననువిజ్ఞేయమాత్థ । వక్త్రాచాస్యత్వా దృగవ్యో నలభ్యోనా
 వ్యోవరస్తుల్య ఏతస్యకశ్చిత్ ॥ ౨౩ ॥ శతాయుషఃపుత్రపౌత్రాన్వృణేష్వ
 బహూన్వహూన్హస్తీహిరణ్యమశ్వాన్ । భూమేర్తహదాయతనంవృణేష్వ
 స్వయంచటివశరదోయావదిచ్ఛసి ॥ ౨౪ ॥ పతత్తుల్యంయదిమన్యసేవరంవృ
 ణేష్వవిస్తంచిరజీవికాఞ్చ । మహాభూమానచికేతస్త్యమేధికామానాం
 త్వాకామభాజంకరోమి ॥ ౨౫ ॥ యేయోకామాదుగ్లభామర్త్యలోకేన

నాన్వకామగ్న్ శ్చస్తతః ప్రాగ్గయస్వ ఇమా రామాస్స కథాస్స తూర్వాన
 వీద్యశాలంభ సీయామనుష్యైః అభిర్జస్వ త్రాభిః పరిచారయస్వ సచికే
 తోమరణంమానుప్రాక్షీః ॥ ౨౬ ॥ శ్వేధావామర్త్యస్యయదస్తకైతత్ సర్వే
 స్త్రియాణాంజరయన్తికేజః । అసిసర్వంబీవితమల్పమేవ తవైవవాహస్తవ
 స్పత్తగీతే ॥ ౨౭ ॥ నవిత్రేనతర్పణీయోమనుష్యైఃలఘ్నామహేవిత్రవద్రా
 త్సుచేత్త్వా । జీవిష్యామోయావదీ శిష్యసిత్వంపరస్తు మేవరణీయస్సపః ॥
 ౨౮ ॥ అజీర్యతామమృతానాముషేత్యజీర్యస్తర్త్యంకృష్ణస్తఃప్రజానః ॥ అభి
 ధ్యాయ౯వర్ణరతి ప్రమోదాననతిష్ఠజీవితేకోరమేత ॥ ౨౯ ॥ యస్మిన్మి
 దంవిచిత్సంతిమృత్యోయ త్సామృతాయేవ హతిబ్రూహిసస్తత్ । యాయం
 వరోగూఢమనుప్రవిష్టోనాస్యంతస్తాన్నచికేతావృణోతే ॥ ౩౦ ॥ ... *

—* అభద్వితీయః స్థ. *—

హరిః ౬౦ ॥ అశ్వచ్ఛ్రీమోస్యదువైవప్రేయస్తే ఉభేనానార్థేపురు
 షగ్ సీసితః । తయోశ్చేయైరతదానస్యసాధు భవతిహీయతేర్థాద్య ఉప్రే
 యోవృణోతే ॥ ౧ ॥ శ్రేయశ్చప్రేయశ్చపనప్యమేతస్తానంపరిత్యజివిసక్తి
 ధీరః । శ్రేయోహిధీరోఽప్రేయసోవృణోతేప్రేయోమందోయోగక్షేమా
 ద్యృణోతే ॥ ౨ ॥ సత్సంప్రియాప్రియరూపాగ్ శ్చ కామానభిధ్యాయ
 న్నచికేతోత్యప్రాక్షీః । నైతాగ్ సృజ్కాంవిత్తవయీమవాప్తోయస్యాం
 వజ్జన్తిబహవోమనుష్యాః ॥ ౩ ॥ దూరమేతేవిపరీతేఽఘాచీ అవిద్యాయాచ
 విద్యేతిజ్ఞాతా । విద్యాగ్ఘ్నినంసచికేతసం మన్యేనత్వాకామా బహవోలో
 లుపస్త ॥ ౪ ॥ అవిద్యాయామస్తరేవర్తమానాఃస్వయంధీరాఃపండితంమన్య
 మానాః । దండ్రమ్యమాణాఃపరియంతీమూఢా అనేనైవ సీయమానాయ
 థాఢాః ॥ ౫ ॥ ససాంపరాయః ప్రతిభాతిచాలం ప్రమాద్యస్తం విత్తమో
 హేనమూఢం । అయంలోకోనాస్తిపర ఇహమాసి పునః పునర్వశమాపద్య
 తేమే ॥ ౬ ॥ శ్రవణాయాపిబహుభిర్యోనభ్యఃశృంగంతోపిబహవోయంస
 విద్యుః । ఆశ్చర్యోవక్తాకుశలోస్యలగ్ధాఆశ్చర్యోజ్ఞాతాకుశలానుభిప్తః ॥ ౭ ॥
 సనరేణావరేణప్రోక్త ఏషనువిష్టేయో బహుధాచింత్యమానః । లగన్యప్రో

త్రేగతిరత్రనాస్తి అణియాః హ్యతగ్మ్యమణువ్రమాణాత్ ॥ ౮ ॥ నైషా
 తర్కేణమతిరావనేయాప్రోక్తాన్యేనైవసుజ్ఞానానుప్రేష్య । యాంత్యమా
 పః సత్యసృతిర్బతాసిత్వాదృజ్జోభూయాన్నచికేతఃప్రప్తా ॥ ౯ ॥ జానా
 మ్యహగ్ శేవధిర్య సత్యం సహ్యధురైః ప్రాప్యతేహిధ్వవంతత్ । తతో
 మయానాచికేతశ్చిత్తోగ్నిరనితైర్నిర్ద్రవైః ప్రాప్తవానస్త్రిసిత్యమ్ ॥ ౧౦ ॥
 కామస్యాప్తింజగతః ప్రతిష్ఠాంకతోరానన్త్య మభయస్యపాఠం । స్తోమ
 మహదురుగాయం ప్రతిష్ఠాంకప్రప్తా ధృత్యాధీరోనచికేతోత్య స్రాక్షీః ॥
 ౧౧ ॥ తందుర్దగ్గుంగాధమసు ప్రవిష్టంగుహహితం గహ్వరేష్టం పురాణం
 అధ్యాత్మయోగాధిగమేనదేవం మత్వాధీరోహషణోకాజహతి ॥ ౧౨ ॥
 ఏతచ్ఛ్రీత్వాసం పరిగృహ్యమర్త్యః ప్రవృహ్య ధర్మ్యమణుమేతమాప్య
 సమోదతేమోదసియగ్ హిలభ్యావిస్ఫులగ్ సర్వచికేతసంమన్యే ॥ ౧౩ ॥
 అన్యత్రధర్మాదన్యత్రాధర్మాధన్యత్రాస్తాత్కృతాకృతత్ । అన్యత్రభూ
 తాచ్ఛభవ్యాచ్ఛయత్తత్పశ్యతిత్వద ॥ ౧౪ ॥ సర్వేవేదాయత్వదమామనం
 తితపాగ్ సిసర్వాణిచయద్వదంతి । యచ్చిచ్ఛాబ్రహ్మచర్యంచరన్తిత త్రేవ
 దగ్ సంగ్రహేణబ్రవీమ్యేమిత్వేతత్ ॥ ౧౫ ॥ ఏతథ్యేవాక్షరంబ్రహ్మైత
 థ్యేవాక్షరం పరం । ఏతథ్యేవాక్షరం జ్ఞాత్వాయో యచ్చిత్తితస్యతత్ ॥
 ౧౬ ॥ ఏతదాలంబనగ్ శ్రేష్ఠమేతదాలంబనంపరం । ఏతదాలంబనంజ్ఞాత్వా
 బ్రహ్మలోకమహీయతే ॥ ౧౭ ॥ సజాయతేమ్రుయతేవావిపశ్చిన్నాయంకు
 తశ్చిన్నబభూవకశ్చిత్ । అజోనిత్యశ్శాశ్వతోయంపురాణోనహస్యతేహ
 న్యమానేశరీరే ॥ ౧౮ ॥ హంతాచేన్తస్యతేహంతుగ్ హతశ్చేన్తస్యతేహ
 తమ్ । ఉధాతానవిజానీతోనాయగ్ హంతినహస్యతే ॥ ౧౯ ॥ అదోరణీయాన్త
 హతోమహీయానాత్తాస్యజంతోర్నిహితోగుహయాః । తమక్రతుఃపశ్యంతి
 తతోకోధాతుః ప్రసాదాన్తహిమాసమాత్మనః ॥ ౨౦ ॥ ఆసీనోదూరప్ర
 జశిశయానోయాతినర్వతః । కస్తంమదామదందేవంమదన్యోజ్ఞాతుమర్హః ॥
 ౨౧ ॥ అశరీరగ్ శరీరేష్వనవస్థేష్వవస్థితం । మహాస్తం విభూమాత్మానం ।

మత్వాధీరోసశోచతి॥౨౨॥నాయమాత్మావ్రవచనేనలభ్యోనమేధయానబ
హునాశ్రుతేన । యమైవైషవృణుతేతేనలభ్యస్తస్యైష ఆత్మావివృణుతేత
నూగ్ స్వామ్॥౨౩॥నావిరతోదుశ్చరితాన్నాశాన్తోనాసమాహితః । నాశాన్త
మానసోవాపిప్రజ్ఞానేనై నమాఘ్నయాత్ ॥ ౨౪ ॥ యస్యబ్రహ్మచక్షుత్రంచ
ఉభేభవతఃపదసః । మృత్యుర్యస్యోపసేచనంక ఇధావేదయత్రసః ॥ ... ౨౫

—* అథత్వతీయపల్లీ. *—

హరిః ఓం ॥ ఋతంపిబస్త్రాసుకృతస్యలోకేగుహం ప్రవిష్టాపరమే
పరాధ్యే । ఛాయాతపాబ్రహ్మవిదోవదస్తవజ్ఞాగ్నయో యేచత్రిణాచి
కేతాః ॥ ౧ ॥ యస్మేతురీజానానామక్షరం బ్రహ్మయత్పరం । అభయంతిత్వీర్ష
తాంపారంనాచికేతగ్ శకేమహి ॥ ౨ ॥ ఆత్మానగ్ రధినంవిద్ధి శరీరగ్ రథ
మేవతు । బుద్ధిన్తుసారథింధిమనఃప్రగ్రహమేవచ ॥ ౩ ॥ ఇంద్రియాణిహయా
నాహుర్విషయాగ్ స్తేషుగోచరా ॥ అష్టేంద్రియ మనోయక్తం భోక్తే
త్యాహుర్మనీషిణః ॥ ౪ ॥ యస్తస్విజ్ఞానవాన్భవశ్యయ క్తేనమనసానదా
తస్యేన్ద్రియాణ్యవశ్యానిదుష్టాశ్వాఇవసారథేః ॥ ౫ ॥ యస్తువిజ్ఞానవాన్భవ
వతియ క్తేనమనసానదా । తస్యేన్ద్రియాణివశ్యానిసదశ్వా ఇవసారథేః ॥
౬ ॥ యస్తస్విజ్ఞానవాః భవత్యమనసగ్రస్పదాశుచిః । నసతత్పదమా
ప్నోతిసగ్ సారంచాధిగచ్ఛతి ॥ ౭ ॥ యస్తువిజ్ఞానవాన్భవతి సమనగ్రస్ప
దాశుచిః । సతుతత్పదమాప్నోతియస్తాదుర్బయోనజాయతే ॥ ౮ ॥ విజ్ఞాన
సారధిగ్రస్తుమనఃప్రగ్రహవాః సరః । సోఽధ్వనఃపారమాప్నోతితద్విష్టోః
పరమంపదం ॥ ౯ ॥ ఇంద్రియేభ్యఃపరాహ్యర్థాఅర్థేభ్యశ్చపరంమనః । మనసశ్చ
పరాబుద్ధిర్భుదేరాత్మామహాస్వరః ॥ ౧౦ ॥ మహతఃపరమవ్యక్తమవ్యక్తాత్పరు
షఃపరః పురుషాస్స వరంకించత్సాకాష్టాసాపరాగతః ౧౧ ॥ ఏవసర్వేషా
ఘాతేషు గూఢోత్వానప్రకాశతే । దృశ్యతేత్వగ్క్రియాబుద్ధ్యాసూక్ష్మ
యాసూక్ష్మదర్శిభిః ౧౨ ॥ యచ్ఛేద్వాప్యనగీ । పాఙ్గస్తద్యచ్ఛేష్టానత్యన్తిజ్ఞాన
మాన్తనిమహతీనియచ్ఛేష్టద్యచ్ఛేచ్ఛానత్యన్తి ॥ ౧౩ ॥ ఉత్తిష్టతజాగ్రతప్రా

వ్యవరాన్ని బోధత । త్సురస్యధారానిశితాదురత్యయా దర్శంపథస్తగ్గుచ
యోవదన్తి ॥ ౧౪ ॥ అశబ్దమస్పర్శమరూపమవ్యయంతథారసంనిత్యమగన్ధ
వచ్చయత్ । అనాద్యనస్తమహతఃపరంధ్రువనిచాయ్యతంమృత్యుముఖా
త్ప్రముచ్యతే ॥ ౧౫ ॥ నాచికేతముపాఖ్యానంమృత్యుప్రోక్తగ్ సనాతనమ్ ।
ఉక్తావశ్రుత్వాచమేధా వీబ్రహ్మలోకేమహీయతే ॥ ౧౬ ॥ యథమంపర
మంగుహ్యంశ్రావయేద్భ్రహ్మానంసది । ప్రయతశ్చాద్ధికాలేవా తదానం
త్యాయకల్పతేతదానంత్యాయకల్పతథితి ॥ ౧౭ ॥ ... *
ఇతిప్రథమోధ్యాయస్సమాప్తః.

❖❖ క రో ప ని ష ద్వి తీ యా ధ్యాయే చ తు ర్థ వర్ణిః . ❖❖

హరిః ఓం ॥ పరాశ్చిఖానివ్యతృణత్సయంభూస్తస్మాత్పరాబ్రహ్మ
తినాంతరాత్మక్ । కశ్చిద్ధీరఃప్రత్యగాత్మాన మై తదావృత్తచక్షురమృతత్వ
మిచ్ఛక్ ॥ ౧ ॥ పరాచః కామానసుయన్తిబాలాస్తేమృత్యోర్యన్తివితన్య
పాశం । అథధీరాఅమృతత్వంవిదిత్వాధుగ్రీవమధుగ్రీవేషి హసప్రార్థయన్తే ।
౨ ॥ యేనరూపంరసంగన్ధంశబ్దాన్స్పర్శాగ్ శ్చమై థునాన్ । ఏతేనై వవిజా
నాతికిమత్రపరిశిష్యతే ॥ ఏతదై వ్వితత్ ॥ ౩ ॥ స్వప్నాన్తం జాగరితాంతం
చోభాయేనానువశ్యతి । మహాన్తంవిభుమాత్మానం మత్వాధీరోనశోచతి ॥
౪ ॥ యథమంమధ్వదంవేదాఆత్మానంజీవమన్తికాత్ । ఈశానంభూతభవ్య
స్యనతతోవిజుగుప్సతే ॥ ఏతదై వ్వితత్ ॥ ౫ ॥ యః పూర్వంతపసోజాతమధ్యః
పూర్వమజాయత । గుహంప్రవిశ్యశ్చిత్తన్తంయోభూతేభిర్వ్యవశ్యత ॥ ఏతదై వ్వి
తత్ ॥ ౬ ॥ యాప్రాణేన సంభవన్య దితిగ్రేవతామయా । గుహంప్రవిశ్య
తిష్ఠంతియాభూతేభిర్వ్యజాయత ॥ ఏతదై వ్వితత్ ॥ ౭ ॥ అరణ్యోర్నిహితోజాత
వేదాగర్భశ్చవసుభృతోగర్భణీభిః । దవేదివకుఙ్కోజాగృవద్భిర్నావిష్కృచ్ఛిర్న
ష్యేభిరగ్నిః ॥ ఏతదై వ్వితత్ ॥ ౮ ॥ యతశ్చోదేతిసూర్యో అస్తంయత్రవగచ్ఛ
తి । తందేవాస్స ద్వేషి తాన్తదనాత్యేతికశ్చన ॥ ఏతదై వ్వితత్ ॥ ౯ ॥ యదేవే

హతదముత్ర యదమత్రతదస్వహ । మృత్యోస్సమృత్యుమాప్నోతి యథహ
నానేవవశ్యతి ॥ ౧౦ ॥ మనసైవేదమాప్తవ్యం నేహనానాస్తికించన । మృ
త్యోస్సమృత్యుంగచ్ఛతి యథహనానేవవశ్యతి ॥ ౧౧ ॥ అజుస్థమాత్రఃపురు
షోమధ్య ఆత్మనితివృత్తి । ఈశాన్ భూత భవ్యస్య నతతోఽబుగుఘ్నతే । ఏత
ద్వైతత్ ॥ ౧౨ ॥ అజుస్థమాత్రఃపురుషో జ్యోతిరివాధూమకః । ఈశాన్
భూతభవ్యస్యసపవాద్యసఉశ్వః ॥ ఏతద్వైతత్ ॥ ౧౩ ॥ యథోదకందుగ్ధే
వృష్టంవర్షతేషు విధావతి । ఏవంధర్మకృత్తాపృథక్ వశ్యంస్తానైవాను విధా
వతి ॥ ౧౪ ॥ యథోదకంశుద్ధేశుద్ధమాసి క్తంతాదృగేవభవతి । ఏవంమునే
ర్విజానత ఆత్మా భవతిగౌతమ ॥ ౧౫ ॥ ... .. *

❖* అథద్వితీయాధ్యాయేవంచమవల్లీ. *❖

హరిః ఓం ॥ పురమేకాదశద్వారమజస్యావక్రచేతసః । అనుష్ఠాయ
నశోచతి విముక్తశ్చ విముచ్యతే ॥ ఏతద్వైతత్ ॥ ౧ ॥ హగ్ సశ్యచిషద్వ
సురస్తరిక్షసద్ధోతావేదిషదలిధిర్ద్వరోజనత్ । సృషద్వరసదృతసద్యోమసద
జ్జాగోజాఋతజాఅద్రిజాఋతంబృహత్ ॥ ౨ ॥ ఊర్ధ్వంప్రాణమున్న
యత్యపానప్రత్యగస్యతి । మధ్యేవామన మాసీనం విశ్వేదేవాఉపాసతే ॥
౩ ॥ అస్యవిప్రసంసమానస్యశరీరస్థస్యదేహినః । దేహద్విముచ్యమానస్యకిమ
త్రపరిశిష్యతే ॥ ఏతద్వైతత్ ॥ ౪ ॥ సప్రాణేన నాపానేనమర్త్యో జీవతిక
శ్చన । ఇతరేణతుజీవన్దియన్తి స్నేతాపుపాశ్రితా ॥ ౫ ॥ హస్తతఃప్రప
త్యోమిగుహ్యంబ్రహ్మసనాతనమ్ । యథాచమరణం ప్రాప్యఆత్మాభవతి
గౌతమ ॥ ౬ ॥ యోనిమన్యేప్రపద్యస్తే శరీరత్వాదేహినః । స్థాణుమ
న్యేసుసంయన్దియథాకర్త యథాశ్రుతం ॥ ౭ ॥ యఏషసుప్తేషుజాగృత్రికా
మంకామంపురుషోన్ది మాణః । తదేవశక్రంతగ్భ్రుత్తదేవామృతము
చ్యతేతస్తిల్లోకాశ్రితాస్సర్వేతదనాత్మేతికశ్చన ॥ ఏతద్వైతత్ ॥ ౮ ॥ అగ్ని
ర్యధైకో భువనప్రపణ్ణో రూపం రూపంప్రతిరూపోబభూవ । ఏతస్తథాస

ర్వభూతాంతరాత్మరూపంరూపంప్రతిరూపోబహిశ్చ || ౯ || వాయుర్య
దైకోభవనంప్రవిష్టోరూపంరూపంప్రతిరూపోభూవ || ఏకస్తథాసర్వ
భూతాంతరాత్మరూపంరూపంప్రతిరూపోబహిశ్చ || ౧౦ || సూర్యోయ
థాసర్వలోకస్యచతుర్ముఖివ్యతేచాతుషైర్భూమ్యదోమైః | ఏకస్తథా
సర్వభూతాంతరాత్మనలివ్యతేలోకదుఃఖేనచాహ్యః || ౧౧ || ఏకోవశీసర్వ
భూతాంతరాత్మ ఏకంబీజం బహుధాయః కరోతి | తమాత్మస్థంయేనువ
వశ్యస్తిధీరాస్తేషాంసుఖ-శాశ్వతంనేతరేషామ్ || ౧౨ || నిత్యోనిత్యానాం
చేతనశ్చేతనానామేకో బహూనాంయోవిభధాతికామాః | తమాత్మస్థం
యేనువశ్యస్తిధీరాస్తేషాంతాస్తస్మాత్సత్తీనేతరేషామ్ || ౧౩ || తదేతదిమస్య
స్తేనిర్దేశ్యంపరమంసుఖం | కథన్నతద్విజానీయాంకిముభాతివిభాతివా || ౧౪ ||
నశత్రసూర్యోభాతినచంద్రతారకం నేమావిద్యతోభాన్తికుతోయమగ్నిః |
తమేవభాన్తమనుభాతినస్వంతస్యభాసాసర్వమిదంవిభాతి || ౧౫ || ... *

❖* అభివృద్ధియాధ్యామేషస్తివల్లి *❖

హరిః ఓం || ఊర్ధ్వమూలోఅవాక్ శాఖ ఏషోశ్వత్థస్సనాతనః తదే
వశుక్రంతద్భ్రుహ్మత దేవామృత ముచ్యతే | తస్మిన్లోకాశ్రితా స్సర్వేతదు
నాత్యేతికశ్చన || ఏకదైవతత్ || ౧ || యదిదంకించజగత్సర్వంప్రాణవిజతి
నిస్సృతం | మహద్భయంవజ్రముద్యతంయ ఏతద్విదురమృతాస్తేభవన్తి || ౨ ||
భయాదస్యాగ్నిస్తపతిభయాత్తపతిసూర్యః | భయాదింద్రశ్చవాయుశ్చవృ
క్ష్యర్థావతిపంచమః || ౩ || ఇహచేదశకదోబృద్ధంప్రాకృరీరస్యవిసనః | తత
స్సగ్రేహలోకేషు శరీరత్వాయకల్పతే || ౪ || యథాదశ్చేతథాత్మని యథా
స్వప్నేతథాపితృలోకే | యథాపుసరీరవదదృశేతథాగ్ధసర్వలోకేచ్ఛాయా
తపయోరిషబ్రహ్మలోకే || ౫ || ఇన్ద్రియాణాంపుత్రగృహమమదయాస్తమయా
చయత్ | పృథగుత్పత్యమానానామత్వాధీరోనశోచతి || ౬ || ఇన్ద్రియే
భ్యఃపరంమనోమనసస్సత్త్వముత్తమం | సత్త్వాదధి మహానాత్మామహతో
వ్యక్తముత్తమమ్ || ౭ || అన్యక్రాత్తుపరఃపురుషోవ్యాపకోలింగఏవచ | యచ్ఛా

త్వాముచ్యతేజస్తరమృతత్వంచగచ్ఛతి || ౮ || నసందృశేతిష్ఠతి రూపమస్యన
 చక్షుషాపశ్యతికశ్చనై నం హృదామనీమానసాభిక్లిప్తాయపతద్విదురమృ
 తాస్తేభవన్తి || ౯ || యదావంచావతిష్ఠస్తేజ్ఞానానిమనసానహా బుద్ధిశ్చనపి
 చేష్టేతతామాహుఃపరమాంగతిమ్ || ౧౦ || తాంయోగమితిమస్యస్తేస్థిరామి
 ద్ద్రియధారణామ్ | అప్రమత్తస్తథాభవతి యోగోహిప్రభ వా ప్యయా ||
 ౧౧ || నైవవాచానమనసాప్రాప్తంశక్యోన చక్షుషా అస్తీతిబ్రువతోస్యత్ర
 కథంతమవలభ్యతే || ౧౨ || అస్తీత్యేవోపలబ్ధవ్యస్తత్వభావేనచోభయోః |
 అస్తీత్యేవోపలబ్ధస్యతత్త్వభావఃప్రసీదతి || ౧౩ || యదాసర్వేప్రముచ్యంతేకా
 మాయే స్యహృద్రితాః | అథమగ్న్యోఽమృతోభవత్యత్రబ్రహ్మనమశ్నుతే |
 ౧౪ || యదాసర్వేప్రభిద్యంతేహృదయస్యేహగ్రన్థయః | అథమగ్న్యోఽమృ
 తోభవత్యేతావదనుశాసనమ్ || ౧౫ || శతంచై కాచహృదయస్యనాద్యస్తా
 సాంమూర్ధానమభినిస్సృతైకా | తయోర్ధ్వమాయన్నమృతత్వమేతివిష్య
 జ్జన్యాఉత్క్రమణేభవన్తి || ౧౬ || అజుష్ఠమాత్రఃపురుషోస్తరాత్వానదాజ
 నానాంహృదయేసన్నివిష్టః | తంస్వాచ్ఛరీరాత్ప్రవృహేస్తుజ్ఞాదివేషీకాం
 ధై ర్యేణ తంవిద్యాచ్ఛక్రమమృతంతంవిద్యాచ్ఛక్రమమృతమితి || ౧౭ || మృ
 త్యుప్రోక్తాంసచికతోథలభ్యావిద్యామేతాయోగవిధిచ్ఛక్యత్సన్ || బ్రహ్మ
 ప్రాప్తోవిరజో భూద్విమృత్యురన్యోప్యేవం యోవిదధ్యాత్తమేవ || ౧౮ ||
 సహనావవతు సహనాభునక్తు సహవీర్యంకరవావహై | తేజస్వినావధీత
 మస్తుమావిద్విషావహైఽపింశాన్తిశ్శాన్తిశ్శాన్తిః || ౧౯ || ... *

ఇ తి క రో వ ని ష త్ స మాప్తా.

శ్రీగురుభ్యానమః.

శ్లోకము

ప్రశ్నోపనిషత్ - ప్రథమః ప్రశ్నః.

హరిః ఓం || సుకేశాచభారద్వాజః శై బ్యశ్చ సత్యకామః సౌర్యాయ
 ణీచగార్గ్యః కాసల్యశ్చాశ్వలామనో భార్గవోవై దగ్ధిః కబన్ధికాత్యాయన
 స్తేహైతే బ్రహ్మవంః బ్రహ్మనిస్థాః వరం బ్రహ్మస్వేషమాణా ఏషహవై
 తత్సర్వం వత్సతీతేహ సమిత్పూయో భగవన్తంపిష్పలాద ముపసన్నాః ||
 ౧ || తా హసముషిరువాచ భూయ ఏవతవసా బ్రహ్మచర్యే శ్రద్ధయా
 సంవత్సరం సంవత్సరథయథా కామం వ్రత్వా పృచ్ఛథ యది విజ్ఞాస్య
 మః సర్వం హవో వత్స మితి || ౨ || అథ కబన్ధికాత్యాయన ఉపేత్య వ్రతచ్ఛ
 భగవన్ కుతోహవా ఇమాః వ్రజాః వ్రజాయ న్త ఇతి || ౩ || తస్మై సమో
 వాచ వ్రజాకామో వై వ్రజావః సతపితస్య తసతవ స్తప్తాస మిధునము
 త్పాదయతే రయంచ ప్రాణంచేత్యేతా మే బహుధా వ్రజాః కరిష్యత ఇతి || ౪ ||
 ఆదిత్యోహవై ప్రాణాయామో రేవ చన్ద్రమాః రయర్వా ఏతత్సర్వం యన్న
 తః చామూర్త్యుతస్మాన్మూర్తిరేవ రయః || ౫ || అథాదిత్యః ఉదయస్య
 త్పాచీందశం ప్రవిశతి తేన ప్రాచ్యా ప్రాణా రక్షిషు సన్నిధతే
 యద్దక్షిణాం యత్పత్తిచీం యదుదీచీం యదథోయదూర్ధ్వం యదన్తరాది
 శోయత్సర్వం ప్రకాశయతి తేన సర్వా ప్రాణా రక్షిషు సన్నిధతే || ౬ ||
 సపషవై శ్వాసరోవిశ్వరూపం ప్రాణోగ్నిరుదయతే తదేతదృచాభ్యుక్తమ్ ||
 ౭ || విశ్వరూపం హరిణం జాత వేదసంపరాయణం జ్యోతిరేకం తవ న్తం
 సహస్ర రక్షి శ్శతథావ ర్తమానః ప్రాణః వ్రజానాముదయత్యేష సూర్యః ||
 ౮ || సంవత్సరోవై వ్రజావతిస్తస్యాయనే దక్షిణంచోత్తరంచతద్వేహవై
 తదిష్టాహురై కృతమిత్త్యుపాసతేతే చాన్దగ్రిమసమేవ లోక మభిజయంతే
 తే ఏవ వునరావర్తస్తే తస్మాదేతే ఋషయః వ్రజా కామా దక్షిణం వ్రతవ

స్యస్తే ఏషహవై రయ్యః పితృయాణః ॥ ౯ ॥ అథోత్తరేణతపసా బ్రహ్మ
 కర్మైశ్చత్రధయావిద్య యాత్వా నమన్విష్యాదిత్య మభిజయస్తే ఏతదైవప్రా
 నానామాయతనమే తదవృతమభయమేతత్పరాయణమే తస్మాన్మృతనరా
 వర్తంత్యత్యేషనిరోధః ॥ తదేషశ్లోకః ॥ ౧౦ ॥ పశ్చిపాదంపితరంద్వాద
 శాకృతిందివ ఆహుఃపరేఅర్ధేపురీషిణం । అథేమే అన్య ఉపరేపిచతుఃసప్త
 చక్రేషడర ఆహుఃరర్పితమితి ॥ ౧౧ ॥ మాసోవైప్రజాపతిస్తస్యకృష్ణపక్ష
 ఏవరయః శుక్లః ప్రాణస్తస్మాదేతే ఋషయశ్శుక్ల ఇష్టిం కుర్వన్తీతర ఇత
 రస్త్వి ॥ ౧౨ ॥ అహూరాత్రోవైప్రజాపతిస్తస్యాహరేవ ప్రాణోరా
 త్రిరేవరయః ప్రాణంవా ఏతేప్రస్కందన్తి । ఏదివారత్యాసంయుజ్యస్తే
 బ్రహ్మచర్యమేవతద్రాత్రో రత్యాసంయుజ్యస్తే ॥ ౧౩ ॥ అన్నంవైప్ర
 జాపతిస్తతోహవైతదేతస్తస్మాదిమాః ప్రజాఃప్రజాయస్తతి ॥ ౧౪ ॥ తద్య
 హతప్రజాపతివ్రతశ్చరన్తితేమిధునముత్పాదయస్తే । తేషామేవైవ
 బ్రహ్మలోకోయేషాంతపోబ్రహ్మచర్యంయేషుసత్యంప్రతిస్థితం ॥ ౧౫ ॥ తేషా
 మసావిరజోబ్రహ్మలోకోనయేషుజిహ్వామన్యసంనమాయాచేతి ॥ ... ౧౬

—* అథద్వితీయ ప్రశ్నః *—

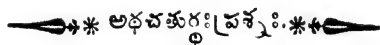
హరిః ఓం ॥ అథహైనంభాగ్గవోవైదగ్భిఃపప్రచ్చ । భగవత్కత్యేవ
 దేవాః ప్రజాంవిధారయస్తేకతర ఏతత్ప్రకాశయస్తేకః పునరేషాంవరి
 ప్తతి ॥ ౧ ॥ తస్మైసహూవాచాకాశోహవా ఏషదేవోవాయుర్గ్నిరావఃపృ
 థివీవాజ్మనశ్చక్షుశ్శ్రోత్రంచతే ప్రకాశ్యాభివదన్తివయమే తద్బాణమవ
 ప్తభ్యవిధారయమః ॥ ౨ ॥ తావరిప్తః ప్రాణ ఉవాచ ॥ మామోహమాప
 ద్యధాహమేవైతత్ పంచధాత్వానం ప్రవిభజ్యైతద్బాణమవప్తభ్యవిధా
 రయమీతి ॥ ౩ ॥ తేఽశ్రద్ధధానాబభూవుఃసోభిమానాదూర్ధ్వముత్కాగ్రిమ
 త ఇవతస్మిన్నుత్కాగ్రిమత్యధేతరే సర్వఏవోత్కాగ్రిమస్తేతస్మిగ్శ్చప్రతిష్ఠ
 మానేసర్వఏవప్రతిష్ఠస్తేతద్యధామక్షికామధుకరరాజానముత్కాగ్రిమస్తం
 సర్వా ఏవోత్కాగ్రిమస్తే తస్మిగ్శ్చప్రతిష్ఠమానేసర్వా ఏవప్రాణిష్ఠస్తే
 ఏవంవాజ్మనశ్చక్షుశ్శ్రోత్రంచతే ప్రీతాఃప్రాణంస్తువన్తి ॥ ౪ ॥ ఏషో

గ్నిస్తవ శ్లోకసూర్యవీషవజ్జన్యోమఘవానేషవాయుః | ఏషవృధివీరయిర్దేవః
 సదసచ్చామృతఞ్చయత్ || ౫ || అరాధవరధనాభాప్రాణేనర్వం ప్రతిష్ఠితం |
 ఋచోయజ్ఞాగ్నిసామానియజ్ఞఃక్షత్రంబ్రహ్మచ || ౬ || ప్రజాపతిశ్చరసిగ
 భ్యేత్వమేవప్రతిజాయసే | తుభ్యంప్రాణప్రజాన్ద్విమాబలింహరన్ద్వియః
 ప్రాణైః ప్రతిష్ఠసి || ౭ || దేవానామసివహ్నితమఃపితౄణాం వరధమా
 స్వధాః ఋషీణాంచరితంసత్యమధర్వాంగిరసామసి || ౮ || ఇన్ద్రస్త్వంప్రా
 ణతేజసారుద్రోసివరితీతా | శ్వమన్దగ్ధేచరసి సూర్యస్తం జ్యోతిషాం
 పతిః || ౯ || యదాత్వసభివర్షస్యథేమాః ప్రాణతే ప్రజాః | అనన్దరూపాన్ద్వి
 యన్ద్వికామాయాన్మంభవ్యతీతి || ౧౦ || రాశ్యస్తవంప్రాణైకఋషిర
 త్రావిశ్వస్యసప్తః | వయమాద్యస్యదాతారఃపితౄత్వంమాతరిశ్వనః || ౧౧ ||
 యాతేత సూర్వాచిప్రతిష్ఠితా యాశ్రోత్రేయాచ చక్షుషి | యాచమన
 సిసన్తతాశివాంతాంకురుమాత్క్రమిః || ౧౨ || ప్రాణస్యేదంవశేన
 ర్వంక్రిదివేయస్ప్రతిష్ఠితం | మాతేవపుత్రాక్రక్షుస్యశ్రీశ్చప్రజ్ఞాంచ
 ధేహినశ్చతి || ౧౩ || ... .. *

—* అథతృతీయఃప్రశ్నః. *—

హరిః ఓం || అథహైనంకౌసల్యశ్చాశ్వలాయనఃపప్రచ్ఛ | భగవత్కు
 తఏషప్రాణోజాయతేకథమాయాత్యన్తిచ్చరీరే ఆత్మనంవాప్రవిభజ్య
 కథంప్రాతిష్ఠతేకేనోత్క్రమితేకథం చాహ్యమభిధత్తేకథమధ్యాత్మమితి ||
 ౧ || తస్మైసహావాచాతిప్రశ్నాక్పృచ్ఛసి బ్రహ్మిష్ఠోసీతి తస్మాత్తేహం
 బ్రవీమి || ౨ || ఆత్మనఏషప్రాణోజాయతే | యథైషాపురుషేచ్ఛాయైత
 స్తిన్నేతదాతతంమనోకృతేనాయాత్యన్తిచ్చరీరే || ౩ || యథాసమ్రాడే
 వాధికృతాస్వనియుక్తైః | ఎతాన్గామినేతాన్ గ్రామానభితిష్ఠస్వేత్యే
 వమేవైషప్రాణః ఇతరాన్ప్రాణాన్పుధక్ష్మథగేవసన్నిధత్తే || ౪ ||
 పాయూపస్థేపానంచక్షుశ్రోత్రేముఖనాసికాభ్యాంప్రాణస్స్వయం
 ప్రాతిష్ఠతేమధ్యేతుసమానః | ఏషహ్యేతద్ధృతమన్నంసమంసయతితస్మాదే
 తాన్సప్రార్చిలోభవన్తి || ౫ || పృథివ్యాప ఆత్మా అత్రైతరీతక శతం

నాడీనాంతాసాంశతం శతమేకైకస్యాంద్వాసప్రతిద్వాసప్రతిఃప్రతికాఖా
నాడీసహస్రాణిభవన్త్యాసువ్యాసశ్చరతి ॥ ౬ ॥ అతైకయోగ్యఉదానఃపుణ్యే
నపుణ్యం లోకం నయతి పాపేన పాపము భాభ్యామేవమనుష్యలోకం ॥ ౭ ॥
ఆదిత్యోహవై బాహ్యః ప్రాణ ఉదయత్యేష హ్యేనం చాక్షుషం ప్రాణమ
సుగృహ్లానః । పృథివ్యాం యాదేవతానైషాపురుషస్యాపానమవష్టభ్యాస్త
రాయదాకాశస్ససమానో వాయుర్వానః ॥ ౮ ॥ తేజోహవై ఉదానస్త
స్మాదుపశాస్తతేజాః । పునశ్శువమింద్రియైర్మనసి సంపద్యమానైః ॥ ౯ ॥ య
చ్చిత్తస్తేనైషవప్రాణమాయాతిప్రాణస్తేజసాయుక్తః । సహస్త్వనాయధా
సంకల్పితం లోకం నయతి ॥ ౧౦ ॥ యఏవం విద్వాప్రాణం వేద । నహస్య
ప్రజాహీయతే మృతోభవతి తదేవ శ్లోకః ॥ ౧౧ ॥ ఉప్పత్తిమాయతింస్థా
నం విభుత్వంచైవవచ్ఛతా । అధ్యాత్మ్యంచైవప్రాణస్యః జ్ఞాయామృతమ
శ్చ తే విజ్ఞాయామృతమశ్చ తథితి ॥ ౧౨ ॥ ... .. *

హరిః ఓం॥ అథ హైనం సార్యాయణీ గార్గ్యః ప్రచ్ఛ । భగవన్నేత
స్త్విపురుషే కానిస్వపనికాన్యస్త్వికాగ్రజితర ఏవ దేవస్వప్నాకవశ్య
తికస్యైతత్సుఖంభవతీకస్త్విన్నునర్వేసంప్రస్థితా భవతీతి ॥ ౧ ॥ అస్తేన
హూవాచ యథాగర్గ్యమరీచయోర్కస్యాస్తగచ్ఛః సర్వా ఏసిస్త్విస్తే
జోమద్దలఏవ భవన్తి । తాః పునః పునరుదయతః ప్రచరన్త్యేవం హవైతత్సు
ర్వం వరేదేవేమనన్యేతీభవతి । తేన తస్మై పురుషో న శ్రుణోతి న వశ్యసి న జి
ఘ్రితినరనయతేన స్పృశతేనాభి వదతేనాదత్రేనాన్వయతేన విశృజతేన
యాయతేస్వపితీత్యాచక్షతే ॥ ౨ ॥ ప్రాణాగ్నయప్రవైస్త్వికపురేజా
గ్రతిగార్హపత్యోహవా ఏషోపానోవ్యానో న్యాహ్యోపచనో యద్గార్హప
త్యాత్మక్రిణీయతే ప్రాణయనాదావనీయః ప్రాణః ॥ ౩ ॥ యదుచ్ఛ్వాసని
శ్వాసావేతావాహుతీసమం నయతీతి సమానః । మనోహవావయజమాన
ఇష్టఫలమేనోదానః సహాయజమాన మహరహర్భక్తిస్తాగమయతి ॥ ౪ ॥

తి॥౨॥ సయః క్షేకమత్రమభిధ్యాయిత సతేనై వసం వేదితస్తూగమేవజగత్యా
మభిసంపద్యతేతమృచోమనుష్యలోక ముపసయ నైసతత్ర తపసాబ్రహ్మచ
ర్యేణశ్రద్ధయా సంపన్నో మహిమానమనుభవతి॥౩॥ అథయదిద్విమాత్రేణమ
ససి సంపద్యతేసో న్దక్షిణంయజుర్భిరున్నీయతే । ససోమలోకంససోమలోకే
విభూతిమనుభూయపునరావర్తతే ॥ ౪ ॥ యఃపునరేతన్ద్రిమాత్రేణైవా
మిత్యేతేనైవాక్షరేణపరంపురుష మభిధ్యాయిత సతేజసిసూర్యే సంపన్నః ।
యథాపాదోదరస్త్యచావినిర్ముచ్యత ఏవంహవై స పాస్తనా వినిర్ముక్తః ।
ససామభిరున్నీయతే బ్రహ్మలోకం గవతస్తాబ్జవ ఘనాత్పరాత్పరంపురిక
యంపురుషమిత తేతదేతాశ్లోకాభవతః॥ ౫ ॥ త్రిసోమాత్రామృత్యుమత్యః
ప్రయక్తా అన్యోన్యసక్తా అనవిప్రయక్తాః । కియాసు బాహ్యభ్యంతరమ
భ్యమాసుసమ్యక్ప్రియక్తాసునకంపతేజ్ఞః॥ ౬ ॥ ఋశ్మిరేతంయజుర్భిరన్త
రిక్షంససామభ్యుత్తత్కవయో వేదయన్తేతమోఽఙ్గాదేణైవా యతనేనా
స్వేతివిదవ్యత్యత్తచ్చాన్తమజరమమృతమభయంపరంచేతి॥౭॥ ... *

❖* అథపక్షః ప్రశ్నః. ❖❖

హరిః ఓం॥ అథహైనంసుకేశా భారద్వాజఃప్రచచ్ఛభగవత్ హిరణ్య
నాభః కాసల్యోరాజపుత్రోమా ముశేత్యైతం ప్రశ్నమపుచ్ఛత । షోడశ
కలంభారద్వాజపురుషం వేత్థతమహంకుమారమబ్రువం నాహమిమంచేద
యద్యహమిమమవేదిషం కథంతేనావత్యుమితి సముంఘావా ఏషపగళవ్యతి
యోఽసృతమభివదతితస్మాన్నాన్తావ్యసృతంవక్తంసతూష్టిం రథమారుహ్య
ప్రవవ్రాజ । తంత్యాపృచ్ఛామిక్వాసౌపురుషభితి॥ ౧॥ తస్మైసహవాచ ।
అహైవాన్తశ్శరీరేసోవ్యసపురుషోయస్మిన్నేతాః షోడశకలాఃప్రభవన్తి॥
౨॥ సతాక్షోంచక్రే । కస్మిన్నహముతాగ్రన్త ఉతాగ్రన్తోభవిష్యామి
కస్మిన్నాప్రతప్తితేప్రతిష్ఠాస్యామితి ॥ ౩ ॥ సప్రాణమసృజతప్రాణాచ్చ
ధాంఖం వాయుర్జ్యోతిరాపః పృథివీద్వియం । మనోఽన్నమన్నాద్వీర్యం
తపోమన్మత్రికర్మలోకాలోకేషుచనామచ ॥ ౪ ॥ సయశ్చేమానద్యస్సగ్నః

మానాః సముద్రాయణౌ సముద్రం ప్రాప్యాస్తం గచ్ఛన్తి భిక్ష్యతే తా
సాం నామరూపే సముద్ర ఇత్యేవం ప్రోచ్యతే ఏవమేవాస్య పరి ద్రష్టురి
మాష్టోడశకలాః పురుషాయణాః పురుషం ప్రాప్యాస్తంగచ్ఛన్తి భిక్ష్యతే
తాసాంనామరూపే పురుష ఇత్యేవంప్రోచ్యతే సపషోకలోఽమృతోభవ
తితదేవగ్లోకః ॥ ౫ ॥ అరాతివరథనాభాకలాయస్త్వివ్రతిష్ఠితాః । తంచే
ద్యంపురుషంచేదమావోమృత్యుఃపరివృధాతి ॥ ౬ ॥ తాన్వోవాచై తావదే
వాహమేతత్పరంబ్రహ్మ చేదనాశఃపరమస్తీ ॥ ౭ ॥ తేతమగ్న్యైస్తస్త్వంహీ
నః పితాయోస్తాకమవిద్యాయాః పరంపారం తారయసీతి నమః పరమ
ఋషిభ్యోనమః పరమఋషిభ్యః ॥ ౮ ॥ .. ... *

ప్రశ్నోపనిషత్సమాప్తా.

శ్రీగురుభ్యోనమః.

ముండుకోవనిషత్ప్రథమముండకే. ప్రథమఃఖండః.

హరిః ఓం ॥ బ్రహ్మదేవానాంప్రథమస్సంబధూవ విశ్వస్యకర్తాధు
వనస్యగోప్తా । సబ్రహ్మవిద్యాం సర్వవిద్యాప్రతిష్ఠామథర్వాయ జ్యేష్ఠపు
త్రాయప్రాహ ॥ ౧ ॥ అథగ్వణేయాంప్రవదేతబ్రహ్మథర్వతాంపురోవా
చాంగిరేబ్రహ్మవిద్యాం । సభారద్వాజాయ సత్యవాహాయ ప్రాహభార
ద్వాజోఽశ్లేసేపరావరాం ॥ ౨ ॥ శానకోహవై మహేశాలోఽశ్లిరసంవిధి
వదువసనఃప్రచచ్చ । కస్త్రిన్నభగవోవిజ్ఞాతే సర్వమిదంవిజ్ఞాతంభవతీతి॥
౩॥ తస్మైసమోవాచ ॥ ద్వేవిద్యేవేదితయ్యేతిహస్తయద్యత్ప్రవిదోవద

స్తివరాచై నావరాచ॥ ౪॥ తత్రావరాముగ్వోదోఽజుర్వేదస్సమజేదోఽ
భర్వవేదశ్చిక్షాకల్పా వ్యాకరణం నిరుక్తం ఛందోజ్యోతిషమితి అథవరాయ
యాతదక్షరమధిగమ్యతే ॥ ౫ ॥ యత్తద్రేత్యమగ్రాహ్యమగోత్రమవర్ణమ
చక్షుశ్శ్రోత్రంతదపాణిపాదం । నిత్యంవిభుంసర్వగతంసుసూక్ష్మంతదవ్య
యంయద్భూతయోనిం పరివశ్యన్తిధీరాః ॥ ౬ ॥ యస్మాత్పరంనావరమస్తి
కించిద్యస్మాన్నాణీయోనజ్యామోస్తీకశ్చిత్ । వృక్షశ్చవస్త్రభౌదివి తివృత్త్యేక
స్తేనేదంపూర్ణంపురుషేనసర్వమ్ ॥ ౭ ॥ యథోర్లనాభిః సృజతే గృహ్లాతేచ
యథాపృథివ్యామోషధయః సంభవన్తి । యథాసతిః పురుషాత్కేశలా
మానితథాక్షరాత్సంభవతీహాపిశ్వం ॥ ౮ ॥ తపసాచీయతేబ్రహ్మతతోఽ
న్నమభిజాయతే । అన్నాత్ప్రాణోమనఃసత్యంలోకాః కర్మసుచామృతం॥
౯ ॥ యస్సర్వజ్ఞః సర్వవిద్యస్సజ్ఞానమయంతపః । తస్మాదేతద్భ్రష్మానామ
రూపమన్నఞ్చజాయతే॥౧౦॥ ... *
... *
... *

— అథ ప్రథమముండకో- ద్వితీయఃఖండః. —

హరిఃపింఠదేతత్సత్యం । మన్తేషుకర్మాణివయోయాన్యపశ్యం
స్తానిత్రేతాయాంబహుథాసంతతాని । తాన్యాచగభనియతంసత్యకామా
ఏషవఃపథాస్సుకృతస్యలోకే ॥ ౧ ॥ యదాలేలాయతేహ్యర్చిస్సమిధేహవ్య
వాహనే । తదాజ్యభాగావస్తరేణాహుతీః ప్రతిపాదయేచ్ఛ్రద్ధయాహు
తమ్॥౨॥ యస్యాగ్నిహోత్రమదగ్ధమపౌర్ణమాసమచాతుర్విద్యమనాగ్రయ
ణమతిధివర్జితంచ । అహుతమవైశ్వదేవమవిధినాహుతమాసప్తమాంస్తస్య
లోకాకోపానన్తి॥౩॥ కాశీకరాశీచమనోజవాచసులోహితాయాచసుధూ
మ్రవర్ణా । స్ఫులింగినివిశ్వరూపీచదేవీలేలాయమానాత్తేనప్రజిహ్వః ॥ ౪ ॥
ఏతేషుయశ్చరతేభ్రాజమానేషుయథాకాలంకాహుతయోహ్యదదాయకా ।
తంసయస్త్రేతాస్సుగృహ్యగృహ్యయోయద్రేతవానాం పతిరేకోఽధివాసః॥
ఏహ్యేహీతితమాహుతయస్సువర్చసః మూర్యస్యగ్నిభిగ్ధజమానంవహన్తి
ప్రియాంవాచమభివదన్తోఽగ్నయస్త్య ఏషవఃపుణ్యస్సుకృతోబ్రహ్మలో

కః॥ ౬॥ ప్రవాహేయతే అపృథా యజ్ఞరూపా అష్టాదశో క్తమకరియేషుకర్త॥
 ఏతశ్చేక్రియాయేభిసంద నిమూఢాః జరమృత్యుస్తేపునరేవాపియన్తి॥ ౭॥
 అవిద్యాయామస్తరేవ ర్తమానాః స్వయం ధీరాః పండితం మన్యమానాః॥
 జంఘన్యమానాః పరియన్తిమూఢా అన్ధేనై వనీయమానాయధాన్ధాః॥ ౮॥
 అవిద్యాయాంబహుధావర్తమానావయంకృతా గ్ధా ఇత్యభిమన్యన్తిచాలాః॥
 యత్యర్హిణోన ప్రవేదయన్తిరాగా త్రేనాతురాః యేణలోకాశ్చ్యవస్తే॥
 ౯॥ ఇష్టాపూర్తం మన్యమానావరితం నాన్యశ్చేక్రియోవేదస్తే ప్రమూఢా॥
 నాకస్యపృష్ఠేతేనుకృతేనుభూత్వా ఇమం లోకం హీనతరజ్ఞాన్చ విశంకి॥
 ౧౦॥ తపశ్శ్రద్ధాయేహ్యుపవనన్త్యరణ్యేశాన్తా విద్వాంసో హైన్యచ
 ర్యాంచరన్తః॥ సూర్యద్వా రేణతేవిరజాః ప్రయాన్తియత్రామృతస్సపురు
 షోహ్యవ్యయాత్తా॥ ౧౧॥ పరీక్ష్యలోకాన్-ర్నచిత్తోద్రాచ్ఛాణోసిశ్వే
 దమాయాన్మస్త్యకృతఃకృతేన॥ తద్విజ్ఞానార్థంసగురుమేవాభిగచ్ఛేస్సయి
 త్పణిశ్శోక్రియంబ్రహ్మనిష్ఠం॥ ౧౨॥ తస్మైసవిద్వానుపసన్నాయసమ్య
 క్ప్రకాన్తచిత్తాయశమాన్వితాయ॥ యేనాతిరంభురుపంవేదసత్యం ప్రో
 వాచతాంతత్వతోబ్రహ్మవిద్యామ్॥ ౧౩॥ ... *
 ఇతి ప్రథమముండకోపనిషత్సమాప్తా.

అథద్వితీయముండకోపనిషత్సమాప్తా.

హరిః ఓం॥ తదేతత్సత్యం॥ యథాసుదీప్తాత్పావకాద్విస్ఫులిక్లాః
 సహస్రశఃప్రభవస్తేసయాపాః॥ తథాక్షరాద్వివిధానీస్సమ్యభావాః॥ ప్ర
 జాయన్తేతత్రవైవాపియన్తి॥ ౧॥ దివ్యోహ్యమూర్తిపురుషః సబాహ్యభ్య
 స్తేరోహ్యజః॥ అప్రాణోహ్యమనాశ్మభ్రాహ్మక్షరాత్పరతః పరః॥ ౨॥
 విశస్తాజ్ఞాయతేప్రాణోమనస్సర్వేన్ద్రియాణిచ॥ ఖంబాయర్జ్యోతిరాపః
 సృధివీవిశ్వస్యధారిణీ॥ ౩॥ అగ్నిర్ముగ్ధాచక్షుషీచన్ద్రః సూర్యోదిశశ్శోక్రి

త్రేవాగ్నివృతాశ్చవేదాః | వాయుప్రాణోహృదయంవిశ్వమస్యపద్భ్యాం
 వృధివీ హ్యేష సర్వ భూతా న్తరాత్మా || ౪ || తస్మాదగ్నిస్స మిధోయస్య
 సూర్యః సోమాత్పక్ష్యః ఓషధయఃపృథివ్యాం | ఘమాక్రేత స్సింఛతేయో
 షితాయాంబవీవ్యః ప్రజాఃపురుషాత్సం ప్ర సూతాః || ౫ || తస్మాద్వచసా
 మయజాంషిదిక్షాయజ్ఞాశ్చ సర్వేక్రతవోదక్షిణాశ్చ | సంవత్సరంచయజ
 మానశ్చలోకాఃసోమోయ త్రవవ తేయత్రసూర్యః || ౬ || తస్మాచ్ఛదేవా
 బహుధానం ప్ర సూతాః సాధ్యామనుష్యాః పశవో వయాంసి | పాణా
 పానోప్రవీషాయశాతపశ్చక్రథాసత్యంబ్రహ్మ చర్యంవిధిచ్ఛ || ౭ || సప్తపా
 ణాః ప్ర భవన్తితస్మాత్సప్తార్చిషస్సమిధస్సప్తహోమాః | సప్తలిమేలోకా
 యేషు చరన్తిప్రాణాగుహా శయా నిహితా స్సప్తసప్త || ౮ || అతనము
 ద్రాగిరయశ్చ సర్వేఅస్మాత్సత్యం దక్షేన్ధి వ స్సర్వరూపాః | అతశ్చ సర్వా
 ఓషధయోరసశ్చయేనైవ భూతైస్తీక్షణేహ్యన్తరాత్మా || ౯ || పురుషపవేదం
 విశ్వంకర్త తపో బ్రహ్మ వరామృతం | ఐతద్యోవేదనిహితం గుహాయాంసో
 విద్యాగ్రన్ధింవికిరతీహసోమ్య || ౧౦ || ... .. *

—* అభిద్వితీయముండకే- ద్వితీయశ్లోకం. —*

హరిః ఓం || ఆవిస్సన్నిహితంగుహాచరంనామ మహాశ్చవప్రతశ్చ
 మద్భితం | ఏజత్వాగ్నిమివచ్ఛయదేతజ్జానన సదసద్వరేణ్యం వరంవిజ్ఞా
 నాద్యద్వరిష్టంప్రజానాం || ౧ || యచ్ఛిమద్యదణభ్యోణయన్తిక్లోకాని
 హితాలోకినశ్చ | తదేతదయరంబ్రహ్మ సప్రాణస్తరువాశ్చసా | తదేతశ్చ
 త్యంతదమృతంతద్వేదవ్యంసోమ్యవిధి || ౨ || ధనుర్గృహీత్వావనిపదంచనః
 స్త్రీంశరంహ్యపాసానిశితంసన్ధియత | ఆయవ్యతద్భావనతేనచేతసాబ
 త్యంతదేవాక్షరంసోమ్యవిధి || ౩ || ప్రణవోధనుశ్చరోహ్యత్వాబ్రహ్మశ్చ
 త్యముచ్యతే | అప్రమ వైవచేదవ్యంశరవ త్తన్నయోభవేత్ || ౪ || యన్తిక్
 ద్యోఃపృథివీచా న్దరిక్షమోతం మనస్సహ ప్రాణైశ్చసవైవ్యః | తషేవైవ
 జానధాత్వాసమన్యావాచో విముంచథ అమృతస్త్రిషసేత || ౫ || ... ..

ఇతరభిన్నాభిసంహతాయత్రనాద్యః సమయోంతశ్చగతేబహుభాజాయమా
 నఃఃఓమిత్యేవంధ్యాయథాత్వానంస్వస్తిఃపారాయతమసఃపరస్తాత్॥౬॥
 యస్సగ్భజస్సర్వవిద్యన్యైవమహిమాభువి । దీక్షాబ్రహ్మపురేహ్యేషవ్యో
 మస్మాన్యోఽప్రసృతః॥ ౭ ॥ ఘనోమయఃప్రాణశరీరనేతావ్రసిద్ధితోన్నే
 హృదయంసన్నిధాయ । తద్విజ్ఞానేపరివశ్యన్తిరీరాతనస్థయాపమవృతం
 యవభాతి॥ ౮ ॥ భిద్యతేహృదయఃక్రస్తిభిగ్యస్తేసగ్భసంశయాఃఃఓయస్తే
 చాస్యకర్మాణి । తస్మిన్దృష్టేపరావరే॥ ౯ ॥ హిరగ్మయేపరేకోశేవిర
 జంబ్రహ్మనిష్కల । తచ్చభ్రాజ్యోతిహింజ్యోస్తద్యదాత్మవిదోవిదుః॥౧౦
 నతత్రసూర్యోభాతినచంద్రితారకం నేమాఃఽద్యతోభాన్తికుతోయమగ్నిః ।
 తమేవభాన్తయభాసనర్వంసస్యభాసాసగ్భవిదంవిభాతః॥౧౧॥ బ్రహ్మై
 వేదమమృతంపుస్తాత్ బ్రహ్మపశ్చాద్భ్రహ్మదక్షిణతశ్చోత్తరేణ । అథశ్చో
 ధ్వంచవ్రసృతం బ్రహ్మైవేదంవిశ్వమిదంవరిష్ఠం॥౧౨॥ ... *

ఇతిద్వితీయముండకోవనిషత్సమాప్తా.

అథతీయముండకే-ప్రథమఃఖండాః

హరిఃఃఓ॥ ద్వాసువగ్దాసయజాసఖాయాసమానంవృతంపరివస్వ
 జాతే తయోరన్యఃపిస్పలంసావద్వత్త్యనశ్చన్నన్యోఅభిచాకశీతి॥ ౧ ॥ సమా
 నేవృక్షేపురుషోనిమగ్నో అనీశయాశోచతిముహ్యమానః । జుష్టయదాప
 శ్శశ్యన్యమీశమస్యమహిమాన మితివీతశోకః॥ ౨ ॥ యదాపశ్యఃపశ్యతేరు
 క్తవగ్దంకర్తారమీశం పురుషంబ్రహ్మయోనిం । తదావిద్వాక్ పుణ్యపాపే
 విధూయనిరంజనః పరమంసామ్యమపైతి॥ ౩ ॥ ప్రాణోహ్యేషయస్సర్వ
 భూతైర్విభాతి విజాన్ ౬ ద్వాక్ భవతేనాతివాదీ । ఆత్మక్రీడ ఆత్మరతిః
 క్రియావానేషబ్రహ్మవిదాంవరిష్ఠః॥ ౪ ॥ సత్యేనలభ్యస్తపసాహ్యేష ఆత్మా
 సమ్యజ్ఞానేనబ్రహ్మచర్యేణనిత్యం । అస్తశ్చరీరేజ్యోతిర్మయోహిమభ్యాయం

వశ్యంతియతయఃక్షీణదోషాః ॥ ౫ ॥ సత్యమేవజయతేనాన్యతంసత్యేనవం
భావితతోదేవయానః । యేనాక్రమన్త్యైషయోహ్యైప్రకామా యత్రత
త్సత్యస్యవరమనిధానం ॥ ౬ ॥ బృహచ్చతద్వివృమచింత్యరూపంసూక్ష్మైశ్చ
తత్సూక్ష్మతరంవిభాతి । దూరాత్సుదూరేతదిహన్తికేచ । వశ్యస్త్విహౌవని
హీతంగుహయాం ॥ ౭ ॥ సచక్షుషాగృహ్యతేనాపివాచానాన్యైర్దేవైస్త
వసాకర్తృణావా । జ్ఞానవ్రసాదేనవిశుద్ధ సత్వస్తతస్తుతం వశ్యతేనమృలం
ధ్యాయమానః ॥ ౮ ॥ ఏషోణురాన్తాచేతసావేదితవ్యాయస్త్విప్రాణః
పంచధాసంవివేక । ప్రాతైశ్చిత్తంస్వర్వమోతంప్రజానాంయస్త్వి విశు
ద్ధేవిభవత్యేష ఆత్మా ॥ ౯ ॥ యంయం లోకం మనసాసంవిభాతి । విశుద్ధసత్త్వః
కామయతేయాంశ్చకామా ॥ తంతం లోకంజయతేతాంశ్చ కామాంస్త
స్మాదాత్తజ్ఞంహ్యర్చయేద్భూతికామః ॥ ౧౦ ॥ ... *
— అధ్యత్మీయముండకే-ద్వితీయఃఖండః. —

హరిః ఓం ॥ సవేదై తస్మరమంబ్రహ్మధామయత్రవిశ్వంనిహితంభా
తిశుభ్రం । ఉపాసతేపురుషంయేహ్యకామాన్తేశుక్రమేతదతివర్తన్తిధీరాః ॥
౧ ॥ కామాన్యః కామయతేమన్యమానఃసకామభిర్జ్ఞాయతేతత్రతత్ర । వ
ర్యాప్రకామస్యకృతాన్తనస్తజహౌవనర్వేప్రవవీలియన్తికామాః ॥ ౨ ॥ నాయ
మాత్ప్రావచనేనలభ్యోనమేధయాన బహునాశ్రుతేన । యమేవైవవృ
ణుతేతేనలభ్యస్తస్యైష ఆత్మావివృణుతేతనూంస్వామ్ ॥ ౩ ॥ నాయమా
త్ప్రబలహీనేనలభ్యోనచప్రమాదాత్తవసోవాప్యలింగాత్ ఏతైరుపాయై
ర్యతేయస్తువిద్వాంస్తస్యైష ఆత్మావికతేబ్రహ్మధామ ॥ ౪ ॥ సంప్రా
ప్త్యేనమృపయోజ్ఞానతృప్తాః కృతాత్మానోవీతిరాగాఃప్రశాన్తాః । తేసర్వ
గంసర్వతఃప్రాప్యధీరాయక్రాత్మానస్సర్వమేవావికన్తి ॥ ౫ ॥ వేదాస్త
విజ్ఞానసునిశ్చితార్థాస్సన్నాన్యగుయాగాద్యతయశ్శుద్ధసత్త్వాః । తేబ్రహ్మలో
కేషుపరాస్తకాలేపరామృతాఃపరిముచ్యన్తిసర్వే ॥ ౬ ॥ గతాఃకలాఃపంచ
వక్త్రప్రతిష్ఠాదేవాశ్చసర్వేప్రతిదేవతాను । కర్మాణివిజ్ఞానమయశ్చ ఆత్మావ

రేచ్యయేసర్వపరీభవన్తి॥ ౭॥ యథానద్యస్యస్యస్తమానాస్సముక్తేలస్తంగ
 జ్ఞునైనామరూపేవిహాయతథావిద్వాన్నామరూపాద్విముక్తఃపరాత్పరం
 పురుషముపైతిదివ్యం॥ ౮॥ సయోహనైతత్పరమంబ్రహ్మవేదబ్రహ్మైవభ
 వతినాస్యాబ్రహ్మవిత్కులేభవతి॥ తరతిశోకంతరతిపాప్తానంగుహఃగ్రన్థి
 భ్యోవిముక్తోఽమృతోభవతి॥ ౯॥ తదేతద్భవాభ్యుక్తంక్రియావంతశ్శ్రీ
 త్రియాబ్రహ్మనిష్ఠాస్వయంజుహ్వతేఏకపిఁశద్యంతః॥ తేషామేవై
 తాంబ్రహ్మవిద్యాంవదేతశిరోవ్రతంవిధివద్యైస్తుచీగ్ధమ్॥ ౧౦॥ తదేత
 త్సత్యమృషిరంగిరాఃపురోవాచనైతదచీగ్ధవ్రతోఽధీతే॥ నమఃపరమపిఁ
 భ్యోనమః పరమపిఁభ్యః॥ ౧౧॥ ... .. *

ముండుకోపనిషత్సమాప్తా.

శ్రీగురుభ్యోనమః.

మాంధూక్యోపనిషత్ - ప్రథమఃఖంఢః.

హరిః ఓం॥ ఓమిత్యేతదక్షరమిదగ్ సర్వంతస్యోపవ్యాఖ్యానం
 భూతంభవద్భవిష్యదితి॥ సర్వమోంకార ఏవయచ్చాన్యత్రికాలాతీతం తద
 బ్యోంకార ఏవ॥ ౧॥ సర్వగ్ హ్యేతద్భ్రహ్మయమాత్మా బ్రహ్మసోయ
 మాత్మా చతుష్పాత్॥ ౨॥ ... .. *

లఠద్వితీయఃఖంఢః.

హరిః ఓం॥ జాగరితస్థానోబహిఃప్రజ్ఞస్సప్తాంగఏకోనవింశతిముఖః
 స్థూలభుగ్వైశ్వానరఃప్రథమఃపాదః॥ ౧॥ స్వప్నస్థానోఽస్తఃప్రజ్ఞస్సప్తాం
 గఏకోనవింశతిముఖః ప్రవివిక్తభుక్తజసోద్వితీయఃపాదః॥ ౨॥ యత్ర

సుప్తానకంచనకామం కామయతేనకంచనస్వప్నంపశ్యతితత్సుప్తం । సు
 ప్తస్థాన ఏకీభూతఃప్రజ్ఞానఘన ఏవానందమయోహ్యనస్తభు క్షేతోముఖః
 ప్రాజ్ఞస్త్రీతీయఃపాదః ॥ ౩ ॥ ఏషనర్వేత్సరపషసర్యజ్ఞపషోస్తర్యామ్యేష
 యోనిస్సర్వస్యప్రభవావ్యయాహేభూతానాం ॥ ౪ ॥ అత్రైతేశ్లోకాభవన్తి॥
 బహిఃప్రజ్ఞోవిభుర్విశ్వోహ్యంతః ప్రజ్ఞస్తుతై జనః । ఘనప్రజ్ఞస్తథా ప్రా
 జ్ఞపక ఏవత్రిధాస్త్రుతః ॥ ౫ ॥ దక్షిణాక్షిముఖేవిశ్వమనస్యనశ్చతైజనః ।
 ఆకాశేచహృదిప్రాజ్ఞస్త్రీధాదేహేవ్యవస్థితః ॥ ౬ ॥ విశ్వోహిస్థూల
 భుక్ష్మిత్యంతైజనఃప్రవివిక్తభుక్ । ఆనన్దభుక్తథాప్రాజ్ఞస్త్రీధాభోగంని
 బోధత ॥ ౭ ॥ స్థూలంతర్వయతేవిశ్వంప్రవివిక్తంతుతైజనం । ఆనన్దశ్చత
 థాప్రాజ్ఞంత్రిధాత్వప్రినిబోధత ॥ ౮ ॥ త్రిమధామసుయద్భోజ్యంభా
 క్తాయశ్చప్రకీర్తితః । వేదైతదుభయంయస్తునభుంజానోనలివ్యతే ॥ ౯ ॥
 ప్రభవస్సర్వభావానాంసతామితివినిశ్చయః । సర్వంజనయతిప్రాణశ్చే
 తోఽంశూఃపురుషఃవృథక్ ॥ ౧౦ ॥ విభూతింప్రసవంత్యన్యేమన్యస్తేసృష్టి
 చింతకాః । స్వప్నమాయాస్వరూపేతిసృష్టిరనైర్వికల్పితా ॥ ౧౧ ॥ ఇచ్ఛా
 మాత్రంప్రభాస్సృష్టిరితిస్సృష్టేవినిశ్చితాః । కాలాత్ప్రసూతింభూతా
 నాంమన్యస్తేకాలచింతకాః ॥ ౧౨ ॥ భోగార్థంసృష్టిరిత్యన్యేక్రీడాథమితిచా
 వరే । దేవస్యైషస్వభావోయమాప్తకామస్యకాస్సృహేతి ॥ ౧౩ ॥ నాస్తః
 ప్రజ్ఞంనబహిః ప్రజ్ఞానోభయతః ప్రజ్ఞంన ప్రజ్ఞానఘనంన ప్రజ్ఞంనా ప్రజ్ఞం
 అదృష్టమవ్యవహార్యమగ్రాహ్యమలక్షణమచింత్యమవ్యవదేశ్యమై కాశ్చ్య
 వ్రత్యయసారంప్రపంచోపశమంతాంతశివమద్వైతంచతుర్థంమన్యస్తేన
 ఆత్మసవిజ్ఞేయః ॥ ౧౪ ॥ నివృత్తేస్సర్వదుఃఖానామీశానఃప్రభురవ్యయః ।
 అదైవతస్సర్వభావానాందేవస్తుర్యోవిభుస్త్రుతః ॥ ౧౫ ॥ కార్యకారణ
 బద్ధతావిమ్యేతేవిశ్వతైజసా । ప్రాజ్ఞఃకారణబద్ధస్తుద్వౌతాతుర్యేనసి
 ధ్యతః ॥ ౧౬ ॥ నాత్మానంనాపరాంత్రైవనసత్యంనాపిచాన్యతంప్రాజ్ఞఃకే

చనసంవేత్తితుర్యం తత్సర్వదృశ్యదా ॥ ౧౭ ॥ దైవతస్యా గ్రహణం తుల్య
ముభయోః ప్రాజ్ఞతుర్యయోః । బీజనిద్రాయతః ప్రాజ్ఞః సాచతుర్దేనవిద్య
తే ॥ ౧౮ ॥ స్వప్ననిద్రాయతావాద్యా ప్రాజ్ఞస్త్యస్వప్న నిద్రయా । నని
ద్రాంనైవచస్వప్నంతుర్దేవశ్యన్తిసిద్ధితాః ॥ ౧౯ ॥ అస్యథా గృహ్ణత
స్వప్నప్నీనిద్రా తత్త్వమజానతః । వివర్యానేతయోః క్షీణేతురీయంపద
మత్నుతే ॥ ౨౦ ॥ అనాదిమాయయానుప్రాయదాజీవః ప్రబుధ్యతే । అజమ
నిద్రమస్వప్నమదైవతంబుధ్యతేతదా ॥ ౨౧ ॥ ప్రపంచోయదివిద్యేతనివర్తే
తనసంతయః । మాయామాత్రమిదందైవతమదైవతంపరమార్థతః ॥ ౨౨ ॥
వికల్పవినివర్తేతకల్పితోయదికేనచిత్ । ఉపదేశదయంవాదోజ్ఞాతేదైవ
తంనవిద్యతే ॥ ౨౩ ॥ .. .. *

❖* అవశ్యరీయఃఖండః. *❖

హుఃఃః ॥ సోయమాత్మార్థక్షరమోంకారోఽధిమాత్రంపాదా
మాత్రామాత్రాశ్చపాదా అకారఉకారోమకారఇతి ॥ ౧ ॥ జాగరితస్థానో
వైశ్వానరోఽకారః ప్రథమామాత్రా ఆప్తేరాదిమత్వాద్వా అప్నోతిహవై
సర్వాకామానాదిచ్ఛభవతియఏవంచేద ॥ ౨ ॥ స్వప్నస్థానస్థైజనఉకారో
ద్వితీయామాత్రోత్కర్షా దుభయత్వాద్వా ఉత్కర్షోహవైజ్ఞానసంతరింస
మానశ్చ భవతినాస్యాబ్రహ్మచిత్కులేభవతియఏవంచేద ॥ ౩ ॥ సుషుప్తస్థా
నః ప్రాజ్ఞోమకారస్తృతీయామాత్రామితేరపీతే ర్వామినోతిహవా ఇదగ్
సర్వమపీతచ్ఛభవతియఏవంచేద ॥ ౪ ॥ అత్రైతేజ్లోకాభవత్తనివిశ్వస్యాశ్వ
వివత్తాయామాదిసామాన్యముత్కటం । మాత్రాసంప్రతిపత్తౌస్యాదృష్టి
సామాన్యమేవచ ॥ ౫ ॥ తైజసస్యోత్పత్తిజ్ఞానేఉత్కర్షోద్భవ్యతేస్ఫుటం । మా
త్రాసంప్రతిపత్తౌస్యాదుభయత్వంతథావిధం ॥ ౬ ॥ మకారభావే ప్రాజ్ఞ
స్యమానసామాన్యముత్కటం । మాత్రాసంప్రతిపత్తౌతులయ సామాన్య
మేవచ ॥ ౭ ॥ క్రిష్ణధామసుయస్త్రుల్యం సామాన్యంచేత్తినీశ్చితః । సఖ్యా

స్వర్వభూతానాం వంద్యశ్చైషమహమునిః ॥ ౮ ॥ అకారోనయతే విశ్వము
కారశ్చాపితైజసం । మకారశ్చపునఃప్రాజ్ఞం నామాత్రే విద్యతే గతిః ॥ ౯ ॥

❖* అథ చతుర్థఃఖండః. *❖

హరిః ఓం॥ అమాత్రశ్చతుర్థోఽవ్యవహార్యః ప్రపంచోపశమశ్చివోఽ-
దైవతవీవమోంకార ఆత్మైవసంవిశత్యాత్మనాత్మానం య ఏవం వేదయషవం
వేద॥ ౧॥ ఓంకారం పాదశోవిద్యాత్వాదామాత్రానసంశయః । ఓంకారం
పాదశోజ్ఞాత్వానికించిదపి చింతయేత్ ॥ ౨ ॥ యుంజీత ప్రణవే శేతః ప్రణ-
వోబ్రహ్మనిర్భయం । ప్రణవేనిత్యయక్తస్యనభయం విద్యతే క్షచిత్ ॥ ౩ ॥
ప్రణవోహ్యపరం బ్రహ్మ ప్రణవశ్చ పరస్త్వనితః । అపూర్వోఽనస్తరో
బాహ్యోనవరః ప్రణవోఽవ్యయః ॥ ౪ ॥ సర్వస్య ప్రణవో హ్యదిర్వర్జ్య-
మస్తస్తధైవచ । ఏవంహి ప్రణవంజ్ఞాత్వావ్యక్తుతేతదనస్తరం॥ ౫ ॥ ప్ర-
ణవంహీశ్వరం విద్యాత్సర్వస్యస్మాదీసంస్థితం । సర్వవ్యాపినమోంకారం మ-
త్వాధీరోనశోచతి॥ ౬ ॥ అమాత్రోనస్తమాత్రశ్చదైవతస్యోపశమశ్చివః ఓం
కారోవిదితోయేనసమునిర్చేతరోజనస్సమున్నిర్చేతరోజనఇతి॥ ౭ ॥ ... *

మాంధూక్యోపనిషత్సమాప్తా.

~~~~~

శ్రీగురుభ్యోనమః.

❖❖❖

గౌడపాదీయకారికాయాం ద్వితీయం

~~~~~

వైతథ్యప్రకరణమ్.

వైతథ్యం సర్వభావానాం స్వప్న ఆహుర్కాశీషిణః । అస్తస్థానాస్తు
భావానాం సంవృతతేషానహేతునా ॥ ౧ ॥ అదీర్ఘత్వాచ్ఛకాలస్యగత్వాదే

శాస్త్రపశ్యత్తః । ప్రతిబుద్ధశ్చైవైసర్వస్థస్తిచేదేనవిద్యతే ॥ ౨ ॥ అభావశ్చ
 రథాదీనాంక్రూయతేన్యాయపూర్వకం । వైతథ్యంతేనవైప్రాప్తంస్వప్న
 ఆహుఃప్రకాశితం ॥ ౩ ॥ అస్తస్థానాత్తుభేదానాంతస్సజ్జాగరితేస్సృతం
 యథాతత్రతథాస్వప్నేసంవృతత్వేనభిద్యతే ॥ ౪ ॥ స్వప్నజాగరితేస్థానే
 హ్యేకమాహుర్ననీషిణః । భేదానాంహిసమత్వేనప్రసిద్ధేనైవహేతునా ॥
 ౫ ॥ అదావస్తేచయన్నాస్తిసర్తమానేపితత్తథా । వితథైస్సదృశాస్సన్తో
 వితథాఇవలక్షితాః ॥ ౬ ॥ సప్రయోజనతాతేషాంస్వప్నేవిప్రతిపద్యతే
 తస్మాదాద్యస్తవత్త్వేనమిథ్యైవఖలుతేస్సృతాః ॥ ౭ ॥ అపూర్వంస్థాని
 ధర్మోహియథాస్వగ్గనివాసినాం । తానయప్రేక్షతేగత్వాయథైవహ
 సుశీతతః ॥ ౮ ॥ స్వప్నవృత్తావపిత్యస్తశ్చేతసాకల్పితంతప్సతే । బహిశ్చే
 తోగృహీతంసదృష్టంవైతథ్యమేతయోః ॥ ౯ ॥ జాగ్రద్వృత్తావపిత్యస్తశ్చే
 తసాకల్పితంతప్సతే । బహిశ్చేతోగృహీతంసదృష్టంవైతథ్యమేతయోః ॥
 ౧౦ ॥ ఉభయోరపివైతథ్యంభేదానాంస్థానయోర్యది । కషితాబుద్ధ్యతే
 భేదాకోవైతేషాంవికల్పకః ॥ ౧౧ ॥ కల్పయత్యాష్టనాత్మాసమాత్మాదేవ
 స్వమాయయా । సవచబుద్ధ్యతేభేదానితివేదాస్తనిశ్చయః ॥ ౧౨ ॥ విక
 రోత్యవరాధావాస్తస్మితైవ్యవస్థితాః । నియతాంశ్చబహిశ్చిత్తవం
 కల్పయతేప్రభుః ॥ ౧౩ ॥ చిత్తకాలాహియేస్తస్తద్వయకాలాశ్చయేబహిః ।
 కల్పితావతేసర్వేవిశేషోనాన్యహేతుకః ॥ ౧౪ ॥ అవ్యక్తావయస్తస్తు
 స్ఫుటావవచయేబహిః । కల్పితావతేసర్వేవిశేషస్త్విన్ద్రియాస్తరే ॥ ౧౫ ॥
 జీవంకల్పయతేపూర్వంతతోభావాప్రపగ్వీథా । బాహ్యనాధ్యాత్మి
 కాంవైచయథావిద్యస్తథాస్తృతిః ॥ ౧౬ ॥ అనిశ్చితాయథారజ్జరస్థ
 కారేవికల్పితాస్పధారాదిభిర్భవైస్తద్వదాత్మావికల్పితః ॥ ౧౭ ॥ నిశ్చ
 తాయాయథారజ్జావంవికల్పానివస్తతేరజ్జరేవేతిచాద్వైతంతద్వదా
 త్మవినిశ్చయః ॥ ౧౮ ॥ ప్రాణాదిభిరనైశ్చభావైరేతైర్వికల్పితః । మాయై
 పాతస్యదేవస్యయయా సమ్మోహితస్త్వయం ॥ ౧౯ ॥ ప్రాణాదిప్రాణ

॥ గూతానీతిజనద్విదః । గూతానిగుణవిదస్తత్త్వానీతిజతద్విదః ॥ ౨౦ ॥
 ॥ దాఇతిపాదవిదోవిషయాఇతితద్విదః । లోకాఇతిలోకవిదోదేవాఇతిచ
 ద్విదః ॥ ౨౧ ॥ వేదాఇతిచవేదవిదోయజ్ఞాఇతిచతద్విదః । భోక్తేతిచభాక్తు
 ద్విదః ॥ ౨౨ ॥ సూక్ష్మాఇతిసూక్ష్మవిదఃస్థూల ఇతిచత
 ద్విదః । మూర్తఇతిమూర్తవిదోఅమూర్తఇతిచతద్విదః ॥ ౨౩ ॥ కాలఇతికాల
 విదోదిశఇతిచతద్విదః । వాదాఇతివాదవిదోభువనానీతితద్విదః ॥ ౨౪ ॥ మన
 త్తమనోవిదోబుద్ధిరితిచతద్విదః । చిత్తమితిచిత్తవిదోధర్మధర్మైశ్చతద్విదః ॥
 ౨౫ ॥ వజ్రవింశకఇత్యేకేషద్వింశకఇతిచాపరే । ఐక్యమింశకఇత్యాహురన
 స్తఇతిచాపరే ॥ ౨౬ ॥ లోకా లోక విదః ప్రామాణ్యమాఇతితద్వి
 దః । స్త్రీపున్నపుంసకంలైక్యాపరాపరమథాపరే ॥ ౨౭ ॥ సృష్టిరితిసృష్టి
 విదోలయఇతిచతద్విదః । స్థితిరిస్థితివిదఃసర్వేచేహతుసర్వదా ॥ ౨౮ ॥ యం
 భావందర్శయేద్యస్యతంభావంసతువశ్యతి । తంచావతినభూత్వాసాతద్గ్ర
 హస్యముపైతితమ్ ॥ ౨౯ ॥ ఏతై రేహోపపథగ్భవైఃపృథగేవేతిలక్షితః । ఏ
 వంయోవేదతత్త్వేనకల్పయేత్సోవిశజ్ఞితః ॥ ౩౦ ॥ స్వప్నమాయేయధా
 దృష్టేగన్ధర్వనగరంయధా । తథావిశ్వమిదందృష్టంవేదాస్తేషువిచక్షతైః ॥
 ౩౧ ॥ ననిరోధోనచోత్పత్తిర్నబద్ధోనచసాధకః । నముముక్షుర్నవైముక్త
 ఇత్యేషావరమార్గతా ॥ ౩౨ ॥ భావైరసద్భిరేవాయ మద్వయేనచకల్పితః ।
 భావాఅప్యద్వయేనైవతస్మాదద్వయతాశివా ॥ ౩౩ ॥ నాత్మభావేన నానే
 దంసస్యేనాపికథంచన । నపృథక్సౌపృథక్కించదితతత్త్వవిదోవిదుః ॥ ౩౪ ॥
 వీతరాగభయక్రోధైర్మునిభిర్వేదపారగైః । నిర్వికల్పోహ్యాయందృష్టఃప్రప
 ఞ్చోపశమోద్వయః ॥ ౩౫ ॥ తస్మా దేవంవిదిత్వైవనమదైవతేయో జయే
 త్సన్తుతిమ్ । అదైవతంసమనుప్రాప్యజడవల్లంకమాచరేత్ ॥ ౩౬ ॥ నిస్తుతిర్ని
 ర్మునుసాగూరోనిస్సవధాకారఏవచ । చలాచలనికేతశ్చయతిర్యాదృచ్ఛికో
 భవేత్ ॥ ౩౭ ॥ తత్త్వమాధ్యాత్మికం దృష్ట్వాతత్త్వం దృష్ట్వాతు బాహ్యతః ।
 తత్త్వీభూతస్తదారామస్తత్త్వాదప్రచ్యుతోభవేత్ ॥ ౩౮ ॥

—* అథ త్యతీయమధ్యైశ ప్రకరణమ్. *—

ఉపాసనాశ్రితో ధర్మజాతే బ్రహ్మణి వతః తే । ప్రాగుత్పత్రేజం
సర్వం తే నాసౌ కృపణస్త్యుతః ॥ ౧ ॥ అతో వత్సో మృకార్పణ్యమజాతిసమ
తాః గతమ్ । యథాసజాయతే కించిజ్జాయమానం సమస్తతః ॥ ౨ ॥ ఆత్మ
హ్యకాశనజ్జీవై ఘటాకాశై రివో దితః । ఘటాదివచ్ఛసంఘాలై ర్జాతావే
తస్మిదర్శనమ్ ॥ ౩ ॥ ఘటాదిఘట్రలినేషు ఘటాకాశాదయో యథా ఆకాశే
సంప్రవలీయంతే తద్వజ్జీవభిహస్తస్తీ ॥ ౪ ॥ యథైకస్త్రికఘటాకాశే రజోధూ
మాదిభిర్యుతే ససర్వే సప్రసయజ్యంతే తద్వజ్జీవాస్సఖాదిభిః ॥ ౫ ॥ యావకా
ర్యసమాఖ్యాన్యభిద్యంతే తత్ర తత్రవై । ఆకాశస్య నభోస్తే తద్వజ్జీవేషుని
గ్లయః ॥ ౬ ॥ నాకాశస్య ఘటాకాశో వికారావయవాయథా । నైవాత్మసస్స
దాజీవో వికారావయవతథా ॥ ౭ ॥ యథాభవతి బాలానాం గగనం మలిసం
వృతైః । తథాభవత్యబుద్ధానామాత్మాపి మలిసంవృతైః ॥ ౮ ॥ మరణే సంభ
వేచైవ గత్యా గమనయోఽపి । స్థితౌ సర్వశరీరేషు ఆకాశే నాచిత్తణః ॥ ౯ ॥
సజ్ఞాతాస్స వత్సవత్సర్వే ఆత్మమాయాఽన్యజ్ఞతాః । ఆదిక్యే సర్వసామ్యేవా
నోపపత్తిర్విద్యతే ॥ ౧౦ ॥ రసాదయో హి యేకో శావ్యాఖ్యాతాస్తైశ్చ రీయకై
తేషామాత్మావరోజీవః ఖంధాసంప్రకాశితః ॥ ౧౧ ॥ ద్వయోర్ద్వయో
ర్మధుజ్ఞానే వరం బ్రహ్మ ప్రకాశితం । పృథివ్యాముదరేచైవ యథాకాశః
ప్రకాశితః ॥ ౧౨ ॥ జీవాత్మనోరసస్యత్వమభేదేన ప్రశస్యతే । నానాత్వం
నిద్ర్యతే యచ్ఛత దేవం హి సమంజసం ॥ ౧౩ ॥ జీవాత్మనోః పృథక్త్వం
యత్ప్రాగుత్పత్రైః ప్రకీర్తితమ్ । భవిష్యత్ప్రత్యాగౌణంతస్త్వఖ్యత్వం హి
సయజ్యతే ॥ ౧౪ ॥ మృల్లోహవిస్ఫులిక్గాద్యైః సృష్టిర్యాచోదితాన్యథా ।
ఉపాయస్సోపతారాయ నాస్తీ భేదః కథంచన ॥ ౧౫ ॥ ఆశ్రమాస్త్రీవిధా
హీనమధ్యమోక్త్యుప్తదృష్టయః । ఉపాసనోపదిష్టేయం తదర్థమనుకమ్ప
యా ॥ ౧౬ ॥ స్వసిద్ధాన్తస్య సన్ధాసుదైవతి నోనిశ్చితాదృఢమ్ । వరస్పరం విరు
ధ్యంతే రయం సవిరుధ్యతే ॥ ౧౭ ॥ అద్వైతం పరమార్థో హి ద్వైతం తస్మైద

ఉచ్యతే। తేషాముభయధాద్వైతంతేనాయంసవిరుద్ధతః॥ ౧౮॥ మాయ
యాభిద్యతే హ్యేతన్నాన్యథాఽంకథంచన। తత్త్వతోభిద్యమానేహిమర్త్య
తామమృతంచజేత్॥ ౧౯॥ అజాతస్యైవభావస్యజాతిమిచ్ఛన్తివాదినః। అజా
తోహ్యమృతో భావోమర్త్యతాంకథమేవ్యతి॥ ౨౦॥ సభవత్కృమృతంమ
ర్త్యంసమర్త్యమమృతంతథా। ప్రకృతేరన్యథా భావోనకథంచిద్భవివ్యతి॥
౨౧॥ స్వభావేనామృతోయస్యభావాగచ్ఛతిమర్త్యతాం। కృతకేనామృత
స్తస్యకథంస్తాస్యతినిశ్చలః॥ ౨౨॥ భూతితో భూతతోవాపిసృజ్యమానేస
మాశ్రుతిః। నిశ్చితంయక్తియక్తంచయత్తద్భవతినేతరత్॥ ౨౩॥ నేహనా
నేతిచామ్నాయాద్ద్వోమాయాభిరిత్యపి। అజాయమానోబహుథామాయ
యాజాయతేతుసః॥ ౨౪॥ సమ్భూతేరపవాదాచ్చసచ్ఛవఃప్రతిషిధ్యతే। కో
నేనంజనయేదితికారణంచతిషిధ్యతే॥ ౨౫॥ సఏషనేతనేతితివ్యాఖ్యాతంస
హ్నుతేయతః। సర్వమగ్రాహ్యభావేనహేతునాజంచకాశతే॥ ౨౬॥ సతో
హిమాయయాజన్తయజ్యతేనతుతత్త్వతః। తత్త్వతోజాయతేయస్యకాతం
తస్యహిజాయతే॥ ౨౭॥ అసతోమాయయాజన్తతత్త్వతోనైవయజ్యతే। వ
న్యాపుతోనతత్త్వేనమాయయావాపిజాయతే॥ ౨౮॥ యథాస్వప్నేద్వయా
భాసంస్పృష్టతేమాయయామనః। తథాజాగ్రద్వయాభాసంస్పృష్టతేమాయ
యామనః॥ ౨౯॥ అద్వయంచద్వయాభాసంమనస్స్వప్నేనసంశయః। అద్వ
యంచద్వయాభాసంతథాజాగ్రన్తసంశయః॥ ౩౦॥ మనోదృశ్యమిదంచద్వై
తంయత్కించిత్యచరాచరం। మనసోహ్యమనీభావేద్వైతంచైవోపలభ్యతే॥
౩౧॥ ఆత్మసత్యానుబోధేనసజ్జల్పయతేయదా। అమనస్తాంతదాయాత
గ్రాహ్యభావేతదగ్రహం॥ ౩౨॥ అకల్పకమజంజ్ఞాసంజ్ఞేయాభిన్నంచచక్షుతే।
బ్రహ్మజ్ఞేయమజంనిత్యమజేనాజంవిబుధ్యతే॥ ౩౩॥ నిగృహీతస్యమనసోనిర్విక
ల్పస్యధీమతః। ప్రచారస్సతువిజ్ఞేయఃసుషుప్తేనోన్యతత్సమః॥ ౩౪॥ లీయతే
హిసుషుప్తేతన్నిగృహీతంనలీయతే। తదేవనిద్భయంబ్రహ్మజ్ఞానాలాకంస
మన్తతః॥ ౩౫॥ అజమనిద్రమస్వప్నమనామకమయావకమ। సకృద్వ్యాభాతంసర్వ
జ్ఞంసోపచారకథంచన॥ ౩౬॥ సర్వాశ్శిలాపిషగంస్సర్వచిద్దాసుమూర్తిశ్చ

ప్రశాస్తస్సకృజ్జ్యోతిస్సమాధిరచలోభయః॥ ౩౭ ॥ గ్రహానతత్రనోశ్శస్య
 న్నాయత్రనవిద్యతే । ఆత్మసంస్థతదాజ్ఞానమజాతినమతాంగతం ॥ ౩౮ ॥
 అస్పర్శయోగోవై నామదుర్గస్సస్పర్శయోగిభిః । యోగినోబిభ్యతిహ్యస్తాద
 భయేభయద్భీనః॥ ౩౯ ॥ మనసోగ్రహణ్యత్తమభయం సర్వయోగినాం
 దుఃఖత్యయఃప్రబోధశ్చప్యతుయాశాన్తిరేవచ॥ ౪౦ ॥ ఉత్సేకఉదధేర్యద్వ
 త్కుశాగ్రేణైకవిద్దునామనసోగ్రహస్తద్వద్భవేదవరిభేదతః॥ ౪౧ ॥ ఉపా
 యేననిశ్చిన్తాయాద్విష్టిస్తంకావభోగయోః । సుప్రసన్నంలయేవైవయథా
 కామోలయస్తథా ॥ ౪౨ ॥ దుఃఖంసర్వమనుస్తృత్యకామభోగాన్నివర్త
 యేత్ । అజంసర్వమనుస్తృత్యజాతంనైవతువశ్యతి ॥ ౪౩ ॥ లయేనంభో
 భయేచ్ఛిస్తంవిష్టిస్తంశమయేత్పనః । సకషాయంవిజానీయాశ్శమోచాస్తం
 నచాలయేత్॥ ౪౪ ॥ నాస్త్వాదయేత్సుఖంత్రనిస్సృజ్య ప్రజ్ఞయాభవేత్ । నిశ్చ
 లనిశ్చరచ్ఛిస్తమేకీకుర్యాత్ప్రియత్నతః ॥ ౪౫ ॥ యదానీయచేచ్ఛిస్తం
 నచవిష్టివ్యతేపునః । అనిశ్చనమనాభాసం నిష్పన్నంబ్రహ్మతత్తదా ॥ ౪౬ ॥
 స్వస్థంశాస్త్రంసనిర్వాణమకర్మంసుఖముత్తమం । అజమశేనజ్ఞేయేనసర్వజ్ఞంప
 రిచక్షతే ॥ ౪౭ ॥ నకశ్చిజ్ఞాయతేబీవస్సంభవోస్యనవిద్యతే । ఏతత్తదుత్త
 మంసత్యంయత్రకించినైజాయతే॥ ౪౮ ॥ ... .. *

❖* అథ చతుర్థమలాతశాన్తిప్రకరణమ్. ❖

జ్ఞానేనాకాశకల్పేనధర్మాయోగగోపమాత్ । జ్ఞేయాభిన్నేనసం
 బుద్ధస్తంవందేద్విపదాంవరమ్॥ ౧ ॥ అస్పర్శయోగోవై నామసర్వసత్త్వసుఖో
 హితః । అవివాదోవిరుద్ధశ్చదేశితస్తంనమామ్యహమ్ ॥ ౨ ॥ ధూతస్యజా
 తిమిచ్ఛన్తివాదినఃకేచిదేవహి । అధూతస్యావరేధీరావివదస్తఃపరస్పరం॥
 ౩ ॥ ధూతంనజాయతేకించిదధూతంనైవజాయతేవివదస్తోద్వయాహ్యే
 వమజాతింఖ్యాపయన్తితే ॥ ౪ ॥ ఖ్యాప్యమానామజాతింతైరనుమోదామ
 హేవయం । వివదామోనతైస్సార్థమవివాదనిబోధత ॥ ౫ ॥ అజాతస్యై
 వధర్మస్యజాతిమిచ్ఛన్తివాదినః । అజాతోహ్యమృతోధర్మోమర్త్యతాంకథ
 మేష్యతి॥ ౬ ॥ సభవత్యమృతంమర్త్యంసమర్త్యమమృతంతథా । ప్రకృతేరస్య

థాథావోనకథంచిద్భవిష్యతి॥ ౭ ॥ స్వభావేనామృతోయస్యధర్మోగచ్ఛతి
మర్త్యతాంకృతకేనామృతస్తస్యకథంసాస్యతినీశ్చల॥ ౮ ॥ సాంసేధికీసాన్వి
భావికీసహజాలక్యతాచయా॥ ప్రకృతిస్సేషజ్ఞేయాస్వభావంనజహతియా॥
౯॥ జరామరణనిర్ముక్తాసర్వేధర్మస్వభావతః॥ జరామరణమిచ్ఛస్తస్మిన్
వస్తేతస్తసీషయా॥ ౧౦॥ కారణంయస్యవైకార్యంకారణంతస్యజాయతే
జాయమానంకథమజంభిన్నంనిత్యంకథంచతతే॥ ౧౧॥ కారణోద్యద్యసస్య
త్వమతఃకార్యమజంయది॥ జాయమానాచైకార్యాత్కారణంతేకథంధృ
వమ్॥ ౧౨॥ అజాన్వజాయతేయస్యదృష్టాన్వస్తస్యనాస్తివై॥ జాతాఽఽ
జాయమానస్యనవ్యవస్థాప్రసజ్యతే॥ ౧౩॥ హేతోరాదిఃఫలంయేషామాది
ర్హేతుఃఫలస్యచ॥ హేతోఃఫలస్యచానాదిఃకథంతైరుపనన్యతే॥ ౧౪॥ హే
తోరాదిఃఫలంయేషామాదిర్హేతుఃఫలస్యచ॥ తథాజన్మభవేత్రేషాంపుత్రా
జ్జన్మపితృభా॥ ౧౫॥ సంభవేహేతుఫలయోరేషితవ్యఃక్రమస్తస్వయా
యుగవత్సన్భవేయన్తాదసన్భవోవిషాణవత్॥ ౧౬॥ ఫలాదుత్పద్యమాన
స్సన్నతేహేతుఃప్రసిద్ధతే॥ అప్రసిద్ధాకథంహేతుఃఫలముత్పాదయిష్యతి॥
౧౭॥ యదిహేతోఃఫలాప్సిద్ధిఃఫలసిద్ధిశ్చహేతుతః॥ కారత్పుష్పనిష్పన్నం
యస్యసిద్ధిరపేక్షయా॥ ౧౮॥ అశక్తిరివరిజ్ఞానంక్రమకోపాధవాపునః॥ ఏవం
హిసర్వధాబుద్ధైరజాతఃపరిదీపితా॥ ౧౯॥ బీజాఽంశాభ్యోదృష్టాస్తఃస
దాసాధ్యసమోహిసః॥ నహిసాధ్యసమోహేతుఃసిద్ధాసాధ్యస్యయజ్యతే॥
౨౦॥ పూర్వావరావరిజ్ఞానమజాతఃపరిదీపకం॥ జాయమానాద్ధైధర్మా
త్కృతంపూర్వంనగృహ్యతే॥ ౨౧॥ స్వతోవాపగతోవాపిసకిచిద్వస్తుజా
యతే॥ సదనశ్చదనద్వాపిసకిచిద్వస్తుజాయతే॥ ౨౨॥ హేతుర్నజాయతే
నాదేఃఫలంచాపిస్వభావతః॥ ఆదిర్నవిద్యతేయస్యతస్యహ్యదిర్నవిద్యతే॥
౨౩॥ ప్రజ్ఞప్తేస్సమిత్తస్వమస్యథాద్వయనాశతః॥ సంక్షేపస్యోపలభ్యేశ్చ
పరతన్త్రాస్తితామతా॥ ౨౪॥ ప్రజ్ఞప్తేస్సమిత్తస్వమిష్కతేముక్తిదిర్వ
నాత్॥ సమిత్తస్యానిమిత్తస్వమిష్కతేభూతగర్భనాత్॥ ౨౫॥ చిత్తంనసం
స్పృశత్కర్థంనార్థానంతరైవచ॥ అభూతోహియతెత్పర్యోనార్థానాన

ప్రతాపవృత్తి || ౨౬ || నిమిత్తంనసదాచిత్తంసంస్కృతత్యధ్వసుత్రిమి|| అనివి
 ప్రావివర్యాసంకథంతస్యభవివ్యతి || ౨౭ || తస్మాన్నజాయతేచిత్తంచిత్రద్య
 శ్యంనజాయతే | తస్యవశ్యనియేజాతింభేవైవశ్యనితేవదం || ౨౮ || అజా
 హంజాయతేయస్సాదజాతిఃప్రకృతిప్రతః | ప్రకృతేరస్యథాథావోనకథంచి
 న్యవివ్యతి || ౨౯ || అనాదేరప్రవృత్తీంచసంసారస్యనసేత్స్యతి | అనప్రతా
 నాదిమతోమోక్షస్యనభవివ్యతి || ౩౦ || ఆదావప్రేతయన్నాస్తివర్తమానేపి
 తప్రథా | వితథైస్సద్యశాస్సన్తోవితథాభివలక్ష్మితాః || ౩౧ || సప్రయోజ
 నతాతేషాంస్వప్నేవిప్రవివద్యతే | తస్మాదాద్యప్రవత్తేనవిధైర్వ్యవఖిలు
 శేష్ప్రవతాః || ౩౨ || సద్వేద్యాన్యపాస్వప్నేకాయస్యాన్తర్నిదగ్గునాత్ |
 సంస్యతేన్ద్రికప్రదేశేవైభూతానాందగ్గునంతుతః || ౩౩ || నయక్తందగ్గునం
 గత్వాకాలస్యానియమాద్యతే | ప్రతిబుద్ధత్వవైస్వప్నస్త్రిక దేశేనవిద్యతే ||
 ౩౪ || మిత్రాదైస్సహసన్తుస్యోసమబుద్ధోసప్రవద్యతే | గృహీతంచాపి
 యత్కించితప్రతిబుద్ధోనవశ్యతి || ౩౫ || స్వప్నేచావస్తుకః కాయఃపృథగస్య
 స్యదగ్గునాత్ | యథాకాయస్తథాసర్వంచిత్రద్యశ్యమవస్తుకం || ౩౬ || గ్రహ
 గాజ్జగతివత్తథేతుస్సవమ్మభివ్యతే | తథేతుత్వాత్తతస్యైవ సజ్జగతి
 భవివ్యతే || ౩౭ || ఉత్పాదస్యాప్రసిద్ధత్వాదజంసర్వముదాహృతం | నవభూ
 తాదభూతస్య సన్భవోన్ద్రికథంచన || ౩౮ || అసజ్జగతితేదృష్టావస్వప్నే
 నశ్యతిశ్చయః | అసస్వప్నేపిదృష్టావప్రతిబుద్ధోనవశ్యతి || ౩౯ || నాస్త్రి
 సద్దేతుకమసత్ సదసద్దేతుకంతథా | సచ్చసద్దేతుకంనాస్తిసద్దేతుకమసత్కు
 లః || ౪౦ || వివర్యాసాద్యథాజాగ్రదచిన్తాగ్రభూతవత్స్వప్నేశేత్ | తథా
 స్వప్నేవివర్యాసాధర్మాంతతైస్త్రివవశ్యతి || ౪౧ || ఉపలమ్భశ్చమాచా
 రాదస్తివస్తుత్వాదనాం | జాతిస్తుదేశితాబుద్ధిరజాతేస్త్రీసతాంసదా ||
 ౪౨ || అజాతేస్త్రీసతాంతేషాముపలమ్భద్వియన్తియే | జాతీదోషానసే
 స్స్యద్ధిదోషోఽప్యుల్లేభిభవివ్యతి || ౪౩ || ఉపలమ్భశ్చమాచారాన్తాయాహ

స్త్రీయథోచ్యతే! ఉపలమ్భత్సమాచారాదస్తివస్తుతథోచ్యతే || ౪౪ || జా
త్యాభాసంచలాభాసంవస్త్యాభాసంతధైవచ! అజాచలమవస్తుస్సంవిజ్ఞా
నంశాస్తమద్వయం || ౪౫ || ఏవంసజాయతేచిత్రమేవంధర్మాఅజాస్త్పతాః!
ఏవమేవవిజ్ఞానస్తోనవతస్త్రివిపర్యయే || ౪౬ || ఋజవక్రాదికాభాసమలా
తస్పన్దితంయథా! గ్రహణగ్రహకాభాసంవిజ్ఞానస్పన్దితంతథా || ౪౭ || అస్ప
న్దమానమలాతమనా భాసమజంయథా | అస్పన్దమానంవిజ్ఞానమనా భాస
మజంతథా || ౪౮ || అలాతేస్పన్దమానేవైనాభాసాలస్యతోభువః! సతతో
స్యత్రనిస్సన్దాన్నాలతంప్రవిశన్తితే || ౪౯ || సనిగతాలలాతాత్రేద్రవ్య
త్వాభావయోగతః | విజ్ఞానేపితధైవస్యరాభాసస్యావిశేషతః || ౫౦ ||
విజ్ఞానేస్పన్దమానేవైనాభాసాలస్యతోభువః | సతతోస్యత్రనిస్సన్దాన్నవి
జ్ఞానంవిశన్తితే || ౫౧ || సనిగతావిజ్ఞానాత్రేద్రవ్యత్వాభావయోగతః! కార్య
కారణతాభావాద్యతోచింత్యాస్సచైవతే || ౫౨ || ద్రవ్యంద్రవ్యస్యహేతు
స్సాన్విదస్యదస్యస్యచైవహి | ద్రవ్యత్వమన్యభావోవాధర్మాణాంనోవవ
ద్యతే || ౫౩ || ఏవంసచిత్రకాధర్మాచ్ఛిత్తంవాపినధర్మజం | ఏవంహేతుఫలా
జాతింప్రవిశన్తిమనీషిణః || ౫౪ || యావద్ధేతుఫలావేశస్తావద్ధేతుఫలోద్భవః!
క్షీణేహేతుఫలావేశేనాస్తిహేతుఫలోద్భవః || ౫౫ || యావద్ధేతుఫలావేశః
సంసారస్తావదాయతః! క్షీణేహేతుఫలావేశేసంసారంప్రవద్యతే || ౫౬ ||
సంస్కత్యాజాయతేసర్వంశాశ్వతంనాస్తితేనవై | సద్భావేనహ్యజంసర్వము
చ్చేదస్తేననాస్తివై || ౫౭ || ధర్మాయథిత్యాజాయస్తేజాయస్తేతేననవస్త్యతః!
ఽస్తిమామోపమంతేపాంసాచమాయానవిద్యతే || ౫౮ || యథామాయా
భయోఽస్తిజాజ్ఞాయతేతన్నయోఽన్యైరః! నాసాన్యోనచోచ్చేదీతద్ధర్మస్తేషు
యోజనా || ౫౯ || నాజేషుసర్వధర్మేషుశాశ్వతాశాశ్వతాభిధా! అత్రవ
గ్దానవర్తస్తేవివేకస్త్రతనోచ్యతే || ౬౦ || యథాస్వక్షేప్వయాభాసంచిత్రం
చలితిమామయాతేథాజగద్వయాభాసంచిత్రంచలితిమామయా || ౬౧ ||
అద్వయంఽర్వయాభాసంచిత్రంస్వప్నీనసంశయః | అద్వయంచర్వయా
భాసంతాథాజగన్నసంశయః || ౬౨ || స్వప్నదుక్ప్రచరణస్వప్నక్షేపం

వైదశస్మితాః | అద్దజాః స్వేదజాః వాపిజీవాః వశ్యతియాః సదా ||
 ౬౩ || స్వప్నదృచ్చిస్తద్వత్సాస్తేనవిద్యస్తేతతః పృథక్ | తథాతద్వశ్యమేవే
 దంస్వప్నదృచ్చిస్తమిష్యతే || ౬౪ || చరణజాగరితేజాగ్రిత్యువైదశస్మితాః
 అద్దజాః స్వేదజాః వాపిజీవాః వశ్యతియాః సదా || ౬౫ || జాగ్రచ్చిత్రే
 తుణీయాస్తేనవిద్యస్తేతతః పృథక్ | తథాతద్వశ్యమేవేసం జాగ్రతశ్చిత్ర
 మిష్యతే || ౬౬ || ఉభేహ్యన్యోన్యదృశ్యేతేకింతదస్తీతిహాచ్యతే | లవణా
 శూన్యముభయంతన్తతేనైవగృహ్యతే || ౬౭ || యథాస్వప్నమయోజీవోజా
 యతేమియతేపిచ | తథాజీవాఅమీసర్వేభవన్తిభవన్తిచ || ౬౮ || యథా
 మాయామయోజీవోజాయతేమియతేపిచ | తథాజీవాఅమీసర్వేభవన్తి
 భవన్తిచ || ౬౯ || యథానిర్మితకోజీవోజాయతేమియతేపిచ | తథాజీవా
 అమీసర్వేభవన్తిభవన్తిచ || ౭౦ || నికశ్చిజ్ఞాయతేజఃసమ్భవోన్యనవిద్యతే |
 ఏతత్తదుత్తమంసత్యంయత్రకించిన్నజాయతే || ౭౧ || చిత్తస్పందితమే
 దం గ్రాహ్యగ్రాహకవర్గవ్యయం | చిత్తంస్విప్రయం నిత్యమసంకతసీతకా
 తం || ౭౨ || యోగికిచిత్తసంకృత్యావరమాధేననాస్త్యసౌ | వరతన్త్రాభిసం
 కృత్యాస్యాన్నాస్తివరమాధతః || ౭౩ || అజఃకిచిత్తసంకృత్యావరమాధే
 ననావ్యజః | వరతత్రాభిసంకృత్యాసంకృత్యాజాయతేతుసః || ౭౪ || అభూ
 తాభిసవేశోన్దిద్యయంతత్రనవిద్యతే | ద్వయాభావంసంబుద్ధ్యవనిర్మిమిత్రో
 నజాయతే || ౭౫ || యదానలభతేహేతూనుత్తమాధమమధ్యమాః | తదా
 నజాయతేచిత్తంహేత్వభావేభలంకుతః || ౭౬ || అనిమిత్తస్యచిత్తస్యయాను
 త్పత్తిస్సమాద్యయా | అజాతస్యైవసర్వస్యచిత్తదృశ్యంహిలద్యతః || ౭౭ || బు
 ధ్ధాన్వినిమిత్తతాంసత్యాంహేతుంపృథగ్నామ్నవత్ | ఏతతోకంతథాకామ
 మభయంపదమశ్నుతే || ౭౮ || అభూతాభిసవేశాద్ధిసదృశ్యేతత్ప్రవర్తతే |
 వస్త్యభావంసంబుద్ధ్యవనిస్సజ్జంవినివర్తతే || ౭౯ || నిశ్చిత్తస్యాప్రవృత్తస్య
 నిశ్చలాహితదాస్తిశివిషయస్సహిబుద్ధానాంతత్సామ్యమజమద్వయం || ౮౦ ||
 అజమగ్రమస్వప్నంప్రభాతంభవస్వయం | సకృద్విభాతంహేత్వైవద

స్వధానుస్వధానుః || ౨౦ || సుఖమానియతేనిత్యం దుఃఖం నియతేన
 దా | యస్యకస్యచధర్మస్యగ్రహేణభగవానసా || ౨౧ || అస్తినాస్త్యస్తినా
 స్తీహినాస్తీనాస్తీతివాచునః | చలన్తిరోభయాభావై రావృణోత్యేవచాలితః ||
 ౨౨ || కోట్యశ్చతస్రపతాస్తుగ్రహేర్యాసాంసదావృతః | భగవానాభిరస్పృ
 హ్యోయేనచృష్టస్ససర్వభృక్ || ౨౩ || ప్రాప్యసర్వజ్ఞజాంకృత్సాంబ్రాహ్మ
 ణ్యంపదమద్వయం | అనాపన్నాదిమధ్యాంతంమితఃపరమీహతే || ౨౪ ||
 విప్రాణాంవిసయోహ్యోషశమః ప్రాకృతఉచ్యతే | దమః | సకృత్తదాస్త
 త్వాదేవవిద్వాంఘమంబ్రజేత్ || ౨౫ || సవస్తుసోపలవృంచద్వయంతౌకి
 కమిష్యతే | అవస్తుసోపలవృంచశుద్ధంతౌకికమిష్యతే || ౨౬ || అవస్తుసవల
 వృంచలోకోత్తరమితస్త్పతం | జ్ఞానజ్ఞేయంచవిజ్ఞేయంసదాబుధైః | ప్రక
 తికత్మమ్ || ౨౭ || జ్ఞానేచశ్రీవిశ్వేశ్వయేక్రమేణవిదితేస్వయం | సర్వజ్ఞతాహి
 సేర్వశ్రభవతీహమహాధియః || ౨౮ || హేయజ్ఞేయాప్యపాక్యానివిజ్ఞేయాన్య
 గ్రయాగతః | తేహమన్యశ్రవిజ్ఞేయైరుపలవృన్త్రిషస్తృతః || ౨౯ || ప్రకృ
 త్యాకాశవజ్ఞేయాస్సర్వేధర్మా అనాదయః | విద్యతేనహినానాత్వంతేహం
 క్వచనకించన || ౩౦ || ఆదిబుద్ధాఃప్రకృత్యైవసర్వేధర్మాస్సునిశ్చితాః | య
 వ్యైవంభవతితాన్తిసోమృతత్వాయకల్పతే || ౩౧ || ఆదికావ్రాహ్మనుత్ప
 న్నాఃప్రకృత్యైవసమనిర్వృతాః | సర్వేధర్మాస్సుమాభిన్నా అజంసామ్యం
 విశారదం || ౩౨ || వైశారద్యంతువై నాస్తిభేదచరతాంసతా | భేదఃకర్మాః
 వృథగ్వాదాస్తస్మాతైకృపణాంస్తృతాః || ౩౩ || అజేనాప్యేతుయేకేచిద్భ
 విప్యన్తిసునిశ్చితాః | తేహిలోకేమహాజ్ఞానాస్తచ్చలోకోనగాహతే || ౩౪ ||
 అజేవృజమసజాగ్రంతంధర్మేషుజ్ఞానమిష్యతే | యతోనస్త్రిమతేజ్ఞానమన
 గ్గంతేనకీర్తితం || ౩౫ || అణుమాత్రేపివైధర్మ్యజాయమానేవివశ్చితః |
 ఆసక్తతాసనానాస్తిమితావరణచ్యుతిః || ౩౬ || అబద్ధావరణాస్సర్వేధర్మాః
 ప్రకృతినిర్మలాః | ఆదౌబుద్ధాస్తథాముక్తాత్మవైభవినాయకాః || ౩౭ ||
 క్రమతేనహిబుద్ధస్యజ్ఞానంధర్మేషుతాపినః | సర్వేధర్మాస్తథాజ్ఞానంప్రసి

ద్బుధేనధాపితం । ౯౯ ॥ దుర్దర్శమతిగమ్భీరమజంసావ్యంవిశారదం । బు
ద్ధాప్వపదమసానాత్వం సమస్కుర్క్తోయథాబలమ్ ॥ ౧౦౦ ॥ ... *

ఇతిగౌడపాదాచార్యకృతామాణ్డ్యకోపనిష

దగ్ధావిష్కరణకారికా సమ్పూర్ణా.

శ్రీమచ్ఛంకరాచార్యకృతమంగళశ్లోకాః.

అజమపిజనియోగం ప్రావదై శ్వర్యయోగాదగతిచగతిమత్రాం ప్రా
పదేకంహ్యనేకం । వివిధవిషయధన్యగ్రాహిముగ్ధేక్షణానాం ప్రణతభయ
విహస్తబ్రహ్మయత్తన్నతోస్తి॥ ౧

ప్రజ్ఞావై శౌఖ్యవేధతుసభిత జలనిధేర్దేవదనామ్నోస్తరస్థంభూతాన్య
లోక్యమగ్నస్య విరతజనన గ్రాహణోరేసముద్రే । కారుణ్యోద్దృద్ధధా
రామృతమిదమమరైర్దుగ్ధం భూతోహేతోర్యస్తంపూజ్యాభిప్రూజ్యం పరమ
గురుమముంపాదపాతైర్నతోస్తి॥ ౨

యత్ప్రజ్ఞాలోకభాసాప్రతిహతిమగమత్సాన్విస్తమోహాన్ధకారోమ
జ్జోస్తజ్జచ్చఘోరేహ్యసకృదుపజనోదస్వతిత్రాసనేమే । యత్పాదావా
శ్రితానాం శ్రుతిశమవినయప్రాప్తిరగ్రాహ్యమోఘా తత్పాదా పావన
యాభవభయవిసుదాసర్వభావై ర్నమగ్యే॥ ౩

శ్రీమతే నారాయణవరబ్రహ్మణే నమః.

శ్రీగురుభ్యో నమః.

శ్రీమతే నారాయణవరబ్రహ్మణే నమః.

శ్రీమతే నారాయణవరబ్రహ్మణే నమః.

తైత్తిరీయోపనిషత్ - శీటోపస్తం - ప్రథమోధ్యాయే.

అథ ప్రథమోఽనువాకః.

హరిః ఓమ్ || శంఖో మిత్రశృంగవరుణః | శంఖో భవస్వర్గమా | శంఖ
ఇద్ధో బృహస్పతిః | శంఖో విష్ణురురుక్రమః | నమో బ్రహ్మణే | నమస్తే వాయో |
త్వమే వప్రత్యక్షం బ్రహ్మసి | త్వమే వప్రత్యక్షం బ్రహ్మ వదిష్యామి | ఋతం
వదిష్యామి | సత్యం వదిష్యామి || ౧ || తన్నామవతు | ఉద్వక్తారమవతు | అవతు
మాం | అవతు వక్తారం || ఓం శాన్తిశాన్తిశాన్తిః || సత్యం వదిష్యామి పంచ ||

అథ ద్వితీయోఽనువాకః.

శీటోఽప్యాఖ్యాన్యాయః | వశ్యస్వధిరమాతాబలం | నామ సంతానః |
ఇత్యక్షీటోధ్యాయః || శీటోపవాచ || ... .. *

అథ తృతీయోఽనువాకః.

సహనాయశః | సహనా బ్రహ్మవర్చసం | అథా తస్యగ్ హితాయా
ఉపనిషదం వ్యాఖ్యాన్యాయః | వశ్యస్వధిరజేషు | ఆధిలోకపథి క్షౌతిషమ
ధివిద్యమధివ్రజమధ్యాత్మం | తామహాసగ్ హితా ఇత్యాచక్షతే | అథా
లోకం | పృథివి పూర్వరూపం | ద్యౌరుత్తరరూపం | ఆకాశస్సధి ౧ || వా
యస్సంధానం | ఇత్యధిలోకం | అథాధిక్షౌతిషం | అగ్నిః పూర్వరూపం
ఆదిత్య ఉత్తరరూపం | ఆవస్సంధిః | నేద్యుతస్సంధానం | ఇత్యధిక్షౌతిషం
అథాధివిద్యం | ఆచార్యః పూర్వరూపం | అత్తవాస్యుత్తరరూపం | విద్య
సంధిః | వ్రవచనగ్ సంధానం | ఇత్యధివిద్యం | అథాధివ్రజం | మాతా
పూర్వరూపం | పితౌత్తరరూపం | వ్రజా సంధిః | వ్రజననగ్ సంధానం | ఇత్య
ధివ్రజం || ౩ || అథాధ్యాత్మం | అధిర హాసః పూర్వరూపం | ఉత్తరాహాస
రుత్తరరూపం | వాక్సంధిః | జహ్వ సంధానం | ఇత్యధ్యాత్మం | తేమామహం

సగ్గహితాః। యవవమేతామహసగ్గహితావ్యాఖ్యాతావేదః। సంధీయతే
ప్రజయావశుభిష్చక్రిస్తవర్చసే నాన్నాద్యేనసువర్గేణలోకేన ॥ ౪ ॥ సంధి
రాచార్యః పూర్వరూపమిత్యధిప్రజంలోకేన ॥ ... .. *

❖❖ అథచతుర్థోఽనువాకః. ❖❖

యశ్చన్దసామృషభోవిశ్వరూపః । ఛన్దోభ్యాధ్యమృతాత్సంబధూవ।
సమేన్దోమేధయాస్పృణోతు। అమృతస్య దేవధారణోభూయానం। శరీరం
మేవిచర్షణం। జిహ్వమేమధుమత్తమాః కణ్ఠాభ్యాంఘూరివిశ్రువం। బ్రహ్మ
ణఃకోశోసిమేధయాపిహితః। శ్రుతిం మేగోపాయ। ఆవహస్తీవితన్వానా॥
౧॥ కుర్వాణాచీరమాత్మనః। వాసాగ్ సమమగావశ్చ। అన్నపానేచసర్వదా।
తతోమేశ్రియమావహ। లోమశాంపశుభిస్సహస్వాహః। ఆమాయస్తుబ్రహ్మ
చారిణస్వాహః । యశోజనేసానిస్వాహః శ్రేయాస్వస్యసోఽసానిస్వాహః।
తంత్యాభగప్రవిశానిస్వాహః । సమాభగప్రవిశస్వాహః ॥ ౨ ॥ తస్మింత్స
హస్రశాఖే । నిభగాహంత్యయిమృజేస్వాహః । యథావఃప్రవతాయంతి।
యథామాసాఅహగర్జరం ఏవంమాంబ్రహ్మచారిణః। ధాతరాయంతుసర్వ
తస్వాహః । ప్రతవేశోసిప్రమా ❖ పాహిప్రమావద్యస్వ ॥ ౩ ॥ వితన్వా
నాప్రవిశస్వాహఃసప్రచ ॥ ... .. *

❖❖ అథపంచమోఽనువాకః. ❖❖

భూర్భువస్సువరితివావితాస్త్రీస్త్రోవ్యాహృతయః । తాసాముహస్తై
తాంచతుర్థీం మాహాచమస్యఃప్రవేదయతే। మహాఇతితద్భ్రహ్మ। సఆత్మా
అఙ్గాన్యన్యాదేవతాః। భూరితివాఅయంలోకః। భువఃఇత్యంతరిక్షం। సువ
రిత్యసాలోకః ॥ ౧ ॥ మహాఇత్యాదిత్యః। ఆదిత్యేనవావసర్వేలోకామహీ
యంతే। భూరితివాఅగ్నిః। భువఃఇతివాయుః। సువరిత్యాదిత్యః। మహాఇతి
చంద్రమాః। చంద్రమసావావసర్వాణిజ్యోతీగ్షిమహీయంతే। భూరితివా
ఋచః । భువఃఇతిసామాని। సువరితియజాగ్షి ॥ ౨ ॥ మహాఇతిబ్రహ్మ।
బ్రహ్మణావావసర్వేవేదామహీయంతే॥ భూరితివైప్రాణః। భువఃఇత్యపా

నః! సువరితివ్యాసః! మహాత్మ్యన్నం! అన్నేనవావ సర్వేప్రాణా మహీ
యంతే! తావావతాశ్చతస్రశ్చతుర్థా! చతస్రశ్చతస్రోవ్యాహృతియః! తా
యోవేద! సవేదబ్రహ్మ! సర్వేన్ద్రేవేవాబలిమావహంతి || ౩ || అసౌలో
కోయజుగ్ష్పివేదజ్యేవ|| ... *

❖* అథపప్రౌనువాకః. ❖*

సయఏషోంతర్హృదయఆకాశః! తస్మిన్నయంపురుషోమనోమయః!
అవృతోహిరణ్మయః! అత రేణతాలుకే! యఏషస్తన ఇవావలంబతే! సే
న్ద్రయోనిః! యత్రాసౌకేశాంతోవివర్తతే! వ్యపోహ్యశీర్షకపాలే! భూరి
త్యగ్నావ్రతితవృతి! భువతిశివాయా || ౧ || సువరిత్యాదిత్యేమహ! ఇతిబ్ర
హ్మణి! ఆప్తోతిస్సా రాజ్యం! ఆప్తోతి మనస స్పృశం! వాక్పతి శ్చక్షుష్పతిః!
శ్రోత్రపతిర్విజ్ఞానవతిః! ఏతత్తతోభవతి! ఆకాశశరీరంబ్రహ్మ! సత్యాత్మ
ప్రాణా రామంమన ఆనందం! శాంతిసమృద్ధమమృతం || ౨ || ఇతిప్రాచీన
యోగ్యోపాస్య || వాయావపృత మేకంచ! ... *

❖* అథసస్తమోనువాకః. ❖*

పృథివ్యంతరీతుండ్యాద్విశోవాంతరచిశః! అగ్నిర్వాయురాదిశ్శశ్చం
ద్రమానక్షత్రాణి! ఆపదీపథయోవనస్పతయ ఆకాశ ఆత్మా! ఇత్యగ్నిభూ
తం! అథాధ్యాత్మం! ప్రాణోవ్యానోపాన ఉదాగస్సమాన! చక్షుశ్శ్రో
త్రంమనోవాక్త్వక్! చర్మమాగ్సగ్ స్నావాస్థిజ్జా! ఏతదధిపథాయ
ఋషిరవోచత్! పాక్ష్యంవాతదగ్ సర్వం || ౧ || వాక్త్రేనైవపాక్ష్య
గ్ స్పృశోతీతి || శుర్వమేకంచ|| ... *

❖* అథ అష్టమోనువాకః. ❖*

ఓమితిబ్రహ్మ! ఓమితీదగ్ సర్వం! ఓమిశ్యేతదనుకృత్యహస్తవా అప్యో
త్రావయేత్యాత్రావయంతి! ఓమిసామానిగాయంతి! ఓగ్ శోమిశస్త్రా
ణిశగ్ సంతి! ఓమిత్యధ్వర్యుః ప్రతిగంప్రతిగృణాణి! ఓమిఃబ్రహ్మప్రసౌతి
ఓమిత్యగ్ని హోత్రమనుజానాతి! ఓమిఃబ్రాహ్మణః ప్రవత్యన్నాహ! బ్ర
హ్మోపాభువానీతి! బ్రహ్మేవోపాహ్వీతి || ౧ || ఓందశ|| ... *

—* అథ నవమోనువాకః *—

ఋతంచస్వాధ్యాయప్రవచనేచ | సత్యంచస్వాధ్యాయప్రవచనేచ |
తపశ్చస్వాధ్యాయప్రవచనేచ | దమశ్చస్వాధ్యాయప్రవచనేచ | శమశ్చస్వా
ధ్యాయప్రవచనేచ | అగ్నయశ్చస్వాధ్యాయప్రవచనేచ | అగ్నిహోత్రం
చస్వాధ్యాయప్రవచనేచ | అతిథయశ్చస్వాధ్యాయప్రవచనేచ | మానుషం
చస్వాధ్యాయప్రవచనేచ | ప్రజాచస్వాధ్యాయప్రవచనేచ || ౧ || ప్రజనశ్చ
స్వాధ్యాయప్రవచనేచ | ప్రజాతిశ్చస్వాధ్యాయప్రవచనేచ | సత్యమితి సత్య
వచారాధీతరః | తప ఇతి తపోనిత్యః పౌరుశస్థిః | స్వాధ్యాయప్రవచనేచ | వేతినా
కోహాద్గల్భః | తథితవస్తథితవః | ప్రజాచస్వాధ్యాయప్రవచనేచ షట్పదమ్ | ... *

—* అథ దశమోనువాకః *—

అహంవ్యసస్యశరీరవా | కీర్తిఃపృథ్వంగీరేరివ | ఉద్వ్యవత్రోవాభినీవ
స్వమృతమస్తి | ద్రవిణగ్ సువర్చసం | సుమేధా అమృతోష్టితః | ఇతి తిశంకో
ద్యేదానువచనం || అహగ్ పటమ్ || ... *

—* అథ ఏకాదశోనువాకః *—

వేదమనూష్యాచార్యోంతేవాసి నమనుశాస్తి | సత్యంచద | ధర్మంచర
స్వాధ్యాయాస్తాప్రమదః | ఆచార్యాయప్రియంధనమాహృత్యప్రజాతస్తుం
మావ్యవచ్ఛేదీనిః | సత్యాన్నప్రమదితవ్యం | ధర్మాన్నప్రమదితవ్యం | కుశలా
న్నప్రమదితవ్యం | ఘ్రాత్యైసప్రమదితవ్యం | స్వాధ్యాయప్రవచనాభ్యాంస
ప్రమదితవ్యం || ౧ || దేవపితృకార్యాభ్యాంసప్రమదితవ్యం | మాతృదేవో
చివ | పితృదేవోభవ | ఆచార్యదేవోభవ | అధిదేవోభవ | యాస్యనవద్యా
నికర్తాణి | తానిసేవితవ్యాని | నాఇతరాణి | యస్యస్మాకగ్ సుచరితాని |
తానిత్వయాపాస్యాని || ౨ || నోఇతరాణి | యేకేచాస్తచ్చేక్రియాగ్ సోబ్రా
హ్మణాః | తేహంత్యయాసనేనప్రశ్వసితవ్యం | శ్రద్ధయాదేయం | అశ్రద్ధ
యాదేయం | శ్రియాదేయం | హ్రియాదేయం | భియాదేయం | సంవిదాదే
యం | అథయదితేకర్తవీచికిత్సావాప్యత్తవీచికిత్సావాస్యాత్ || ౩ || యేత

త్రబ్రాహ్మణాస్సమర్థినః | యక్తాత్రయక్తాః | అలూక్షాధర్మకామాస్యః |
యథాతేతత్రవర్తేత | తథాతత్రవర్తేతాః | అథాభ్యాభ్యాతేషు | యేత
త్రబ్రాహ్మణాస్సమర్థినః | యక్తాత్రయక్తాః | అలూక్షాధర్మకామాస్యః |
యథాతేతేషువర్తేత || ౪ || తథాతేషువర్తేతాః | ఏషఆదేశః | ఏషఉపదేశః |
ఏషావేదోపనిషత్ | ఏతదనుశాసనం | ఏవముపాసితవ్యం | ఏవముచై
తదుపాస్యం || స్వాధ్యాయప్రవచనాభ్యాంసప్రమదితవ్యం తానిత్వయోపా
స్యానివిచికిత్సావాస్యాత్తేషువర్తేత || సప్తచ || ... .. *

అథ ద్వాదశోనువాకః,

శంనోమిత్రశ్శంవరుణః | శంనోభవత్స్యమా | శంసజ్జన్తోబృహ
స్పతిః | శంనోవిష్ణురుద్రక్రమః | నమోబ్రహ్మణే | నమస్తేవాయో | త్వమేవ
ప్రత్యక్షంబ్రహ్మణి | త్వామేవప్రత్యక్షంబ్రహ్మవాదిషం | ఋతమవాదిషం |
సత్యమవాదిషం || ౧ || తస్మామావీత్ | తద్వక్తారమావీత్ | ఆవీత్సాం | ఆవీద్వ
క్తారం || ఓంశాంతిశ్శాంతిశ్శాంతిః | సత్యంవదిష్యామివచ్ఛచ || ... .. *

ఇతి శీతావల్లీప్రథమాధ్యాయస్సమాప్తా.

శంసశ్శీతాగ్ సహవాయశ్చందసాంభూః | సయఃపృథివ్యోమిత్యుతం
చాహంవేదమనూచ్యశంనోద్వాదశ | శంనోమహా ఇత్యాదిత్యోనో ఇతరా
ణిత్రయోనిగ్ శతిః || శంనోవక్తారం || ... .. *

హరిఃఓమ్ || శ్రీకృష్ణార్పణమస్తు.

శ్రీగురుభ్యోనమః.

తైత్తిరీయోపనిషత్ - ఆంధ్రవల్ల - ద్వితీయాధ్యాయే.

అథ ప్రథమోఽనువాకః

హరిః ఓం || సహనావవతు | సహనౌభునక్తు | సహవీర్యంకరవావ
హైతేజస్వినావధీతమస్తు | మావిష్వమాఽహౌ | ఓం శాస్త్రశ్శంఖశస్థంతః ||
బ్రహ్మవిదాబోధితవరం | ఆంశాభ్యుక్తా | స స్వస్థాః సుసం || బ్రహ్మ యో
వేదనిహితంగుహాయాంపంపమ్యుష్మత్ || ౧ || స స్మై | సర్వై కామాన్ స
హ | బ్రహ్మణావివశ్చి లేప | తస్మాత్ పవిత్రాదాప్తేన ఆకాశస్య భూతః |
ఆకాశాద్వాయః | వాయోరగ్నిః | అగ్నిరౌష | అగ్నిగ్నిధిపి పృథివ్యా
ఓషధయః | ఓషధీభ్యోఽన్నం | అన్నాత్పశుషం || ౨ || స పవిత్రయోఽన్నరస
మయః | తస్యేదమేవశరీరం | అయంబలదేవతాః | ఆయన్త్యుగఽయః | అయ
మాత్మా | ఇదంపుచ్ఛంప్రతీష్ఠా | తదప్యేషశ్లోకోభవ || ... *

అథ ద్వితీయోఽనువాకః.

అన్నాద్వైషజాఃప్రజాయంతే | యాఃకాశ్యపృథివీగ్రీతాః | ఆథో
అన్నేనైవజీవంతః | ఆత్మనదాచుత్యంతః | అన్నగ్రహీభూతానాంశ్యేష్ఠం |
తస్మాత్సర్వాషధముచ్యతే | సర్వంవై త్సేమాపుష్పంతః | యేన బ్రహ్మ
పాసతే | అన్నగ్రహీభూతానాంశ్యేష్ఠం | తస్మాత్సర్వాషధముచ్యతే || ౧ || అన్నా
దభృతానిజాయంతే | జాత్యాన్యేనవర్తంతే | అద్యతేజీవభూతాని | తస్మాద
న్నంతదుచ్యతత్యతి | తస్మాద్వావీస్తాదన్నరసమయాత్ | అన్యంతర ఆత్మా
ప్రాణమయః | తేనైషపూర్ణః | సవ పవపురుషషధవత | తస్యపురుషవిధతాం
అన్వయంపురుషవిధః || ౨ || తస్యప్రాణ ఏవశరీరః | వ్యానోఽక్షిణఃపక్షః | అపాన
ఉత్తరఃపక్షః | ఆకాశఆత్మా | పృథివీపుచ్ఛంప్రతీష్ఠా | తదప్యేషశ్లోకోభవతి || *

అథ తృతీయోఽనువాకః.

ప్రాణంక్షేనా అనుప్రాణంతి | మనుష్యాఃపశవశ్చయే | ప్రాణోహి
భూతానామామయః | తస్మాత్సర్వామయషముచ్యతే | సర్వేషవత ఆయుర్యంతి |
యేప్రాణంబ్రహ్మ సతే | ప్రాణోహిభూతానామామయః | తస్మాత్సర్వా

త్వాన్యపముచ్యతేభిః తస్యైవపవశారీరతత్త్వా యః పూర్వస్య ॥౧॥ తస్మాద్వాపవతస్మాత్ప్రాణమయాత్ అన్యోంతరతత్త్వానామయః తేనైష పూర్ణః సవాపవపురుషవిధవ తస్యపురుషవిధతాం అన్వయంపురుషవిధః తస్యయజురేవశిరః ఋగ్దక్షిణఃపతః సామోత్తరఃపతః ఆదేశతత్త్వా ॥ ౨॥ అథర్వాగ్నిరసఃపుచ్చంప్రతిష్ఠా తదప్యేషశ్లోకోభవతి ॥ .. *

అథచతుర్థోనువాకః.

యతోవాచోనివర్తంతే అప్రాప్యమనసాసహ ఆనందంబ్రహ్మణోవిద్వాత్ ॥ నివిధేతవచనేతి తస్యైవపవశారీరతత్త్వా యః పూర్వస్య తస్మాద్వాపవతస్మాత్ప్రాణమయాత్ అన్యోంతరతత్త్వావిజ్ఞానమయః తేనైష పూర్ణః సవాపవపురుషవిధవ తస్యపురుషవిధతాం అన్వయంపురుషవిధః తస్యశ్రద్ధా సహి ఋగ్దక్షిణఃపతః సస్యముత్తరః పతః యోగతత్త్వా మహఃపుచ్చంప్రతిష్ఠా తదప్యేషశ్లోకోభవతి ॥ .. ... *

అథపంచమోనువాకః.

విజ్ఞానంబ్రహ్మంతతే క్తాణిసనుతేపిత విజ్ఞానంబ్రహ్మణోవిద్వాత్ ॥ బ్రహ్మజ్యేష్ఠముపాసతే విజ్ఞానంబ్రహ్మచేత్సిద తస్మాచ్ఛేషప్రమాద్యశిశరీరేపాచ్ఛోహితాత్ సర్వైకామైకామగ్నుశతతి తస్యైవపవశారీరతత్త్వా యః పూర్వస్య ॥౧॥ తస్మాద్వాపవతస్మాత్ప్రాణమయాత్ అన్యోంతరతత్త్వానందమయః తేనైష పూర్ణః సవాపవపురుషవిధవ తస్యపురుషవిధతాం అన్వయంపురుషవిధః తస్యప్రియమేవశిరః మేదాదక్షిణఃపతః ప్రమోదఉత్తరఃపతః ఆనందతత్త్వా ॥ ౨॥ బ్రహ్మపుచ్చంప్రతిష్ఠా తదప్యేషశ్లోకోభవతి ॥

అథ షష్ఠోనువాకః

అసన్నేనసభవతి అసద్భ్రష్టేతివేదచేత్ అస్తిబ్రహ్మణేచేద్యదా సంతమేనంతతోవిదురితి తస్యైవపవశారీరతత్త్వా యః పూర్వస్య ॥౨॥ తతోనుప్రశ్నాః ఉతావిద్వానముం లోకంప్రేత్య కశ్చనగచ్ఛతి ఆమోవిద్వానముం లోకంప్రేత్య ॥౧॥ కశ్చిశ్చమశ్నుతా ౩-ఉ సాకామయతో బహుస్యాంప్రజాయేయేత సతేవితప్యత సతపస్తప్తా ఇదగ్ సర్వమస్య

జతః యదిదంకించ । తత్సృష్ట్యైవ । తదేవానుప్రావిశత్ । తదనుప్రవిశ్య ॥ ౨ ॥
సచ్చత్యచ్ఛాభవత్ । నిరుక్తంచానిరుక్తంచ । నిలయనంచానిలయనంచ । విజ్ఞా
నంచావిజ్ఞానంచ । సత్యంచాసృతంచ । సత్యమభవత్ । యదిదంకించ । తత్స
త్యమిత్యాచక్షుతే । తదప్యేషశ్లోకోభవతి ॥ ... *

అథ సప్తమోనువాకః.

అసద్వాఇదమగ్రాసీత్ । తతోవై సదజాయత । తదాత్మానగ్ స్వయ
మకురుత । తస్మా తత్సుకృతముచ్యత ఇతి । యదైవ తత్సుకృతం రసోవై సః । రస
గ్ హ్యేవా యం లభ్యానందీభవతి । కోహ్యేవాన్యాత్మః । ప్రాణ్యాత్ । యదే
ష ఆకాశ ఆనందో న స్యాత్ । ఏష హ్యేవానందయాతి ॥ ౧ ॥ యదా హ్యేవై పవత
స్త్రిన్నదృశ్యేనాత్మ్యేనిరుక్తే నిలయనేభయం ప్రతిష్ఠాం విందతే । అథ సోభయం
గతోభవతి । యదా హ్యేవై పవతస్త్రిన్నదరమంతరం కురుతే । అథ తస్యభయం
భవతి । తత్త్వేవభయం విదుషో మన్వానస్య । తదప్యేషశ్లోకోభవతి ॥ ... *

అథ అష్టమోనువాకః.

భీషాస్తాద్వాతః పవతే । భీషోదేతి సూర్యః । భీషాస్తాద్గ్నిశ్చేంద్రశ్చ ।
మృత్యుర్థావతి పంచమ ఇతి సైషానందస్య మీమాగ్ సాభవతి । యవాస్యాత్సా
ధుయువాధ్యాయికః । ఆశిష్టోద్రధిష్టోబలిష్ఠః । తస్యేయం పృథివీసర్వావిత్ర
స్య పూర్ణాస్యాత్ । స ఏకోమానుష ఆనందః । శ్రోత్రియస్య చాకామహతస్య ॥
౧ ॥ తేయేశతం మానుషా ఆనందాః । స ఏకోమానుష్య గంధర్వాణామా
నందః । శ్రోత్రియస్య చాకామహతస్య । తేయేశతం మానుష్య గంధర్వాణా
మానందాః । స ఏకోదేవ గంధర్వాణామానందః । శ్రోత్రియస్య చాకామ
హతస్య । తేయేశతం దేవ గంధర్వాణామానందాః । స ఏకః పితృణాంచిర
లోకలోకానామానందః । శ్రోత్రియస్య చాకామహతస్య । తేయేశతం పితృ
ణాంచిరలోకలోకానామానందాః ॥ ౨ ॥ స ఏక ఆజానజానాందేవానామా
నందః । శ్రోత్రియస్య చాకామహతస్య । తేయేశతం జానజానాందేవానా
మానందాః । స ఏక కర్తృదేవానాందేవానామానందః । యేకర్తృణాదేవా

నపియంతి శ్రోత్రియస్యచాకామహతస్య తేయేశతంకర్షదేవానాందేవా
 నామానందాః । సపకోదేవానామానందాః । శ్రోత్రియస్యచాకామహతస్య
 తేయేశతందేవానామానందాః ॥ ౩ ॥ సపకభండ్రస్యానందాః । శ్రోత్రియస్య
 చాకామహతస్య తేయేశతమింద్రస్యానందాః । సపకోబృహస్పతేరానందాః ।
 శ్రోత్రియస్యచాకామహతస్య తేయేశతంబృహస్పతేరానందాః । సపకఃప్ర
 జాపతేరానందాః । శ్రోత్రియస్యచాకామహతస్య తేయేశతంప్రజాపతేరా
 నందాః । సపకోబ్రహ్మణానందాః ॥ ౪ ॥ శ్రోత్రియస్యచాకామహతస్య సయ
 త్చాయంపురుషే । యత్సావాదిత్యే సపకః । సయఏవంవిత్ । అస్తాల్లో
 కాత్ప్రేత్య ఏతమన్నమయమాత్మానమువసంక్రామతి । ఏతంప్రాణమయ
 మాత్మానమువసంక్రామతి । ఏతంమనోమయ మాత్మానమువసంక్రామతి ।
 ఏతంవిజ్ఞానమయ మాత్మానమువసంక్రామతి ॥ ౫ ॥ ఏతమానందమయమా
 త్మానమువసంక్రామతి । తదప్యేషశ్లోకోభవతి ॥ ... *
 అథ నవమోనువాకః .

యతోవాచోనివర్తంతే । అప్రాప్యమనసాసహ । ఆనందం బ్రహ్మ
 ణోవిద్వాత్ । నభిభేతికుతశ్చనేతి । ఏతగ్ హవావనతవతిః । మహాగ్ సాధునా
 కరవంకిమహంపాపమకరవమితి । సయఏవంవిద్వానేతేతత్త్వానగ్ స్పృణు
 తే । ఉభేహ్యేవై పవితేతత్త్వానగ్ స్పృణుతే । యఏవంవేదః ॥ ౧ ॥ ఇత్యుపనిషత్ ॥ *

ఇత్యానందవల్లీ ద్వితీయోఽధ్యాయశ్చమాప్తా .

బ్రహ్మవిదిదమయమిదమేకవిగ్ శతీరన్నాదన్నరసమయాదన్నాత్పా
 ణోవ్యానోపానకాశః పృథివీపృచ్ఛగ్ షడ్విగ్ సతిః । ప్రాణంయజుఃకుక్కు
 మాదేశోఽధర్వాంగిరసః పుచ్ఛంద్వావిగ్ శతీర్యతశ్చక్రిధర్తగ్ సత్యంయో
 గోమహిష్టాదశ విజ్ఞానంప్రియంమోదః । ప్రమోద ఆనందోబ్రహ్మపుచ్ఛం
 ద్వావిగ్ శతీరసన్నేవాధాప్తావిగ్ శతీరసల్ సోఽపహిష్టాత్సాన్తానుసోమసు
 ప్యగన్ధర్వాణాందేవగన్ధర్వాణాం పితౄణాంచిరలోకలోకానామజాన

జానాంకర్ష్య దేవానాంయోకర్ష్య తా దేవానామింద్రియ బృహస్పతేః ప్రజా
వతే ర్భృగిహ్మణః సయశ్చ సజ్గాగ్రిమత్యేక సంచా శద్యతః కుతశ్చనైత
మేకా దశనవ॥ ... *

హరిః॥ శ్రీకృష్ణార్పణమస్తు.

శ్రీగురుభ్యోనమః.

ॐ

తైత్తిరీయోపనిషత్ - భృగువల్లీ.

❖❖❖ అథప్రథమోఽనువాకః. ❖❖❖

హరిః॥ సహనావవతు! సహనాభుసక్తు! సహవీర్యంకరవావహై!
తేజస్వినావధీతమస్తుమావిద్విషావహై! ద్రింశాన్తిశ్శాన్తిశ్శాన్తిః! భృగురైవ
వారుణే! వరుణంపితరమువససార! అధీహిభగవోబ్రహ్మేతి తస్మాదీతత్వో
వాచ! అన్నంప్రాణంచతుశ్రోత్రంమనోవాచమితి! తగ్ హేమావాచ! య
తోవాణ్మూనిభూతానిజాయంతే! యేనజాతానిజీవంతి! యత్ప్రియస్త్యభి
సంవిశంతి! తద్విజ్ఞానస్య! తద్భ్రష్మేతి! సతపోతవ్యత! సతవస్తప్త్యా॥ .. *

❖❖❖ అథద్వితీయోఽనువాకః. ❖❖❖

అన్నంబ్రహ్మేతివ్యజానాత్! అన్నాధ్యేవఖల్విమానిభూతానిజాయ
న్తే! అన్నేనజాతానిజీవంతి! అన్నంప్రయంత్యభిసంవిశంతీతి! తద్విజ్ఞాయ! పు
నరేవవరుణంపితరమువససార! అధీహిభగవోబ్రహ్మేతి! తగ్ హేమావాచ!
తవసాబ్రహ్మవిజ్ఞానస్య! తపోబ్రహ్మేతి! సతపోతవ్యత! సతవస్తప్త్యా॥ *

❖❖❖ అథతృతీయోఽనువాకః. ❖❖❖

ప్రాణోబ్రహ్మేతివ్యజానాత్! ప్రాణాధ్యేవఖల్విమానిభూతాని
జాయంతే! ప్రాణేనజాతానిజీవంతి! ప్రాణంప్రయంత్యభిసంవిశంతీతి

తద్విజ్ఞానం । పునరేవచరుణం పితరముపససార । అధీహిభగవోబ్రహ్మేతి ।
తగోహివాచ । తవసా బ్రహ్మవిజ్ఞానస్య । తపోబ్రహ్మేతి । సతపోత
ప్యత । సతతప్రచ్ఛాతి॥ ... .. *

❖ ❖ ❖ అధ్యక్షుర్యో-నువార్కః ❖ ❖ ❖

మనోబ్రహ్మవిద్యజానాత్ । మనసోహ్యేవఖల్విమానిభూతానిజా
యంతే । మనసాజాతానిచివంతి । మనప్రయంత్యభిసంవిచంతితి । తద్వి
జ్ఞాయ । ఘనలేచః పరుణం పశర మాదనూక । అధిహే భగవో బ్రహ్మతి ।
తేగ్ మూవాద । తవసాబ్రహ్మవిజ్ఞానస్య । తేహిబ్రహ్మతి । సతపోత
ప్యత । సతచంద్రస్తామ్ ॥ ... .. *

✻ ఆశ్చర్యమొనర్చునువాళి. ✻

విజ్ఞానంబ్రహ్మేతివ్యజ్ఞా-త్ । విజ్ఞానాద్వేదఖర్వి మూనిభూతా
సేతాయంతే । విజ్ఞానేనజాతానివంతి । విజ్ఞానంబ్రహ్మత్యధిపం విశం
తతి । తద్విజ్ఞాయ । పునరేవమదుగంఽపిరముపససార । అధిహిభగవోబ్ర
హ్మేతి । తగ్గమోవాచ । తేవసా బ్రహ్మవిజ్ఞానస్వ । తపోబ్రహ్మేతి
సతపోతవ్యత । సతవస్తప్తాః॥ ... .. *

—* २५०५५०५०५० *—

ఆనందోబ్రహ్మైశ్వరజానాత్ । ఆనందాధ్యైవఖల్విమానిభూతాని
 జాయంతే । ఆనందేనజాతానిజవంతి । ఆనందప్రచయంత్యధిసంవిశంతీతి ।
 సైమాభ్యాగ్గనీవారుణీ విద్యాపరమే వ్యోమక్ ప్రతిష్ఠితా । సయ్యవంవేద
 ప్రతిష్ఠితా । అన్నవానన్నాదోభవతి । నహిన్ భవతి ప్రజయాపశుభిర్భ
 వ్యవర్చనైన । మహస్మిన్నైన్ ॥ ... *
 ...

అధ్యక్షుల సేవకు నమస్కారము.

అన్నంసంధ్యాత్. తద్వృతం। ప్రాణోవాఅన్నం। శరీరమన్నా
దం। ప్రాణేశరీరంప్రతిష్ఠితం। శరీరేప్రాణోప్రతిష్ఠితః। తదేతదన్నమన్నే
ప్రతిష్ఠితం। సయవేతదన్నమన్నే ప్రతిష్ఠితం వెదప్రతిష్ఠితం అన్నవాసన్నా
దోభవతి। మహాన్నఃజివజయాపశుభిర్భుక్తఃసర్వసేన। మహాస్మి-ర్భూ-

—* అథ అష్టమోనువాకః. *—

అన్నంనపరిచక్షీత । తద్వ్రతం । ఆపోవాఅన్నం । జ్యోతిరన్నా
దం । అపు జ్యోతిః ప్రతిష్ఠితం । జ్యోతిష్యాపః ప్రతిష్ఠితాః । తదేతద
న్నమన్నే ప్రతిష్ఠితం । సయ ఏతదన్నమన్నే ప్రతిష్ఠితంచేదప్రతిష్ఠితం । ఆ
న్నవానన్నాదోభవతి । మహాస్థవతి వ్రజయా వశుభిర్భ్రష్టవర్చసేన ।
మహాస్కీర్త్యా ॥ ... .. *

—* అథ సవమోనువాకః. *—

అన్నంబహుకుర్వీత । తద్వ్రతం । పృథివీవాన్నం । ఆకాశోన్నా
దః । పృథివ్యామాకాశఃప్రతిష్ఠితః । ఆకాశేపృథివీ ప్రతిష్ఠితా । తదేతద
న్నమన్నేప్రతిష్ఠితం । సయ ఏతదన్నమన్నే ప్రతిష్ఠితంచేదప్రతిష్ఠితం । ఆ
న్నవానన్నాదోభవతి । మహాస్థవతి వ్రజయా వశుభిర్భ్రష్టవర్చసేన ।
మహాస్కీర్త్యా ॥ ... .. *

—* అథ దశమోనువాకః. *—

నకంచనవసతౌప్రత్యాచక్షీత । తద్వ్రతం । తస్మాద్యయాకయాచ
విధయాబహ్వన్నంప్రాప్నుయాత్ । అరాధ్యస్సాఅన్నమిత్యాచక్షత్ ।
ఏతద్వైముఖతోన్నగ్ రాధం । ముఖతోస్సాఅన్నగ్ రాధ్యతే । ఏతద్వైమ
ధ్యతోన్నగ్ రాధం । మధ్యతోస్సాఅన్నగ్ రాధ్యతే । ఏతద్వాఅంతతోన్నగ్
రాధం । అంతతోస్సాఅన్నగ్ రాధ్యతే ॥ ౧ ॥ యఏవంచేదా తేమఇతివాచి
యోగతేమ ఇతిప్రాణాపానయోగకర్తేతిహస్తయోః । గతిరితిపాదయోః ।
విముక్తిరితిపాయా ఇతిమానుషీస్సమాజ్ఞాః । అథదైవీః । తృప్తిరివృష్టే ।
బలమితివిద్యుతి ॥ ౨ ॥ యశఇతివశుః । జ్యోతిరితి నక్షత్రేషు వ్రజాతిరవృ
తమానంద ఇత్యుపస్థే । సర్వమిత్యాకాశే । తత్ప్రతిష్ఠేత్యుపాసీతప్రతి
స్థావాఽభవతి । తన్నహఇత్యుపాసీత । మహాభవతి । తన్నన ఇత్యుపా
సీతమానవాభవతి ॥ ౩ ॥ తన్నమ ఇత్యుపాసీత । నమ్యంతేస్సైకామా ।
తద్భ్రష్టేత్యుపాసీత । బ్రహ్మవాభవతి । తద్భ్రష్టాఃపరిమర ఇత్యు

పాసీత । పర్యేణంబ్రయంతే ద్విషంత స్సవత్నాః । పర్యేషియా భ్రాతృ
 వ్యాః । సయశ్చాయంపురుషే । యశ్చసావాదిత్యే । సవీకః ॥౪॥ సయవీవం
 విత్ । అస్మాల్లోకాత్ప్రేత్య । ఏతమన్నమయ మాత్మాన ముపసంక్రమ్య
 ఏతం ప్రాణమయమాత్మాన ముపసంక్రమ్య । ఏతం మనోమయమాత్మాన
 ముపసంక్రమ్య । ఏతం విజ్ఞానమయ మాత్మాన ముపసంక్రమ్య । ఏతమానంద
 మయమాత్మాన ముపసంక్రమ్య । ఇమాల్లోకాన్కామాస్మీ కామరూప్యసు
 సంఛరత్ । ఏతత్సాహ గాయన్నాస్తే । హో౩పూహో౩పూహో౩పు ॥ ౫ ॥
 అహమన్నమహమన్నమహమన్నం । అహమన్నాదోహ మన్నాదోహమ
 న్నాదః । అహగ్గ్లోకకృదహగ్గ్లోకకృదహగ్గ్లోకకృత్ । అహమస్మిప్రథ
 మజాఘ్రితా౩స్య । పూర్వం దేవోభ్యోఅమృతస్యనా౩భా౩ఇ । యోమా
 దదాతిసత్తదేవమా౩వా౩ః । అహమన్నమన్న మదంతమా౩ద్వి । అహం
 విశ్వంభువనమభ్యభవా౩ం । సుగల్గజ్యోతిః । యవీవంవేద । ఇత్యుపనిషత్ ॥
 ౬॥ రాధ్యతేవిద్యతీమానహృభవ త్యేకోహో౩పుయ ఏకంవేదైకంచ...*

భృగుస్తస్మైయతోవిశంతితద్విజ్ఞానస్వతత్త్రయోదశాన్నంప్రాణం
 మనోవిజ్ఞానమితివిజ్ఞాయతం తపసాద్వాదశద్వాదశానంద ఇతి నైషాదశా
 న్నంసనింద్యాత్ప్రాణశ్శరీరమన్నంనపరిచక్షీతా పోజ్యోతిరస్తం బహుకు
 ర్వీతపృథివ్యామాకాశ ఏకాదశై కాదశనకంచనై కషష్టిరేకాన్నవిగ్శతిరె
 కాన్నవిగ్శతిః । సహనావవతు । సహనాభునక్తు । సహవీర్యంకరవావహై ।
 తేజస్వినావధీతమస్తుమావిద్విషావహై ॥ ఓంశాంతిశ్శాంతిశ్శాంతిః ॥ ... *

ఓంతత్సత్ హరిఃఓమ్ ॥ శ్రీకృష్ణార్పణమస్తు.

[illegible]

శ్రీ గురుభ్యోనమః.

తైలీరియోవగవత్ - పశ్యుప్రశ్న - నారాయణమ్.

ॐ नमो भगवते वासुदेवाय ॥

అంభస్యనా శేషుచశస్యవైశ్వానరశ్శివః సమస్తావహీయః॥

శుక్రేణానందోగ్విగమయ ప్రవిష్ట (న)జానానందోగ్విగమయ ప్రవిష్ట

అనుబంధములు

తనవధూతంత్రభవ్యనాదాలచరణరేఖనవ్యాపకములు ॥ ౨ ॥ యోనాసృజం

ఖండచరిత్రం మహాసాంబల నాటి శిల్పకళానాటకం. యమంతస్సము

దేవతావలంబనమును గూర్చి వ్రాసిన గ్రంథములు :-

సూత్రతోయేన సంబంధస్య గర్భస్థానాత్ ॥ అభివ్యక్తమనంతపునః కీ శ్చ ॥

విజేధూతానిచ లచ - ౧॥ అంబరనాగదగ్గర హివరాట్టి

రంయన్తూతోమహంకాను - వాన్తూచుగ్రాపంవిశ్వంభరాగం

మనఃసరస్వతీ ॥ ౫ ॥ తిలకం నామోద్భవం సర్వభూతానాం సర్వభూతానాం సర్వభూతానాం

నాం | గిష్టాపూర్వం బహుధా బాహు. బాహు. మానం | విశ్వం సభ గ్రహువనసభ

నాభిః ॥ ౬॥ తదేవాగ్నిస్తస్మాదుపైస్సర్వస్వచంద్రమాః । తదేవశుక్రః

మహాసంతద్భ్రష్టతదాపస్పృశజాహః॥ ౭॥ సర్వేషామేషాజ్ఞాతవిద్యుతః॥

పురుషాదధి. కలామహర్షాంతాంకాస్తాశ్చహేమాదాంతాశ్చసప్తశాం. ఆ

మా సామానముల వస్తువల్ల కల్గు ఖాదా సహకార దుఃఖము

అంతరిక్షమధోసువః। నైఋత్యార్ధవనశ్రవణాచంసహధ్యక్షిరిజగ్రభిః। నల

శ్రీశైవ్యతత్త్వనామమహాద్యశః॥ ౯ ॥ నన దృశేష్టరూపమస్యనచక్షుః

పాపశ్చ తకశ్చైవం॥ హృదావనోహమనసాభిప్రేక్ష్య ఏనంవిదురమృత

స్వైభవంతి॥౧౦॥ అర్చ్య స్మరణాం హంకారభంగశబ్ద

శోనునగ్ధాః పూర్వోహి జాతస్స ఉగ్రే ॥ ౨౬ ॥ సవిజాయమానస్సజగత్సమా

అం ప్రత్యక్షాన్ని స్థాపించుచున్నది || ౧౦౧ || విశ్వవిద్యార్థులయొక్క ప్రతిభాను

[illegible]

పృథివీజనయం చేపవకః॥౧౨॥ వెనస్తత్పశ్యన్విశ్వాభువనానివిద్వాన్॥ యత్ర
విశ్వంభవత్యేకనీడం॥ యస్మిన్నిదంసచ్చవిహైతనర్వం॥ నటతఃప్రోతశ్చవిభుః
చఙాసు॥౧౩॥ ప్రతద్యోవైతమృతస్సువిద్వాన్సంధిర్వోనామసహితం॥ గుహాసు
త్రీణిపదానిహితం॥ గుహాసుయస్తద్వీదసపితఃపతఃసత్॥౧౪॥ ససోబంధుశ్చ
నితాసవిధాతాధామాసవేదభువనానిశిశ్వా॥ యత్రగేవామృతమానశా
నాస్తృతీయేధామన్యత్ర్యగయంత॥౧౫॥ పరివ్యావాపృథివీయంతినద్యంప
రిలోకాన్సృదిశఃపరిణువః॥ ఋతస్యతంతుంపితతంపితచృత్యతదవ్యతైదభ
వత్ప్రజాసుః॥౧౬॥ పరీత్యలోకాన్పరీత్యభూతానిపరీత్యసంప్రదేశోదేశ
శ్చ॥ పజాపతిర్విభుజుః॥ ఋతస్యనాన్తినివః॥ సంబభూవ॥౧౭॥ సదస
స్సజీమచ్ఛితైః॥ ప్రయమం॥ శ్శకాన్యం॥ సనైవేధావియానివం॥౧౮॥ ఉద్దీప్య
స్వజాతవేదోపశ్శుక్తిం॥ సుయం॥ మమ॥ పశూన్॥ శ్వేషన్యం॥ పశూబీషం
చదేశోదేశ॥౧౯॥ మానాహిన్సీద్ధాతవేదోగావశ్వంప్రయవజగత్॥ అభిప్ర
దగ్నాః॥ అగహ్నియామాపరచాలయ॥ ౨౦॥ ఖరుషస్యవిద్మసహస్రాక్ష
స్యమహాదేవస్యధీమహి॥ రంస్మిరుద్రం॥ సంచాయాత్॥ ౨౧॥ తత్పురు
షాయవిద్మహే॥ వాణీ॥ పశూ॥ శిర్షోరు॥ విప్రచాదయాత్॥ ౨౨॥
తత్పురుషాయవిద్మహే॥ వక్త్రం॥ సింహం॥ యరమహి॥ తన్నదంతిః॥ ప్రచోద
యాత్॥ ౨౩॥ తత్పురుషాయవిద్మహే॥ నువణం॥ పశూంధీమహి॥ తన్నో
గరుడః॥ ప్రచాదయాత్॥ ౨౪॥ కాత్యాయనాయవిద్మహే॥ కన్యకామారిధీమ
హి॥ తన్నోమగి॥ విప్రచాదయాత్॥ ౨౫॥ నారాయణాయవిద్మహే॥ వామ
దేవాయథీమహి॥ తన్నోవిభుః॥ ప్రచాదయాత్॥ ౨౬॥ సహస్రవరమాదే
వీశతమూలాశతాంశుః॥ గం॥ సంప్రగీహరితుమేవాపయోర్వదస్వన్నా
శనీ॥ ౨౭॥ అశ్వకాం॥ గం॥ కాంతే॥ ప్రికాంతే॥ వసుభగా॥ శిరసా
ధారితాదేవిరక్షస్వమాంపదేదేదే॥ ఉద్భృతానివరం॥ హేమకృష్ణనశతబా
హునా॥ ౨౮॥ ఘామిర్ధేనుర్ధంజీలాకిధారిణీమృతైశ్శేషానవేపాపయన్త
యాదుష్కం॥ లంకృతం॥ త్వయాహతేనపాపనావామిశరద్యుతం॥ శ్శ
కేదేహిమే॥ పుష్టిం॥ త్వయి॥ సంస్వం॥ సస్వతం॥ ౨౯॥ గదన్యాం॥ దురన్యా
న్యాం॥ నిత్యపుష్టాం॥ దురన్యాం॥ తుష్టాం॥ నిత్యసాం॥ నిత్యసాం॥ నిత్యసాం॥

యేషోఽయం ॥ ౩౦ ॥ హిరణ్యశృంగం వరుణం ప్రవద్యేతీథం మేదేహియాచ
తః । యన్నయాభుక్తమసాధూనాంపాపేభ్యశ్చప్రతిగ్రహః । యన్నేమససా
వాచాకర్షణావాదుష్కృతంకృతం । తన్నృతం ద్రోవరుణోబృహస్పతేస్స
వితాచపునంతుపునఃపునః ॥ ౩౧ ॥ సుమిత్రా న ఆపదీషధయస్సంతుదుర్ని
త్రాస్తస్మైభూయాసుర్యోస్తాఽదేష్టియంచవసుంధిష్ఠః ॥ ౩౨ ॥ సమో
గ్నయేత్సమతేనమత్తంద్రాయ నమోవరుణాయ నమోవారుణ్యై నమో
భ్యః ॥ ౩౩ ॥ యదపాంక్తూరంయదమేద్యంయదశాంతంతదవగచ్ఛతాత్
అత్యాశనాదతీపానాద్యశ్చక్షుగ్రాత్ప్రతిగ్రహత్ । తన్నేవరుణోరాజాపా
ణినాహ్యవమర్శతు ॥ ౩౪ ॥ సోహమపాపోవిరజోనిర్దుక్తోముక్తకిల్బిషః । నాక
స్యపృష్ఠమూరుహ్యగచ్ఛేద్భ్రహ్మసలోకతాం ॥ ౩౫ ॥ ఇమంమేగంకేయము
నేసరస్వతిశుతుద్రిస్తోమగ్ సచతాపరుష్ణియః । అసిక్నియామరుద్వృధేవిత
స్తయాజేకీయేశ్యుణుహ్యసుషోమయా ॥ ౩౬ ॥ ఋతంచసత్యంచాభీధాత్త
పసోధ్యజాయతతతోరాశ్రిరజాయత । తతస్సముద్రోఅగ్లవః । సముద్రా
దణవాదధిసంవత్సరోఅజాయత ॥ ౩౭ ॥ అహూరాత్రాణివిదధద్విశ్వ
స్యమిషతోవశీ । సూర్యాచంద్రమసౌధాతాయథాపూర్వమకల్పయత్ । ది
వంచవృధివీంచాంతరిక్షమథోసువః ॥ ౩౮ ॥ యశ్చృధివ్యాంరజస్వమాం
చరిత్రేవిరోదసీ । ఇమాన్స్తదాపోవరుణః పునాత్వఘమపణః ॥ ౩౯ ॥
ఏషభూతస్యభవ్యేభువనస్యగోష్ఠా । ఏషపుణ్యకృతాల్లొకానేషమృత్యో
హిరణ్యయం । ద్యావాపృథివ్యోహిరణ్యయగ్ సగ్గ్రితంసువః । సన
స్సుచస్సగ్గ్ శిశాధి ॥ ౪౦ ॥ ఆగ్గ్రింజ్వలతిజ్యోతిరహమస్మి । జ్యోతిఃస్వలతి
బ్రహ్మహమస్మి । యోహమస్మి బ్రహ్మహమస్మి । అహమేవాహం మాంజు
హేమామిస్వాహం ॥ ౪౧ ॥ అకార్యకార్యవకీణేస్తేనోభూరిణహగురుత
ల్పగః । వరుణోపామఘమపణస్తస్మాత్పాతృముచ్యతే ॥ ౪౨ ॥ రజో
భూమిస్త్వమాంరోదయస్వప్రవదంతిధీరాః । పునంతఃఋతయః పునంత
వసవః పునాతువరుణః పునాత్వఘమపణః ॥ ౪౩ ॥ ఆక్రాస్యముద్రఃప్ర
థమేవిధర్తుః జనయన్ప్రజాభువనస్యరాజా । వృషాపవిత్రే అధిసానో

అవ్యేబృహత్సోమోవావృధేసువానభిందుః॥ ౪౪॥ జాతవేదసేనునవామసో
మమరాతీయతోనిజహతివేదః । సనఃపక్షదతిదుగ్ధాణివిశ్వానావేవసింధుందు
రితాత్యగ్నిః॥ ౪౫॥ తామగ్నివగ్ధాంతవసాజ్వలంతింవైరోచనీంకర్తృభలేషు
జుష్టాం॥ దుగ్ధాండేపింశరణమహంప్రపద్యేసుతరసితరసేనమః॥ ౪౬॥ అగ్నే
త్వంపారయానవ్యోఅస్మాస్సవస్తీభిరతిదుగ్ధాణిశ్చత్వా । పూశ్చపృథ్వీబహు
లాన ఉర్వీభవాతోకాయతసయానుశంయోః ॥ ౪౭॥ విశ్వాసిన్దుర్గహః
జాతవేదసింధుంననావాదురితాతిపర్షి । అగ్నేఅత్రివత్సనసాగృణావోస్త్వా
కంభూత్వవిత్తతనూనాం ॥ ౪౮॥ పృతనాజితగ్ సహమానముగ్రమగ్నిగ్
హువేమవఃమాత్సధస్తాత్ । సనఃపక్షదతిదుగ్ధాణిశ్చత్వామద్దేవోతిదురితా
త్యగ్నిః॥ ౪౯॥ ప్రతోషికమిడ్యోఅధ్వరేషునసాచ్చహూతానవ్యశ్చసత్స
స్వాంచాగ్నేతనువంపిప్రియస్వాస్త్యభ్యంచసా భగమాయజన్స । ... *

—* అథత్వీయోనువాకః. *—

భూరగ్నయేవృధివై శ్రిస్వాహః । భువోవాయవేతరితాయస్వాహః ।
సువరాదిత్యాయదివేస్వాహః । భూర్భువస్సువశ్చంద్రమసేదిగ్భ్యస్వాహః ।
నమోదేవేభ్యస్సవధాపితృభ్యోభూర్భువస్సువహోం॥ ... *

—* అథతృతీయోనువాకః. *—

భూరగ్నమగ్నయేవృధివై శ్రిస్వాహః । భువోన్నంవాయవేతరితాయ
స్వాహః । సువరగ్నమాదిత్యాయదివేస్వాహః । భూర్భువస్సువరగ్నం
చంద్రమసేదిగ్భ్యస్వాహః । నమోదేవేభ్యస్సవధాపితృభ్యోభూర్భువ
స్సువరిన్నమోం॥ ... *

—* అథచతుర్థోనువాకః. *—

భూరగ్నయేచవృధివై శ్రిచమహతేచస్వాహః । భువోవాయవేచాం
తరితాయచమహతేచస్వాహః । సువరాదిత్యాయచదివేచమహతేచస్వా
హః । భూర్భువస్సువశ్చంద్రమసేచనక్షత్రేభ్యశ్చదిగ్భ్యశ్చమహతేచస్వాహః ।
నమోదేవేభ్యస్సవధాపితృభ్యోభూర్భువస్సువహోం॥ ... *

—❖❖❖ అథపఞ్చమోఽనువాకః. ❖❖❖—

పాహినోఽగ్నివనసేస్వాహః । పాహినోవిశ్వవేదసేస్వాహః । య
జ్ఞంపాహివిభావసోస్వాహః । సర్వంపాహితతక్రతోస్వాహః॥ ... ❖

—❖❖❖ అథషష్ఠోనువాకః. ❖❖❖—

యశ్చందసామృషభోవిశ్వరూపశ్చందోభ్యశ్చందాన్యావివేత । స
తాంశిక్యః ప్రోవాచోపనిషదింద్రోజ్యేష్ఠ ఇంద్రియా య ఋషిభ్యా నమో
దేవేభ్యస్స వధాపితృభ్యోభూర్భువస్సువరో॥ ... ❖

—❖❖❖ అథసప్తమోఽనువాకః. ❖❖❖—

సమోబ్రహ్మణేధారణంమేఅస్తస్విరాకరణంధారయితాభూయా
సంకణయోశ్శ్చ త్రేతంమాచ్యోధ్వంమమాముష్యదీ॥ ... ❖

—❖❖❖ అథ అష్టమోఽనువాకః. ❖❖❖—

ఋతంతపస్సత్యంతపశ్చత్రంతపశ్చాంతపోదానంతపోయజ్ఞస్త
పోభూర్భువస్సువర్బ్రహ్మాతదు పాస్యైతత్తవః॥ ... ❖

—❖❖❖ అథనవమోఽనువాకః. ❖❖❖—

యథావృక్షస్యసంపుష్పితస్యదూరాద్గంధోవాత్యేవంపుణ్యస్యకర్మ
ణోదూరాద్గంధోవాతి । యథాసిథారాంకరేవహితామపక్రామేత్ ।
యద్యవేయవేహవావిహ్వదిష్యామికతణం వదిష్యామిత్యేవమన్యతాదా
త్త్వానంజగుప్సేత్॥ ... ❖

—❖❖❖ అథదశమోనువాకః. ❖❖❖—

అణోరణీయాన్తహతోమహీయానాత్తాగుహాయానిహితోస్యజం
తోః । తమక్రతుంపశ్యతివితకోకోధాతుఃప్రసాదాన్తహిమానమీశం ॥ ౧ ॥
సప్తప్రాణాఃప్రభవంతి త్సాత్సప్తార్చిషస్సమిధస్సప్తజిహ్వః । సప్తశ్రే
ణికామేషుచరంతి ప్రాణాగుహశయాన్నిహితాస్సప్తసప్త॥ ౨ ॥ అతస్స
ముద్రాగిరయశ్చర్వేఽస్మాత్స్యంరంతేసంధవస్సర్వరూపాః । అతశ్చవి

శ్వాదీషధయోరసాశ్చయేనైషభూతస్తిష్ఠత్యంతరాత్మా॥ ౩ ॥ బ్రహ్మదేవా
 నాంపదవీకపినామృషిర్విప్రాణాం మహిషోమృగాణాం । శ్వేతోగృథా
 ణాంస్వధితిర్వనానాంసోమః పవిత్రమత్యేతిలేఖ॥ ౪ ॥ అజామేకాంలో
 హితశుక్లకృష్ణాంబవీష్టంప్రజాంజనయస్త్రిసరూపాం । అజోహ్యేకోజుష
 మాణోనుశేతేజహత్యేనాంఘక్తభోగా జ్యోతిః॥ ౫ ॥ హగ్నశశ్శుచిషద్వ
 సురస్తరిత సద్ధోతావేదిషదతిథిర్కరోఃసత్స్పష్టద్వరసదృతసద్వ్యోమ
 సదజ్జాగోజాఋతజాఅదిజాఋతంబృహత్॥ ౬ ॥ యస్మాజ్జాతానవరా
 నైవకించనాసయఆవివేశభువనాగవిశ్వా । ప్రజాపతిఃప్రజయాసంవిదాన
 స్త్రీణిజ్యోతిగ్విసచతేసమోడశి॥ ౭ ॥ పితౄరంహవామహేవసోఃకువి
 ద్వనాతినః । సవితారంస్పచక్షుసం॥ ౮ ॥ అద్యానోదేవసవితఃప్రజావత్సా
 వీస్సాభగంవరాదృష్యప్సియంసువ॥ ౯ ॥ విశ్వానిదేవసవిత్తురితానివ
 రాసువ । యర్చద్రంతస్తఆసువ॥ ౧౦ ॥ మధువాతాఋతాయతేమధుతర
 స్త్రీసింధవః । మాధ్వీర్నస్సంత్రోష్వధీః॥ ౧౧ ॥ మధునక్తముతోపసేమధుమ
 త్పార్తివగ్రజః । మధుద్యౌరస్తునఃపితా॥ ౧౨ ॥ మధుమాన్వోవనస్పతర్కధు
 మాగ్లస్తుసూర్యః । మాధ్వీగ్రావోభంజునః॥ ౧౩ ॥ ఘృతంమిమిక్షేఘృ
 తమస్యయోనిఘృతేశ్వతోఘృతమువస్యధామ । అనుష్పధమావహమాద
 యస్వస్వాహాకృతంవృషభవక్షిహవ్యం॥ ౧౪ ॥ సముద్రాదూర్షిమధు
 మాంఉదానతదుపాగ్శునాసమచృతత్వమానత్ । ఘృతస్యనామగుహ్యం
 యదస్తిజహ్నదేవానామమృతస్యనాభిః॥ ౧౫ ॥ వయంనామప్రబ్రవామా
 ఘృతేనాస్త్రిస్యజ్ఞేధారయామానమోభిః । ఉపబ్రహ్మశ్వణవచ్చస్యమానంచ
 తుశ్యంగోవమిద్గారపతత్॥ ౧౬ ॥ చత్వారిశ్యంగాత్రయోఅస్యపాదాద్వ
 శీషేసప్తహస్తాసోఅస్య । త్రిధాబద్ధోవృషభోరోవీతిమహూదేవోమ
 త్యాకంఆవివేశ॥ ౧౭ ॥ త్రిధాహితంపణిభిర్దుహ్యమానంకవిదేవాసోమృ
 తమన్వవిందత్ । ఇంద్రఏకంసూర్యఏకంజజానవేనాదేకంస్వధయానిష్ఠత
 త్సుః॥ ౧౮ ॥ యోదేవానాంప్రథమంపురస్తాద్విశ్వాధికోరుద్రోమహర్షిః ।
 హరణ్యగర్భంపశ్యతజాయమానంసనోదేవశ్శుభయాస్త్యత్యాసంయునక్త॥
 ౧౯ ॥ యస్మాత్పరంనావరమస్తికించిద్యస్మాన్నాయోనజ్యాయోఽస్తికశ్చిత్ ।

వృక్షభవస్తభోదివిష్టత్యేకస్తేనేదంపూర్ణంపురుషేణసర్వం॥ ౨౦ ॥ సకర్మ
జానప్రజయాధనేన త్యాగేనైకే అమృతత్వమానయః । పరేణాకంనిహి
తంసుహయాం । విభ్రాజతేయద్యతయోవిశంతి॥ ౨౧ ॥ పదాంతవిజ్ఞానసు
నిశ్చితార్థాస్సన్యాసయోగాద్యతయశ్శుద్ధసత్త్వాః । తేబ్రహ్మలోకేతపరాం
తకాలేపరామృతాత్పరిముచ్యన్తిసర్వే॥ ౨౨ ॥ దహంబవిపాక్షంపరశేషభూ
తంయత్పుండరీకంపురమధ్యసంస్తం । తత్రాపిదహరంగనం విశోకస్తస్మిన్
స్యదంతస్తమపాసితవ్యం॥ ౨౩ ॥ యశ్చదాదాస్యఃప్రోక్తే వేదాంతేచ
ప్రతిష్ఠితః । తస్యప్రశ్నో లీనస్యయఃపరస్సమహేశ్వరః॥ ... ౨౪

❦* అర్చనాకాదశోనువాకః ❦

సహస్రశీవకండేవంవిశ్వాక్షుంవిశ్వశంభువం । విశ్వంనారాయణం
ధేవమమరంపరమంగ్రభం । విశ్వతఃపాపంనిశ్చలవిష్వంనాగాన్మృంహ
రిం । విశ్వమేవేదంపురుషస్తవ్వవ్యచుఃపరీపి । పతంవిశ్వస్యాత్మేవైరశా
త్వతగోశివమచ్యుతం । నారాయణంమహద్భూయవిశ్వాత్త్వాంపరాయణం
నారాయణపరంబ్రహ్మతత్వంనారాయణపరం । నారాయణపరజ్యోతి
రాత్త్వానారాయణపరం । యచ్చపిచిజ్జాగ్రీష్టే దృశ్యలేఖాయతేపివా
అంతర్బహిశ్చతత్సర్వం వ్యాప్య నారాయణస్తతః । అంత్రమవ్యయం కవిం
సమద్రదేంతం విశ్వశంభువం । వద్దకోతప్రసంగంపృథగం చాప్యధో
ముఖం । అథోనిష్ఠ్యావితస్త్యాంతు నాభ్యామపరశిష్టత । హృదయంతద్వి
జానీయాద్విశ్వస్యాయతనంమహత్ । సంతతంసిరాభిస్తులంబత్యకోశసన్ని
భుః । తస్యాస్తేనుషిరంసూక్ష్మంశస్మిన్సర్వంప్రశస్తితం । తస్యనుశ్చేనపం
సన్నిగ్విశ్వాద్విశ్వతోముఖః । సోగ్రభుగ్విశజక్ తస్మాద్విశ్వంపరఃక
విః । సంతాపయతిస్వందేహమాపాదతలమస్తకం । తస్యనుశ్చేనహ్నిశిఖా
అణీయోర్ధ్వావ్యవస్థితః నీలతోయదమధ్యస్థావిన్యజేభేనభాస్వరాగ్నివా
గశూకవత్స్వీపీతాభాస్యాత్తనూనమా । తస్యాస్థిబాయామశ్చేపరమా
బ్జావ్యవస్థితః । సబ్రహ్మసశివస్సేంద్రస్సోక్షగపరమస్సర్వవత్॥ ... *

—* అథద్వాదశోనువాకః. *

ఋతంసత్యంవరంబ్రహ్మపురుషంకృష్ణపింగళం । ఊర్ధ్వరేతంవిరూపాక్షంవిశ్వరూపాయవై నమః॥ ... *

—* అథత్రయోదశోనువాకః. *

ఆదిత్యోవాపవషత్సండులంతవతితత్రతాఋచస్తదృచాంమండలం సఋచాం లోకోధయ ఏవపశస్తిన్త్యండులేచ్ఛిద్దీప్యతేతానిసామానితత్సామ్నాంమండలం ససామ్నాం లోకోధయ ఏవ పశస్తిన్త్యండులేచ్ఛిపిపురుషస్తానిజూషి సయజుషాంమండలం సయజుషాం లోక్సైషాత్రయ్యేవ విద్యాతేవతిఏవదోంతరాదిశ్యహిరన్తయఃపురుషః॥ ... *

—* అథచతుర్దశోనువాకః. *

ఆదిత్యోవై తేజఃజోబలంయశశ్చక్షుశ్రోత్రమాత్మామనోమన్యర్క సుర్భుత్యుస్సహ్యమిత్రోవాయురాకాశఃప్రాణోలోకపాలఃకంకింకంతస్సత్యమన్నమాయురమృతోఽవోఽశ్వఃకతమస్సవ్యంభుఃప్రజాపతిస్సంవత్సరభిసంవత్సరోసావాదిత్యయఏవపురుషపషభూతానామధిపతిర్బ్రహ్మణస్సాయజ్యంసలోకతామప్నోత్యేతా సామేవదేవతానాం సాయజ్యంసాష్టితాంసమానలోకతామాప్నోతియఏవంవేదేత్యుపనిషత్॥ ... *

—* అథపంచదశోనువాకః. *

ఘృణిస్సూర్య ఆదిత్యోమర్చయంతితవస్సత్యంమధుక్షరంతి । తద్బ్రహ్మతదాపఆపోజ్యోతీరసోమృతం బ్రహ్మ భూర్భువస్సవరో॥ ... *

—* అథషోడశోనువాకః. *

సర్వోవైరుద్రస్తస్మైరుద్రాయనమోఅస్తు । పురుషోవైరుద్రస్సన్త హేనానమోనమః । విశ్వంభూతంభువనంచిత్రంబహుధాజాతంజాయమానంచయత్ । సర్వోఽహ్యేషరుద్రస్తస్మైరుద్రాయనమోఅస్తు॥ ... *

—* అథ సప్తదశోనువాకః. *—

కద్రుద్రాయప్రచేతసే మీధుష్టమాయతప్యసే । వోచేమశంతమం
హృదే । సర్వోహ్యేషరుద్రస్తస్తైరుద్రాయనమోఅస్తు॥ ... *

—* అథ అష్టాదశోనువాకః. *—

నమోహిరణ్యబాహవేహిరణ్యవతయేంబికావతయ ఉమాపతయే
నమోనమః॥ ... .. *

—* అథ ఏకోనవింశోనువాకః. *—

యస్యవై కృత్యగ్నిహూత్రహవణే భవతిప్రతిష్ఠితాప్రత్యేత్యాస్యా
హుతయస్తేష్టంత్యథోప్రతిష్ఠిత్యై॥ ... .. *

—* అథ వింశోనువాకః. *—

కృణుష్వపాజ ఇతివంచ॥ ... .. *

—* అథ ఏకవింశోనువాకః. *—

అదితిగోవాగంధర్వామనుష్యాః పితరోసురాస్తేషాం సర్వభూతా
నాంమాతామేదిసీమహాతీమహీ సాన్విత్రీగాయత్రీ జగత్కర్తృవృధ్ధీబహులా
విశ్వాభూతాకతమాకాయాసాసత్యేత్యమృతేతివసిష్ఠః॥ ... *

—* అథ ద్వావింశోనువాకః. *—

ఆపోవా ఇదంసర్వం విశ్వాభూతాన్యపః ప్రాణావా ఆపః పశవ
ఆపోమృతమాపోన్న మాపస్సమాదాపోవిరాడావస్సవిరాడావశ్చందాగ్
స్యాపోజ్యోతిగ్ మ్యావస్సత్య మాపస్సర్వా దేవతా ఆపో భూర్భువస్సు
వరావ ఓం ॥ ... .. *

—* అథ త్రయోవింశానువాకః. *—

ఆపఃపునస్తుపృథివీంపృథివీపూతాపునాతుమాం । పునస్తుబ్రహ్మణః
స్పతిఃబ్రహ్మపూతాపునాతుమాం । యదుచ్చిష్టమభోజ్యంయద్వాదుశ్చరితం
మమసర్వంపునస్తుమామాపో సతానిచప్రతిగ్రహంస్వాహః॥ ... *

—* అథ చతుర్వింశానువాకః. *—

అగ్నిశ్చమామనుశ్చమన్యవత యశ్చమన్యకృతేభ్యః । పాపేభ్యోర
క్షంతాం యదహ్నిపావమకార్షం మనసావాచాహస్తాభ్యాం । పద్భ్య
ముదరేణశిశ్నా । అహస్తదవలుంపతు యత్కించదురితంమయి । ఇదమ
హంమామమృతయోనా । సత్యేజ్యోతిషిజుహోమిస్వాహా॥ ... *
...

—* అథ పంచవింశానువాకః. *—

సూర్యశ్చమామనుశ్చమన్యవత యశ్చమన్యకృతేభ్యః । పాపేభ్యో
రక్షంతాం యద్రాత్ర్యాపావమకార్షం । మనసావాచాహస్తాభ్యాంప
ద్భ్యముదరేణశిశ్నారాత్రిస్తదవలుంపతు యత్కించదురితంమయిఇదమ
హంమామమృతయోనా । సూర్యేజ్యోతిషిజుహోమిస్వాహా॥ ... *
...

—* అథ షడ్వింశానువాకః. *—

ఆయాతు వరదా దేవీ । అక్షరంబ్రహ్మసమ్మితం । గాయత్రీం ఛంద
సాంమాతేదంబ్రహ్మజుషస్వసః । ఓజోసిసహాసిబలమసిభ్రాజోసి దేవా
నాంధామనామాసి । విశ్వమసివిశ్వాయుస్సర్వమసి సర్వాయరభిఘరోం
గాయత్రీమావాహయామి॥ ... *
...

—* అథ సప్తవింశానువాకః. *—

ఓంఘాః । ఓంఘవః । ఓంసువః । ఓంమహ్మ । ఓంజనః । ఓంతపః ।
ఓంసత్యం । ఓంతత్సవితుర్వరేణియం । భగ్గోదేవస్యధీమహి । ధీయోయో
నఃప్రచోదయాత్॥ ... *
...

—* అథ అష్టవింశానువాకః. *—

ఓమాపోజ్యోతీరసోమృతంబ్రహ్మఘార్భవస్సువరోం॥ ... *
...

—* అథ ఏకోనవ్రింశానువాకః. *—

ఓంఘార్భవస్సువర్షహజన్వస్తవస్సత్యంస్తద్భ్రష్టతదాప ఆపో
జ్యోతీరసోమృతంబ్రహ్మఘార్భవస్సువరోం । ఓంతద్భ్రష్టా । ఓంతద్వా
యః । ఓంతదాత్తా । ఓంతత్సర్వం । ఓంతత్పురోర్నమః॥ ... *
...

—* అథ త్రింశోనువాకః. *—

ఉత్తమేశిఖరేదేవీ భూమ్యాంవర్వత మూర్ధని । బ్రాహ్మణేభ్యాహ్య
నుజ్ఞానంగచ్ఛదేవియథానుఖం॥ ... .. *

—* అథ ఏకశ్రింశానువాకః. *—

ఓమంతశ్చరతిభూతేషుగుహాయాంవిశ్వమూర్తిషు స్వం : జ్ఞస్త్యం
విష్ణుస్త్యంవషట్కారస్త్యంరుద్రస్త్యంబ్రహ్మత్వంప్రజాపతేః॥ .. *

—* అథ ద్వాశ్రింశోనువాకః. *—

అమృతోపస్తరణమసి । ప్రాణేనివిష్టోమృతంబుహేమి । అపానాయస్వాహం । వ్యానేని
విష్టోమృతంబుహేమి । వ్యానాయస్వాహం । ఉదానేనివిష్టోమృతంబుహేమి ।
ఉదానాయస్వాహం । సమానేనివిష్టోమృతంబుహేమి । సమానాయస్వాహం
బ్రహ్మణిమతత్త్వామృతత్వాం॥ ... .. *

—* అథ శ్రయస్త్రింశోనువాకః. *—

ప్రాణేనివిష్టోమృతంబుహేమి శివోమావిశాప్రదాహం । ప్రాణాయ
స్వాహం । అపానేనివిష్టోమృతంబుహేమి శివోమావిశాప్రదాహం ।
పానాయస్వాహం । వ్యానేనివిష్టోమృతంబుహేమి శివోమావిశాప్రదాహం
యవ్యానాయస్వాహం । ఉదానేనివిష్టోమృతంబుహేమి శివోమావిశా
ప్రదాహం । ఉదానాయస్వాహం । సమానేనివిష్టోమృతంబుహేమి శివో
మావిశాప్రదాహం । సమానాయస్వాహం । బ్రహ్మణిమతత్త్వామృతత్వా
ం॥ అమృతాపిధానమసి॥ ... .. *

—* అథ ఛతుస్త్రింశోనువాకః. *—

త్రద్ధాయాంప్రాణేనివిశ్యామృతంహుతంప్రాణమన్నేనాప్యాయ
స్వ । అపానేనివిశ్యామృతంహుతంఅపానమన్నేనాప్యాయస్వ । వ్యానేని
విశ్యామృతంహుతంవ్యానమన్నేనాప్యాయస్వ । ఉదానేనివిశ్యామృతం
హుతంఉదానమన్నేనాప్యాయస్వ । సమానేనివిశ్యామృతంహుతంసమా
నమన్నేనాప్యాయస్వ । బ్రహ్మణిమతత్త్వామృతత్వాం॥ ... .. *

—* అథ పశ్చత్రింశోనువాకః. *

ప్రాణానాం గ్రంథిరసి రుద్రోమా విశాంతకస్తే నాగ్నే నా
పాయస్వ॥ ... *
...

—* అథ షట్త్రింశోనువాకః. *

అజుష్ఠమాత్రః పురుషోజుష్ఠంచ సమాశ్రితః । ఈశస్సర్వస్య జగతః
ప్రభుఃప్రీతాతివిశ్వభుక్॥ ... *
...

—* అథ సప్తత్రింశోనువాకః. *

మేధాదేవీజుషమాతాన ఆగాద్విశ్వాచీభద్రా సుమనస్య మానా
త్వయాజుష్టాజుషమాతాదురుక్తాస్సహద్వదేమవిదధేసువీరాః । త్వయా
జుష్టఋషిగ్భవతిదేవీత్వయాబ్రహ్మగతశ్రీరుతత్వయా । త్వయాజుష్టశ్చిత్రం
విందతేవసుసానోజుషస్వద్రవిణేనమేధే॥ ... *
...

—* అథ అష్టత్రింశోనువాకః. *

మేధాంమ ఇంద్రోదదాతుమేధాందేవీసరస్వతీమేధాంమే అశ్వినా
దేవావాధతాం పుషకరస్రజౌ । అప్సరాసుయామేధాగంధర్వేషుచయ
న్తనః । దైవీమేధామనుష్యజాసామాంమేధాసురభిర్జుషతాం॥ ... *
...

—* అథ ఏకోనచత్వారింశోనువాకః. *

సద్యోజాతం ప్రపద్యామిసద్యోజాతాయనై నమః॥ ... *

—* అథ చత్వారింశోనువాకః. *

భవేభవేనాతిభవేభజస్వమాంభవోద్భవాయనమః॥ ... *

—* అథ ఏకచత్వారింశోనువాకః. *

వామదేవాయనమోశ్యేష్ఠాయనమోరుద్రాయనమః । కాలాణన
మఃకలవికరణాయనమోబలవికరణాయనమోబల ప్రమథనాయనవస్సగ్వ
భూతదమనాయనమోమనోన్తనాయనమః॥ ... *
...

—* అరద్యచ త్వారింశోనువాకః.*—

అఘోరేభ్యోథఘోరేభ్యోఘోరఘోరతరేభ్యస్సర్వతస్సర్వశర్వే
భ్యోనమస్తే అస్తురుద్రయాచేభ్యః॥ ... *
...

—* అథత్రైచ త్వారింశోనువాకః.*—

తత్పురుషాయ విద్మహేమహాదేవాయధీమహితన్నోరుద్రఃప్ర
చోదయాత్॥ ... *
...

—* అథ చతుశ్చ త్వారింశోనువాకః.*—

ఈశానస్సర్వవిదానామిశ్వరస్సర్వభూతానాం బ్రహ్మధిపతిర్భృ
హ్మణోధిపతిర్భృహ్మణివోమే అస్తుసదాశివో॥ ... *
...

—* అథపంచ త్వారింశోనువాకః.*—

బ్రహ్మమేతుమాం మధుమేతుమాం బ్రహ్మమేవ మధుమేతుమాం
యాస్తేసోమప్రజావత్సోభిసోఅహం దుస్సవ్నహందురుష్పహయాస్తే
సోమప్రాణాంస్తాక్షజహ్నామి | త్రిసువర్ణమయచితం బ్రాహ్మణాయద
ద్యాత్ బ్రహ్మహత్యాంవాపతేష్నుంతి యేబ్రాహ్మణాస్త్రిసువర్ణంపఠంతి |
తేసోమంప్రాప్నువంతి ఆసహస్రాత్పక్షింపునన్తి ఓమ్॥ ... *
...

—* అథషట్చ త్వారింశోనువాకః.*—

బ్రహ్మమేధయామధుమేధయా బ్రహ్మమేవమధుమేధయా బ్రహ్మ
మేధవా మధుమేధవా బ్రహ్మమేవమధుమేధవా॥ ... *
...

—* అథ సప్తచ త్వారింశానువాకః.*—

బ్రహ్మదేవానాంపదవీః కవీనామృషిర్నిప్రాణాం మహిషోమృగా
ణాం శ్యేలోగృధ్రాణాం స్వధితిర్జనానాంసోమః పవిత్రమత్యేతిరేభణ్ |
హగ్ సమృచిషద్వసురంతరిక్ష సద్ధోతావేదిషదతిధిర్దురోణసత్ | సృషద్వర
సదృతసదోవ్యమసదజ్ఞాగోజాఋతజాఅద్రిజాఋతంబృహత్ | యశిమం
త్రిసువర్ణమయచితంబ్రాహ్మణాయదద్యాత్ | వీరహత్యాంవాపతేష్నున్తి

యజ్ఞోహి దేవానాం యజ్ఞేన హి దేవాదివంగతాస్తస్మాద్భ్యక్షేరమంతే । మాన
 సమతివిద్వాంసస్తస్మాద్భిద్వాంస ఏవమానసేరమంతే ॥ న్యాస ఇతి బ్రహ్మహి
 వరః పరోహి బ్రహ్మతానివా ఏతాన్యవరాణితపాంసిన్యాస ఏవాత్యరేచ
 యద్య ఏవంచేదేత్యపనిషత్ ॥ ... .. *

—* అథ పంచాశోనువాకః.*—

ప్రాజాపత్యోహరుణి స్సుపర్ణేయః ప్రజాపతిం పితరముపససార
 కింభగవంతః పరమం వదంతి । తస్మై ప్రోవాచ । సత్యేన వాయురావాతిస
 త్యేనాదిత్యోరోచతేదివిసత్యం వాచః ప్రతిష్ఠాసత్యేనర్వం ప్రతిష్ఠితం తస్మా
 త్సత్యం పరమం వదంతి । తపసా దేవాదేవతామగ్ర ఆయత్ తపస్వయస్సు
 వరస్వవిందత్ తపసా సవత్సాన్ప్రణుదామారాతీంస్తవసి సర్వం ప్రతిష్ఠి
 తంతస్మాత్తపః పరమం వదంతి దమేనదాంతాః కిల్బిష మవధూన్వంతి దమేన
 బ్రహ్మచారిణస్సువరగచ్ఛత్ దమోభూతానాం దురాధర్షం దమేనర్వం
 ప్రతిష్ఠితం తస్మాద్దమః పరమం వదంతి శమేనశాంతాశ్శివమాచరంతి శమేన
 నాకం మనయోన్వవిందత్ శమోభూతానాం దురాధర్షం శమేనర్వం ప్రతిష్ఠి
 తంతస్మాచ్ఛమః పరమం వదంతి । దానం యజ్ఞానాం వరూధందక్షిణాలోకే
 దాతారంసర్వభూతాన్యవజీవంతి దానేనారాతీరపానుదంతదానే నద్వి
 షంతోమిత్రాభవంతి దానేనర్వం ప్రతిష్ఠితం తస్మాద్దానం పరమం వదంతి ।
 ధర్మో విశ్వస్య జగతః ప్రతిష్ఠాలోకే ధర్మిష్ఠం ప్రజాణి పసర్వంతి ధర్మేణ పాపమ
 వనుదతి ధర్మేనర్వం ప్రతిష్ఠితం తస్మాద్ధమం పరమం వదంతి ప్రజననం వై
 ప్రతిష్ఠాసాధుప్రజాయాస్తంతుంతన్వానః పితృణామన్యణోభవతి । తదేవ
 తస్యాన్యణం తస్మాత్ప్రజననం పరమం వదన్తి । అగ్నయోవై త్రయీవిద్యా
 దేవయానః పంథాగార్హ పత్య ఋక్పృథివీరథ స్తరమన్వాహార్యపచనోయ
 జురంతరిక్షం వామదేవ్యమాహవనీయస్సాను సువర్గోలోకోబృహత్తస్మాద్
 గ్నీస్వరమం వదన్తి అగ్నిహోత్రం సాయం ప్రాతర్వహణాం నిష్క్రృతిస్సీవి
 ష్టం సుహుతం యజ్ఞక్రతూనాం ప్రాయణం సువర్గస్య లోకస్య జ్యోతిస్తస్మా
 దగ్నిహోత్రం పరమం వదన్తి । యజ్ఞ ఇతి యజ్ఞోహి దేవానాం యజ్ఞేన హి

దేవాది వంగతా యజ్ఞేనా సురాన పానుద స్తయజ్ఞేనద్విషమోమిత్రాభవన్తి
యజ్ఞేనర్వం ప్రతిష్ఠితం తస్మాద్భజ్ఞం పరమం వదన్తి మానసం వై ప్రాజాప
త్యం వపిత్రం మానసేన మనసా సాధువశ్యతి మానసా ఋషయః ప్రజా
అస్యజ స్తమానసేనర్వం ప్రతిష్ఠితం తస్మాద్మానసం పరమం వదన్తి । న్యాస
ఇత్యాహుర్నసిషిణో బ్రహ్మణం బ్రహ్మ విశ్వః కతమస్స వ్యయంభుః ప్రజాప
తిస్సంవత్సర ఇతినంవత్సరోసావాచిత్యోయవిష ఆది త్యేపురుషస్స పరమేష్ఠీ
బ్రహ్మత్వాయాభి రాదిత్యస్త పతిరశ్శిభి స్తాభిః పర్జ్వోవర్షతి పర్జన్యేవాష
ధివనస్తతయః ప్రజాయ స్త ఓషధివనస్తోభిరన్నం భవత్యస్తేన ప్రాణాః
ప్రాణైర్బలం బలేనతపస్తపసా శ్రద్ధాశ్రద్ధయా మేధామేధయా మనీషా
మనీషయా మనోమనసా శాంతిశ్చాన్త్యాచిత్తంచిత్రేన స్మృతిం స్మృత్యాస్మా
రంస్తా రేణ విజ్ఞానం విజ్ఞానే నాత్మానం వేదయతి తస్మాదన్నం దదన్సర్వా
ణ్యేతాని దదాప్యన్నాత్ప్రణాభవన్తి భూతానాం ప్రాణైర్మనోమనస
శ్చవిజ్ఞానం విజ్ఞానాదానందో బ్రహ్మయే నిస్సవా ఏషపురుషః పంచధావం
చాత్మాయేన సర్వమిదంప్రోతం పృథివీంచాంతరిక్షంచద్యౌశ్చదిశశ్చవాస్త
రదిశాశ్చ సవై సర్వమిదంజగత్ సచభూతం సచభవ్యం । జిజ్ఞాసుక్ష్మైర్ముత
జారయిష్ఠా శ్రద్ధాసత్యోమహస్వాన్ । తపసోవరిష్ఠాద్జ్ఞాత్వా తమేవం మ
నసాహృదాచ । భూయోనమృత్యుముప యాహి విదవాన్ । తస్మాద్మృ
సమేషాం తపసామతిరిక్తమాహుః॥ ... * ... *

❖* అథ ఏకపంచాశోనువాకః.*❖

వసురణ్యోవిభూరసి ప్రాణేత్వమసి సంధాతా బ్రహ్మ త్వమసి వి
శ్వస్మక్ । తేజోదాస్తవమస్యగ్నేర్వరోచీదాస్తవమసి సూర్యస్యద్యమో
దాస్తవమసి చంద్రమసడపయామగృహీతోసి । బ్రహ్మణేత్వామహసఓమిత్యా
త్మానం యుంజీతైతదైవమహిషదండేవానాంగుహ్యం య ఏవం వేదబ్ర
హ్మణోమహిమా నమాప్నోతి తస్మాద్బ్రహ్మణోమహిమా నమిత్వపనిషత్ ॥

—*అథ ద్వివంచాశోనువాకః.*—

తస్యైవంవిదుషో యజ్ఞశ్చాత్మా యజమానః శ్రద్ధాపత్నీ శరీరమిద్ధ మురో వెదిర్లోమాని బుద్ధి ర్వేదశ్శిఖా హృదయం యూపః కామ ఆజ్యం మన్యః పశు స్తపోగ్నిః శమయి తాదక్షిణా వాగ్మోతా ప్రాణ ఉద్ధాతా చక్షుర ధ్వర్యుర్మనో బ్రహ్మక్రోశమగ్ని న్యావద్ద్రియ తే సా దీక్షా యదత్నాతియ ప్తిబతితదస్యసోమ పానం యద్రమ తే తమ పసదః యత్సంచ త్యపవితత్యద్వి వ్రతేచ సప్రవగ్ధ్యం యస్తుఖం । తదాహవనీయః యదస్యవిజ్ఞానంతజ్జహౌతి యత్సాయం ప్రాతరతి తత్సమిధో యత్సాయం ప్రాతర్విధ్యందినంచతా నిసవనానియే అహోరాత్రేతే దర్శచూర్ణ మాసాయే అర్థమా సాశ్చమా సాశ్చ తేచాతుర్వాస్యానియే ఋతవస్తేపశుబంధాయే సంవత్సరాశ్చ పరి వత్సరాశ్చ తేహగ్ధాః సర్వవేదసంవా ఏతత్సత్రంయ వై రణంతదవభృథ ఏతద్వైజరామర్యమగ్ని హోత్రంయ ఏవంవిద్వాసు దగయనేప్రమీయతే । జేవానామేవమహిమానం గత్వాదిత్యస్యసాయజ్యం గచ్ఛత్యథయోదక్షిణే ప్రమీయతేపితృణామేవ మహిమానం గత్వాచంద్రమసస్సాయజ్యం గచ్ఛ త్యేతౌచై సూర్యాచంద్రమసోర్వాహిమానౌ బ్రాహ్మణౌ విద్వానభిజయ తి తస్మాద్భిష్టాణోమహిమానమాప్నోతి తస్మాద్భిష్టాణోమహిమాన మిత్యపనిషత్ ॥ ... .. *

ప థ ప శ్యః స మా వ్రతః.

హరిఃఽం॥ శ్రీకృష్ణార్పణమస్తు.

శ్రీమద్భాగవతము.

శ్రీమద్భాగవతము.

శ్రీమద్భాగవతము.

తైత్తిరీయోపనిషత్ పురుషసూక్తమ్.

హరిః ఓం || తచ్చంద్రాయోరావృణేమహేః | గాతుంయజ్ఞాయ | గాతుం
యజ్ఞవతయే | ధైవీస్వస్తిరస్తునః స్వస్తిగ్నానుషేభ్యః | ఉర్ధ్వంజిగాతుభే
షజం | శంసోఅస్తుద్విసదే | శంచతుప్పదే | ఓంశాన్తిశ్శాన్తిశ్శాన్తిః || ... *

సహస్రశీర్షాపురుషః | సహస్రాక్ష స్సహస్రపాత్ | సభూమింవిశ్వ
తోవృత్వా | అత్యతిష్ఠద్దశాంగులం || ౧ || పురుష ఏవేదగ్ంసర్వం | యద్భు
తంయచ్ఛభవ్యం | ఉతామృతత్వస్యేశానః | యదన్నేనాతిరోహతి || ౨ ||
ఏతావానస్యమహిమా | అతోఽఽయాగ్ంశ్చ పురుషః | పాదోస్యపితౄ
భూతాని | త్రిపాదస్యామృతందివీ || ౩ || త్రిపాదూర్ధ్వ ఉదై త్పురుషః పా
దోస్యేహాభవాత్పునః | తతోవిష్వజ్జ్యోక్రామత్ | సాశనానశనేఅవి || ౪ ||
తస్మాద్విరాడజాయత | విరాజోఅధిపూర్వాపఃసజాతోఽశ్యోచ్యత | శ్చ
ద్భుమి వధోపురః || ౫ || యత్పురుషేణహవిషా | దేవాయజ్ఞమశస్వః |
వసంతోఽస్యాసీదాజ్యం | గ్రిష్త్తగర్తశ్శరద్ధవిః || ౬ || సప్తాస్యానైవరిధయః |
త్రిస్సప్తసమిధఃకృతాః | దేవాయద్యజ్ఞంతన్వానాః | అబర్హన్ పురుషం
శుమ్ || ౭ || తంయజ్ఞంబర్హిసిప్రోక్షన్ | పురుషంజాతమగ్రతః | తేనశవా
అయజంత | సాధ్యాయుషయశ్చయే || ౮ || తస్మాద్యజ్ఞాత్సర్వహుతః | స
తంపుషదాజ్యం | పశూగ్ంస్తాగ్ంశ్చక్రేవాయవ్యాన్ | ఆరణ్యాన్ గ్రామ్యా
శ్చయే || ౯ || తస్మాద్యజ్ఞాత్సర్వహుతః | ఋచస్సామానిజజ్ఞిరే | శు
దాగ్ంసిజ్ఞిరేతస్మాత్ | యజుస్తస్మాదజాయత || ౧౦ || తస్మాదశ్వానజా
యన్త | ఏకేహాభయదతః | గావోహజజ్ఞిరేతస్మాత్ | తస్మాజ్జాతానజా
వయః || ౧౧ || యత్పురుషంవ్యధిధుః | కణిధావ్యకల్పయన్ | ముఖంకిషన్ |
బాహుశ్చ | కాపూరూపాదాపుశ్యేతే || ౧౨ || బ్రాహ్మణోఽగ్రమహిమః |
బాహురాజన్యఃకృతః | ఊరూతదస్యయదైవశ్యః | పద్భ్యగ్ంశ్చాదో

అజాయత || ౧౩ || చంద్రమామనసోజాతః | చతుస్సుర్యోలజాయత |
ముఖాదింద్రశ్చగ్నిశ్చ | ప్రాణాద్వాయురజాయత || ౧౪ || నాథ్యాఅసీ
దంతరిక్షం | శీర్ష్ణోద్వాస్సమవర్తత | వద్భ్యంభూమిర్దిశశ్చోత్తాత్
తథాలోకాగ్ం అకల్పయత్ || ౧౫ || వేదాహమేతం పురుషంమహాన్తం |
ఆదిత్యవణంతమసస్తుపారే | సర్వాణిరూపాణివిచిత్యధీరః | నామానిక్ష్ప
త్వాభివదన్యదాస్తే || ౧౬ || ధాతాపురస్తాద్యముదాజహారిశక్రఃప్రవి
ద్వాన్ ప్రదిశశ్చతస్రః | తమేవంవిద్వానమృతఇహభవతి | నాన్యఃపంథా
అయనాయవిద్యతే || ౧౭ || యజ్ఞేనయజ్ఞమయజన్తదేవాః | తానిధర్మాణిప్ర
థమాన్యాసత్ | తేహనాకంమహిమానస్సచంతే | యత్రపూర్వేసాధ్యా
స్సంతిదేవాః || ౧౮ || అభ్యస్సంభూతఃపృథివైర్భరసాచ్చ | విశ్వకర్మణస్స
మవర్తతాధి | తస్యత్వష్టావిదధద్రూపమేతి | తత్పురుషస్య విశ్వమాజాన
మగ్రే || ౧౯ || వేదాహమేతంపురుషంమహాన్తం | ఆదిత్యవగ్లంతమసఃపర
స్తాత్ | తమేవంవిద్వానమృతఇహభవతి | నాన్యఃపంథావిద్యతేయనాయ ||
౨౦ || ప్రజావతిశ్చరతిగర్భేఅంతః | అజాయమానోబహుధావిజాయతే |
తస్యధీరాఃపరిజానన్తియోనిం | మరీచీనాంపదమిచ్ఛన్తివేధసః || ౨౧ || యో
దేవేభ్యఆతపతి | యోదేవానాంపురోహితః | పూర్వోయోదేవేభ్యోజాతః |
నమోరుచాయబ్రాహ్మయే || ౨౨ || ఋచంబ్రాహ్మంజనయన్తః | దేవాఅగ్రే
తదబ్రువత్ | యస్మైవంబ్రాహ్మణోవిద్యాత్ | తస్యదేవాలసన్వశే || ౨౩ ||
హ్రీశ్చతేలక్ష్మీశ్చపత్నీ | అపారాత్రేపార్శ్వే | నక్షత్రాణిరూపాణి
అశ్వినావ్యాత్రం || ౨౪ || ఇష్టంమనిషాణాం | అముంమనిషాణాం | సర్వంమనిషాణాం
ఓంశా నిశ్చానిశ్చానిః | ... ..

శ్రీ గురుభ్యోనమః.

అథ

బృహదారణ్యకోపనిషత్ - తృతీయాధ్యాయః.

—*అథవ్రథమంబ్రాహ్మణమ్.*—

హరిఃఓమ్॥ ఉషావాఅశ్వస్య మేధ్యస్యశిరః। సూర్యశ్చక్షుర్వాతఃప్రా
ణోవ్యాత్రమగ్నిరైవశ్వానరః సంవత్సర ఆత్మాశ్వస్యమేధ్యస్యద్యౌః పృథ
మ సైరిక్షముదరం పృథివీ పాజస్యన్దిశః పార్శ్వమపా న్తరదిశః పర్వవ ఋత
వోఽఙ్గాని మాసాశ్చార్థ మాసాశ్చ పర్వాణ్యపహరాత్రాణి వ్రతిస్తా నక్ష
త్రాణ్యస్తీనభోమాంసాని । ఉపధ్యంసికతాః సిన్ధవాగుదాయ కృచ్చక్లో
మానశ్చపర్వతా ఓషధయశ్చ వనస్పతయశ్చలామాని ఉద్యన్పర్వాఙ్గాని
మైవాకజఘనాఙ్గాఽయద్విజృంభ తేతద్విద్యోత తేయద్విధూను తెతత్ స్రవయ
తియన్తేహతతద్వర్షతివాగేవాస్యవాక్॥ ౧ ॥ అహర్వాఅశ్వంపురస్తాన్తహి
మాన్వజాయతతస్యపూర్వైసముద్రేయోనిరాత్రి రేనంపశ్చాన్త మహిమా
న్వజాయతతస్యాపరేసముద్రేయోనిరేతౌవాఅశ్వంమహిమానావభితస్సం
బృభూవతుఃహయోభూత్వా దేవానవహదావజీగన్ధర్వానర్వా సురానశ్వో
మనుష్యాన్ సముద్రవీవాస్యబధ్నుఃసముద్రోయోనిః। ... .. *

—*అథద్వితీయంబ్రాహ్మణమ్.*—

హరిఃఓమ్॥ నైవేహకించనాగ్ర ఆసీన్త్పృథ్వీనైవేదమావృత మాసీద
శనాయయాఅశనాయాహిమృత్యుస్తన్తనోకురుతాత్తన్వీస్యామితిసార్వన్న
జరత్రస్యార్చిత ఆభోజాయతార్చితే నైమేకషభూదితి తదేవార్కస్యా
ర్కత్వం । కగ్ హవాఅస్తైభవతియఏవమేతదర్కస్యార్కత్వం వెద॥౧॥ ఆ
పావాఅర్కస్తద్యదపాగ్ శరఆసీ తత్సమహస్యతసాపృథివ్యభవ త్రస్యామ
క్రామ్యత్ తస్యక్రాంతస్యత ప్రస్యతేజోరసోనిరవ ర్తతాగ్నిః॥ ౨ ॥ సత్రే
ధాత్వానంవ్యకురుతాదిత్యం తృతీయంవాయుంతృతీయగ్ సఏషపాణస్తే
ధావిహితఃతస్యప్రాచీదిశ్శిరోసాచాసాదేత్వా అధాస్య ప్రతీచీదిక్షుచ్చ

మసాచాసౌ చసత్త్వా దక్షిణాచాదీచీజపాగ్నేవద్యోఃపృథమన్తరితముద
రమియమురస్స ఏసోపుప్రతిపితోయత్ర క్వచైతితదేవ ప్రతితిష్ఠత్యేవం వి
ద్వాః॥౩॥సోకామయతద్వితీయోమతత్త్వాజాయేతేతి సమనసావాచంమి
థునగ్ సమభవత్ అశనాయామృత్యుస్తద్యద్రేత ఆసీత్సంసత్సరోభవత్ స
హపురాతతస్సంసత్సర ఆసతమేతావన్తంకాలషబిభః యావాన్సంసత్స
రస్తమేతావతఃకాలస్యపరస్తాదస్సజత । తంచాతమభివ్యాదరాత్సభాణ
కరోత్యైవవాగభవత్॥౪॥ సవిత్తతయదివాఇమమభిషగ్ స్థ్యేనీయోన్నం
కరిష్యతిసతయావాచాతేనాత్మనేదగ్ సర్వమస్సజతయదిదంఽఞ్చిర్పృథ్వి
జాగ్ పిసామాఽఞ్చన్దాగ్ సీయజ్జ్వాన్ ప్రజాఃపశూన్ । సయద్యదేవాస్సజత
తత్తదత్తమద్రియతస్సంసా అత్రీతితదదితేరదితిత్వగ్ సర్వస్యైతస్యాతా
భవతిసర్వమస్యాన్నంభవతియ ఏవమేతదదితేర దితిత్వంచేద॥౫॥సోకామ
యతభూయసాయజ్ఞేన భూయోయజేయేతిసోక్రామ్యత్సతపోతవ్యతతస్య
త్రాస్తస్యతప్తస్యయశోవీర్యముదక్రామత్ । ప్రాణానైయశోవీర్యంత
త్ప్రేక్షమాత్ప్రాణేషశరీరగ్ శ్వయితమద్రియతతస్య శరీర ఏవమన
ఆసీత్॥౬॥ సోకామయతమేధ్యంమ ఇదగ్ స్యాదాత్మన్వ్యనేనస్యామిత
తోశ్వస్సమభవద్యదశ్వస్తస్తేధ్యమమభూదితితదేవా శ్వమేధస్యాశ్వమేధ
త్వంఏవహవాఅశ్వమేధంచేద । య ఏవమేవంచేద । తమనవరుద్యైవమ
స్యతత్సగ్ సంసత్సరస్యపరస్తాదాత్మన ఆలభతపశూన్ దేవతాభ్యఃప్రత్యై
హత్ । తస్మాత్సర్వదైవత్యంప్రోక్షితంప్రాణావత్యమాలభన్తే । ఏషవా
అశ్వమేధోయ ఏషతపతితస్యసంసత్సర ఆత్మాయమగ్నిరర్కస్తస్యేమేలో
కా ఆత్మానస్తావేతావర్కాశ్వమేధాసోపునరై కైవదేవతాభవతి మృత్యు
రేవాపపునర్మృత్యుంజయతీనైసం మృత్యురాప్నోతిమృత్యు రస్యాత్మాభవ
తిఏతాసాంచేవతానామేకోభవతి॥౭॥ ... .. *

—అథతృతీయంబ్రాహ్మణమ్.—

ద్వయాహప్రాణావత్యాదేవాశ్చాసురాశ్చ । తతఃకాసియసావన
దేవాజ్యాయసాలసురాఃతపషులోకే ప్వస్పర్ధస్తతేహదేవా ఊచుర్మనాసు

రాశ్యజ్ఞఉద్గీర్ణే నాత్మయామేతి || ౧ || తెహవాచమూచుస్తస్వంనఉద్గాయేతి
తథేతితేభ్యో వాగుదగాయత్ యోవాచిభోగస్తందేవేభ్య ఆగాయత్ య
త్కుల్యాణంవదతి తదాత్మనైతేవిదురనేనవైన ఉద్గాత్రా త్యేష్యస్తీతితమభి
ద్రుత్యపాష్టనావిధ్యక్ సయస్సపాష్టాయదేవేదమ ప్రతిరూపంవదతిసప
వసపాష్టా || ౨ || అథహప్రాణమూచుస్తస్వంనఉద్గాయేతి తథేతితేభ్యః
ప్రాణఉదగాయద్యఃప్రాణేభోగస్తందేవేభ్యఆగాయత్ యత్కుల్యాణం
జఘ్రితదాత్మనేతేవిదురనేనవైన ఉద్గాత్రా త్యేష్యస్తీతితమభిద్రుత్యపాష్ట
నావిధ్యక్ సయస్స పాష్టాయదేవే దమప్రతిరూపం జఘ్రితిసపవ సపా
ష్టా || ౩ || అథహచక్షురూచుస్తస్వంన ఉద్గాయేతితథేతితేభ్యశ్చక్షురుదగా
యత్ యశ్చక్షుషి భోగస్తందేవేభ్య ఆగాయద్యత్కుల్యాణంవశ్యతీతదాత్మ
నైతేవిదురనేనవైన ఉద్గాత్రా త్యేష్యస్తీతి తమభిద్రుత్య పాష్టనా విధ్యక్ సయ
స్సపాష్టాయదేవేదమప్రతిరూపంవశ్యతిసపవసపాష్టా || ౪ || అథ
హశ్రోత్రమూచుస్తస్వంనఉద్గాయేతి తథేతితేభ్యఃశ్రోత్ర ముదగాయత్ య
శ్శ్రోత్రేభోగస్తందేవేభ్య ఆగాయద్యత్కుల్యాణగ్ శృణోతి తదాత్మనే
తేవిదురనేనవైన ఉద్గాత్రా త్యేష్యస్తీతి తమభిద్రుత్యపాష్టనా విధ్యక్ సయ
స్సపాష్టాయదేవేదమప్రతిరూపగ్ శృణోతిసపవసపాష్టా || ౫ || అథహ
మనః ఉచుస్తస్వంన ఉద్గాయేతితథేతితేభ్యోమనఉదగాయత్ యోమనసిభో
గస్తందేవేభ్య ఆగాయద్యత్కుల్యాణగ్ సజ్కల్పయతితదాత్మనేతేవిదురనేన
వైన ఉద్గాత్రా త్యేష్యస్తీతి తమభిద్రుత్య పాష్టనావిధ్యక్ సయ స్సపాష్టా
యదేవేదమప్రతిరూపగ్ సజ్కల్పయతి సపవసపాష్టై వముఖత్వేతాదేవ
తాఃపాష్టభిరుపాస్సజన్మేవమేనాఃపాష్ట నావిధ్యక్ || ౬ || అథహేమమా
సస్యంప్రాణమూచుస్తస్వంన ఉద్గాయేతితథేతితేభ్య ఏష ప్రాణఉదగాయ
తేవిదురనేనవైనఉద్గాత్రా త్యేష్యస్తీతితమభిద్రుత్య పాష్టనా విత్సక్ సయ
ధాత్వా నమృత్వాలోష్ఠోవిధ్వగ్ సేతైవగ్ హైవవిధ్వగ్ సమానావివృణ్చోవి
నేశుస్తీతోదేవాఅథవక్ వరాసురాభవత్యాత్మనావరాశ్యద్వివక్ పాష్టా
భ్రాతృవ్యోభవతియ ఏవంవెద || ౭ || తేహూచుః క్వనుసోభూద్యోన ఇత్థమ

స క్షత్వయమాస్యే న్రితి సోయాస్య ఆక్షీరసోక్షానాగ్ హిరసః॥ ౮ ॥ సావా
 ఏషా దేవతా దూర్వా మదూరగ్ హ్యస్యామృత్యుర్దూరగ్ హవా అస్తాస్త్య
 త్యుర్భవతి య ఏవం వేదః॥ ౯ ॥ సావా ఏషా దేవ తై తా సాం దేవ తా నాం పాప్తా
 నం మృత్యు మపహత్యయత్రా సాం దిశా మస్తస్త ద్దమయాఞ్చకార తదా సాం
 పాప్త నో విస్యదధా త్రస్తాన్మజనమయాన్నాస్త మియాన్మే త్వాప్తా నం మృ
 త్యు మన్వ వాయా నీతి॥ ౧౦ ॥ సావా ఏషా దేవ తై తా సాం దేవ తా నాం పాప్తా
 నం మృత్యు మపహత్యాథ నామృత్యు మత్యవహత్॥ ౧౧ ॥ సవై వాచ మేవ వ్రథ
 మామత్యవహ త్సాయదామృత్యు మత్యముచ్యత సోగ్ని రభవత్సోయ మగ్నిః ప
 రేణ మృత్యు మతిక్రాంతో దీప్యతే॥ ౧౨ ॥ అథ ప్రాణ మత్యవ హత్యయదామృ
 త్యు మత్యముచ్యత స వాయు రభవత్సోయం వాయుః పరేణ మృత్యు మతిక్రాం
 తః పవతే॥ ౧౩ ॥ అథ చక్షు రత్యవహ త్తద్యదా మృత్యు మత్యముచ్యత స ఆది
 త్యోభవత్సోనావా దీప్యతః పరేణ మృత్యు మతిక్రాంతస్తపతి॥ ౧౪ ॥ అథ శ్రో
 త్ర మత్యవహ త్తద్యదామృత్యు మత్యముచ్యత తాది శోభవగ్ స్తా ఇమాదిశః
 పరేణ మృత్యు మతిక్రాంతాః॥ ౧౫ ॥ అథ మనో త్యవహ త్తద్యదామృత్యు మత్య
 ముచ్యత స చంద్రమా అభవత్సో సౌచంద్రః పరేణ మృత్యు మతిక్రాంతో భా
 త్యేవగ్ హవా ఏన మేషా దేవ తామృత్యు మతిపహతి య ఏవం వేదః॥ ౧౬ ॥ అథా
 త్త సేన్నా ద్యమాగా యద్యద్దిశం చాన్న మద్యతేన నై వతదద్యత ఇహ వ్ర
 తితిష్ఠతి॥ ౧౭ ॥ తేదేవా అబ్రువన్మే తావద్వా ఇదగ్ సర్వం యదన్నం తదాత్మన
 ఆగాసీ రనునో స్తిన్న స్మ ఆభజన్వేతి తేనై మాభిసం విశతేతి తథేతి తగ్
 సమంతం పరిణ్య విశంతస్తాద్యదనేనాన్న మత్తితేనై తాస్త్యప్యన్యైవగ్
 హవా ఏనగ్ స్వా అభిసంశన్తి భతాన్స్వానాగ్ శ్రేష్ఠః పుర ఏతాభవత్య
 న్నాదోఽధిపతిర్య ఏవం వేదయ ఉహైవం విదగ్ స్వేషు ప్రతిప త్తిర్బుభూష
 తిన హైవా లంభా ర్యేభ్యోభవత్యధయ ఏనై తమనుభవతియో నై తమనుభా
 ర్యాః బుభూషతి స హైవా లంభా ర్యేభ్యోభవతి॥ ౧౮ ॥ సోయాస్య
 ఆక్షీరసోక్షానాగ్ హిరసః । ప్రాణోవా అక్షానాగ్ రసః ప్రాణోహి
 వా అక్షానాగ్ రసస్తస్మాద్యస్తాతగ్ స్తాచ్చాక్షా త్ప్రాణ ఉత్క్రామతి త
 దేవతచ్ఛువ్యత్యేష హివా అక్షానాగ్ రసః॥ ౧౯ ॥ ఏన ఉవేవ బృహస్పతిరా

ఐవి బృహతీతస్యా ఏషవత్తస్మాదుబృహస్పతిః॥ ౨౦ ॥ ఏషఉషవబ్రహ్మ
 ణస్పతిర్వాఐవి బ్రహ్మతస్యా ఏషవతిస్తస్మాదుబ్రహ్మణస్పతిః॥ ౨౧ ॥ ఏష
 ఉషవ సామవాఐవిసామఏషసాచామశ్చేతితత్సామస్సామత్వం॥ యదైవివ
 సమః ప్లషిణా సమోమశ కేనసమోనాగేన సవవిభి(స్త్రీ)భిర్లోక్తస్సమోనే
 నసర్వేణతస్మాదైవివసామాశ్చతేసామ్నస్సాయుజ్యగ్ సహాకతాంజయ
 తియఏవమేతత్సామవేద॥ ౨౨ ॥ ఏషఉవాఉద్గీఢః ప్రాణోవాఉత్పాశ్చేన
 హీదగ్ సర్వము త్తబ్దంవాగేవగీఢోచ్చగీఢాచేతినఉద్గీఢః॥ ౨౩ ॥ * తద్ధాపి
 బ్రహ్మదత్తచ్చైకితానేయోరాజానంభక్షయన్మువాచాయంశ్యస్యరాజా
 మూర్ధానంవిపాతయతాద్యదితో యాస్యాజ్గీరసోన్యేనోదగాయదితివాచా
 చహ్యేవసప్రాణేనచోదగాయదిః॥ ౨౪ ॥ తస్యహౌతస్యసామ్నాయఃస్వం
 వేదభవతిహస్యస్వంతస్వవైస్వగవీవస్వంతస్మాదార్దివ్యంకరిష్యన్వాచిస్వ
 రమిచ్చేతతయావాచాస్వరసంపన్నయా ర్దివ్యంకుర్యాత్తస్మాద్యజ్ఞేస్వర
 వస్తందిదృక్షున్వివఅధోయస్యస్వంభవతిభవహాస్యస్వంయవీవమేతత్సా
 మ్నఃస్వంవేద॥ ౨౫ ॥ తస్యహౌతస్యసామ్నాయస్సవర్గంవేదభవతిహాస్య
 సువర్గంతస్యవైస్వరవీవసువర్గంభవతిహాస్యసువర్గంయవీవమేతత్సామ్నసు
 వర్ణంవేద॥ ౨౬ ॥ తస్యహౌతస్యసామ్నాయఃప్రతిష్ఠాంవేదప్రతిహ
 తిష్ఠదితస్యవైవాగేవప్రతిష్ఠావాచిహిఖల్వేష ఏతత్ప్రాణః ప్రతిష్ఠితోగీయ
 తేన్నఐత్యహౌకఆహుః॥ ౨౭ ॥ అథాతఃపవమానానామేవాభ్యారోహః
 సవైఖలుప్రస్తోతా సామప్రస్తోతిసయత్రప్రస్తుయాత్రదేతానిజపేత్
 అసతోమాసద్గమయత మసోమాజ్యోతిగ్గమయమృత్యోర్నామృతంగమయేతి
 సయదాహసతోమాసద్గమయేతిమృత్యుర్వాఅసత్సద్గమృతంగమృత్యోర్నామృ
 తంగమయామృతంగమాకుర్విత్యేవైతదాహ తమసోమాజ్యోతిగ్గమయేతిమృ
 త్యుర్వైతమోజ్యోతిరమృతంగమృత్యోర్నామృతంగమయామృతంగమాకుర్వి
 త్యేవైతదాహ మృత్యోర్నామృతంగమయేతినాత్ర తిరోహితమివాస్తి అథ

* చైకితాయనేయ ఇతిరక్తరామానుజీయపాఠః.

త ప్రతిష్ఠితోగీయ తేఐత్యహౌకఇతిరక్తరామానుజీయపాఠః.

ధేత్యభ్యమన్తత్సముఖాచ్ఛయోనేర్హస్తాభ్యాంచాగ్నిమస్సజతస్తాదేతదుభ
యమలోమకమన్తరతో^౧ లోమకాహి యోనిరన్తరతః తద్యదిదమాహుర
ముంయజాముంయజేత్యేకైకండేవ మేతస్యైవసావిసృష్టిరేవ ఉహ్యోవస
ర్వేదేవాః । అథయత్కించేదమార్గ్రింతశ్రేతసో^౨ సృజతతదుసోమః ఏ
తావద్వాఇగ్ సస్వమన్నంచైవాన్నాదశ్చ సోమఏవాన్నమగ్ని రన్నాదః
సైపాబ్రహ్మణోతసృష్టిః । యచ్ఛ్రేయసోదేవానసృజతాథయన్తర్వ్యస
న్నమృతానసృజతతస్తాదతిసృష్టిరతిసృష్ట్యాగ్ హస్తైత స్యాంభవతియఏ
వంచేద ॥ ౬ ॥ * తద్ధేదంతర్వ్యవ్యాకృతమాసీత్ తన్నాషరూపాభ్యామే
వవ్యాక్రియతాసానామాయమిదగ్ రూపఇతితదిదమప్యేతర్మినాషరూపా
భామేవవ్యాక్రియతే^౩ సానామాయమిదగ్ రూపఇతిసప్తపదాప్రకృష్టః
ఆనభాగ్రేభ్యోయథాక్షురః క్షురథానేవహితఃస్యాద్విశ్వంభరోవా విశ్వ
మృరకలాయేతన్న పశ్యన్త్యైకృతో^౪హిసప్రాణన్నేవప్రాణోనామ
భవతి వదన్వాకృత్యగ్ శ్చక్షుః శృణ్వక్ శ్రోత్రంమన్వానోమనస్తాస్యస్యై
తానికర్షణామాన్యేవసయోతయేకైకముపాస్తేనసవేదాకృతో^౫హ్యే
షోషవైకైకేనభవత్యాత్మేత్యేవోపాసితాత్రహ్యేతేసర్వ ఏకంభవన్తి తదే
తత్సరసియమస్యసర్వస్య యదయమాత్మానేనహ్యేతత్సర్వంచేద । యథా
హవైవదేనానువిస్తేదేవంకీర్తింశ్లోకంవిస్తతేయఏవంచేద ॥ ౭ ॥ తదేతచ్ఛ్రే
యఃప్రతాప్తే^౬యోవిత్తాప్తే^౭యోన్యస్తాశ్చర్వస్తాదన్తరతరం యద
యమాత్మానయోన్యమాత్మనః ప్రియం బ్రువాణంబ్రూయాత్ ప్రియగ్
రోశ్శ్రుతీశ్చిత్తీశ్చరోహతథైవస్యాదాత్మానమేవప్రియముపాసీతసయఆత్మా
నమేవప్రియముపాస్తేనహస్యప్రియంప్రమాయుకంభవతి ॥ ౮ ॥ తదాహు
ర్యద్భ్రహ్మవిద్యయాసర్వంభవిష్యన్తోమసుప్యామస్యస్తే^౮ కిముతద్భ్రహ్మవై
ద్యస్తాత్తత్సర్వమభవతి ॥ ౯ ॥ బ్రహ్మవాఇదమగ్రఆసీత్తదాత్మానమేవా

* తంనపశ్యత్కృత్స ఇతిరజ్జరామానుజీయపాఠః.

౧ ప్రేయఃప్రతాప్తే^౬యోవిత్తాదితిలన్తరతరోయదయమితిచ

రజ్జరామానుజీయపాఠః

నైత్ | అహంబ్రహ్మస్మితితస్మాత్తత్సర్వమభవత్తద్యోయోదేవానాం ప్ర
 త్యబుధ్యతసఏవతదభవత్తథాబ్దుషీణాంతథామనుష్యాణాంతద్వైతత్వ
 శ్యస్మస్మిర్వామదేవః | ప్రతిపేదేహంమనురభవగ్ సూర్యశ్చేతదదమప్యేత
 ర్హియమంవేదాహంబ్రహ్మస్మితిసద్దగ్ సర్వంభవతితస్యహనదేవాశ్చనా
 భూత్యాకుశలేతత్త్వాప్యేషాగ్ సభవతిఅథయోన్యాంచేవతాముపాస్తే
 న్యోసావన్యోహమస్మితిససవేదయథావశురేవగ్ సదేవానాంయథాహవై
 బహవఃపశవోమనుష్యంభుజ్జ్యురేవమేకైకఃపురుషోదేవాభునైకైక
 స్మిన్నేవపశావాదీయమానే | ప్రియంభవతి కిమిదమభుతస్మాదేహాంత
 న్నప్రియంయదేతస్మనుష్యావిద్యుః || ౧౦ || బ్రహ్మనాఇదమగ్ర ఆసీదేకమే
 వతదేకగ్ సన్నవ్యభవత్ తచ్చేయోరూపమత్యసృజతత్ప్రయాన్యేతా
 నిదేవతాత్తత్రాణీన్ద్రోవిరుణఃసోమోరుద్రః పరన్ద్యౌయమోమృత్య
 రీశాన ఇతితస్మాత్తత్రాత్పరంనాస్తితస్మాద్భ్రాహ్మణః క్షత్రియమధస్తా
 దుపాస్తేరాజసూయక్షత్ర ఏవతద్యశోదధాతీనైషాక్షతస్యయోనిర్యచ్ఛ్రీ
 ప్తతస్మాద్యద్యపిరాజాపరమ తాంగచ్ఛ్రీబ్రహ్మైవాస్తాదేవశ్రయతి
 స్వాంయోనింయదేవగ్ హిసస్తిస్వాగ్ సయోనిమృచ్ఛతిసపావీయాభవతి
 యథా శ్రేయగ్ సగ్ హిగ్ సిత్యా | ౧౧ || సనైవవ్యభవత్ సవిసమసృజ
 తయాన్యేతానిదేవజాతానిగణశత్రాణ్యాయస్తేవశవోరుద్రా ఆదిత్యావిశ్వే
 దేవామరుతఇతి | ౧౨ || సనైవవ్యభవత్ సశాస్త్రంవర్ణమసృజత పూషణమి
 యంవై పూషేయగ్ హేదగ్ సర్వంపువ్యతియదిదంకిచ్చ | ౧౩ || సనైవవ్య
 భవత్తచ్చేయోరూప మత్యసృజత ధర్మంతదేశ్శత్రస్యక్షత్రంయద్ధర్మస్త
 స్మాద్ధర్మాత్పరంనాస్త్యథోఅబలీయాగ్ బలీయాగ్ సమాశగ్ సతేధర్మేణ
 యథారాజ్ఞైవయోవై సధర్మస్సత్యంవై తత్తస్మాత్సత్యంవదస్తమాహుర్ధ
 ర్మంవదతీతిధర్మంవావదస్తగ్ సత్యం వదతీత్యేతద్ధ్యేవై తదుభయంభవతి ||
 ౧౪ || తదేతద్భ్రహ్మక్షత్రంవిట్కుద్రస్తదగ్నివైవ దేవేషు బ్రహ్మభవ
 ద్భ్రహ్మణోమనుష్యేషు క్షత్రియేణ క్షత్రియోవై శ్యేనవై శ్యః శూద్రేణ
 శూద్రస్తస్మాదగ్నావేవదేవేషులోకమిచ్ఛస్తే బ్రహ్మణేమనుష్యేష్యేతా
 భ్యాగ్ హిరూపాభ్యాంబ్రహ్మభవత్ అథయోహంవా అస్మాహ్లోకాత్స్వం

లోకమద్యస్థాప్తైశ్చ స ఏనమవిదితోనభునక్తి యథావేదోవాఽ సమాక్తి
 న్యద్యాకర్తృకృతంయదిహవా అప్యనేవంవిన్నహక్ష్మ్యంకర్తృకరోతితద్ధా
 న్యాస్తతఃక్షీయత ఏవాత్మానమేవలోకముపాసీతసయ ఆత్మానమేవలోక
 ముపాస్తేనహస్యకర్తృక్షీయతే అస్మాద్యైవాత్మ నోయద్యత్కామ యతేత
 తత్సృజతే॥౧౫॥ * అథోఅయంవాఆత్మానోద్యేమాంఘ్రిం... లోకఃస
 యజ్ఞహోతియద్యజతేనేదేవానాం లోకోభయదనుబ్రూతేతేన ఋషీ
 ణామథయస్సృత్యభ్యుక్త్యకాతీయస్ప్రజాపిచ్చతేతేన పితౄణామథయ
 స్తసుప్త్యాన్వసన్తేన సదేభ్యోశ్చ సంచదాతేతేన మనుష్యాణాం అథయ
 త్పశుభ్యస్త్యణోదికంవిస్తతేన వయానాం అథస్య గృహేషు శ్వాపదావ
 యాగ్ న్యాఃపీలికాభ్య ఉపదీపన్తిసంలేహంలోకో యథాహవైస్వాయ
 లోకాయాదప్తిమిచ్ఛేదేగ్ పై... విదేనర్వాణి భూతాన్యదిప్తి మిచ్ఛన్తి
 ద్వాఏతద్విచితంమీమాగ్ సీతమ్॥ ౧౬॥ ఇ అర్చ్యేదేదమగ్ర ఆసీదేవీవసోకా
 మయతజాయామేస్యాదిభిరజాయం యాభిర్వైమేస్యాదథ కర్తృకుర్వయే
 త్యేతావాక్వై కాహోనచ్చగీర్షహనోగౌంధూంశ్చైస్తా ద్యేత్యేత్యే
 కాకీకామయతే జాయామేస్యాదభిరజాయం యాభిర్వైమేస్యాదథకర్తృ
 కుర్వయేసినయాకరస్యే తేహిమైతైకంస ప్రాప్తిప్రకృష్టం ఏవతావ
 స్తస్య తేతస్యోక్త్యం స తామసీవాస్మాత్తా వాద్ధాయా । ప్రాణః ప్రజాచ
 త్సుర్వాసుషంవీతం చక్షుషాహిశద్వస్తతే ॥౧౭॥ ౧౭గ్ శ్రోత్రేణహిత
 చ్చృణోత్యగ్త్రైవాన్యకర్తృత్వేనాహి కర్తృకరోతినఏవపాజ్ఞోయజ్ఞఃపా
 జ్ఞఃసహిపాజ్ఞః పరుషపాజ్ఞఃమిదగ్ న్వంయదిజంకించ తదిదగ్
 సర్వమాపోతియ ఏవంవేదమ్ ... .. *

❖ ❖ ❖ అథః శ్లోమం బ్రాహ్మణమ్. ❖ ❖ ❖

యశ్చప్రాన్మానివేదయా తపసా బసయస్పితా పకష్య సాధారణం
ద్వైజేవాన భాజయంత్రీ వ్యాప్త సేకురుత స శుభ్య పకం ప్రాయచ్చ తస్మిన్

* అరిష్టమిచ్ఛేదితే, అరిష్టమిచ్ఛన్తీచరజ్జరామానుజీయపాఠః

తస్మాత్తానినక్ష్మయన్ ఇతిర్ద్రురామానుజీయపాఠః.

ద్యంప్రతిష్ఠితం యచ్చప్రాణితీ యచ్చనకస్తాత్తానినక్షీయస్తేద్యమానాని
 సర్వదాయోవైతా మషీతిం వేదసోన్నిమత్ప్రతికేన సదేవానపి గచ్ఛతిన
 ఊర్జ ముపజీవతీతి శ్లోకాః॥౧॥ * యత్సత్తాన్నిమేధయాల్వసాజనయన్
 తేతిమేధయాహితవసాజనయన్తితైకమస్య సాధారణమిదం దమీవాస్య త
 త్సాధారణమన్నంయదిదమద్యతేనయఏతదుపాస్తేనసపాస్త్యనోవ్యావస్త
 లేమిశ్రగ్ హ్యేతత్ ద్వదేవానభాజయదితిహుతం చ ప్రహుతంచతస్తాద్ద
 వేభ్యోజుహ్వతిప్రచజుహ్వత్యథో ఆహుర్దగ్ధపాగ్ధ మాసాః తితస్తాస్తేష్టి
 యాజుకస్యా త్పశుశ్య ఏకం ప్రాణుచ్ఛవీ తత్పయః । పయోహ్యేవా
 గ్రేమసుప్యాశ్చ పశవశ్చోపజీవన్తి తస్తాత్కుమారం జాతంఘృతం వైవా
 గ్రేనతిలెహయన్తిస్తనం వాసుధావయన్తిప్రవత్సంజాతమాహురతృణా
 దశ్చతీతస్త్రి స్సర్వం ప్రతిష్ఠితం । యచ్చప్రాణితీయచ్చనేతి పయసిహీదగ్ స
 ద్యంప్రతిష్ఠితం యచ్చప్రాణితీయచ్చన । తద్యదిమాహుః సంవత్సరంపయ
 సాజుహ్వదవ పునర్నైత్యంజయతీతి సతతా విద్యాద్యదహరే వజుహ్నా
 తితదహః పునర్నైత్యమపజయశ్యేవం విద్యానర్వగ్ హిదేవేభ్యోన్నా
 ద్యంప్రయచ్చతీకస్తాత్తానినక్షీయస్తేద్యమానానిసర్వదేతిపురుషోవాఅషీ
 తిఃసహీదమన్నంపునఃపునర్జనయతే । యోవైతామషీతింవేదేతిపురుషోవా
 అషీతః సహీదమన్నం ధియాధియాజనయతే కర్మభిర్యజ్ఞై తన్న కుర్యా
 త్తీయేతహసోన్నిమత్ప్రతికే నేతిముఖం ప్రతీకంముఖే నెత్యే తత్సదేవాన
 పిగచ్ఛతినఊర్జముపజీవతీతి ప్రసగ్ సా ॥ ౨ ॥ త్రిత్యాన్న సేకురుతేతిమనోవా
 చంప్రాణంతాన్యాన్న సేకురుతాన్య ప్రమనాలభూవం నాదర్శమన్యత్రమ
 నాలభూవంనాశ్రావమితిమనసాహ్యేవవశ్యతిమనసాశ్చతోతి కామస్సం
 కల్పోవిచికిత్సాశ్రద్ధాశ్రద్ధాశ్చ తిరదృష్టిక్లిష్టిరిత్యే తత్సర్వంమనఏవ
 తస్తాదపిపృథక్ ఉపస్పృష్టోమనసా విజానాతియః కశ్చశబ్దోవాగేవసా
 ఏషాహ్యైవమాయతైషాహిసప్రాణోపానోవ్యానడదానస్సమానో
 ఽనానైత్యేతత్సర్వం ప్రాణువై తస్మయోవాతియమాత్తాస్తా సోమనో
 జయః ప్రాణమయః ॥ ౩ ॥ త్రయాలోకావతపువవాగేవాయంలోకోమ

ప్రతిలిలెహయన్తి, తస్తాత్తానినక్షీయస్తే ఇతిచరణ్యరామానుజీయపాఠః.

నోఽస్తరిక్షులోకః ప్రాణోఽసౌలోకః ॥ ౮ ॥ త్రయేవేదావశషవః గే
వర్గైర్వదోమనోయజుర్వేదః ప్రాణస్సామవేదః ॥ ౯ ॥ దేవాః పితరోమను
ష్యావితపితవాగేవదేవామనఃపితరః ప్రాణోమనుష్యాః ॥ ౧౦ ॥ పితామా
తావ్రజై తపవమనవప పితావాబ్జై తా ప్రాణః ప్రజా ॥ ౧౧ ॥ విజ్ఞాతంవి
జిజ్ఞాస్యమవిజ్ఞాతమేతపవ యత్క్రించసిజ్ఞాతంచాచస్తద్రూపంచాగ్నివిజ్ఞా
తావాగేనంతద్భూత్వాఽవతి ॥ ౧౨ ॥ యత్క్రించవిజిజ్ఞాస్యంమనస్తద్రూపంచ
మనోహివిజిజ్ఞాస్యం మనవినంతద్భూత్వాఽవతి ॥ ౧౩ ॥ యత్క్రించావిజ్ఞా
తం ప్రాణస్యత రూపంచ ప్రాణోహ్యవిజ్ఞాతః ప్రాణవినంతద్భూత్వాఽ
వతి ॥ ౧౪ ॥ తస్యైవాచఃపృథివీశరీరంజ్యోతీరూపమయమగ్నిస్తద్భూవ
త్యేవవాక్రావతీపృథివీతావానయమగ్నిః ॥ ౧౫ ॥ అథైతస్యమనోద్యౌశ్శ
రీరంజ్యోతీరూపమసావాదిత్యస్తద్భూవదేవమనస్తావతీద్యౌస్తావానసా
వాదిత్యస్తామిధునగ్నస్తమేతాంతతః ప్రాణోఽజాయతన ఇన్ద్రః సషయోఽ
సపత్నోద్వితీయోవై సపత్నోనాస్యసపత్నోభవతియఏవంచద ॥ ౧౬ ॥ అథై
తస్య ప్రాణస్యావశ్యరీరంజ్యోతీరూపమసాచన్ద్రస్తవ్యావానేవప్రాణ
స్తావత్య ఆవస్తావానసాచన్ద్రస్తవీతేనర్వవసనమాస్సర్వేఽనస్తాః సయో
హైతానస్తవత ఉపాస్తేఽస్తవస్తగ్నసలోకంజయత్యథయోహైతానన
స్తానుపాస్తేఽనస్తగ్నసలోకంజయతి ॥ ౧౭ ॥ సషససంవత్సరః ప్రజాపతిః యో
దశకలస్తస్యరాత్రయఏవపంచదశకలాధ్యువై వాస్యయోదశకలాసరాత్రభి
రేవావపూర్యతేఽపచక్షీయతేనోఽమావాస్యాగ్ రాత్రీమేతయామోడ
శ్యాకలయాసర్వమిదం ప్రాణభృదసుప్రవిస్యతతః ప్రాతర్జాయతేతస్మా
దెతాగ్ రాత్రిం ప్రాణభృతః ప్రాణంనవిచ్ఛిన్ద్యాదవిక్యకలాసస్యైతస్యా
ఏవదేవతాయాలవచిత్రై ॥ ౧౮ ॥ యోవైససంవత్సరః ప్రజాపతిః యోదశక
లోఽయమేవసయోఽయమేవంవిత్పరుషస్తస్యవిత్రమేవపంచదశకలాఆ
త్మైవాస్యయోదశకలాసవిత్తేనైవాచపూర్యతేఽపచక్షీయతేతదేతన్న
భ్యంయదయమాత్మప్రధిష్ఠంతస్తాన్యద్యపి సర్వజ్ఞానింజీయతఅత్తినా
చేజీవతిప్రధినాగాధిత్యేవాహుః ॥ ౧౯ ॥ అథత్రయోవాహలోకామనుష్య
లోకః పితౄలోకోదేవలోకభిశ్శసోఽయంమనుష్యలోకః పుత్రైవై వజయన్

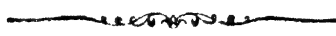
నాన్యేనకర్తాకర్తాణామిత్యుక్త్యాకోవిద్యయాదేవతాకోదేవతాకోవై
 కానాగ్నిశేష్ఠస్తస్మాద్విద్యాంక్షరగ్నస్తి॥ ౧౬॥ అథాతఃసమ్ప్రతిర్య
 దాప్రైవ్యన్యతేఽథపుత్రమహత్త్వంబ్రహ్మత్వంయజ్ఞస్తవంలాకఇతి
 సఖత్రంప్రత్యహంహంబ్రహ్మహంయజ్ఞోఽహంలాకఇతియద్యైకించానూ
 క్తంతస్యసంస్కర్యబ్రహ్మత్వేకతాయేవైకచయజ్ఞాస్తైమాగ్నీసర్వేషాంయ
 జ్ఞఇత్యేకతాయేవైకచలాకాస్తైమాగ్నీసర్వేషాంలాకఇత్యేకతైతా
 వద్వాఇదిగ్నీసర్వమేతన్నాసర్వగ్నస్త్వియమితిఽభువజదతితస్మాత్
 పుత్రమనుశీప్తంలాక్యమామనస్తస్మాదేవమనుశాసనీసయదైవంవిదస్తా
 న్లోకాలైర్వ్యధైభిరేవప్రాప్తైస్సహస్రప్రసవంసహస్రయద్యసేనకిం
 చిదక్షయ్యాకృతంభవతితస్మాదేవగ్నీసర్వస్త్వత్ప్రతీమాఞ్చసేస్తాత్పు
 త్రోనామసపుత్రైవైవాన్తిజ్ఞాకేప్రతీభిర్యద్యధైవమేద్యైవాంప్రాణాఅమృ
 తాఅవిశస్తి॥ ౧౭॥ పృథివ్యైవైవాగ్నేశ్చైవైవానానానీతిసావైదైవీవా
 గ్యయాంయద్యకేవదంతేఽద్యనీతి॥ ౧౮॥ రిదశ్చైవసమాదిత్యాచ్చదైవంమ
 నఆవిశతితస్త్వైదైవమహాయేనానన్యైవభిర్యధోనశోచత॥ ౧౯॥ అ
 భ్యశ్చైవనంచన్ద్రానసంస్తదైవంప్రాణాఅంతరిక్షైవైవఃప్రాణోయస్స
 ఇచ్చరగ్నశ్చసంస్తాగ్నేశ్చైవ్యధైవైవభిర్యధోనశోచతసర్వేషాంభూ
 తానామాత్మాభవతియద్యైవాదేవతైగ్నియద్యైతాందేవతాగ్నీసర్వా
 నిభూతాన్యవస్త్వేవగ్నేస్తైవంఽదగ్నీసర్వానిభూతాన్యవస్తి॥ యదుకిం
 చెమాఃప్రజాఃకోచస్తస్మైవాసాంతర్భవతిపుత్రమేవమంగచ్ఛతిసహ
 వైదేవాన్నావంగచ్ఛతి॥ ౨౦॥ అథాతోత్రతమీమగ్నిసాస్త్రజాఞ్చతిహక
 కర్తాణిసస్పృశేతానిస్పృష్టాన్యవ్యోమ్యేనాస్పృశ్యస్తవదప్యామ్యేవాహమితివా
 గ్దధౌఈక్షాన్యహవిరీచతుఃప్రోహ్యన్యహమితిత్రోత్రమేవమన్యానిక
 ర్తాణియథాకర్తృతానిప్యవ్యఃప్రోహేభూత్వోవయమేతాన్యాప్నోతై
 న్యాప్రాప్యపుత్రురవారున్ధతస్మాచ్ఛాచ్ఛామ్యేత్యేకాక్తాప్యతిచతుఃప్రా
 వ్యతిత్రోత్రమథేమమేవమన్యాద్యోయంమధ్యమఃపాగ్నిస్తానిజ్ఞాతుందధి
 రేఆయంవైవాశ్రేస్తోయస్సంచరగ్నీశ్చసంచరగ్నీశ్చనవ్యథతేనరివ్యతిహస్తా
 న్యైవసర్వేరూపమసామేతతఏతన్యైవసర్వేరూపమభవగ్నీస్తస్మాదేతప్రి

తేనాఖ్యాయై ప్రాణా ఇతి తేన హనావతత్కులమావత్తుతే యస్మిన్కు-
 లభవతియ ఏవంవేదయ ఉపైవంవిదాస్పర్థతేనుశుష్యపైవాస్తతోమి-
 యత ఇత్యధ్యాత్తమ్ || ౨౦ || అథాచిదైవతజ్వలిష్యాప్యేవాహమిత్యగ్నిర్ద-
 ధేతస్సామ్యమహిమిత్యధిత్యేభాస్యామ్యహమితచన్ద్రమావమన్యాదేవ-
 తాయథాదేవతగ్ సయధైషాంప్రాణానాంమద్యమః ప్రాణావపమేతా-
 నాందేవతానాంవాయః స్థూచన్తిహ్యన్యాదేవతానవాయః సైషాన్ ప్రమి-
 తాదేవతాయద్వాయః || ౨౧ || అధైవశ్లోకోభవతియతశ్చోదేతిసూర్యో-
 న్తంయత్రచగచ్ఛతపాప్రాణాద్వ ఏవఉత్తపాప్రాణేస్తమేతం దేవాశ్చక్రి-
 రేధగ్ సవీచాద్యసఉత్పత్తయద్వ ఏతనుర్వాగ్నిశ్చైతదేవావ్యద్యకు-
 ర్వన్తి | తస్మాదేకమేవప్రాచతెష్వాగ్నిశ్చైతదేవాపాన్యాచ్ఛనేన్ద్రాపా-
 ప్తామృత్యుగ్ మృత్యురీతి | ఇత్యేవమామీయిషేద్యేవోవిన్యైదేవతా-
 యైసాయజ్యగ్ సలొకతాఽజ ౧౬ || ౨౩

త్రయోవాభిదంబం నావర్తంతే నాం సంక్షాంవాగిత్యేతదేమా-
 ముక్తమతోహిసర్వణం సంక్షాంప్రాణాం సత్తవైవర్తం
 మభిస్సమమేతదేవో బ్రహ్మో నామో విభర్తి || ౧ || అథయాపా-
 నాంచక్షురిత్యేతం ముద్ధాచానాంర్వాణి రూపాణ్యుత్పన్నేతదే-
 మాగ్ సామైతద్ధన్వైర్వాణి వేదేషాంబ్రహ్మోద్ధిసర్వాణిరూపా-
 నివిభర్తి || ౨ || అతర్కణాంబ్రహ్మోదేషాంబ్రహ్మోహిసర్వాణిర్క-
 ణ్యుత్పన్నేతదేమాగ్ సామైతద్ధన్వైర్కణి సమమేతదేషాంబ్రహ్మో-
 తద్ధిసర్వాణిర్కణ్యానివిభర్తి తదత్త్రయం సదేకమయమాత్మాత్మో ఏకస్య-
 నేత్తత్త్రియం తదేతదమృతగ్ సత్యేనగచ్ఛన్తం ప్రాణోవాఅమృతంనా-
 మరూపేసత్యంతాభ్యామయంప్రాశ్చన్ || ... .. *

ఇతిబృహదారణ్యక-సూక్తియోఽధ్యాయస్సమాప్తః.

సభ్యోనమః.

అతిశయ

చతుర్థాధ్యాయే-ప్రథమబ్రాహ్మణమ్.

హరిఃఓమ్ || దృప్తబాలాకిర్హానూచానో గార్గ్య ఆసన హేవాచాజాతశత్రుంకాశ్యంబ్రహ్మతేబ్రవాణీతిన హేవాచాజాతశత్రుః సహస్రమేతస్యాంవాచిదద్వోజనకోజనక ఇతివైజనాధావస్తీతి || ౧ || సహేవాచ గార్గ్యాయపవాసావాదిత్యేపురుష ఏతమేవాహంబ్రహ్మపాస ఇతిసహేవాచాజాతశత్రుర్నామైతస్మిన్సంవదిష్టా అతిష్ఠాఃసర్వేషాంఘృతానాం మూర్ధారాజేతవాఅహమేతముపాస ఇతిసయఏతమేవముపాస్తే ౨ తిష్ఠాః సర్వేషాంఘృతానాంమూర్ధారాజాభవతి || ౨ || సహేవాచ గార్గ్యాయ ఏవాసౌచస్త్రేపురుష ఏతమేవాహంబ్రహ్మపాస ఇతిసహేవాచాజాతశత్రుర్నామై తస్మిన్సంవదిష్టా బృహన్నాద్ధరవాసాః సోమోరాజేతవా అహమేతముపాస ఇతిసయఏతమేవముపాస్తే ౩ హరహర్వసుతఃప్రసుతోభవతినాశ్యాన్నంక్షీయతే || ౩ || సహేవాచ గార్గ్యాయ ఏవాసౌవిద్యతిపురుషఏతమేవాహంబ్రహ్మపాస ఇతిసహేవాచాజాతశత్రుర్నామై తస్మిన్సంవదిష్టాస్తేజస్వీతివాఅహమేతముపాస ఇతిసయఏతమేవముపాస్తే తెజస్వీహభవతితేజస్వినీహస్యప్రజాభవతి || ౪ || సహేవాచ గార్గ్యాయ ఏవాయమాకాశేపురుష ఏతమేవాహంబ్రహ్మపాస ఇతిసహేవాచాజాతశత్రుర్నామై తస్మిన్సంవదిష్టాఃపూర్ణమప్రవర్తీతివాఅహమేతముపాస ఇతిసయఏతమేవముపాస్తేపూర్వతేహ ప్రజయాపశుభిర్నాస్యాస్తాల్లాకాత్ప్రజోద్వరతే || ౫ || సహేవాచ గార్గ్యాయ ఏవాయంవాయాపురుష ఏతమేవాహంబ్రహ్మపాస ఇతిసహేవాచాజాతశత్రుర్నామై తస్మిన్సంవదిష్టాఃక్రిందై కుఃశ్లోవరాజితాసే నేతివా అహమేతముపాస ఇతిసయఏతమేవముపాస్తేజిష్ణుగ్ధాపరాజిష్ణుశ్చవత్యస్యతస్యజాయా || ౬ || సహేవాచ గార్గ్యాయ ఏవాయ మగ్నోపురుష ఏతమేవాహంబ్రహ్మపాస ఇతిసహేవాచాజాతశత్రుర్నామై తస్మిన్సంవదిష్టా విషాసహీరితివాఅహమే

తముపాసతిసయఏతమేవముపాస్తేవిషాసహిర్వాభవతివిషాసహిర్వాస్య
 ప్రజాభవతి॥ ౭ ॥ సహోవాచగార్గోయఏవాయమపుపురుషఏతమేవా
 హంబ్రహ్మపాసతిసహోవాచాజాతశత్రుర్నమైతస్మిన్సంవదిష్టాః
 ప్రతిరూపఇతివాలహమేతముపాసతిసయఏతమేవముపాస్తేప్రతిరూపగ్
 హైవైసమువగచ్ఛతినాప్రతిరూపమధోప్రతిరూపోస్మాజ్జాయతే॥౮॥సహో
 వాచగార్గోయఏవాయమాదర్శేపురుషయేతమేవాహంబ్రహ్మపాస
 తిసహోవాచాజాతశత్రుర్నమైతస్మిన్ సంవదిష్టారోచిష్టరితి వాలహ
 మేతముపాసతి సయఏతమేవ ముపాస్తేరోచిష్టగభవతిరోచిష్టవాస్య
 ప్రజాభవత్యథోయైస్సన్నిగచ్ఛతినర్వాగ్స్తానతిరోచతే॥౯॥ సహోవా
 చగార్గోయఏవాయంయంతంవచ్ఛచ్ఛబ్దోనూదేత్యేతమేవాహంబ్రహ్మ
 పాసతిసహోవాచా జాతశత్రుర్నమైతస్మిన్సంవదిష్టా అపరితివాలహ
 మేతముపాసతి సయఏతమేవముపాస్తేసర్వగ్ హైవాస్మిన్లోక ఆయురేతి
 నై సంపురాకాలాత్ప్రణోజహతి॥ ౧౦ ॥ సహోవాచగార్గోయఏవా
 యందిక్షుపురుష ఏతమేవాహం బ్రహ్మపాస తిసహోవాచాజాతశ
 త్రుర్నమై తస్మిన్సంవదిష్టాద్వితీయోనవగతివాలహమేతముపాసతి
 సయఏతమేవముపాస్తేద్వితీయవాహభవతినాస్తాద్గణభిద్యతే॥ ౧౧ ॥
 సహోవాచగార్గోయఏవాయంఛాయామయఃపురుషయేతమేవాహంబ్ర
 హ్మపాసతిసహోవాచాజాతశత్రుర్నమైతస్మిన్సంవదిష్టామృత్యురితి
 వాలహమేతముపాసతి సయఏతమేవముపాస్తేసర్వగ్ హైవాస్మిన్లోక
 ఆయురేతినై సం పురాకాలాత్పుత్యరాగచ్ఛతి॥౧౨॥ సహోవాచగార్గో
 యఏవాయమాత్మనిపురుష ఏతమేవాహం బ్రహ్మపాసతిసహోవాచా
 జాతశత్రుర్నమై తస్మిన్సంవదిష్టా ఆత్మనీతివా అహమేతముపాసతిస
 యఏతమేవముపాస్తేఆత్మనీహభవత్యాత్మన్విసీహస్యప్రజాభవతినహతూ
 స్థీనూసగర్భాః॥ ౧౩ ॥ సహోవాచాజాత శత్రురేతావన్నా ఇత్యేతా
 వధీతినైతావతావిదితంభవతీతిసహోవాచగర్భాడవత్వాయానీతి॥౧౪॥
 సహోవాచాజాత శత్రుఃప్రతిలోమంవైతద్యద్భావ్యణిత్వత్రియ ము
 పేయాద్యద్భావమవత్యతీతివ్యవత్వాజ్ఞాపయిష్యామితితం పాణావాదా

సంశ్చరన్యపృథివ్యన్వాయతాద్వారోత్తరయానాన్యన్నంక్షీయతేయదీపం
 వేదః॥ * తదేషణ్లోకోభవతి అర్వాగ్బిలశ్చమన ఊర్ధ్వబుధ్నస్తస్మిన్యశో
 నిహితంవిశ్వరూపంతస్యాసత ఋషయః స ప్రతీరేవాగ్ఘమీబ్రహ్మణాసం
 విదానేతి అర్వాగ్బిలశ్చమన ఊర్ధ్వబుధ్న ఇతీదంతచ్చిరపషహ్యర్వాగ్బిలశ్చ
 మనఊర్ధ్వబుధ్నస్తస్మిన్యశోనిహితంవిశ్వరూపమితి ప్రాణానైయశోనిహి
 తంవిశ్వరూపంప్రాణానేతదాహతస్యాసతఋషయః స ప్రతీర ఇతిప్రా
 ణావాఋషయః ప్రాణానేతదాహవాగ్ఘమీబ్రహ్మణాసంవిదానేతవా
 గ్ఘమీబ్రహ్మణాసంవిదతే ॥ ౩ ॥ ❀ ఇమావేవగౌతమభరణ్వాజావయ
 మేవగౌతమోయంభరదావజ ఇమావేవ విశ్వామిత్రజమదగ్ని అయమేవవి
 శ్వామిత్రోయంజమదగ్ని రిమావేవ వసిష్ఠకస్య పావయమేవ వసిష్ఠోయం
 స్యపోవాగేవాత్రిర్వాచాహ్యన మద్యతేత్తిర్నవై నామైతద్యదత్రిరతిసంవి
 స్యాత్తాభవతి సర్వమన్యన్నంభవతీయవనంచేద॥ ... ... *

❀ అధ్యత్మయంత్రాష్టకమ్ ❀

శ్వేవావబ్రహ్మణోరూపేమూర్తంచైవామూర్తంచమర్త్యంచామృ
 తంచస్థితంచయచ్చసచ్చత్యచ్చ॥ ౧ ॥ తదేతన్నూర్తయదన్యద్వాయోశ్చస్త
 రిత్తోచైచ్చతస్సర్వమేతత్థినితమేతత్సత్తస్యైతస్యమూర్తస్యైతస్యమర్త్య
 స్యైతస్యస్థితస్యైతస్యసత ఏషరసోయ ఏషతపతిసతో హ్యేషరసః ॥ ౨ ॥
 అథామూర్తంవాయుశ్చస్తరిషం చైతద మృతమేతద్యదేతత్త్యత్తస్యైత
 స్యామూర్తస్యైతస్యామృతస్యైతస్యయతఏతస్యత్యస్యైషరసోయ ఏష ఏత
 స్త్విన్ద్రణ్డలేపురుషస్త్యస్య హ్యేషరసఇత్యధినై వతమ్॥ ౩ ॥ అథాధ్యాత్మమిద
 మేవమూర్తయదన్యత్ప్రాణాచ్చయశ్చాయమస్తరాత్సన్నాకాశఏతస్సర్వ
 మేతత్థినితమేతత్సత్తస్యైతస్యమూర్తస్యైతస్యమర్త్యస్యైతస్యస్థితస్యైతస్య
 శశఏషంసోయచ్చతుఃసతో హ్యేషరసః॥ ౪ ॥ అథామూర్తంప్రాణశ్చయశ్చ
 యమస్తరాత్సన్నాకాశఏతదమృతమేతద్యదేతత్త్యత్తస్యైతస్యామూర్తస్యై

* ఇదస్తదేవశిరఇతివాగ్ఘమీబ్రహ్మణాసంవిదేతిచరజ్గరామానుజీయః
 ❀ అత్తిర్నవై నామైతద్యదత్రిరతిరజ్గరామానుజీయపాతః.

తస్యామృతస్యైతస్యయతవతస్యత్యస్యైవరసోయోఽయం దక్షిణేక్షణపు
రుషస్త్యస్యహ్యైవరసః॥ ౫॥ తస్యహైతస్యపురుషస్యరూపంయథామాహ
రజనంవాసోయథా పాణ్డ్రావ్వికంయథేష్ఠగోపోయథాఽగ్న్యర్చిర్య
థాపుణ్డరీకం । యథాసకృద్విద్యుత్తగ్ సకృద్విద్యుత్తేవహవా అస్యశ్రీర్భవ
తియవవంవేదాథాతలచకోనేతినేతి । సహ్యేతస్మాదితినేత్యస్యస్వరమస్త్య
థనామధేయగ్ సత్యస్యసత్యమితిపాణ్డ్రావై సత్యం తేషా మేవసత్యం ॥ ౬॥

❦* అథచతుర్థబ్రహ్మణమ్. *❦

మైత్రేయోతిహేవాచయాజ్ఞవల్క్యఉద్ఘాస్యన్వాఅరేహమస్మాత్
స్థానాదస్మిహస్తతేఽనయాకాత్యాయన్వాఽన్తంకరవాణీ॥ ౧॥ సాహౌ
వాచమైత్రేయా । యన్నమథియంభగోఃసర్వాపృథివివిత్రేనపూర్ణాస్యా
త్కథంతేనా మృతాస్యామితినేతిహేవాచయాజ్ఞవల్క్యయథైవోవక
రణవతాంజీవితంతథైవతేజీవితగ్స్యాదమృతత్వస్యతునాకాస్త్రివిత్రేనేతి॥౨॥
సాహౌవాచమైత్రేయాయేనాహంనామృతాస్యాం కిమహంలేనకుర్యాం
యదేవభగవాన్సేదతదేవమేబ్రూహీతి ॥ ౩॥ * సహౌవాచయాజ్ఞవ
ల్క్యః ప్రియాబతారేనఃసతీ ప్రియంభావనపహ్యస్యవ్యాఖ్యాస్యామితే
వ్యాచక్షాణస్యతుమేనిదిధ్యాసగ్న్వే॥౪॥ సహౌవాచనవాఅరేవత్కుఃకా
మాయవతిఃప్రియోభవత్యాత్మనస్తుకామాయవతిః ప్రియోభవతినవా అరే
జాయాయైకామాయజాయా ప్రియాభవత్యాత్మనస్తుకామాయజాయాప్రి
యాభవతి నవాఅరేపుత్రాణాంకామాయపుత్రాఃప్రియాభవన్త్యాత్మనస్తు
కామాయపుత్రాఃప్రియాభవన్తి నవాఅరేవిత్రస్యకోమాయవిత్రంప్రియం
భవత్యాత్మనస్తుకామాయవిత్రం ప్రియంభవతి । నవాఅరే బ్రహ్మణఃకా
మాయ బ్రహ్మప్రియం భవత్యాత్మనస్తుకామాయ బ్రహ్మప్రియం భవతి
నవాఅరేక్షత్రస్యకామాయక్షత్రం ప్రియంభవత్యాత్మనస్తు కామాయక్ష
త్రంప్రియం భవతినవా అరేలోకానాంకామాయలోకాః ప్రియాభవన్త్యా

* నిదిధ్యాసగ్న్వేతిబ్రవీతుమేభగవానీతిరజ్జరామానుజీయపాఠః.

❦ సర్వంవిదితంభవతీతిరజ్జరామానుజీయపాఠః.

త్తనస్తుకామాయలోకాఃప్రియాభవన్తి | నవాఅరేదేవానాం కామాయ
దేవాః ప్రియాభవన్త్యాత్తనస్తుకామాయదేవాఃప్రియాభవన్తి | నవాఅరే
భూతానాం కాయాయభూతాని ప్రియాణి భవన్త్యాత్తనస్తు కామాయ
భూతానిప్రియాణిభవన్తి | నవాఅరేసర్వస్యకామాయసర్వం ప్రియంభవ
త్యాత్తనస్తుకామాయసర్వంప్రియంభవత్యాత్తవా అరేద్రష్టవ్యః శ్రోత
వ్యోమస్తవ్యోనిదిధ్యాసితవ్యోమైత్రేయ్యాస్తవోవా అరేదర్శనేన శ్రవణేన
మత్యావిజ్ఞానేనేదగ్ సర్వంవిదితం || ౫ || బ్రహ్మతంపరాదాద్యోస్యత్రాత్త
నోబ్రహ్మవేదక్షత్రంతంపరాదాద్యోస్యత్రాత్తనఃక్షత్రంవేదభోకాస్తం
పరాదుర్యోస్యత్రాత్తనోలోకాన్వేదదేవాస్తం పరాదుర్యోస్యత్రాత్త
నోదేవాన్వేదభూతానితం పరాదుర్యోస్యత్రాత్తనోభూతాని వేదసర్వ
స్తంపరాదాద్యోస్యత్రాత్తనః సర్వంవేదేదం బ్రహ్మైదంతక్షత్రమిమేలో
కాఇమేదేవాఇమానిభూతానిదగ్ సర్వంయదయమాత్మా || ౬ || సయథాదు
స్తుభేర్న స్యమానస్యనబాహ్యౌఞ్చబ్దా౯ శక్తుయద్గ్రహణాయదుస్తుభేస్తు
గ్రహణేనదుస్తుభ్యాఘాతస్యవాశబ్దోగృహీతః || ౭ || * సయథాశ్శస్యథ్వా
యమానస్యనబాహ్యౌఞ్చబ్దా౯ శక్తుయద్గ్రహణాయ శ్శస్యతుగ్రహణేన
శ్శబ్దస్తస్యవాశబ్దోగృహీతః || ౮ || సయథావీణాయైవాద్యమానాయైసబాహ్యౌ
ఞ్చబ్దా౯ శక్తుయద్గ్రహణాయ వీణాయైతుగ్రహణేనవీణావాదస్యవాశ
బ్దోగృహీతః || ౯ || సయథారైర్గ్రహగ్నేరభ్యాహితాత్పురగ్ధూమావినిశ్చ
రన్త్యేవంవా అరేస్యమహతో భూతస్యశివసితమేతద్ద్యద్వగ్వదోయజుర్వే
దఃసామవేదో౨ధర్వాజ్జీరసఇతిహంసఃపురాణంవిద్యాడపనిషదన్వోకాఃసూ
త్రాణ్యనువ్యాఖ్యానానివ్యాఖ్యానాన్యస్యైవై తాని సర్వాణినిశ్చసితాని ||
౧౦ || సయథాసర్వాసామపాగ్ సముద్రఏకాయనమేవగ్ సర్వేపాగ్ స్ప
ర్శానాంత్యగేకాయనమేవగ్ సర్వేపాగ్ రసానాంజిహ్వై కాయనమేవగ్
సర్వేపాగ్ శ్వానాగ్ నాసికై కాయనమేవగ్ సర్వేపాగ్ రూపాణాంచక్షు
రేకాయనమేవగ్ సర్వేపాగ్ శబ్దానాగ్ శ్రోత్రమేకాయనమేవగ్ సర్వే

జ్ఞాన్ సజ్జుల్పానాగ్ మన ఏకాయనమేవగ్ సర్వాసాగ్ విద్యానాగ్ శ్శుద్ధ
యమేకాయనమేవగ్ సర్వేషాగ్ కర్తృణాగ్ హస్తావేకాయనమేవగ్ సర్వే
షామానస్తానాముపస్థపకాయనమేవగ్ సర్వేషాగ్ విసర్గాణాగ్ పాయురే
కాయనమేవగ్ సర్వేషామధ్వనాగ్ పాదావేకాయనమేవగ్ సర్వేషాగ్ జ
దానాగ్ వాగేకాయనం॥౧౧॥ * సయథా సైన్ధవఖిల్యుడదకే ప్రాస్తడదక
మేవానువిలీయేతనహస్యోద్గ్రహణాయేవస్యాత్ యతోయత స్తాన్వదదీతల
వణమేవై వంవాఅరణ్యదంమహద్భూతమనస్తమపారంవిజ్ఞానఘనమివ । ఏతే
భ్యోభూతేభ్యః సముత్థాయతాన్యేవానువిసశ్యతిన ప్రేత్యసంజ్ఞాస్తీత్యరే
బ్రవీమీతిహేవాచయాజ్ఞవల్క్యః॥౧౨॥ సాహేవాచమైత్రేయ్యత్రైవి
మాభగవానమూముహన్నప్రేత్యసంజ్ఞాస్తీతినహేవాచయాజ్ఞవల్క్య
నవాఅరేహంమోహంబ్రవీవ్యలంవాఅరణ్యదంవిజ్ఞానాయ ॥ ౧౩ ॥ యత్ర
క్షిదైవ్యతమివభవతి తదితరఇతరంపశ్యతితదితర ఇతరంజిఘ్రీతితదితరఇత
రగ్ శృణోతితదితర ఇతరమభివదతితదితర ఇతరంమనుజేతదితరఇతరంవి
జానాతియత్రవా అస్యసర్వమాత్మైవాభూత్తత్కే నకంజఘ్రీత్తత్కే నకం
పశ్యేత్తత్కే నకగ్ శృణుయాత్తత్కే నకమభివదేత్తత్కే నకంమన్వీతత్తత్కే
నకంవిజానీయాత్ । యేనేదగ్ సర్వంచజానాతితంకేనవిజానీయాత్ విజ్ఞాతా
రమరేకేనవిజానీయాదితి॥ ౧౪

—అథవచ్చమ బ్రాహ్మణమ్—

ఇయంపుధివీ సర్వేషాంమాతానాం మధ్వస్యైస్పరివైస్యసర్వాణి
భూతానిమధుయశ్చాయమస్యాంపుధివ్యాం తేజోమయో౨ మృతమయఃపు
రుషోయశ్చాయమధ్యాత్మగ్ శాశీర స్తేజోమయో౨ మృతమయఃపురుషో౨
యమేవసయోయమాత్మేదమమృతమితంబ్రహ్మేదగ్ సర్వమ్॥ ౧ ॥ ఇమాఅ
పస్సర్వేషాం భూతానాం వ ధ్యాసామపాగ్ సర్వాణిభూతానిమధుయ
శ్చాయమాస్వప్నుతేజోమయో౨ మృతమయఃపురుషోయశ్చాయమధ్యాత్మ
గ్ రైతథ స్తేజోమయో౨ మృతమయఃపురుషో౨ యమేవసయోయమాత్మే

* నహస్యోద్గ్రహణాయేవస్యాదితిరన్గ ర' మానుజీయపాఠః.

దమమృతమిదంబ్రహ్మేదగ్ సర్వమ్॥ ౨ ॥ అయస్మిన్సర్వేషాంభూతానాం
మధ్యస్యాగ్నేఃసర్వాణిభూతానిమధుయశ్చాయమస్మిన్నగ్నైజోమయో
ఽమృతమయః పురుషోయశ్చాయమధ్యాత్మంవాఙ్మయస్తేజోమయోఽమృత
మయః పురుషో యమేవసయోయమాత్మేదమమృతమిదంబ్రహ్మేదగ్ సర్వమ్
॥ ౩ ॥ అయంవాయస్సర్వేషాంభూతానాంమధ్యస్యవాయోఃసర్వా
ణిభూతాని మధుయశ్చాయమస్మిన్వాయాతేజోమయోఽమృతమయః పురు
షోయశ్చాయమధ్యాత్మంప్రాణస్తేజోమయోఽమృతమయః పురుషోఽయ
మేవసయోయమాత్మేదమమృతమిదంబ్రహ్మేదగ్ సర్వమ్ ॥ ౪ ॥ అయమాది
త్యస్సర్వేషాంభూతానాంమధ్యస్యాదిత్వస్యసర్వాణిభూతానిమధుయశ్చ
యమస్మిన్నాదిత్యే తేజోమయోఽమృతమయః పురుషోయశ్చాయమధ్యా
త్మంచాక్షుషస్తేజోమయోఽమృతమయః పురుషోఽయమేవసయోయమా
త్మేదమమృతమిదంబ్రహ్మేదగ్ సర్వమ్ ॥ ౫ ॥ ఇమాదిశస్సర్వేషాంభూతా
నాంవధ్వాసాం దిశాగ్ సర్వాణిభూతాని మధుయశ్చాయమాసుక్షుతే
జోమయోఽమృతమయః పురుషోయశ్చాయమధ్యాత్మగ్ క్రాత్రః ప్రా
శ్రుత్వస్తేజోమయోఽమృతమయః పురుషోఽయమేవసయోయమాత్మేద
మమృతమిదంబ్రహ్మేదగ్ సర్వమ్॥ ౬ ॥ అయంచంద్రస్సర్వేషాంభూతానాం
మధ్యస్యచంద్రస్యసర్వాణిభూతాని మధుయశ్చాయమస్మిన్శుక్లైతేజోమ
యోఽమృతమయః పురుషోయశ్చాయమధ్యాత్మమానసస్తేజోమయోఽ
మృతమయః పురుషోఽయమేవసయోయమాత్మేదమమృతమిదంబ్రహ్మేదగ్
సర్వమ్ ॥ ౭ ॥ ఇయంవిద్యత్యస్సర్వేషాంభూతానాంవద్వనైవ్యవిద్యతేసర్వా
ణిభూతానిమధుయశ్చాయమస్యాంవిద్యతేజోమయోఽమృతమయః పు
రుషోయశ్చాయమధ్యాత్మంతైజసస్తేజోమయోఽమృతమయః పురుషోఽయ
మేవసయోయమాత్మేదమమృతమిదంబ్రహ్మేదగ్ సర్వమ్॥ ౮ ॥ అయగ్ స్తన
యిక్షుఃసర్వేషాంభూతానాంవధ్వస్యస్తనయితోఽసర్వాణిభూతానిమ
ధుయశ్చాయమస్మిగ్ స్తన తత్త్వైతేజోమయోఽమృతమయః పురుషోయ
శ్చాయమధ్యాత్మగ్ శాబ్దస్సౌవరస్తేజోమయోఽమృతమయః పురుషోఽయ
మేవసయోయమాత్మేదమమృతమిదంబ్రహ్మేదగ్ సర్వమ్ ॥ ౯ ॥ అయమా

కాశస్సర్వేషాం ఘాతానాం మధ్వస్యా కాశస్య సర్వాణి ఘాతాని మధుయశ్చాయమస్మిన్నా కాశే తేజోమయోఽమృతమయః పురుషోయశ్చాయమధ్యాత్మగ్ హృద్యా కాశస్తేజోమయోఽమృతమయః పురుషోయమేవ సయోయమాత్మేదమమృతమిదం బ్రహ్మేదగ్ సర్వమ్ ॥ ౧౦ ॥ అయంధర్మస్సర్వేషాం ఘాతానాం మధ్వస్యధర్మస్య సర్వాణి ఘాతాని మధుయశ్చాయమస్మిన్ ధర్మే తేజోమయోఽమృతమయః పురుషోయశ్చాయమధ్యాత్మగ్ధాత్మస్తేజోమయోఽమృతమయః పురుషోయమేవ సయోయమాత్మేదమమృతమిదం బ్రహ్మేదగ్ సర్వమ్ ॥ ౧౧ ॥ ఇదగ్ సత్యగ్ సర్వేషాం ఘాతానాం మధ్వస్య సత్యస్య సర్వాణి ఘాతాని మధుయశ్చాయమస్మిన్ సత్యే తేజోమయోఽమృతమయః పురుషోయశ్చాయమధ్యాత్మగ్ సాత్యస్తేజోమయోఽమృతమయః పురుషోయమేవ సయోయమాత్మేదమమృతమిదం బ్రహ్మేదగ్ సర్వమ్ ॥ ౧౨ ॥ ఇదం మానుసగ్ సర్వేషాం ఘాతానాం మధ్వస్య మానుసస్య సర్వాణి ఘాతాని మధుయశ్చాయమస్మిన్నానుషే తేజోమయోఽమృతమయః పురుషోయశ్చాయమధ్యాత్మగ్ మానుసస్తేజోమయోఽమృతమయః పురుషోయమేవ సయోయమాత్మేదమమృతమిదం బ్రహ్మేదగ్ సర్వమ్ ॥ ౧౩ ॥ అయమాత్మా సర్వేషాం ఘాతానాం మధ్వస్యాత్మనః సర్వాణి ఘాతాని మధుయశ్చాయమస్మిన్నాత్మనః తేజోమయోఽమృతమయః పురుషోయశ్చాయమాత్మా తేజోమయోఽమృతమయః పురుషోయమేవ సయోయమాత్మేదమమృతమిదం బ్రహ్మేదగ్ సర్వమ్ ॥ ౧౪ ॥ సవాఅయమాత్మా సర్వేషాం ఘాతానామధిపతిస్సర్వేషాం ఘాతానాగ్ రాజా తద్యథారథనాభాచరథనేమాచారాః సర్వే సమప్నితా ఏవమేవాస్మిన్నాత్మని సర్వే ప్రాణాస్సర్వే లోకాస్సర్వే దేవాస్సర్వాణి ఘాతాని సర్వపతత్యానస్సమప్నితాః ॥ ౧౫ ॥ ఇదం వై తత్సద్గుదధ్యజ్ఞాధర్మణోఽశ్వీభ్యామువాచ తచేతదృషిః పశ్యన్నవోచత్ తద్వాంసరాసనయేదగ్ స ఉగ్రమావిపక్వాణోమితస్య తుర్నవృష్టిం । దధ్యజ్ హయస్తథ్యాకర్యణోవామశ్వస్య శీర్ష్ణావ్రయదీమువాచేతి ॥ ౧౬ ॥ ఇదం వై తత్సద్గుదధ్యజ్ఞాధర్మణోఽశ్వీభ్యామువాచ తచేతదృషిః పశ్యన్నవోచత్ ఆధర్మణాయాశ్వినా దధీచేత్స్యగ్ శిరఃప్రత్యైరయతం । సవాంషధావ్రవో

చద్యతాయకత్వాప్యగ్రియద్దస్త్రా వపికత్వంవామితి॥౧౭॥ * ఇదంనైత
స్తథుదధ్యజ్ఞాథర్వణో శ్వీభ్యామువాచతదేతద్యపిఃవశ్యన్నవోవత్ పురశ్చ
క్రేద్విపదఃపురశ్చక్రేచతుష్పదః । పురఃసపక్షీ భూత్వాపురః పురుషఆవిశ
దితినవాలయంపురుషః సర్వాసుపూర్ణపురిశయోనై నేనకించనానావృతం
నై నేనకించనాసంవృతమ్॥౧౮॥ ఇదంనైతస్తథుదధ్యజ్ఞాథర్వణోశ్వీభ్యాము
వాచతదేతద్యపిః వశ్యన్నవోవత్ రూపఘ్న రూపంప్రతిరూపేబభూవతద
స్యరూపంప్రతిచక్షుణాయ । ఇద్దోగ్రీమాయాభిఃపురురూపతాయతేయక్తా
హ్యస్యహరయఃశతాదశేతిలయంవైహరయోఽయంవైదశచసహస్రాణిబ
హూనిచానస్తానిచతదేతద్భిప్రహ్వపూర్వ మనఃరమనస్తరమ బాహ్యమయ
మాత్పబ్రహ్మసర్వాసుభూరిత్యనుశాసన్మ్ । ... ౧౯

—*అధపస్తంబ్రహ్మణమ్.*—

అథవగ్ శఃపాతిమాయ్యో గౌవవనాద్గౌవవనః పాతిమాయ్యోత్యైతి
మాయ్యోగౌవవనాద్గౌవవనః కాశికాత్కాశికః కాణ్డిన్యాత్కాణ్డిన్యఃశాణ్డి
ల్యచ్చాణ్డిల్యఃకాశికాచ్చగౌతమాచ్చగౌతమః॥ ౧ ॥ ఆగ్నివేశ్యదాగ్నివే
శ్యఃశాణ్డిల్యచ్చనభిన్లుతాచ్చనభిన్లుత ఆనభిన్లుతాదానభిన్లుతఆనభి
న్లుతాదానభిన్లుతోగౌతమాద్గౌతమఃనైతవప్రాచీనయోగ్యాభ్యాగ్
నైతవప్రాచీనయోగ్యో పారాశర్యాత్పారాశర్యో భారద్వాజాద్భార
ద్వాజోభారద్వాజాచ్చగౌతమాచ్చగౌతమోభారద్వాజాద్భారద్వాజః
పారాశర్యాత్పారాశర్యో బైజవాపాయనాద్బైజవాపాయనః కాశికా
యనేకాశికాయనః॥౨॥పుత్రకాశికాద్పుత్రకాశికఃపారాశర్యాయణాత్ప
రాశర్యాయ :: పారాశర్యాత్పారాశర్యోజ్ఞాతూకర్ణ్యజ్ఞాతూకర్ణ్యఆ
సురాయణాచ్చయాస్కాచ్చసురాయణస్త్రైవణేస్త్రైవణిరావజన్ధనేరా
వజన్ధని రాసురేరాసురిర్భారద్వాజాద్భారద్వాజ ఆత్రేయాదాత్రేయో
మాణ్డిర్మాణ్డిగ్గౌతమాద్గౌతమోగౌతమాద్గౌత మోవాత్స్యద్యావన్యఃశా
ణ్డిల్యచ్చాణ్డిల్యఃకైశోర్యోఽప్యాత్కైశోర్యఃకాప్యఃకుమారహరితాత్కు

* నానేనకించనానావృతంనానేనకించనేతిరజ్జరామంసజీయపాఠః

మాంహరితో గాలవాద్ధాలవోవిదర్భీ కాణ్డీన్యాద్విదర్భీ కాణ్డీన్యోవత్సనపా
తోబాభ్రీవాద్వత్సనపాద్బాభ్రీవఃపథస్సాభరాత్పన్థాస్సాభరోఽయాన్యా
దాజ్గిరసాదయాస్య ఆజ్గిరసఆభూతేస్తావప్త్రాదాభూతిస్తావప్త్రోవిత్సదూ
పాత్తావప్త్రోద్విత్సరూపస్తావప్త్రోఽశ్వభ్యామశ్వినౌదధీచ ఆథర్వణాద్దధ్య
జ్ఞాథర్వణోథర్వణోదైవాదథర్వాదైవోమృత్యోఃప్రాధ్వగ్ సనాత్పుత్యుః
ప్రాధ్వగ్ సనఃప్రధ్వగ్ సనాత్పుత్యుగ్ సనఏకఋషే రేకఋషిర్విప్రచిత్రైర్వి
ప్రచిత్రైర్విప్రేర్విప్రప్తిస్సనారోఃసనారుస్సనాత నాత్సనాతనస్సనకాత్సనకః
పరమేష్ఠినఃపరమేష్ఠీబ్రహ్మణోబ్రహ్మస్వయమ్భుబ్రహ్మణేనమః॥ ౩

ఇతిబృహదారణ్యకే- చతుర్థాధ్యాయస్సమాప్తః.

శ్రీగురుభ్యోనమః

శ్రీగురుభ్యోనమః

శ్రీగురుభ్యోనమః

పञ్చమాధ్యాయే-ప్రథమంబ్రాహ్మణమ్.

హరిఃఓమ్ జనకోహవై దేహూ బహునమ్ జేనయజ్ఞే నేజేతత్రహ
కురుపాఞ్చాలానాంబ్రాహ్మణా అభిసమేతాబభూవుస్తస్యహజనకస్యవై
దేహస్యవిజిజ్ఞాసా బభూవకస్స్విదేషాంబ్రాహ్మణానామనూచాన తమ
ఇతిసహగవాగ్ సహస్రమవరురోధ దశ దశపాదావక్తైకస్యాః శృజయో
రాబధ్ధాబభూవుః॥౧॥ తాన్తోవాచబ్రాహ్మణాభగవన్తోయోవోబ్రహ్మిష్ఠః
స్సపతాగాఉదజతామిత తేహబ్రాహ్మణానదధ్యమరథహ యజ్ఞవల్క్యః
స్వమేవబ్రహ్మచారిణమువాచైతా సోస్మిమ్యోదజసామ శ్రవ ఇతితాపహ
దాచకారతేహబ్రాహ్మణాశ్చక్రధుః కథంవో బ్రహ్మిష్ఠో బ్రవీతేత్యథ
హజనకస్య వై దేహస్య హూతాశ్వలో బభూవసహౌనం ప్రప్రభృత్వంసు
ఖిలునోయాజ్ఞవల్క్యబ్రహ్మిష్ఠోఽసీ ౩ ఇతిసహూవాచనయోవయం బ్రహ్మి
ష్ఠాయకుర్వోగోకామా ఏవవయఘ్నైఇతితగ్ హతతపవప్రప్టుందధ్రేహూ
తాశ్వలః॥ ౨॥ యజ్ఞవల్క్యేహూవాచయచిదగ్ సర్వంమృత్యునాప్తగ్

సర్వంమృత్యునాభి వన్నంకేన యజమానో మృత్యోరాప్తిమతి ముచ్యత ఇతి
 హూత్రత్వికాజ్ఞానా వాచావాగైర్వియజ్ఞస్య హూతాతద్యేయం వాకోన్మ
 యమగ్నిస్సహూతాసముక్తిస్సాతిముక్తిః ॥ ౩ ॥ యజ్ఞవల్క్యేతిహూవాచ
 యదిదగ్గ్ సర్వమహూరాత్రాభ్యామాప్తగ్ సర్వమహూరాత్రాభ్యామ
 భివన్నంకేన యజమానోహూరాత్రయోరాప్తిమతి ముచ్యత ఇత్యధ్వర్యు
 ణర్త్విజాచక్షుషా దిత్యేనచక్షురైర్యజ్ఞస్యాధ్వర్యుస్తద్యదిదం చక్షుసోన్మ
 సావాదిత్యః సోధ్వర్యుస్సముక్తిస్సాతిముక్తిః ॥ ౪ ॥ యజ్ఞవల్క్యేతిహూవా
 చయదిదగ్గ్ సర్వం పూర్వవత్పరవత్పూర్వమాప్తగ్ సర్వం పూర్వవత్ప
 రవత్పూర్వమాభివన్నంకేన యజమానః పూర్వవత్పరవత్పయోరాప్తిమ
 తిముచ్యత ఇత్యుద్గాత్రర్త్విజానాయనా ప్రాజేన ప్రాణోవై యజ్ఞస్య
 గ్గాతాతద్యేయం ప్రాణస్సవాయస్సఉద్గాతాసముక్తిస్సాతిముక్తిః ॥ ౫ ॥
 యజ్ఞవల్క్యేతిహూవాచ యదిదమస్తరితమనారమృణ మివకేనాక్రమేణ
 యజమానః స్వగ్గంఠోకమాక్రమతతితి బ్రహ్మణర్త్విజామనసా - చద్ద్రేణ
 మనోవై యజ్ఞస్య బ్రహ్మతద్యదిదంమనసో సౌచన్ద్రీస్స బ్రహ్మసముక్తిస్సా
 తిముక్తిరిత్యేతిహూతౌఅథసప్రదః ॥ ౬ ॥ యజ్ఞవల్క్యేతిహూవాచ కతిభిర
 యమద్యభిక్తోతాస్త్విస్యజ్ఞే కరిష్యతీతితిస్ఫుభిరితి కతిమాస్తాస్తీన ఇతిపురో
 నువాక్యాచయాజ్ఞ్యాచశనైవ్యవచత్పతీయాకింతాభిర్జయతీతి యత్కించెదం
 ప్రాణభృదీతి ॥ ౭ ॥ యజ్ఞవల్క్యేతిహూవాచకత్యయమద్యాధ్వర్యుర్నస్తి
 న్యజ్ఞ ఆహుతీర్హోవ్యతీతితిస ఇతికతమాస్తాస్తీన ఇతియాహుతా ఉజ్వలంతి
 యాహుతా అతినేదస్తేయాహుతా అధిశేరతేకింతా భిర్జయతీతియాహు
 తా ఉజ్వలన్తిదేవలోకమేవతా భిర్జయతిదీవ్యత ఇవహిదేవలోకోయాహు
 తా అతినేదస్తేపితృలోకమేవతా భిర్జయత్యతి వహిపితృలోకోయాహుతా
 అధిశేరతేమనుష్యలోకమేవతా భిర్జయత్యధివహిమనుష్యలోకః ॥ ౮ ॥ యా
 జ్ఞవల్క్యేతిహూవాచకతిభిరయమద్యబ్రహ్మయజ్ఞండక్షిణతో దేవతాభిగ్గో
 పాయతీత్యేకయేతికతమాస్తాస్తీన కేమన ఏవేత్యనన్తవై మనోనన్తావిశ్వేదేవా

౯౮ బృహదారణ్యకోపనిషత్-పంచమాధ్యాయః.

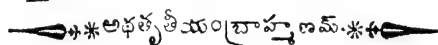
అనన్తమేవసతేనలోకంజయతి॥ ౯॥ యజ్ఞవల్క్యేతిహూవాచక త్యయమ
ద్యోద్ధాతాస్త్యేయజ్ఞస్తోత్రియాస్తోవ్యతీతితస్య ఇతికతమాస్తాస్తీప్రతిభి
రోనువాక్యావయాజ్యాచశస్త్యైవచత్యతీయాకతమాస్తాయాఅథ్యాత్సమి
తిప్రాణయేవపురోనువాక్యా ౨ పానోయాజ్యావ్యానశ్చ స్యాకింతాభిజ్ఞ
యతీతివృధివీలోకమేవపురోనువాక్యయాజయత్యస్తరిక్షలోకం యాజ్ఞయా
ద్యులోకగ్గశస్యయాతతోహహూత్వాత్వలఉవరరామ॥ ౧౦

—* అథద్వితీయంబ్రాహ్మణమ్. *—

అథహై నంజారత్కూరవలర్రభాగఃపవ్రచ్చయాజ్ఞవల్క్యేతిహూ
వాచకతిగ్రహఃకత్యతిగ్రహఃఇతి । ఆప్టాగ్రహఃఅప్టావతిగ్రహఃఇతి । యయే
తెప్టాగ్రహః । అప్టావతి గ్రహఃకతమేతఇతి॥ ౧॥ ౩ ప్రాణోవై గ్రహసోస్స
పానేనాతిగ్రాహేణగృహీతో ౨ పానేనహి గ్రాహేజిఘ్రితి॥ ౨॥ వా
గైవగ్రహఃసనామ్నాతిగ్రాహేణగృహీతో వాచాహినామాన్యభివదతి॥
౩॥ జిహ్వవై గ్రహఃసరసేనాతిగ్రాహేణగృహీతోజిహ్వయాహిరసాన్వి
జానాతి॥ ౪॥ చక్షురైవ గ్రహఃసరూపేణాతిగ్రాహేణగృహీతశ్చక్షు
షాహిరూపాణివశ్యతి॥ ౫॥ శ్రోత్రంవై గ్రహస్సశబ్దేనాతిగ్రాహేణగృ
హీతఃశ్రోత్రేణహిశబ్దాశ్శ్రోతోతి॥ ౬॥ మనోవై గ్రహస్సకామేనాతిగ్రా
హేణగృహీతోమనసాహికామాకామయతే॥ ౭॥ హస్తావై గ్రహస్సక
ర్మణాతిగ్రాహేణగృహీతోహస్తాభ్యాగ్హికర్మకరోతి॥ ౮॥ త్వగైవగ్ర
హఃసస్పర్శేనాతిగ్రాహేణగృహీత్స్వచాహి స్పర్శాన్వేదయత ఇత్యేతే
ప్టాగ్రహఃఅప్టావతిగ్రహః॥ ౯॥ * యజ్ఞవల్క్యేతిహూవాచయదిదగ్గస
ర్వంమృత్యోరన్నంకాస్మిత్యాదేవతా యస్యామృత్యురన్నమిత్యగ్నిరైవమృ
త్యుఃసోపామన్నమపపునమృత్యున్జయతి॥ ౧౦॥ యజ్ఞవల్క్యేతిహూ
వాచయత్రాయంపురుషోమియత ఉదస్తాత్ప్రణాఃక్రామస్తాన్వి
హూ౩ నేతినేతిహూవాచ యజ్ఞవల్క్యేతిత్రైవసమవసీయస్తేనఉచ్చవి

౩ ద్వితీయాదినవమాస్తఖణ్డేషు. అతిగ్రాహేణగృహీత ఇతిరక్షరామానుజీయ
* అపపునర్మృత్యుంజయతి ఏవంవేదేతి రక్షరామానుజీయపాఠః.

యత్యాత్మాయత్యాత్మాతోమృతశ్చేతే || ౧౧ || యజ్ఞవల్క్యేతిహవా
చయత్రాయంపురుషోమియతేకిమేనంనజహాతీతినామేత్యస్తంహవైనా
మానస్తావిశ్వేదేవాఅనస్తమేవసతేనలోకంజయతి||౧౨|| యజ్ఞవల్క్యేతి
హవాచయత్రస్యపురుషస్యమృతస్యాగ్నింవాగప్యేతివాతంప్రాణ
శ్చక్షురాదిత్యం మనశ్చంద్రం దశశ్శత్రంవృధివీగ్ శరీరమాకాశమాతా
షధిర్లోమానివనస్పతీన్కేశాలపులోహితం చలేతశ్చనిధీయతేక్వాయంత
దాపురుషోభవతీత్యాహరసోవ్యహస్తమారభాగావామేవైతస్యవేదిప్యా
వోననావేతస్సజన ఇతితాహూత్క్రమ్యమస్త్రీ యజ్ఞక్రాంతేతాహ
యదూచతుః కర్తవ్యైవత దూచతురథ యత్ప్రశశగ్ సతుః కర్తవ్యైవత
త్ప్రశశగ్ సతుః పుణ్యోవై పుణ్యేనకర్తవ్యభవతిపాపః పాపేనేతితతోహ
జారత్కారవఆర్తభాగఉపరరామ|| ౧౩

అథహైనంభుజ్యగ్దాహ్యయసిఃపవచ్చ యజ్ఞవల్క్యేతిహవా
వాచ । మద్రేషుచరకాఃపర్యవ్రజామతేవతజ్జలస్యకావ్యస్యగృహనైమత
స్యాసీద్దుహితాగంధర్వగృహీతాతమపృచ్ఛామకోసీతసో ౨ బ్రవీత్సగ్ధన్వా
జ్ఞోరస ఇతీతంయదాలోకానామస్తానస్పచ్ఛమాధై నమబ్రూమక్వపారిషీ
తాఅభవన్నితిక్వపారిషీతా అభవస్సత్వపృచ్ఛామియజ్ఞవల్క్యేతిక్వపారి
షీతాఅభవన్నితి|| ౧ || సహూవాచోవాచవై సోగచ్ఛవై తేతద్యత్రాశ్వ
మేధయాజినోగచ్ఛస్తీతిక్వస్వశ్వమేధయాజినోగచ్ఛస్తీతిద్వాత్రేగ్ శతంవై దే
వరథాహ్న్యస్యయంలోకస్తగ్ సమస్తంవృధివీ ద్వీస్తావత్పర్యేతితాగ్ సమ
స్తంవృధివీంద్వీస్తావత్సముద్రః పర్యేతితద్ద్యావతీక్షురస్యధారాయావద్వా
మక్షికాయాః పతంతావానస్తరేణాకాశస్తానింద్రస్సువర్ణోభూత్వావా
యవే ప్రాణుచ్చత్రాన్వాయురాత్మనిధితాత్త్రాగమయద్యత్రాశ్వమే
ధయాజినోభవన్ని త్యేవమివవై సవాయుమేవ ప్రశశగ్ సతస్తాద్వాయురే
వవ్యష్టిర్వాయుస్సమష్టిరవపునర్త్తుత్యంజయతియ ఏవంవేదతతోహభుజ్య
గ్దాహ్యయనిరుపరరామ|| ౨

అథహైనం బ్రూమక్వపారిషీతా ఇతిరగ్ధరామానుజీయపాతః.

—* అథవత్సరబ్రాహ్మణమ్. *—

అథహైనమువస్తశ్చక్రాయణః ప్రవచ్చయాజ్ఞ వత్సేతిహూ
వాచయత్సాక్షాద పరోక్షాద్భక్తిహ్మయ ఆత్మసర్వాస్తరస్తం మేవ్యాచ
క్షేప్తేషత ఆత్మసర్వాస్తరః కతమాయాజ్ఞవల్క్య సర్వాస్తరోయఃప్రా
ణేన ప్రాణితినత ఆత్మసర్వాస్తరోయోపాసేనాపానితినత ఆత్మసర్వా
స్తరోయోవ్యాసేనవ్యానితినత ఆత్మసర్వాస్తరోయ ఉదాసేనోదానితినత
ఆత్మసర్వాస్తరఏవత ఆత్మసర్వాస్తరః॥ ౧ ॥ సహూవాచోషస్తశ్చక్రా
యణోయథావిబ్రూయాదసాగౌరసావశ్యత్యేవమేవైతద్వ్యవదిష్టంభ
వతియ దేవసాక్షాద పరోక్షాద్భక్తిహ్మయ ఆత్మసర్వాస్తరస్తంమేవ్యాచ
క్షేప్తేషత ఆత్మసర్వాస్తరః కతమాయాజ్ఞవల్క్య సర్వాస్తరః । నద్వ
ష్టేర్ద్విపారంపశ్యేర్నశ్రుతేఃశ్శ్రితారగ్గృహుయానమతేర్ననారంమన్వి
థాననిజ్ఞాతేర్నిజ్ఞాతారం విజానీయాః । ఏషత ఆత్మసర్వాస్తరోతోన్య
దార్తంతతోహూషస్తశ్చక్రాయణఉపరరామ॥ ... ౨

—* అథపంచమంబ్రాహ్మణమ్ *—

* అథహైనంకహూళఃకౌషీతకేయఃప్రవచ్చయాజ్ఞవత్సేతిహూ
వాచయదేవసాక్షాదపరోక్షాద్భక్తిహ్మయ ఆత్మసర్వాస్తరస్తంమేవ్యాచ
క్షేప్తేషత ఆత్మసర్వాస్తరః కతమాయాజ్ఞవల్క్య సర్వాస్తరోయో ౩ శ
నాయాపిపాసేశోకంమోహంజరాంమృత్యుమత్యేతి॥ ఏతంవైతమాత్మానం
విదిత్వా బ్రాహ్మణాఃపుత్రైఃప్రణాయశ్చవిత్రైషణాయశ్చలోకైషణా
యాశ్చఫ్యతాయ॥ అథభిక్షాచర్యంచరనియామ్యేవపుత్రైఃప్రణాసావిత్రై
ణాయావిత్రైషణాసాలోకైషణోభేమ్యేతేషణేషణభవతఃతస్మాద్భక్తి
హ్మణఃపాణ్డత్యంనిర్విద్యబాత్యేననిష్ఠాసేత్ బాల్యంచపాణ్డత్యంచనిర్విభ్యా
థమునిరమానంచమానంచ నిర్విద్యాధీ బ్రాహ్మణాన బ్రాహ్మణఃకేనస్యా
జ్యేష్ఠస్యాజ్యేనేద్యశ్ ఏవాతోన్యదార్తంతతోహ కహూళః కౌషీత కేయ
ఉపరరామ॥ ౧

* పుత్రైషణావిత్రైషణాలోకైషణేతి, ఉభేమ్యేతేషణణేషణేవేతిరక్తగామా,

❖* అథవత్సవప్రాప్త్యైమ్. ❖*

అథ హై సంగార్థివాచక్మవీవప్రచ్ఛయాజ్ఞవల్క్యేతి హోవాచయది
 చగ్ సర్వ మప్సో వ్యతంచప్రోతంచ కస్తిన్నుఖిల్వావ ఓతాశ్చప్రోతాశ్చేతి
 వాయాగార్థితక్తిన్ను ఖలువాయరోతశ్చ ప్రోతశ్చేత్యన్తరిక్షలోకేషుగా
 ర్థితక్తిన్నుఖిల్వన్తరిక్షలోకా ఓతాశ్చప్రోతాశ్చేతిగంధర్వ లోకేషుగార్థితి
 కస్తిన్నుఖిల్వగంధర్వలోకా ఓతాశ్చప్రోతాశ్చేత్యాదిత్యలోకేషుగార్థితక్
 త్తిన్నుఖిల్వాదిత్యలోకా ఓతాశ్చప్రోతాశ్చేతిచంద్రలోకేషుగార్థితక్తిన్ను
 ఖిల్వచంద్రలోకా ఓతాశ్చప్రోతాశ్చేతిసక్షులలోకేషుగార్థితక్తిన్నుఖిల్వ
 సక్షులలోకా ఓతాశ్చప్రోతాశ్చేతిదేవలోకేషు గార్థితక్తిన్నుఖిల్వదేవ
 లోకా ఓతాశ్చప్రోతాశ్చే తీన్ద్రలోకేషుగార్థితక్తిన్నుఖిల్వన్ద్రలోకా ఓ
 తాశ్చప్రోతాశ్చేతి వ్రజావతి లోకేషుగార్థితి కస్తిన్నుఖిల్వ వ్రజావతిలో
 కా ఓతాశ్చప్రోతాశ్చేతి బ్రహ్మలోకేషుగార్థితి కస్తిన్నుఖిల్వ బ్రహ్మలో
 కా ఓతాశ్చప్రోతాశ్చేతిసహోవాచగార్థిమాతి ప్రాక్షీర్వాతేమూర్ధావ్య
 వప్తదనతివ్రత్క్వాంవై దేవతామతిపృచ్ఛసిగార్థిమాతి ప్రాక్షీరితి తతోహ
 గార్థివాచక్మవ్యవరరావ॥ ౧

❖* అథసప్తమంబ్రాహ్మణమ్. ❖*

అథ హై సముద్దాలక ఆరుణిఃప్రచ్ఛయాజ్ఞవల్క్యేతి హోవాచమ
 ద్రేక్ష్యవ సామవతంజలస్య కావ్యస్యగృహేషు యజ్ఞమధీయానాస్తస్యాసీ
 ద్భూర్యా గంధర్వగృహేతా తమ పృచ్ఛామ కోసీతి సోబ్రవీత్ కబంధ అథ
 ర్వణఇతి సోబ్రవీత్ పతంజలం కావ్యం యజ్ఞికాగ్ శ్చ వేత్తనుశ్వం కావ్యత
 త్సూత్రంయేనాయంచలోకః పరశ్చలోకః సర్వాణిచభూతాని సందృష్టా
 నిభవంతీతి సోబ్రవీ త్పతంజలః కాప్యోనాహం తద్భగవన్సేదేతిసో బ్రవీ
 త్పత జలఙ్కావ్యంయజ్ఞికాగ్ శ్చవేత్తనుశ్వం కావ్యతమం తర్వామిణంయ
 ఇషణ్చలోకంపరంచలోకగ్ సర్వాణిచభూతానియోంతరోయమయతీతి
 సోబ్రవీత్ పతంజలః కాప్యోనాహంతం భగవన్సేదేతిసోబ్రవీత్ పతంజలంకా
 వ్యంయజ్ఞికాగ్ శ్చయోవై తత్కావ్యసూత్రంవిద్యాత్రంచాంతర్వామిణమి
 తిసబ్రహ్మవిగ్నలోకవిగ్నదేవ విత్సవేదవిగ్నభూతవిత్స ఆత్మ విత్ససర్వవిదితి

తేభ్యోబ్రవీత్తదహం వేదతచ్ఛేత్త్వం యాజ్ఞవల్క్యసూత్రమవిద్వాగ్ నం
 చాంతర్యామిణంబ్రహ్మగవీరుదజసేమూర్థాతే విపతివ్యతీతవేదవా అహం
 గౌతమతత్సూత్రంతంచాంతర్యామిణమితియోవా ఇదంకశ్చిద్బ్రూయాద్వేద
 వేదేతియథావేత్తతథాబ్రూహీతి॥ ౧ ॥ సహివాచనాయుర్వై గౌతమత
 త్సూత్రంవాయునావై గౌతమసూత్రేణాయచ్ఛులోకిః పరశ్చలోకః సర్వా
 ణిచభూతానిసందృష్టాని భవంతితస్మాద్వై గౌతమ పురుషంప్రేత మాహు
 ర్వ్యసగ్ సేవతాస్యాజ్ఞానితివాయునాహి గౌతమసూత్రేణసందృష్టానిభవం
 తీత్యేవమేవైతద్యాజ్ఞవల్క్యసూత్రాంతర్యామిణంబ్రూహీతి॥ ౨ ॥ యఃపృథివ్యం
 తిష్ఠకపృథివ్యాఅస్తరోయంపృథివీనవేదయస్యపృథివిశరీరంయఃపృథివీమస్త
 రోయమయత్యేషత ఆత్మాంతర్యామ్యమృతః॥ ౩ ॥ యోపునీష్ఠస్సర్భీ శిస్తరో
 యమాపోనివిదుర్యస్యావశ్వరీరంయోపామస్తరోయమయత్యేషత ఆత్మాంత
 ర్యామ్యమృతః॥ ౪ ॥ యోగ్నీతష్ఠస్సగ్నీరంతరోయమగ్నీగ్నవేదస్సాగ్నీ
 శ్వరీరంయోగ్నీమస్తరోయమయత్యేషత ఆత్మాంతర్యామ్యమృతః॥ ౫ ॥ యోస్తరి
 ష్టేష్ఠస్సస్తరిష్ఠాదస్తరోయమస్తరిష్ఠంనవేదయస్యాస్తరిష్ఠగ్ శరీరంయో
 స్తరిష్ఠమస్తరోయమయత్యేషత ఆత్మాంతర్యామ్యమృతః॥ ౬ ॥ యోవాయాతీష్ఠ
 న్వాయోరస్తరోయంవాయుగ్నవేదయస్యవాయుశ్వరీరం యోవాయుమస్త
 రోయమయత్యేషత ఆత్మాంతర్యామ్యమృతః॥ ౭ ॥ యోదివితిష్ఠన్దివోస్తరోయం
 ద్యౌర్నవేదయస్యద్యౌశ్వరీరంయోదివమస్తరోయమయత్యేషత ఆత్మాంత
 ర్యామ్యమృతః॥ ౮ ॥ యఅదిత్యేతిష్ఠన్నాతిత్యాదస్తరోయమాదిత్యోనవేదయ
 స్యాదిత్యశ్వరీరంయఅదిత్యమస్తరోయమయత్యేషత ఆత్మాంతర్యామ్యమృతః
 ౯ ॥ యోదిత్యుతిష్ఠన్దిగ్భీ శిస్తరోయందిశోన విదుర్యస్యదిశశ్వరీరంయోదిశోస్త
 రోయమయత్యేషత ఆత్మాంతర్యామ్యమృతః॥ ౧౦ ॥ యశ్చన్ద్రితారకేతష్ఠగ్
 శ్చన్ద్రితారకాదస్తరోయంచన్ద్రితారకంనవేదయస్యచన్ద్రితారకగ్ శరీ
 రంయశ్చన్ద్రితారకమస్తరోయమయత్యేషత ఆత్మాంతర్యామ్యమృతః॥ ౧౧
 యఅకాశేతిష్ఠన్నాకాశాదస్తరోయమాకాశోనవేదయస్యాకాశశ్వరీరం
 యఅకాశమస్తరోయమయత్యేషత ఆత్మాంతర్యామ్యమృతః॥ ౧౨ ॥ య
 స్తమసితిష్ఠగ్ స్తమసోస్తరోయంతమోనవేదయస్యతమశ్వరీరం యస్తమో
 స్తరోయమయత్యేషత ఆత్మాంతర్యామ్యమృతః॥ ౧౩ ॥ యస్తేజసితిష్ఠగ్ స్తే

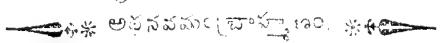

ద్వాప్రశ్నాప్రత్యుమితౌచేన్నేవత్యుతినవై జాతు యస్మాకమిమంకల్పిద్భృ
 హ్సూద్యంజేతేతిపృచ్ఛగార్హీతి || ౧ || ❖ సాహూవాచహంవై త్వాయాజ్ఞ
 వల్క్యయథాకాశ్యోవానై దేహూవోగ్రపుత్రఉజ్జ్యంధసురధిజ్యంకృత్వా
 ద్వాబాణవంతౌసపత్నాతివ్యాధినామాస్తేకృత్వో పోత్తిష్ఠే దేవమేవాహం
 త్వం ద్వాభ్యాం ప్రశ్నాభ్యా ముపోదస్థాంతౌమే బ్రూహీతిపృచ్ఛగార్హీతి ||
 ౨ || సాహూవాచయదూర్ధ్వంయాజ్ఞవల్క్యదివోయదవాక్పురివ్యాయ
 దస్తరాద్యావాపృధివీ ఇమేయద్భూతంచ భవచ్ఛభవిష్యచ్ఛేత్యా చక్షుతేక
 స్తిగ్ సదోతంచ ప్రోతంచేతి || ౩ || సహూవాచయదూర్ధ్వం గార్హిదివోయ
 దవాక్పురివ్యాయదస్తరాద్యావాపృధివీ ఇమేయద్భూతంచ భవచ్ఛభవిష్య
 ఛేత్యాచక్షుతతకాశేతదోతంచ ప్రోతంచేతి || ౪ || ❖ సాహూవాచనమస్తే
 ౨స్తుయాజ్ఞవల్క్యయోమవీతంవ్యవచో ౨ పరస్తై ధారయస్వేతిపృచ్ఛగా
 ర్హీతి || ౫ || సాహూవాచయదూర్ధ్వంయాజ్ఞవల్క్యదివోయదవాక్పురి
 వ్యాయదస్తరాద్యావాపృధివీ ఇమేయద్భూతంచ భవచ్ఛభవిష్యచ్ఛేత్యాచ
 క్షుతేకస్తిగ్ సదోతంచ ప్రోతంచేతి || ౬ || * సహూవాచయదూర్ధ్వం గా
 ర్హిదివోయద వాక్పురివ్యాయదస్తరాద్యావాపృధివీ ఇమేయద్భూతంచ భవ
 చ్ఛభవిష్యచ్ఛేత్యాచక్షుతతకాశపవతదోతంచ ప్రోతంచేతికస్తిన్నుఖివా
 కాశపితశ్చ ప్రోతశ్చేతి || ౭ || సహూవాచై చక్షుతదక్షరంగ్గిబ్రాహ్మ
 ణౌఅభివదస్త్యస్థూలమనన్ద్వ హ్రస్వమదీఘమ లోహితమస్నేహమచ్ఛా
 యమతమోవాయ్యనాకాశ మసజ్గమరసమగస్తమచక్షుష్కమశ్రోత్రమవా
 గమనో ౨ తేజస్కమప్రాణమముఖమ మాత్రమనైరమబాహ్యంసతద
 త్నాతికింఞ్చనసతదత్నాతికశ్చన || ౮ || ఏకస్యవాఅక్షరస్యప్రశాసనేగార్హిసూ
 ర్యాచన్ద్రమసౌవిధృతౌతిష్ఠతపితస్యవా అక్షరస్యప్రశాసనేగార్హిద్యావాపృ

❖ అహంవై యాజ్ఞవల్క్యేతిరజ్గరామానుజీయపాఠః
 ❖ యోమవీతంవ్యవచోపరస్తై ఇతిరజ్గరామానుజీయపాఠః.
 * సాహూవాచయదూర్ధ్వం యాజ్ఞవల్క్యదివోయదవా
 క్పురివ్యాఇతరజ్గరామానుజీయపాఠః

ధివ్యావిధృతేతిష్ఠతః । ఏతస్యవాఅక్షరస్య ప్రశాసనేగార్గినిషేషాముహూ
రూఅహూరా త్రాణ్యగ్రమాసామాసాముతవస్సంవత్సరాభితివిధృతాస్తి
ష్టవైద్యతస్యవాఅక్షరస్యప్రశాసనేగార్గిప్రాచ్యోనద్యస్యస్తవైశ్వేతేభ్యః
పర్వతేభ్యః ప్రతీచ్యోన్యాయాం యాంచదిశమన్వేతస్యవా అక్షరస్యప్రశా
సనేగార్గిదదతోమసుష్యాః ప్రశగ్నస్త్రియజమానం దేవాదర్శిం పితరో
న్వాయతైః ॥ ౯ ॥ యోవా ఏతదక్షరం గార్గ్య విదిత్వా ౭ స్త్రిలోకేబు
హూతియజతేతవ స్తస్య లేబహూని వర్షసహస్రాణ్యస్తవదేవాస్యతద్భవ
తియోవాఏతదక్షరం గార్గ్య విదిత్వాస్త్వాల్లోకాత్ప్రైశినకృపణో ౭ థయ ఏత
దక్షరం గార్గి విదిత్వా ౭ స్త్వాల్లోకాత్ప్రైశిన బ్రాహ్మణః ॥ ౧౦ ॥ తద్వా ఏత
దక్షరం గార్గ్య దృష్టం ద్రష్ట శ్రుతగ్ శ్రోత్ర ౭ మతం మన్త ౭ విజ్ఞాతం విజ్ఞా
తృనాన్యదతో ౭ స్తీద్రష్టనాన్యదతో ౭ స్తీశ్రోతృనాన్యదతో ౭ స్తీమన్తనా
న్యదతో ౭ స్తీవిజ్ఞాత్రేతేస్తిన్ను ఖల్వక్షరే గార్గ్యా కాశ ఓతశ్చ ప్రోతశ్చేతి ॥
౧౧ ॥ సాహూవాచ బ్రాహ్మణాభగవన్తస్తదేవబహుమన్యేభ్యం యదస్తా
న్నమస్కా-లోమున్యేభ్యం నవై బాసుయస్తా కమిమంకచ్ఛిద్యుహ్మద్యం
జేతేతి తతోహవాచ క్షుప్ర్యపరరావ ॥

౧౨

అథహౌనంపిదగ్ధశ్చకల్మః పప్రచ్ఛకతిదేవా యజ్ఞవల్క్యే శ్రితిసహై
తమై వసివిదా ప్రతాపేనేయావనోవైశ్వ దేవస్యని విద్యుచ్చస్త్రేత్రయశ్చ
త్రీచశతా త్రయశ్చత్రీచసహ సేత్యోమితిహూవాచ కత్యేవదేవా యజ్ఞ
వల్క్యే శ్రితయస్త్రిగ్ శదిత్యోమితిహూవాచ కత్యే వదేవా యజ్ఞవల్క్యే
ఓషడిత్యోమితి హూవాచ కత్యేవ దేవా యజ్ఞవల్క్యే శ్రితి త్రయశ్చిత్యోమితి
హూవాచ కత్యేవ నేనా యజ్ఞవల్క్యే ద్వావిత్యోమితి హూవాచ కత్యేవ
దేవా యజ్ఞవల్క్యే త్యధ్యగ్ ఇత్యోమితిహూవాచ కత్యేవదేవా యజ్ఞవ
ల్క్యే త్యేక ఇత్యోమితి హూవాచ కతమేతేత్ర యశ్చత్రీచ శతాత్రయశ్చ
త్రీచసహస్రేతి ॥ ౧ ॥ సహూవాచమహిమానపవైషామేతేత్రయస్త్రిగ్
శత్యేవదేవా ఇతికతమేతేత్రయస్త్రిగ్ శదిశ్యజ్ఞావసవ ఏకాదశమద్రా
ద్వాదశాదిత్యస్త ఏకత్రీగ్ శదిద్రచ్చైవ ప్రజాపతిశ్చత్రయస్త్రిగ్ శా

వితి || ౨ || కతమేవసవ ఇత్యగ్నిశ్చసృధివీచవాయుశ్చైస్తరితంచాదిత్యశ్చ
 ద్యాశ్చచంద్రమాశ్చసక్షత్రాణిచై తేవసవయేతేషుహీదంవసు సర్వగ్ హి
 తమితస్తాద్వసవఇతి || ౩ || కతమేరుద్రాఇతి దశేమే పురుషే ప్రాణాః
 త్యైకాదశస్తేయ దాస్తాచ్ఛరీరాస్త్యాదుత్కాగ్రిమన్త్యథరోదయన్తిత
 ద్యుద్రోదయన్తిస్తామ్రద్రా ఇతి || ౪ || కతమఽదిత్యాఇతద్వాదశవైమా
 సాస్సంవత్సరన్యైత్యతదిత్యావితేహీదగ్ సర్వమాదదానాయన్తితేయదిదగ్
 సర్వమాదదానాయన్తిస్తాదాదిత్యాఇతి || ౫ || కతమిద్ధంక్రికతమఃప్రజా
 వతిరితిస్తసఇత్తు రేవేంద్రోగ్రియజ్ఞః ప్రజావతిరితకత మన్తస్సనయిష్నురిత్యశ
 నిరితికతమోయజ్ఞఇతివశవ ఇతి || ౬ || కతమేవఽదిత్యగ్నిశ్చసృధివీచవాయు
 శ్చైస్తరితంచాదిత్యశ్చద్యాశ్చైతేషుదేతేహీదగ్ సర్వగ్ వడితి || ౭ || కతమేతే
 త్రయోదేవా ఇతిఏవవత్రయోలోకా ఏభుహీమేసర్వేదేవా ఇతికతమాతౌ
 ద్వాదేవావిత్యన్నంచైవ ప్రాణశ్చేతికతమోఽగ్ధ ఇతియాయంపవతఇతి ||
 ౮ || * తదాహుర్యదయమేకత్వవై వసవతేతత్కథమధ్యగ్ధఇతియదస్మిన్నిదగ్
 సర్వమథ్యాన్యోఽత్రేనాభ్యగ్ధఇతికతమఏకోదేవఇతి ప్రాణఇతిసబ్రహ్మత్య
 దిత్వాచక్షతే || ౯ || సృధిప్యేవయస్యాయతనమగ్ని యోకోమనోజ్యోతిర్యో
 వై తంపురుషంవిద్యాత్సర్వస్యాత్మనఃపరాయణగ్ సవై వేదితాస్యాత్ యా
 జ్ఞవల్క్యవేదవాఅహస్తంపురుషగ్ సర్వస్యాత్మనఃపరాయణంయమాశ్చయ
 ఏవాయగ్ శారీరః పురుషస్స ఏషవదైవశాకల్యతస్యకాదేవతేత్యమృతమిత
 మోవాచ || ౧౦ || కావఏవయస్యాయతనగ్ హృదయంలోకోమనోజ్యో
 తిర్యోవై తంపురుషంవిద్యాత్సర్వస్యాత్మనఃపరాయణగ్ సవై వేదితాస్యాత్
 యాజ్ఞవల్క్యవేదవాఅహస్తంపురుషగ్ సర్వస్యాత్మనఃపరాయణంయమా
 శ్చయ ఏవాయంకాదుమయః పురుషస్స ఏషవదైవశాకల్యతస్యకాదేవతేతి
 స్త్రీయఇతిమోవాచ || ౧౧ || యాపాణ్యేవయస్యాయతనంచక్షుర్లోకోమ
 నోజ్యోతిర్యోవై తంపురుషం విద్యాత్సర్వస్యాత్మనః పరాయణగ్ సవై వేది
 తాస్యాద్యాజ్ఞవల్క్యవేదవాఅహస్తంపురుషగ్ సర్వస్యాత్మనఃపరాయణం

* యదయమేకఏవేవదైవతత్వతత్త్వరామనుజీయవాతః.

యమాత్థయ ఏవాసావాదిత్యై రుషస్సపిషవ దైవశాకల్యతస్య కాదేవతేతి
 సత్యమితిహావాచ ॥ ౧౨ ॥ ఆకాశ ఏవయస్యాయతనగ్ శ్రోత్రం లోకోమ
 నోజ్యోతిర్యోవై తంపురుషం విద్యాత్సర్వస్యాత్త్వనః పరాయణగ్ సవై వేదితా
 స్యాద్యాజ్ఞవల్క్యై వేదవాఅహస్తంపురుషగ్ సర్వస్యాత్త్వనః పరాయణంయ
 మాత్థయ ఏవాయగ్ శ్రోత్రః ప్రా తి శ్రుశ్రుఃపురుషఃస ఏషవదైవశాకల్య
 తస్యకాదేవతేదితీత్యతిహావాచ ॥ ౧౩ ॥ తమఏవయస్యాయతనగ్ హృద
 యం లోకో మనోజ్యోతిర్యోవై తంపురుషం విద్యాత్సర్వస్యాత్త్వనః పరాయ
 ణగ్ సవై వేదితా స్యాద్యాజ్ఞవల్క్యై వేదవా అహస్తంపురుషగ్ సర్వస్యాత్త్వ
 నః పరాయణంయమాత్థయ ఏవాయంధాయామయః పురుషఃసపిషవదైవ
 శాకల్యతస్యకాదేవతేతివృత్త్యతిహావాచ ॥ ౧౪ ॥ రూపాణ్యేవయస్యా
 యతనం చక్షుర్లోకోమనోజ్యోతిర్యోవై తంపురుషం విద్యాత్సర్వస్యాత్త్వనః
 పరాయణగ్ సవై వేదితా స్యాద్యాజ్ఞవల్క్యై వేదవా అహస్తంపురుషగ్ సర్వ
 స్యాత్త్వనః పరాయణంయమాత్థయ ఏవాయమాద్యేపురుషస్సపిషవదైవశా
 కల్యతస్యకాదేవతేతివృత్త్యతిహావాచ ॥ ౧౫ ॥ అపిషయస్యాయతనగ్
 హృదయం లోకో మనోజ్యోతిర్యోవై తంపురుషం విద్యాత్సర్వస్యాత్త్వనః ప
 రాయణగ్ సవై వేదితా స్యాద్యాజ్ఞవల్క్యై వేదవా అహస్తంపురుషగ్ సర్వ
 స్యాత్త్వనః పరాయణంయమాత్థయ ఏవాయమపురుషస్సపిషవదైవశాక
 ల్యతస్యకాదేవతేతివరుణఇతిహావాచ ॥ ౧౬ ॥ రేతపేవయస్యాయతనగ్
 హృదయం లోకోమనోజ్యోతిర్యోవై తంపురుషం విద్యాత్సర్వస్యాత్త్వనః పరా
 యణగ్ సవై వేదితా స్యాద్యాజ్ఞవల్క్యై వేదవా అహస్తంపురుషగ్ సర్వస్యా
 త్త్వనః పరాయణంయమాత్థయ ఏవాయంపుత్రమయః పురుషస్సపిషవదైవ
 శాకల్యతస్యకాదేవతేతి ప్రజాపతిరితిహావాచ ॥ ౧౭ ॥ శాకల్యేతిహూ
 వాచయాజ్ఞవల్క్యస్తా వగ్ సిద్ధిమే బ్రాహ్మణాఅజ్ఞారా వత్యయణమక్ర
 తా౩ ఇతి ॥ ౧౮ ॥ యాజ్ఞవల్క్యేతిహావాచ శాకల్యోయదిదంకురుపాం
 చాలానాం బ్రాహ్మణాసత్యవాదీకిం బ్రహ్మవిద్వాసతిది శోవేదసదేవాస్స
 ప్రతిష్ఠాఇతియద్దిశోవేత్సదేవాస్సప్రతిష్ఠాః ॥ ౧౯ ॥ కిందేవతోస్యాంప్రా
 చ్యాందిశ్యసీత్యాదిత్యదేవతఇతస ఆదిత్యఃకస్తిస్త్రితీత్యితిచక్షుషీతికస్తి

న్నచక్షుః ప్రతిష్ఠితమితరూపేష్వితి చక్షుషాహిరూపాణివశ్యతకస్తిన్న
 రూపాణి ప్రతిష్ఠితానీతిహృదయ ఇతిహూవాచయన్నాద్భుదయేనహిరూ
 పాణిసర్వలోకోజానాతి తన్నాద్భుదయే హ్యేవరూపాణిప్రతిష్ఠితానిభ
 వంతీత్యేవమేవైతద్యాజ్ఞవల్క్యః॥౨౦॥ కిందేవతోస్యాం దక్షిణాయాందిత్య
 సీతియమదేవత ఇతినయమః కస్తిస్ప్రితిష్ఠితఇతియజ్ఞ ఇతికస్తిన్నయజ్ఞఃప్రతి
 ష్ఠితఇతిదక్షిణాయామితకస్తిన్న దక్షిణాప్రతిష్ఠితేతి శ్రద్ధాయామితయదా
 హ్యేవశ్రద్ధతే ౨ ధదక్షిణాంచదాతిశ్రద్ధాయాగ్ హ్యేవదక్షిణాప్రతిష్ఠితే
 తికస్తిన్నశ్రద్ధా ప్రతిష్ఠితేతిహృదయ ఇతిహూవాచయన్నాద్భుదయేనహిరూపా
 జానాతిహృదయే హ్యేవ శ్రద్ధాప్రతిష్ఠితా భవంతీత్యేవ మేవైతద్యాజ్ఞవ
 ల్క్యః ॥౨౧॥ కిందేవతోస్యాంప్రతీచ్యాందిత్యసీతివరుణదేవతఇతినవరు
 ణఃకస్తిస్ప్రితిష్ఠిత ఇత్యప్సివీతికస్తిన్వాపఃప్రతిష్ఠితా యితీతేనసీతికస్తిన్న
 రేతఃప్రతిష్ఠితమితహృదయ ఇతితన్నాదపిప్రతిరూపంజాత మాహుస్త్వద
 యాదివసృష్టోహృదయాదివసర్జిత ఇతిహృదయే హ్యేవ రేతఃప్రతిష్ఠితంభవ
 తీత్యేవమేవైతద్యాజ్ఞవల్క్యః ॥౨౨॥ కిందేవతోస్యాం దీప్త్యాందిత్యసీతసో
 మదేవత ఇతినసోమః కస్తిస్ప్రితిష్ఠితయిత దీప్తాయామితకస్తిన్నదీప్తాప్ర
 తిష్ఠితేతినత్యఇతితన్నాదపిదీప్తిత మాహుస్త్వం వదేతినత్యే హ్యేవదీప్తాప్ర
 తిష్ఠితేతకస్తిన్న సత్యంప్రతిష్ఠితమితహృదయ ఇతిహూవాచయన్నాద్భుదయేనహి
 త్యంజానాతిహృదయే హ్యేవ సత్యం ప్రతిష్ఠితంభవంతీత్యే వమేవైతద్యాజ్ఞవ
 ల్క్యః ॥ ౨౩ ॥ కిందేవతోస్యాంధ్రువాయాందిత్యసీత్యగ్నిదేవతయితసో
 గ్నిఃకస్తిస్ప్రితిష్ఠితఇతివాచీతికస్తిన్నవాక్ప్రితిష్ఠితేతిహృదయఇతికస్తిన్న
 హృదయంప్రతిష్ఠితమితి ॥ ౨౪ ॥ అహల్లికేతిహూవాచయజ్ఞవల్క్యయ
 తైత్రితదన్యత్రాస్తస్త న్యాసైయధ్యేతదన్యత్రాస్త త్యాచ్యచ్యవోవై నద
 దన్యర్వయాగ్ సీవై నదీమగ్నీరస్మితి ॥ ౨౫ ॥ కస్తిన్నత్వంచాత్మాచప్రతి
 ష్ఠితౌస్థఇతిప్రాణఇతికస్తిన్న ప్రాణః ప్రతిష్ఠితయిత్యపానఇతికస్తిన్న
 పానఃప్రతిష్ఠిత ఇతివ్యానఇతికస్తిన్న వ్యానఃప్రతిష్ఠిత ఇత్యుదానఇతికస్తిన్న
 దానఃప్రతిష్ఠిత యితినమాన ఇతినయేషనేతి నేతీత్యాత్మా ౨ గృహ్యానహి
 గృహ్యతే ౨ శీర్షోనహిశీర్షతే ౨ సగ్ధోనహిసజ్జ్యతే ౨ సీతోనవ్యథతేనరిష్యతి

ఏతాన్యష్టావాయతనాన్యష్టాలోకా అష్టాదేవా అష్టాపురుషాన్యస్తాన్య
 పురుషాన్నిరూహ్యవ్రత్యూహ్యత్యక్రామతంత్యోవనిషదంపురుషంపృచ్ఛామి
 తంచేత్సేనవివత్ససి మూర్ధాతేవివతివ్యతీతి । తగ్ హనమనే శాకల్యస్తస్య
 హమూర్ధావివపాతాపిహస్యపరిమోషిణోస్థీన్యవజ్రహురన్యస్తన్యమానాః
 ౨౬॥ అథ హేవాచ బ్రాహ్మణాభగవన్తోయోవఃకామయతేనమాపృచ్ఛతు
 సర్వేవామాపృచ్ఛతయోవఃకామయతేతంవః । పృచ్ఛామిసర్వాన్యావఃపృ
 చ్ఛామితితేహద్రాహ్మణానదధృమః॥ ౨౭॥ తాన్తైతైశ్లోకైఃపవ్రచ్ఛాయథా
 వృత్యోవనస్పతిస్తథైవపురుషోఽమృషాతస్యలోమానీవగ్ధానిత్వగస్యోత్పా
 టికాబహిఃత్వపమవాన్యరుధిరంప్రశన్యందిత్వపడత్పటః । తస్మాత్తదాత్మణా
 తైర్వైత్తిరసోవృత్యాదివాహతాత్ । మాగ్ సాన్యస్యతకరణికినాటగ్ స్నావ
 త్తస్మిరంప్రస్థీన్యస్తరతోదారూణిమజ్జామజ్జోకమాశృతా । యచ్ఛృత్యోవృక్లో
 గోహతిమూలాన్నవతరంపునః । సుద్యస్సి వత్ప్రశ్ననావృక్లోకస్తాన్మూలా
 శ్చృగోహతి । లేతనగ్ధతిమావోచతబీజతస్తస్ప్రిజాయతే । ధానారుహణివ
 వై వృత్యోఽభిసాప్రసేన్యసంభవః । యశ్చమూలమాపృహేయర్వృక్షంసపు
 నరాభవేత్ । సుద్యస్సి వత్ప్రశ్ననావృక్లోకస్తాన్మూలాశ్చృగోహతి జాత
 ఏవనజాయతేకోన్యసంజనయేత్పనః । విజ్ఞానమానందంబ్రహ్మరాతిర్దాతుఃప
 రాయణంత్వమానన్యతద్విపద్ధతః॥ ౨౮

ఇతివజ్ఞానాధ్యాయస్సమాప్తః-ఉంతత్సత్.

*****

శ్రీ గురుభ్యోనమః.

బృహదారణ్యకోపనిషత్. షష్ఠాధ్యాయే-ప్రథమం బ్రాహ్మణమ్.

హరిఃఓం॥ జనతోహవై దేహ ఆనాంచక్రేథహయాజ్ఞవల్క్యతవ
 వ్రాజ॥ తగ్గోహవాచయాజ్ఞవల్క్యశిష్యమచారిః వశూనిచ్ఛన్నవై నైతి॥
 ఉభయమేవసమ్రాడినిహోవాచ॥ ౧॥ యత్రైశ్చిదలవీత్యచ్చవామేత్య

బ్రవీన్నేజిత్యావై లినిర్వాగై వ్రబ్రహ్మేతియథా మాశ్చ మాస్మిత్యమానాచా
 ర్యవాన్బుగ్రియా త్తథాతచ్చైచ లిసోబ్రవీద్వాగై వ్రబ్రహ్మేత్య వదతోహి
 కిన్ స్వాదిత్య బ్రవీత్తుతేతస్యాయతనం వ్రతిస్తాంసమే బ్రవీదిత్యేకపాద్యా
 ఏతత్సమాడితినవై నోబ్రూహి యాజ్ఞవల్క్య వాగేవాయత సమాకాశః
 వ్రతిస్తావ్రజ్ఞేత్యేనదుపాసీత కావ్రజ్ఞతాయాజ్ఞవల్క్య వాగేవసమాడితి
 హోవాచ । వాచావై సమాద్యన్తుః వ్రజ్ఞాయతేమున్నేదో యజున్నేదస్మా
 మవేదోధర్వాజ్ఞీరసఇతిహసః పురాణంవిద్యా ఉపసదన్తోకాస్సుత్రాణ్య
 నువ్యాఖ్యానాని వ్యాఖ్యానానీష్టగ్ హుతమశితం పాయితమయంచలోకః
 పరశ్చలోకస్సర్వాణిచభూతానివాచై వసమాజ్ఞాయతేవాగై వ్రసమాట్ప
 రమంబ్రహ్మ । నై నంవాగ్జహతిసర్వాణ్యేనం భూతాన్యభిక్షరన్తి దేవోభూ
 త్వాదేవానప్యేతియఏవంవిద్వానేతదుపాస్తే । హస్త్యృషభగ్ సహస్రం
 దదామితిహోవాచజనకోవై దేహః । సహోవాచయాజ్ఞవల్క్యఃపితామే
 మన్యతనాననుశిష్యహరేతేతి ॥ ౨ ॥ * యదేవతేకశ్చిదబ్రవీత్తచ్చృణవామే
 త్యబ్రవీన్తఉదజుశ్చైల్బాయనః ప్రాణోవై బ్రహ్మేతియథామాశ్చమాస్మ
 త్యమానాచార్యవాన్బుగ్రియా త్తథాతచ్చైల్బాయనోబ్రవీత్ప్రిణోవై బ్ర
 హ్మేత్యప్రాణతోహికిన్ స్వాదిత్య బ్రవీత్తుతేతస్యాయతనం వ్రతిస్తాంసమే
 బ్రవీదిత్యేకపాద్యా ఏతత్సమాడితినవై నోబ్రూహి యాజ్ఞవల్క్యప్రాణ
 ఏవాయతసమాకాశః వ్రతిస్తాప్రియమిత్యేనదుపాసీత కాప్రియతాయాజ్ఞ
 వల్క్యప్రాణఏవసమాడిహోవాచ ప్రాణస్యవై సమాట్కా మాయా
 యాజ్యంయాజయత్య వ్రతిగృహ్యస్యవ్రతిగృహ్యేతిపి తత్రవథాశక్యంభ
 వతియాం దిశమేతి ప్రాణస్యైవసమాట్కా-మానుప్రాణోవై సమాట్ప
 రమం బ్రహ్మనై నం ప్రాణోజహతి సర్వాణ్యేనం భూతాన్యభిక్షరన్తి దేవో
 భూత్వాదేవానప్యేతియఏవంవిద్వానేతదుపాస్తేహస్త్యృషభగ్ సహస్రం
 దదామితిహోవాచజనకోవై దేహస్సహోవాచయాజ్ఞవల్క్యఃపితామే
 మన్యతనాననుశిష్యహరేతేతి ॥ ౩ ॥ యదేవతేకశ్చిదబ్రవీత్తచ్చృణవామేత్య

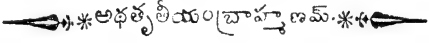
బ్రవీన్తే బరు-ర్వాక్ష శ్చక్షురైః బ్రహ్మేతి యథామాతృ మాన్విత్వ మానా
 చార్యవాన్బుగ్రియాత్తథా తద్వార్జ్యో-౨ బ్రవీచ్ఛక్షురైః బ్రహ్మేత్య పశ్య
 తోహికిన్ స్వాదిత్య బ్రవీత్తుతే తస్యా యతనం ప్రతిష్ఠాంసమే బ్రవీత్యేకపా
 ద్వా ఏతత్స మ్రాడిత సవై నో బ్రూహి యజ్ఞవల్క్య చక్షురేవాయ తన
 మాకాశః ప్రతిష్ఠానత్యమి త్యేనదుపాసీత కానత్యతా యజ్ఞవల్క్య చక్షు
 రేవ సమ్రాడిత హూవాచ చక్షుపావై సమ్రాట్ పశ్య నమాహురద్రాక్షీరితి
 స ఆహుద్రాక్షుమితి తస్య త్యంభవతి చక్షురైః సమ్రాట్ పరమం బ్రహ్మ నైనంచ
 త్సుర్జహతి సర్వాణ్యేనం భూతాన్యభిక్షుర నిదేవో భూత్వా దేవాన్ ప్యేతి య ఏ
 వం విద్వానేతదుపాస్తేహ స్త్యైవ భగ్ సహస్రందదా మీతి హూవాచ జన
 కోవై దేహాన్సహూవాచ యజ్ఞవల్క్యః పితామహస్యత నాననుశిష్యహారే
 తేతి || ౪ || యదేవ తేకశ్చిదబ్రవీత్తచ్చౌవామేత్యబ్రవీన్తే గర్భవిపీతోభా
 రద్వాజః శ్రోత్రంవై బ్రహ్మేతి యథామాతృ మాన్విత్వ మానాచార్యవా
 న్బుగ్రియాత్తథా తద్భారద్వాజో బ్రవీచ్ఛగ్రిత్రంవై బ్రహ్మేత్య శ్చక్షు
 తోహికిన్ స్వాదిత్య బ్రవీత్తుతే తస్యా యతనం ప్రతిష్ఠాంసమే బ్రవీదిత్యేకపా
 ద్వా ఏతత్స మ్రాడిత సవై నో బ్రూహి యజ్ఞవల్క్య శ్రోత్రమేవాయతన
 మాకాశః ప్రతిష్ఠానత్యత్యేనదుపాసీత కానత్యతా యజ్ఞవల్క్య దిశయేవ
 సమ్రాడిత హూవాచ తస్మాద్వై సమ్రాడపి యంకాంచ దశంగచ్ఛతినై
 వాస్యా అంతంగచ్ఛత్యనైవ పాదిశోదిశోవై సమ్రాట్ శ్చగ్రిత్రం శ్రోత్రంవై
 సమ్రాట్ పురమం బ్రహ్మనై సగ్ శ్రోత్రం జహతి సర్వాణ్యేనం భూతాన్యభి
 క్షుర నిదేవో భూత్వా దేవాన్ ప్యేతి య ఏవం విద్వానేతదుపాస్తేహ స్త్యై
 వ భగ్ సహస్రందదా మీతి హూవాచ జనకోవై దేహాన్సహూవాచ యజ్ఞవ
 ల్క్యః పితామహస్యత నాననుశిష్యహారే తేతి || ౫ || యదేవ తేకశ్చిదబ్రవీత్త
 చ్చౌవామేత్య బ్రవీన్తే సత్యకామోబాబాలోమనోవై బ్రహ్మేతి యథా
 మాతృ మాన్విత్వ మానాచార్యవాన్బుగ్రియాత్తథా తద్బాబాలో బ్రవీన్తనో
 వై బ్రహ్మేత్యమనసోహికిన్ స్వాదిత్య బ్రవీత్తుతే తస్యా యతనం ప్రతిష్ఠాం
 సమే బ్రవీదిత్యేకపాద్యా ఏతత్స మ్రాడిత సవై నో బ్రూహి యజ్ఞవల్క్య
 మనఏవాయతన మాకాశః ప్రతిష్ఠానత్య ఇత్యేనదుపాసీత కా ఆనన్దతాయా

జ్ఞానలక్ష్మ్యమన ఏకస మ్రా డితిహోవాచ మనసావై స మ్రాట్స్రియమభి
హార్యతేతస్యాంప్రతిరూపఃపు త్రోజాయతేస ఆనన్దోమనోవై స మ్రాట్స్
రమంబ్రహ్మనై సం మనోజహతిసర్వాణ్యేనం భూతాన్యభిక్షరన్తిదేవోభూ
త్వాదేవానప్యేతియయేవంవిద్వానేతదుపా స్తేహస్త్వృషభగ్ సహస్రం
దదామితిహోవాచజనకోవై దేహస్సహోవాచ యజ్ఞవల్క్యఃపితామే
ఽమన్యతనానను శిష్యహరేతేతి || ౬ || యదేవ తేకచ్ఛిదబ్రవీత్తచ్చృణవామే
త్యబ్రవీన్నేవిదగ్ధశ్శాకలోకహృదయంవై బ్రహ్మేతియథామాతృమాపితృ
మానాచార్యవాన్బుగ్రియాత్తథా తచ్చాకలోక బ్రవిద్ధృదయంవై బ్రహ్మే
త్యహృదయస్యహికిగ్ స్యాదిత్యబ్రవీ త్ప్రతేతస్యాయతనం ప్రతష్ఠాంసమేబ్రవీ
దిత్యేకపాద్యా ఏతత్స మ్రా డితి సవై హో బ్రూహియాజ్ఞవల్క్యహృదయ
మేవాయతన మాకాశః ప్రస్థిస్తాస్థితిరిత్యే ననుపాసీతకాస్థితతా యజ్ఞవ
ల్క్యహృదయమేవస మ్రా డితిహోవాచ హృదయంవై స మ్రాట్సర్వే
హంభూతానామాయతనగ్ హృదయంవై స మ్రాట్స్సర్వేహంభూతానాం
ప్రతిస్థాహృదయేహ్యేవస మ్రా డ్ సర్వాణిభూతాని ప్రతిస్థితానిభవన్తి
హృదయంవై స మ్రాట్స్పరమం బ్రహ్మనై సగ్ హృదయంజహతిసర్వాణ్యే
సంభూతాన్యభిక్షరన్తిదేవో భూత్వాదేవానప్యేతియయేవంవిద్వానేతదు
పా స్తేహస్త్వృషభగ్ సహస్రందదామితిహోవాచ జనకో వై దేహస్స
హోవాచయజ్ఞవల్క్యఃపితామేఽమన్యతనాననుశిష్యహరేతేతి || ౭ ||

—*— అథద్వితీయంబ్రాహ్మణమ్. *—

జనకోహవై దేహఃకూర్చాదుపావసర్పన్నువాచనమస్తేఽస్తుయజ్ఞ
వల్క్యనుమాశాధీసహోవాచ యథావై సమాన్య హస్త మధ్వానమే
వ్యస్రథంవా నావంవా సమాదదీతైవమేవై తాభిరుప సఽన్భి సమహితా
త్తాఽస్యేవంబృన్దారకలఘ్యస్సన్నధీత వేదఉక్తోవసేవత్క ఇతివినుచ్యమా
నఃక్వగమిష్యసీతినాహ స్తద్భగవన్స్వేదయత్ర గమిష్యామిత్యభవై తేఽహంత
ద్వత్సోమయత్రగమిష్యసీత్బ్రవీశుభగవానితి || ౧ || ఇథోహవై నామైషయో
ఽయందక్షిణేఽక్షున్నరుషస్తంవా ఏతమిన్దగ్ స నైమిన్దగ్ ఇత్యా చక్షుతే స
రోక్షేణైవపరోక్షప్రియాభివహిదేవాన్ప్రత్యక్షస్త్వపి || ౨ || అథైత ద్వామేఽ

క్షీణి పురుషరూపమేషాన్యవత్త్విరాటయోరేషసగ్ స్తావోయ ఏషోత
 స్త్వౌదయ ఆకాశోధై నయోరే తదన్నం యఏషోత్స్త్వౌయే లోహిత
 పిండోధై నయోరేతత్ప్రావరణం యదేతదన్న్స్త్వౌదయే జాలకమివా
 ధై నయోరేషా సృతి స్సంచరణీయైషా హృదయా దూర్ధ్వానాద్యుచ్చరతి
 యథాకేకస్సహస్రధాభిన్నఏవమన్యైతాహితానామనాడ్యోన్న్స్త్వౌదయే
 ప్రతిష్ఠితాభవంత్యేతాభిర్వాఏతదాస్రవదాస్రవతితస్మాదేష ప్రవివిక్తాహ
 రతరత్నవై భవవత్సస్త్వాచ్ఛారీరాదాత్మనః॥౩॥తస్యప్రాచీదిక్పాశ్చి
 ణాదక్షిణాదిగ్ధక్షిత్రేప్రాణాఃప్రతీచీదిక్ప్రశ్యంచఃప్రాణా ఉచీచీగుదంచః
 ప్రాణాఃఉర్ధ్వాదిగూర్ధ్వాఃప్రాణా అవాచీదిగవాంచః ప్రాణాస్సర్వాదిత
 స్సర్వేప్రాణాస్స ఏషసేతి నేత్యాత్మాగృహ్యానహి గృహ్యతేశీర్షో
 నహిశీర్షతే సంగోనహి నజ్యతే సితోనవ్యధతేనదివ్యత్యభయం వై జ
 నకప్రాప్తోసీతిహవాచయాజ్ఞవల్క్యః సహవాచజనకోవై దేహా
 భయన్త్యా గచ్ఛతాద్యాజ్ఞవల్క్యయోనోభగవన్న భయంవేదయసే నమ
 స్తేస్తీప్రమేవిదేహాయమామస్తీ౩ఇతి॥ ౪

జనకగోహవై దేహాయాజ్ఞవల్క్యోజగామనమేనేనవదివ్యత్యభహ
 యజ్జనకశ్చవైదేహాయాజ్ఞవల్క్యశ్చగ్మిహోత్రేనముదాతేతస్మైహాయా
 జ్ఞవల్క్యోవరందదౌ సహకామప్రశ్నమేవవప్రేతగోహస్మైదిదౌతగోస
 మ్రాదేవపూర్వంపప్రచ్ఛ॥౧॥యాజ్ఞవల్క్యకింజ్యోతిరయంపురుషఇతి। ఆది
 త్యజ్యోతిఃసమ్రాడితిహేవాచఆదిత్యేనైవజ్యోతిషాస్తేవల్యయతేకర్షకు
 రులేవివల్యేతీత్యేవమేవైతద్యాజ్ఞవల్క్యః॥౨॥అస్తమితఆదిత్యేయాజ్ఞవల్క్య
 కింజ్యోతిరేవాయంపురుష ఇతిచన్ద్రిమా ఏవాన్యజ్యోతిర్భవతీచన్ద్రిమస్తై
 వాయంజ్యోతిషాస్తేవల్యయతేకర్షకురులేవివల్యే తీత్యేవమేవైతద్యాజ్ఞవ
 ల్క్యః॥౩॥అస్తమితఆదిత్యేయాజ్ఞవల్క్యచన్ద్రిమస్య స్తమితేకింజ్యోతిరేవా
 యంపురుష ఇత్యగ్నిరేవాన్యజ్యోతిర్భవతీత్యగ్నిస్తేవాయం జ్యోతిషాస్తేవ
 ల్యయతేకర్షకురులే వివల్యేతీత్యేవమేవైతద్యాజ్ఞవల్క్యః॥ ౪ ॥ అస్తమిత
 ఆదిత్యేయాజ్ఞవల్క్యచన్ద్రిమస్యస్తమితేశాస్తేగ్నా కింజ్యోతిరేవాయంపు

రుషభివాగేవాస్య జ్యోతిర్భవతీతివాచై వాయంజ్యోతిషా ప్రేవల్యయతేక
 ర్నకురుతేవివల్యేతీతి తస్మాద్వైసమా డపియత్రస్వఃపాణిర్న వినిర్జాయ
 తేథయత్రవాగుచ్చరత్యుపైవతత్రస్యేతీత్యేవమేవైతద్వాజ్ఞవల్క్యః॥౫॥అస్త
 మితటిత్యేయాజ్ఞవల్క్యచన్ద్రమస్యప్రమితేశాంతేగ్నాశాంతాయాంవా
 చికింజ్యోతిరేవాయం పురుష ఇత్యాత్మైవాస్య జ్యోతిర్భవతీ త్యాత్మవై వా
 యంజ్యోతిషా ప్రేవల్యయతేకర్నకురుతేవివల్యేతీతి॥ ౬॥ కతమిత్యేతియో
 యంవిజ్ఞానమయఃప్రాణేషుహృస్యస్తజ్యోతిఃపురుషః । ససమానస్సన్ను
 భాలోకావసుసంచరతిధ్యాయతీవలేలాయతీవ । సహిస్వప్నీ భూత్వేమం
 లోకమతిక్రామతిమృత్యోరూపాణి॥ ౭॥సవాఅయం పురుషోజాయమానశ్శ
 రీరమభినంపద్యమానఃపాప్సభిస్సగ్ స్వజ్యతేస ఉత్తాగ్రిమస్త్రియ మాణః
 పాప్సనోవివహతి॥ ౮॥ తస్యవాఏతస్యపురుషస్యశ్వేషవస్తానేభవతేఇదఞ్చ
 వరలోకస్థానంచసంధ్యం తృతీయగ్ స్వప్నస్థానం తస్మిన్ సంధ్యే స్థానేతి
 తన్నేతేఉభేస్థానేవ్యతీతంచ వరలోకస్థానంచ । అథయథాక్రమోయం
 వరలోకస్థానేభవతి తమాక్రమమాక్రమ్యాభయార్కపాప్సన ఆనందాగ్
 శ్చవశ్యతి॥ సయత్రప్రస్వపిన్యస్యలోకస్యసర్వావతోమాత్రామపాదా
 యస్వయం విహత్యస్వయం నిర్జాయస్వేనభాసాస్వేనజ్యోతిషా ప్రశ్వపి
 త్యత్రాయంపురుషస్వయంజ్యోతిచ్ఛవతి॥ ౯॥ సతత్రతరథానరథయోగా
 నవస్థానోభవన్త్యథరథాన్రథయోగాన్సప్తస్సృజతేసత త్రాన్కదాము
 దఃప్రముదోభవన్త్యథానందాన్ముదఃప్రముదస్సృజతేసత త్రవేశాన్తాఃపు
 హ్నరిణ్యస్సగ్రివ త్యోభవన్త్యథవేశాన్తాఃపుహ్నరిణ్యస్సగ్రివన్త్యస్సృజతేస
 హిక్తా॥ ౧౦॥ తదేతేజ్ఞోకాభవన్తిస్వప్నీనశారీరమభిప్రహత్యాసుప్త
 స్సుప్తానభిచాకసీతి । శుక్రమాదాయపునరేతిస్థాగ్ హిరన్యయః పురుష
 ఏకహగ్ సః॥౧౧॥ ప్రాణేనరతన్నవరంకులానంబహిష్కులాయాద
 మృతశ్చరిత్వా । గతుయతేఅవృతోయత్ర కావగ్ హిరన్యయఃపురుషయేక
 హగ్ సః॥౧౨॥ స్వప్నాంతఉచ్చావచమీయమానోరూపాణిదేవఃకురుతే
 బహూని । ఉతేచస్త్రీభిస్సహ మోదమానోబహునైవావిభయానివశ్యక॥
 ౧౩॥ ఆరామశ్చ స్యవశ్యస్థితంపశ్యతికశ్చనేతి । తంనాయతమ్బాధయేది

త్యాహుః । దుర్భిషజ్యగ్ హస్తైభవతియమేషసప్రతిపద్యతేలథోభల్వాహు
 ర్జాగరితజేషవాన్తైవ ఇతియానిహ్యేవ జాగ్రత్వశ్యతితానిసుప్తైశ్చ
 త్రాయంపురుషస్సవియంజ్యోతిర్భవతిసోహంభగవతేసహస్రిందదామ్య
 తఊర్ధ్వంవిమోక్షాయబ్రూహీతి॥౧౦॥ సవాషషపతస్త్రిన్సంప్రసాదేర
 త్వచరిత్వాద్యప్తైవ పుణ్యంచపాపంచ । పునః ప్రతిన్యాయంప్రతియో
 న్యాద్రవతిస్వప్నాయైవసయత్తత్రకించిత్పశ్యత్యనన్వాగతస్తేనభవత్యసం
 గోహ్యాయంపురుష ఇత్యేవమేవైతద్యాజ్ఞవల్క్యసోహంభగవతేసహస్రిం
 దదామ్యతఊర్ధ్వంవిమోక్షాయైవబ్రూహీతి॥౧౧॥ * సవాషషపతస్త్రిన్
 స్సప్తేషీరత్వాచరిత్వాద్యప్తైవపుణ్యంచపాపంచపునః ప్రతిన్యాయం
 ప్రతియోన్యాద్రవతిబుద్ధాన్తాయైవసయత్తత్రకించిత్పశ్యత్యనన్వాగతస్తేన
 భవత్యసంగోహ్యాయంపురుష ఇత్యేవమేవైతద్యాజ్ఞవల్క్యసోహంభగతే
 సహస్రిం దదామ్యతఊర్ధ్వంవిమోక్షాయైవబ్రూహీతి॥౧౨॥ సవాషష
 యేతస్త్రిన్బుద్ధాంతేరత్వాచరిత్వాద్యప్తైవపుణ్యంచపాపంచపునః ప్రతి
 న్యాయంప్రతియోన్యాద్రవతిస్వప్నాంతాయైవ ॥ ౧౩॥ తద్యథామహామ
 త్యక్షణేకూలేలనుసంచరతిపూర్వంచాపరంచైవమేవాయంపురుషఏతా
 పుభావనావనుసంచరతిస్వప్నాంతంచబుద్ధాంతంచ ॥ ౧౪॥ తద్యథాస్త్రి
 న్నాకాశేశ్యేవోవాసువర్గోవావిపరివత్యత్రాంతస్సగ్హత్యవయోసల్లయా
 యైవధ్రియతేషవమేనాయంపురుష ఏతస్మాదనాయథావతియత్రసుప్తేన
 కంచనకాదుంకామయతేనకంచనస్వప్నంవశ్యతి॥౧౫॥ తావాఅస్యైతా
 హితానామనాడ్యోయథాకేశస్సహస్రధాభిన్నస్తావతాణిమ్నూతిష్ఠన్తిశు
 క్లస్త్పఃసస్య పింగళశ్యహరితశ్యలోహితశ్యపూర్ణాలభయత్రైసంఘస్త్వీవ
 జనస్త్వీవహస్తీవవిచ్ఛాయయతిగర్తమివవతతి । యదేవజాగ్రద్భయంవశ్య
 తితదత్రావిద్యయామస్యతేలథయత్రదేవ ఇవరాజేవాహమేవేదగ్ శర్వో
 స్త్వీమస్యతేసోస్యవరమోలోకః॥౧౬॥ తద్వాఅస్యైతదతిచ్ఛన్దాలపహతి
 పాప్తాభయగ్ రూపం । తద్యథాప్రియయాస్త్రియాసమ్పర్షిత్వక్రోశా

* ఏతస్త్రిన్స్వప్నాంతైర్వేషిరక్షరామానుజీయపాతః.

హ్యంకించనవేదనాస్తర మేవమేవాయం త్తరుకః ప్రాజ్ఞేనాత్మనాసంపరి
 వ్యక్తోనచాహ్యంకించనవేదనాస్తరమ్ తద్వైతస్యైతదావ్రకామమాత్మ
 కామమకామగ్గ్రియాపగ్గ్శోకాస్తరమ్ ॥ ౧౧ ॥ అత్ర పితాపితాభవతిమాతా
 మనూతాలోకాలలోకాదేవాఅదేవాపేదాలపేదాః అత్రస్తేనోస్తేనోభ
 వతిభూగ్రిహోభూగ్రిహాచాండాలోచాండాలఃపౌల్కసోపౌల్కస
 శ్శ్రీమణోశ్రమణస్తాపసోతాపసోనన్వాగతంపుణ్యేనానన్వాగ
 తంపాపేనతీగ్గోహితదాసర్వాంచౌకాన్వాదయస్యభవతి ॥ ౧౨ ॥ యద్వై
 తస్మవశ్యతివశ్యవైవితస్మవశ్యతి సహిద్రష్టుర్కష్టేర్విపరిలోపోవిద్య
 తేవినిశిత్యాత్ ॥ నతుతద్దివ్యతీయమస్తీతతోస్యద్విభక్తంయత్పశ్యేత్ ॥
 ౧౩ ॥ యద్వైతస్మజిహ్మితిహ్మివైవితస్మజిహ్మినహీహ్మిత్రష్టుతేర్విపరి
 లోపోవిద్యతేవినిశిత్యాత్ నతుతద్దివ్యతీయమస్తీతతోస్యద్విభక్తంయజ్జ
 హ్మిత్ ॥ ౧౪ ॥ యద్వైతంసరసయతేనయన్వైతస్మరసయతేనహిరసభ
 తూరసయతేర్విపరిలోపోవిద్యతేవినిశిత్యాత్ నతుతద్దివ్యతీయమస్తీతతో
 స్యద్విభక్తంయద్రసయేత్ ॥ ౧౫ ॥ యద్వైతంసవదతివదన్వైతస్మవదతిస
 హివత్తువత్తేర్విపరిలోపోవిద్యతేవినిశిత్యాత్ నతుతద్దివ్యతీయమస్తీతతో
 స్యద్విభక్తంయద్యతే ॥ ౧౬ ॥ యద్వైతంసశృణోతిశృణ్వైవితస్మశృ
 ణోతిసహిత్రోతుశ్శ్రుతేర్విపరిలోపోవిద్యతేవినిశిత్యాత్ నతుతద్దివ్యతీయ
 మస్తీతతోస్యద్విభక్తంయచ్ఛృణోయాయేత్ ॥ ౧౭ ॥ యద్వైతంసమనుతేమన్వా
 నోవైతస్మమనుతేసహిమంతుర్వైతేర్విపరిలోపోవిద్యతేవినిశిత్యాత్ నతుత
 ద్దివ్యతీయమస్తీతతోస్యద్విభక్తంయన్మస్తీత ॥ ౧౮ ॥ యద్వైతంసస్పృశతి
 స్పృశన్వైతస్మస్పృశతేసహిస్పృష్టుఃస్పృష్టేర్విపరిలోపోవిద్యతేవినిశిత్యా
 త్ నతుతద్దివ్యతీయమస్తీతతోస్యద్విభక్తంయత్సపృశేత్ ॥ ౧౯ ॥ యద్వై
 తంసవిజానాత్ విజానన్వైతస్మవిజానాతిసహివిజాతుర్విజ్ఞాతేర్విపరిలో
 పోవిద్యతేవినిశిత్యాత్ నతుతద్దివ్యతీయమస్తీతతోస్యద్విభక్తంయద్విజానీ
 యాయేత్ ॥ ౨౦ ॥ యత్రవాలస్యదివస్యాత్త్రాన్యోన్యైశ్శృణ్వశృణ్వన్యోన్య
 జ్జిహ్మదన్యోన్యస్యద్రసయేదన్యోన్యద్యదేదన్యోన్యస్యచ్ఛృణోయదన్యోన్య
 స్యచ్ఛస్తీతాన్యోన్యత్సపృశేదన్యోన్యస్యద్విజ్ఞాయేత్ ॥ ౨౧ ॥ సలిఖిన్ద్ర

హ్నాద్వైతో భవత్యేష బ్రహ్మలోకస్సమా డితి హైన మనుశశాసయాజ్ఞవ
ల్క్యయేషాస్యపరమాగతిః రేషాస్యపరమాసంపదేషోస్యపరమోలోకయే
షోస్యపరమఅనన్దపతస్యైవానన్దస్యాన్యానిభూతానిమాత్రా ముపజీవన్తి॥
౩౨॥ సయోమనుష్యాణాం గర్భాస్సమృద్ధోభవత్యేషా మభిపతిస్సర్వై
ర్మానుష్యైర్భౌతైస్సంపన్నతమస్సమనుష్యాణాంపరమ అనన్దోభయేశతం
మనుష్యాణామానందాస్సపకఃపితౄణాం జితలోకానా మానందోభవశ
తంపితౄణాంజితలోకానాంమానందాఃస ఏకోగంధర్వలోకఅనన్దోభయే
శతంగంధర్వలోకఅనన్దాఃసపకః కర్షదేవా నామానన్దోయేకర్షణాదేవత్వ
మభిసంపద్యన్తే । అభయేశతంకర్షదేవానా మానన్దాస్సపకఅజానదేవానా
మానన్దోయశ్చ శ్రోత్రీయోవృజినోకామహతోథ మేతతమాజాన దేవానా
మానన్దాస్స ఏకఃప్రజాపతిలోక అనన్దోయశ్చ శ్రోత్రీయోవృజినోకామహ
తోథయేశతంప్రజాపతిలోక అనన్దాస్సపకో బ్రహ్మలోకఅనన్దోయశ్చశ్రో
త్రీయోవృజినోకామహతోధైష ఏవపరమఅనన్దః । ఏషబ్రహ్మలోకస్సమా
డితిహేనావాచయాజ్ఞవల్క్యస్సోపాంభగవతేనహస్రందదామ్యతఃకర్షం
విమోక్షయైవ బ్రూహీత్యత్రహయాజ్ఞవల్క్యోభిభయాశ్చకారమేధా
వీరాజానర్వేభ్యోమాన్తేభ్య ఉదరౌత్సదితి॥౩౩॥సవాపపవతస్త్రిక్స్వపా
న్తేరత్వాచరిత్వాదృష్టైవపుణ్యంచపాపంచపునఃప్రతిన్యాయంప్రతియో
న్యాయద్రవతిబుద్ధాన్తాయైవ॥౩౪॥ * తద్యథానస్ససమాహితముత్సర్జద్యా
యాదేవమేవాణ్యం శారీరఆత్మాప్రాజ్ఞే నాత్మనాన్వరూఢ ఉత్సర్జన్యాతి
యతైశ్రీతదూర్హోచ్ఛ్వాప్సీభవతి॥౩౫॥ సయత్రాయమణిమానంస్యే
తిజరయావోపితవతావాణిమానంనిగచ్ఛతితద్యథామృం వోమంబరంవాపి
ప్పలంవాబధనాత్ప్రీతుచ్యత యేవమేవాన్యపురుష ఏభ్యోజ్జేభ్య స్సంప్ర
ముచ్యపునఃప్రతిన్యాయంప్రతియోన్యాయద్రవతిప్రాప్తయైవ॥౩౬॥ తద్య
థారాజాన మాయాన్తముగ్రాప్రత్యేనసంసూత గ్రామణ్యోనైఽపిపా
న్తైరావసధైఃప్రతికల్పం తేయ మాయాత్మయమాగచ్ఛతీత్యేవగ్ హైవంవి

* ఏతదూర్హోచ్ఛ్వాప్సీభవతితర్కరామానుజీయపాఠః.

దగ్గ సర్వాణిభూతానిప్రతికల్పస్తథదంబ్రహ్మయాతీదమాగచ్ఛతీతి ॥ ౩౬ ॥

తద్యథారాజానంప్రయి యానస్తముక్తాఃప్రత్యేనస స్సుత గ్రామ
ణ్యో । భిసమాయంత్యేవమేవేమమాత్మానమస్తకాలేనర్వేప్రాణాభిస
మాయన్తియత్రైతదూర్థోవచ్ఛాన్తిసీభవతి॥ ౩౮

—* అథచతుర్థబ్రాహ్మణమ్. *—

* సయత్రాయమాత్మాబల్యం న్యే త్యసమేహమివన్యే త్యధైసమే
తేప్రాణాభిసమాయన్తి సపతాస్తేజోమాత్రాస్సమభ్యాదదానో హృద
యమేవాన్వవక్రామతీసయత్రైషణాత్మషఃపురుషః పరాబ్జర్యావతకతే
తథాఽరూపజ్ఞోభవతి ॥ ౧ ॥ ఏకీభవతినపశ్యతీత్యాహురేకీభవతినజిఘ్రతీ
త్యాహురేకీభవతినరనయత ఇత్యాహురేకీభవతినవదతీత్యాహురేకీ భవతి
సశృణోతీత్యాహురేకీ భవతినమనుత ఇత్యాహురేకీభవతినస్పృతీత్యాహు
రేకీభవతినవిజానాతీత్యాహుస్తస్యహైతస్య హృదయస్యాగ్రం ప్రద్యోతతే
తేనప్రద్యోతేనైషతిత్వానిష్క్రియతి । చక్షుషోవామూర్ధోఽపాఽన్యే
భ్యోవాశరీరదేశేభ్యస్తముత్క్రామన్తం ప్రాణోఽనూత్క్రామతిప్రా
ణమనూత్క్రామన్తగ్ సర్వేప్రాణాఅనూత్క్రామన్తిసవిజ్ఞానో భవతి
సవిజ్ఞానమేవాన్వవక్రామతి । తంవిద్యాకమణీసమన్వారభేతేపూర్వప్ర
జ్ఞాచ ॥ ౨ ॥ తద్యథాత్యజలాయుకాత్మసాన్తంఽత్వాఽన్యమాక్రమ
మాక్రమ్యాత్మానముప సగ్ హరత్యేవమేవాయమాత్మేదగ్ శరీరంసిహ
త్యావిద్యాంగమయిత్వాన్యమాక్రమ మాక్రమ్యాత్మానముపసగ్ హరతి॥
౩॥ తద్యథాపేకసాగ్రిపేకసోమాత్రాముపాదాయాన్యన్నవతరంక
ల్యాణతరగ్ రూపంతసు తపవమేవానుమాత్మేదగ్ శరీరం సిహత్యావి
ద్యాంగమయిత్వాన్యన్నవతరం కల్యాణతరగ్ రూపంకురుతేపిత్యగ్రింవా
గాంధర్వంవాదైవఞ్చాప్రాణాపత్యంవాబ్రాహ్మంవాఽన్యేషాంవా
భూతానామ్॥౪॥సవాఅయమాత్మాబ్రహ్మవిజ్ఞానమయోమనోమయఃప్రా

త్రైతదూర్థోవచ్ఛాన్తిసీభవతీతిరజ్గరామానుజీయపాఠః.

* పర్యావర్తతేఽథారూపజ్ఞోభవతీతిరజ్గరామానుజీయపాఠః.

అమయశ్చక్షుర్నయశ్శ్రోత్రమయః పృథివీమయ ఆపోమయో వాయుమయ
 అకాశమయస్తేజోమయోఽతేజోమయః కామమయోఽకామమయః
 క్రోధమయోఽక్రోధమయోఽధర్మమయోఽధర్మయస్సర్వమయస్తద్యదేతది
 దంమయోఽదోమయఇతియథాకారీయథాచారితథా భవతినాథుకారీసా
 ధుర్భవతిపావకారీ పాపోభవతిపుణ్యః పుణ్యేనకర్తృణా భవతి పాపఃపా
 పేనాఅథోభిల్వాహుఃకామమయఏవాయంపురుషఇతినయథాకామోభవతి
 తత్కృతుర్భవతి యత్కృతుర్భవతితత్కర్తృకురుతేయత్కర్తృకురుతే తదభి
 సంపద్యతే || ౫ || తదేవశ్లోకో భవతితదేవసత్సహకర్తృజ్ఞేతి లింగంమ
 నోయత్రనిషత్తమస్య | ప్రాప్యానం కమకానస్తస్యయత్కించో హకరో
 త్యయమ్ | తస్మాల్లోకాత్పునరేత్యస్తైలోకాయకర్తృణ ఇతితుకామయమా
 నోఽథాకామయ మానోయోఽకామోనిష్కామ ఆవత్తామ ఆత్మకామః
 నతస్యప్రాణా ఉత్క్రామంతిబ్రహ్మైవసత్బ్రహ్మప్యేతి || ౬ || తదేవశ్లో
 కోభవతియదాసత్వేవముచ్యంతేకామాయేష్యహృదిశ్రితాః | అథషర్వో
 ఽమృతోభవత్యత్రబ్రహ్మసమశ్చుత ఇతితద్యథాఽహినిర్గ్వయసీవల్పీకేమృ
 తావ్రత్యస్తాశయాతై వమేవేదగ్ శరీరగ్ శేతే | అథాయనుశరీరోఽమృతః
 ప్రాణోబ్రహ్మైవతేజ ఏవసోఽహంభగవతేనహస్రందదామితహావా
 చజనకోవైదేహః || ౭ || తదేవశ్లోకాభవన్తి | అణుఃపద్మావితతఃపురాణో
 మాగ్ స్పృష్టోఽనువిత్రోమయైవ | తేనధీరాఅపియన్తిబ్రహ్మవిదస్సన్విగం
 లోకమితడోర్ధ్వవిమక్తాః || ౮ || తస్మిన్చుక్లనుతసీలమాహుఃపిజ్జగ్గ్ హరితం
 లోహితంచ | ఏవపంధాబ్రహ్మణాహనువిత్రః తేనైతి బ్రహ్మవిత్పుణ్యకృ
 తైజసశ్చ || ౯ || అన్ధంతమఃప్రవిశన్తియేఽవిద్యాముపాసతేఽతతోభూయ
 ఇవతేతమోయఉవిద్యాయాగ్ రతాః || ౧౦ || అన్దానామతేలోకాఅధీనత
 మసావృతాః | తాగ్ స్తేప్రేత్యాభిగచ్ఛన్త్యవిద్వాగ్ సోఽబుధోజనాః || ౧౧ ||
 ఆత్మానంచేద్విజానీయాదయమస్తీతిస్మారుషః | కిమిచ్ఛన్సన్య కామాయ
 శరీరమనుసంజ్వరేత్ || ౧౨ || * యస్మానువిత్రఃప్రతిబుద్ధ ఆత్మాఽస్మిన్సన్తే

హ్యేగహనేప్రవిష్టః సవిశ్వకృశ్సహిసర్వస్యక రాతస్యలోకస్సతులోకవీవ॥
 ౧౩॥ ఇహైవసంతోధవిద్వస్తద్వయంనచేదవేదిర్న హతీవినష్టిః | యఏతద్వి
 దురమృతాస్తేభవన్త్యథేతరేఃఖమేవాపియన్తి॥౧౪॥ యదైతమసుపశ్య
 త్యాత్మానందేవమజసా | ఈశానంభూతభవ్యస్యనతతోవిజుగుప్సతే॥౧౫॥
 * యస్తాదర్వాక్సంవత్సరోఽహూభిపరివర్తతే | తద్దేవాజ్యోతిషాంజ్యో
 తిరాయుర్హోపాసతేఽమృతం॥౧౬॥ యస్మిన్ పంచపంచజనాటకాశశ్చప్ర
 తిష్ఠితః తమేవమన్యతాత్మానంవిద్వాన్ బ్రహ్మమతోఽమృతం॥౧౭॥ ప్రాణ
 స్యప్రాణమతచక్షుషశ్చక్షురుతశ్రోత్రస్యశ్రోత్రం | మనసోయమనో
 విదుః తేనచిక్యచ్ఛ్రుత్తపురాణమగ్యగ్రిమ్॥౧౮॥ మనస్తేవానుద్రష్టవ్యం
 నేహనానాస్తికించన | మృత్యోస్సమృత్యమాప్నోతియథానానేవపశ్యతి॥
 ౧౯॥ ఏకతైవానుద్రష్టవ్యమేతదప్రమేయంధ్రువంవిరజఃపరతకాశాద
 జతత్వామహాన్ధ్రువః॥౨౦॥ తమేవధీరోవిజ్ఞానప్రజ్ఞాంకర్వీతబ్రా
 హ్మణః | నానుధ్యాయాద్భూమాక్శబ్దాన్వాచోవిగ్లావనగోహితదితి॥౨౧॥
 * సవావీపమహానజతత్వాయోఽయంవిజ్ఞానమయః ప్రాణేషుయఏవోంత
 స్కృదయతకాశస్తస్త్రింభతేసర్వస్యవశీసర్వస్యేశానఃసర్వస్యాధిపతిస్సన
 సాధునాకర్తృణాభూయాన్వోఏవాసాధునాకసీయాన్ | ఏషసర్వేశ్వరఏష
 భూతాధిపతిరేషభూతపాలిఏషనేకుర్విధరణ ఏషాంలోకానామసంభేదా
 యతమేతంవేదానుచచనేనబ్రాహ్మణావివిదిషన్తి | యశ్చేనదానేనతపసా
 ఽనాసకేనైతమేవవిదిత్వాముసిర్భవతి | ఏతమేవప్రవ్రాజినోలోకమిచ్ఛంతః
 ప్రప్రజంతి | ఏకదధన్తవైశత్పాద్యేవిద్వాగ్సంప్రజాంనకామయస్తేకింప్ర
 జయాకరిష్యామః | యేషాంసోయమాత్మాయంలోకఇతితేహస్తఫుతైగ్రిష
 ణాయాశ్చవితైషణాయాశ్చలోకేషణాయాశ్చవ్యత్రాయాథభితౌచర్యభు
 రన్తియాహ్యేవఫుతైగ్రిషణాసావిత్తైషణాయావిత్తైషణాసాలోకేషణోభే
 హ్యేతేఏషణేఏవభవతః | సఏషణేతేత్యాత్మాగృహ్యాసమీగృహ్యానేఽ

జ తందేవాఇతిగర్గరామానుజీయపాఠః.

* పుత్రేషణావిత్తేషణాలోకేషణేతిఉభేఇహైవైషణితచ రజ్గ రామానుజీ

శీర్షోనహిశీర్యతే॥ సంగోనహిసజ్యతే॥ సితోనవ్యధతే॥ సరివ్యత్యేతముహై
 వై॥ తేనతరతఇతి॥ అతఃపాపమకరవమిత్యతఃకల్యాణమకరవమిత్త్యభేదః॥
 వైషవతేతరతినైసంకృతాకృతేతవతః॥ ౨౨॥ తదేతద్భూభ్యుక్తం॥ ప్రపసంత్యో
 మహిమాబ్రాహ్మణస్యనవధతేకర్షణానోకనీయాన్ ॥ తస్యైవస్యాపి
 దవిత్తంవిదత్వానలిప్యతేకర్షణాపాపకేనేతి॥ తస్మాదేవంవిచ్ఛాంతోదాం
 తఉపరతస్తితిత్సుస్సమాహితోభూతావృత్తస్యేవాన్తానంపశ్యతిసర్వమా
 త్తానంపశ్యతినైసంపాప్తాతరతిసర్వంపాప్తానంతరతినైసంపాప్తాత
 పతీసర్వంపాప్తానంతపతివిపాపోవిరజోవిచిత్రోబ్రాహ్మణోభవత్యే
 షబ్రహ్మలోకస్సమ్రాడితిహేవాచయాజ్ఞవల్క్యస్సోహంభగవతేవిదే
 హాన్దదామిమాంచాపిసహదాస్యాయేతి॥ ౨౩॥ సవాషషమహానజలత్వా
 న్నాదోవసుదానోవిన్దతేవసుయషవంచేద॥ ౨౪॥ సవాయేషమహానజల
 త్వాఽజరోఽమరోఽమృతోఽభయూబ్రహ్మభయంచైబ్రహ్మభయగ్హి
 వైబ్రహ్మభవతియషవంచేద॥

౨౫

అథపంచమంబ్రాహ్మణమ్.

అథహయాజ్ఞవల్క్యస్యస్వభార్యేబభూవతుత్వైత్రేయీచకాత్యా
 యసీచతయోగ్ధమైత్రేయీబ్రహ్మవాదీసీబభూవస్త్రీప్రజ్జవతహి॥ కా
 త్యాయస్యధహయాజ్ఞవల్క్యస్యస్వప్రజ్జముపాకరిష్యన్ ॥ ౧॥ మైత్రేయీ
 తిహేవాచయాజ్ఞవల్క్యఃప్రప్రజిష్యన్వాసలరేఽహమస్తాత్త్వాననాచన్యే
 హంతతే॥ నయాకాత్యాయన్యాంతంకరవాణీతి॥ ౨॥ సాహేవాచమైత్రే
 యాయన్నుమథయంభగోస్సర్వావృధివీవిత్రేనపూర్ణాస్యాత్సాస్యైవహ
 స్తేనామృతాఅహేవాచనీతీహేవాచయాజ్ఞవల్క్యాయధైవోపకరణప
 తాంజీవితంతధైవతేజీవితగ్స్యాదమృతత్వస్యకునాశాస్తి॥ తేనేతి॥ ౩॥ సా
 హేవాచమైత్రేయీయేనాహంనామృతాస్యాంకిమహంతేనకుర్యాంయ
 దేవభగవాన్యేతదేవమేవిబ్రూహీతి॥ ౪॥ సహేవాచయాజ్ఞవల్క్యః
 ప్రియవైఖలినోభవతీసతీప్రియమృధధన్తతర్హిభవత్యేతద్వాగ్విఖ్యా
 న్నామితేవ్యావహృణస్యతుషేసిధిధ్యాసగేవతి॥ ౫॥ సహేవాచనవాసలరేవ
 త్యుకామాయపతిప్రియోభవత్యైత్తనస్తుకామాయపతిప్రియోభవతీన

వాఅరేజాయాయైకామాయజాయా ప్రియాభవత్యాత్మనస్తుకామాయజా
 యాప్రియాభవతి । నవా అరేపుత్రాణాంకామాయపుత్రాఃప్రియాభ
 వస్త్యాత్మనస్తు కామాయపుత్రాః ప్రియాభవన్తి । నవా అరేవిత్తస్యకా
 మాయవిత్తంప్రియంభవత్యాత్మనస్తుకామాయవిత్తం ప్రియంభవతి । న
 వాలరేవశూనాంకామాయవశవః ప్రియాభవస్త్యాత్మనస్తుకామాయవశ
 వఃప్రియాభవన్తి । నవా అరేబ్రహ్మణఃకామాయబ్రహ్మప్రియంభవత్యా
 త్మనస్తుకామాయ బ్రహ్మప్రియంభవతి । నవా అరేక్షత్రస్యకామాయక్ష
 త్రంప్రియంభవత్యాత్మనస్తు కామాయక్షత్రం ప్రియంభవతి । నవా అరే
 లోకానాం కామాయలోకాఃప్రియాభవస్త్యాత్మనస్తు కామాయలోకాః
 ప్రియాభవన్తి । నవా అరేదేవానాం కామాయదేవాఃప్రియాభవస్త్యాత్మ
 నస్తుకామాయదేవాఃప్రియాభవన్తి । నవాలరేవేదానాంకామాయవేదాః
 ప్రియాభవస్త్యాత్మనస్తుకామాయవేదాఃప్రియాభవన్తి । నవాలరేఘాతా
 నాంకామాయఘాతాని ప్రియాభవస్త్యాత్మనస్తుకామాయఘాతానిప్రి
 యాభవన్తి । నవాలరేసర్వస్యకామాయసర్వంప్రియంభవత్యాత్మనస్తు
 కామాయసర్వంప్రియంభవతి । ఆత్మావా అరేద్రష్టవ్యశ్శ్రోత్రవ్యోమంత
 వ్యోనిధిధ్యాసితవ్యోమైత్రేయ్యైత్సనిఖిల్వరేద్యుష్టే శ్రుతేమతేవిజ్ఞాతేఇదగ్
 సర్వంవిదితమ్ ॥౬॥ బ్రహ్మతంపరాదాద్యోస్యత్రాత్మనో బ్రహ్మవేదక్ష
 త్రంతంపరాదాద్యోస్యత్రాత్మనోఽత్రంవేదలోకాస్తం పరాదుర్యోస్య
 త్రాత్మనోలోకాస్వేదదేవాస్తంపరాదుర్యోస్యత్రాత్మనోదేవాస్వేదవే
 దాస్తంపరాదుర్యోస్యత్రాత్మనో వేదాస్వేదఘాతాని తంపరాదుర్యో
 స్యత్రాత్మనోఘాతాని వేదసర్వంతంపరాదాద్యోన్నత్రాత్మనసర్వం
 వేదదంబ్రహ్మేదంక్షత్రమిమేలోకా ఇమేదేవా ఇమేవేదాఇమానిసర్వాణి
 ఘాతానీదగ్ సర్వంయదయమాత్మా ॥౭॥ సయథాదుందుభేర్హస్యమాన
 స్యనబాహ్యైశ్చబాహ్యైశ్చక్షు యద్గ్రహణాయద్దన్తుభేస్తు గ్రహణేనదుం
 దుభ్యాఘాతస్యవాశబ్దోగృహీతః ॥౮॥ సయథాశంఖస్య ధ్వాయమానస్య
 నబాహ్యైశ్చబాహ్యైశ్చక్షు యద్గ్రహణాయ శంఖస్యశు గ్రహణేనశంఖద్వ
 స్యవాశబ్దోగృహీతః ॥౯॥ సయథావీణాయైవాద్యమాగాయైనబాహ్యైశ్చ

శబ్దాన్ సక్నుయాద్గ్రహణాయ వీణాయైతు గ్రహణేనవీణావాదస్యవాశః
 బ్దోగ్యహీతః॥౧౦॥ సయథానైగ్రహగ్నేరభ్యాహితస్యవృథగ్రామావినిశ్చ
 రంత్యేవంవా అరే ౨ స్యమహతోభూతస్యనిశ్చసితమేతద్వద్వగ్వేదోయజు
 ర్వేదస్సామవేదో ౨ ధర్వాజ్జీరసయితహసంపురాణంవిద్యా ఉపనిషదశ్లో
 కాన్సుత్రాణ్యనువ్యాఖ్యానానివ్యాఖ్యానాస్తిప్తగ్ హతమాశ్రితంపాయిత
 మయంచలోకః పరశ్చలోకస్సర్వాణిచ భూతాన్యస్యైవై తానిసర్వాణిని
 శ్చసితాని॥౧౧॥ సయథాసర్వాసామపాగ్ సమద్రవీకాయనమేవగ్ సర్వే
 షాగ్ సర్వానాత్వగేకాయనమేవగ్ సర్వేషాగ్ రనానాం జిహ్వాకాయ
 నమేవగ్ సర్వేషాంగ్ధానాం నాసికైకాయనమేవగ్ సర్వేషాగ్ రూపా
 ణాంచతురేకాయనమేవగ్ సర్వేషాగ్ శబ్దానాగ్ శ్రోత్రమేకాయనమే
 వగ్ సర్వేషాగ్ సంకల్పానామన ఏకాయనమేవగ్ సర్వాసాంవిద్యానాగ్
 హృదయమేకాయనమేవగ్ సర్వేషాగ్ కర్మణాగ్ హస్తావేకాయనమేవగ్
 సర్వేషామానందా నాముపస్థ ఏకాయనమేవగ్ సర్వేషాంవిసర్గాణాగ్ పా
 యురేకాయనమేవగ్ సర్వేషాపద్మనాం పాదావేకాయనమేవగ్ సర్వే
 షాంవేదానాగ్ వాగైకాయనం॥౧౨॥ సయథానై స్థవఘనో౨న సైరో౨బా
 హ్యో౨౪తస్మై౨రసఘనవిజై వంవాఅరే౨ యమాత్త౨న సైరో౨బాహ్యో౨౪
 త్స్మై౨ప్రజ్ఞానఘన యేవై తేభ్యోభూతేభ్య స్సముత్థాయతాన్యే వాసువిన
 శ్యతినప్రేమ్యసంజ్ఞాస్తీమ్యైబ్రహ్మీమితహూవాచయజ్ఞవల్క్యః॥౧౩॥ సా
 హూవాచమైత్రేయ్యత్రైవమాభగవాన్ మోహస్తమాపీవన్నవాఅహ
 మిమంవిజానామీతస్సహూవాచనవా అరేహంమోహం బ్రహ్మవిదాశీధా
 అరేయమాత్క౨ననుచ్ఛిత్తిధర్మ॥౧౪॥ యత్రపాదైవ్వితమిదభవతతితరణ
 తరంపశ్యతితదితర ఇతిరంబుఘుణితదితరయితరగ్ రసయితేతదితరయితర
 మభివదతితదితరయితరగ్ శృణోతితదితరతరం మనులేతదితరతరగ్ స్పృ
 శతితదితర యితరంవిజానాం యత్రత్వస్యసర్వమాత్మైవాభూత్తత్తేనకం
 చశ్యేత్తత్తేనకంజఘ్రిత్తత్తేనకగ్ రసయేత్తత్తేనకమభివదేత్తత్తేన
 కగ్ శృణుయాత్తత్తేనకం మన్వీతతత్తేనకగ్ స్పృశేత్తత్తేనకంవిజానీ
 యాద్యేనేదగ్ సర్వంవిజానాతితంకేన విజానీయాత్సపిషనేతిసత్యాత్క౨

గృహ్యోనహిగృహ్యతే॥ శీర్షోనహిశీర్షతే॥ సర్వోనహిసర్వతే॥ సితో
నవ్యథతేనరిష్యతివిజ్ఞాతారమరేకేన విజానీయాదిత్యక్తానుశాసనాసిష్టత్రే
య్యేతావదరేఖిల్వమృతత్వమితిహేమాత్వాబ్జవల్గోఽన్యవిజహర॥ ౧౫

అథవగ్ శఃపాతిమాప్యాశ్చాపిమామ్యోగావనాద్గావవనఃపాతిమా
ప్యాశ్చాపిమామ్యోగావనాద్గావవనోకాసికాతాగ్నికఃకాణ్డిన్యాతాగ్ని
న్యఃకాణ్డిన్యాచాగ్నిన్యఃకాశికాచ్చగౌతమాచ్చగౌతమః॥౧౬॥ ఆగ్నివేశ్యా
దాగ్నివేశ్యోగార్థాగ్నిదార్థ్యోగార్థాగ్నిదార్థ్యోగౌతమాద్గౌతమస్సైతవా
త్సైతవఃపారాశర్యాణాత్పారాశర్యాణోగార్థ్యాణాద్గార్థ్యా
ణాదగ్నిదార్థ్యకాయనాదుద్దాలకాయనోబాబాలాయనాజ్జాబాలాయనోమా
ధ్యస్థినాయనాన్తాధ్యస్థినాయనస్సౌకరాయణాత్సౌకరాయణఃకాపాయ
ణాత్కాపాయణఃసాయకాయనాత్సాయకాయనఃకాశికాయనఃకాశి
కాయనిః॥౧౭॥ ఘృతకాశికాద్ఘృతకాశికఃపారాశర్యాణాత్పారాశర్యా
ణాగ్నిపారాశర్యాత్పారాశర్యోజాతుకర్ణ్యాజాతుకర్ణ్య ఆసురాయ
ణాచ్చయాస్కాచ్చసురాయణస్తైవితేస్తైవణి రావజన్తసేరావజన్తని
రాసురేరాసురిర్భరద్వాజాద్భరద్వాజ ఆత్రేయాదాత్రేయోమాణ్డేర్వా
ణ్డిగౌతమాద్గౌతమాగౌతమాద్గౌతమోవాత్సావ్యద్యస్థ్యాగ్నిన్యాచా
గ్నిన్యఃకైశోర్యాత్కాప్యాత్కైశోర్యఃకాప్యఃకుమారహరితాతుకుమార
హరితోగాలవాద్దాలవోవిదర్భికాణ్డిన్యాద్విదర్భికాణ్డిన్యోవస్సినపాతోబా
ధ్రవాద్వత్సనపాద్బాధ్రవఃపథస్సౌభరాత్సౌభరాస్సౌభరో॥౧౮॥ యాస్యాదగ్ని
రసాదయాస్యఆగ్నేరసఆభూతేస్తావస్తాబ్రహ్మతీస్తావస్తోవిశ్వయాపా
తావస్తావిశ్వశ్వరూపస్తావస్తోస్విభ్యామశ్వినాదధీచ ఆభవణాదధ్యజ్ఞా
ధర్వణో॥౧౯॥ ధర్వణోదైవాదధర్వాయదైవోమృతోః॥ప్రాధ్వగ్ సనాన్తృత్యః
ప్రాధ్వగ్ సనఃప్రథ్వగ్ సనాన్తృత్యగ్ సన ఏక ఋషేరేకృషీప్రచిత్రే
ర్విప్రచిత్రీర్వ్యష్టేర్వ్యష్టిస్సనారోఃసనారుఃసనాతనాత్సనాతనఃసనకా
శ్వనకఃపరమేష్ఠినఃపరమేష్ఠీబ్రహ్మణోబ్రహ్మస్వయమృబ్రహ్మణేనమః॥ ౩

ఇతిషష్ఠాధ్యాయస్సమాప్తః - ఓంతత్సత్.

శ్రీ గురుభ్యోనమః.

॥

బృహదారణ్యకోపనిషత్ సప్తమాధ్యాయః.

❖* అథ ప్రథమం బ్రాహ్మణమ్. ❖*

హరిః ఓమ్॥ పూర్ణమదః పూర్ణమిదం పూర్ణాత్పూర్ణముదభ్యుత్తే పూర్ణ
స్య పూర్ణమాదాయ పూర్ణమేవావశిష్యతే॥ ౧॥ ఓం ౩ ఖం బ్రహ్మ ౧ ఖం పు
రాణం వాయురంభమితహస్తాకౌరవ్యాయణీశు త్రో వేదో ౨ యం బ్రా
హ్మణావిదుర్వేదాననయన్వేదితస్యమ్॥ ౩

❖* అథ ద్వితీయం బ్రాహ్మణమ్. ❖*

త్రయః ప్రాజాపత్యోః ప్రజాపతౌ పితరీ బ్రహ్మచర్యమూషధేవా
మనుష్యా అనురాడిపిత్వా బ్రహ్మచర్యం చేవా ఊచుర్బుగ్రీవీతునోభవానితి
తేభ్యో హైతదక్షరమువాచద ఇతివ్యజ్ఞాసిష్టా ౩ యితివ్యజ్ఞాసిష్టేతిహోచు
ర్ధామ్యతేతిన ఆత్మేత్యోమితిహోవాచవ్యజ్ఞాసిష్టేతి॥ ౧॥ ఆథ హైనం మనుష్యా
ఊచుర్బుగ్రీవీతునోభవానితి తేభ్యో హైతదేవాక్షరమువాచద ఇతివ్యజ్ఞాసిష్టా
౩ ఇతివ్యజ్ఞాసిష్టేతిహోచుర్దతైతన ఆత్మేత్యోమితిహో వాచవ్యజ్ఞాసిష్టే
తి॥ ౨॥ అథ హైనం మనురాడిచుర్బుగ్రీవీతునోభవా నితి తేభ్యో హైతదేవాక్షర
మువాచద ఇతివ్యజ్ఞాసిష్టా ౩ ఇతివ్యజ్ఞాసిష్టేతిహోచుర్దయధ్వమితిన ఆత్మే
త్యోమితిహోవాచవ్యజ్ఞాసిష్టేతి తచేతచేవైషావై వీవాగనువదతేస్తనయి
త్సుర్దదద ఇతిదామ్యతదత ధయధ్వమితి తచేతత్రయగ్ శిక్షేర్దమందానం
దయామితి॥ ౩

❖* అథ తృతీయం బ్రాహ్మణమ్. ❖*

ఏష ప్రజాపత్యర్థధయమేతద్బుగ్రహైతత్సర్వంతచేతత్త్వగ్రితుర
గ్ హృదయమితిహృద్యేకమక్షరమభిహరత్త్వస్త్వస్త్వాస్త్వేచయ ఏవం
వేదద ఇత్యేకమక్షరందదత్యస్త్వస్త్వాస్త్వేచయ ఏవం వేదయమిత్యేకమక్షర
మేతేస్సగ్గం లోకం య ఏవం వేద॥ ౧

*** అథచతుర్థంబ్రాహ్మణమ్ ***

* తద్వైతచేతచేతదాసనత్యమేవస యోహైశంమహద్యక్షంప్ర
థమజంవేదసత్యం బ్రహ్మేతిజయతీమాన్లో కాన్లితఇన్నస్సావసద్యవపమే
తంమహద్యక్షంప్రథమజంవేదసత్యంబ్రహ్మేతిసత్యగ్ హ్యేవబ్రహ్మ ॥ ౧ ॥
ఆవపవేదమగ్ర ఆనుస్రావపఃసత్యమన్యజనసత్యం బ్రహ్మబ్రహ్మప్రజావతిం
ప్రజావతిగ్దేవాగ్ స్తేదేవాన్సత్యమేవోపాసతే తచేతతత్త్వక్రిక్షరగ్ సత్య
మితిసద్యత్యేకమక్షరంతీత్యేకమక్షరం యమిత్యేకమక్షరంప్రథమోస్తమేఅక్ష
రేసత్యంమద్యతోస్సశంతచేతదన్యతము భయతస్సత్యేనవరిగృహీతగ్ సత్య
భూయమేవభవతనై సంవిద్వాగ్ సమన్యసగ్ హీనస్తి ... ౨

*** అథసంచమంబ్రాహ్మణమ్. ***

తద్యస్సత్యమసానఆదిత్యోయవపవతస్త్రిన్దండలేపురుషోయశ్చాయం
దక్షిణేక్షున్నురుషస్తావేతావన్యోస్సస్త్రిస్త్రిన్దండలేపురుషోస్త్రిన్దండలేపురుషో
ప్రాణేరయమముష్మిన్యదోతగ్త్రిమివ్యభవతి శుద్ధమేవై తన్తండలంవశ్య
తినై నమేతేరక్షయః ప్రత్యాయన్తి ॥ ౧ ॥ యవపవతస్త్రిన్దండలేపురుష స్తస్య
ఘూరితిశిరవీకగ్ శిరవీకమేతదక్షరంభువ యితిబాహూద్వబాహూద్వవతే
అక్షరేసువరితిప్రతిష్ఠాద్వే ప్రతిష్ఠేద్వే యేతేఅక్షరేతస్యోపనిషదహరితిహ
న్తిపాష్టానంజహతిచయవంవేద ॥ ౨ ॥ యోయందక్షిణేక్షున్నురుషస్తస్య
ఘూరితిశిరవీకగ్ శిరవీకమేతదక్షరంభువ యితిబాహూద్వబాహూద్వవతే
అక్షరేసువరితిప్రతిష్ఠాప్రతిష్ఠేద్వేద్వేయేతేఅక్షరేతస్యోపనిషదహరితిహ
న్తిపాష్టానంజహతిచయయేవంవేద ... ౩

*** అథషష్ఠంబ్రాహ్మణమ్. ***

మనోమయోయం పురుషోభా సత్యస్తస్త్రిన్దండలేపురుషోయం యథా
ప్రహీర్వాయవోవాసపషసర్వస్యేకానః సర్వస్యాభివతిస్సర్వమిదం ప్రకా
శ్చియదిదంకిచ్చ ॥ ... ౧

—* అథ సప్తమం బ్రాహ్మణమ్. *—

విద్యుద్భృష్టే త్యాహుర్విదానాద్విద్యుద్విద్య త్యేనంపాప్సహాయ
ఏవంవేదవిద్యుద్భృష్టేతివిద్యధ్యేవబ్రహ్మ. ... ౧

—* అథ అష్టమం బ్రాహ్మణమ్. *—

వాచంధేనుముపాసీత తస్యా శ్చ త్వారఃస్తనాఃస్వాహా కారోవష
టూరోహస్తకారస్సవ్థాకారస్తస్యాద్వస్తనాదేవా ఉపజీవన్తిస్వాహా
కారంచవషటూరంచహస్తకారంచనుష్యాస్సవ్థాకారంపితరస్తస్యాః
ప్రాణయుషభోమనోవత్సః. ... ౧

—* అథ నవమం బ్రాహ్మణమ్. *—

అయమగ్నిరైవశ్వసోయాయమస్త్రేపురుషేయేనేదమన్నంవచ్య
తేయదిదమద్యతేతస్యైవఘోషోభవతి యమేతత్కర్తాపిధాయశ్యతోతి
సయదోత్క్రమిష్యచ్ఛ్రవతి నైనంఘోషగీశ్యతోతి. ... ౧

—* అథ దశమం బ్రాహ్మణమ్. *—

యదావైపురుషోస్త్యాగోకాన్త్యైత్రేతసవాయు మాగచ్ఛతితస్మైస
తత్రవివిహితేయథారథచక్రస్య ఖంతేనన ఊర్ధ్వఅక్రమతేనఅదిత్యమాగ
చ్ఛతితస్మై సత త్రవివిహితేయథాదష్ట్యర్థంఖంతేనన ఊర్ధ్వఅక్రమతేనచ
స్త్రీయసమాగచ్ఛతి తస్మైసతత్రవివిహితేయథా దన్దుభేఖంతేనన ఊర్ధ్వ
అక్రమతేనలోక మాగచ్ఛ్య శోకమహిమంశస్త్రీస్వసతిశాశ్వతీస్సమాః. ౧॥

—* అథ ఏకాదశం బ్రాహ్మణమ్. *—

ఏతదైవపరమంతపోయద్యహితస్తప్యతేవరమగ్మైవ లోకంజ
యతియఏవంవేదై తదైవపరమంతపోయంప్రేతమరణ్యగ్హరన్తి వరమగ్
మైవలోకంజయతియఏవంవేదై తదైవ పరమంతపోయం ప్రేతమగ్నావ
భ్యాదధతివరమగ్మైవలోకంజయతియ ఏవంవేదః. ... ౧

—* అథ ద్వాదశం బ్రాహ్మణమ్. *—

అన్నంబ్రహ్మేత్యేక ఆహుస్తన్నతథాపూయతివా అన్నమృతేప్రా
ణాత్స్పృణోబ్రహ్మేత్యేక ఆహుస్తన్నతథాశుష్యతివై ప్రాణయుతే
న్నాదేతేహత్యేవదేవతే ఏకథాఘాయంఘాత్వావరమతాంగచ్ఛతస్తద్ధ

స్వాహాప్రాత్యదః పితరంకిన్ స్విదేవై వంవిమషే సాధుకుర్యాంకిమేవాస్మా
అసాధుకుర్యామితి సహస్త్వాహపాణినా మాప్రాత్య దకస్త్యై నయూరేక
ధానూయంభూత్వావరమతాంగచ్ఛతీతస్త్వా ఉహోతదువాచ వీశ్యన్నం
వై పితస్త్యేహీమాని సర్వాణిభూతాని విష్టానిరమిత ప్రాణోవై రం ప్రా
ణేహీమానిసర్వాణిభూతాని రమస్తేసర్వాణిహవా అస్మి న్భూతానివిశస్తి
సర్వాణిభూతానిరమస్తేయఏవంవేదః || ౧

—* అథత్రయోదశంబ్రాహ్మణమ్. *—

ఉక్తంప్రాణోవాఉక్తంప్రాణోహీదగ్ సర్వముత్థాపయత్యుధాస్త్వా
దుక్తవిధీరస్త్యైత్యుక్తస్యసాయుజ్యగ్ సలోకతాంజయతియఏవంవేదః || ౧ ||
యజుఃప్రాణోవై యజుఃప్రాణేహీమానిసర్వాణిభూతానియజ్యస్తేయజ్య
స్తేహస్త్యై సర్వాణిభూతానిశైస్త్రీస్త్వాయయజుషస్సాయుజ్యగ్ సలోకతాం
జయతియఏవంవేదః || ౨ || సామప్రాణోవై సామప్రాణేహీమానిసర్వాణి
భూతాని సమ్యజ్ఞోచసమ్యజ్ఞోచహస్త్యైసర్వాణిభూతానిశైస్త్రీస్త్వాయకల్ప
స్తేసామ్నస్సాయుజ్యగ్ సలోకతాంజయతియఏవంవేదః || ౩ || ఉత్త్రంప్రా
ణోవై ఉత్త్రంప్రాణోహీవై ఉత్త్రంతాయతేహౌసంప్రాణాఃఉత్త్రోవ్రత
త్రమత్రమావ్నోత్యుత్త్రస్యసాయుజ్యగ్ సలోకతాంజయతియఏవంవేదః || ౪

—* అథచతుర్దశంబ్రాహ్మణమ్. *—

భూమిరస్తరితండ్యరిత్యస్తావక్షురారణ్యస్తాక్షురగ్ హవాఏకంగాయ
యతైత్రిపదమేతదుహైవాస్యా ఏతత్సయావదేషు త్రిషులోకేషు తావద్ధజ
యతియోస్యాఏతదేవంవదంవేదః || ౧ || ఋచోయజుగ్ పిసామాసీత్యస్తావ
క్షురారణ్యస్తాక్షురగ్ హవా ఏకంగాయతైత్రిపదమే తదుహైవాస్యా ఏతత్స
యావతీయంత్రయీవిద్యాతావద్ధజయతియోస్యా ఏతదేవంవదంవేదః || ౨ ||
ప్రాణోఽపానో వ్యాని ఇత్యస్తావక్షు రారణ్యస్తాక్షురగ్ హవా ఏకంగాయ
తైత్రిపదమే తదుహైవాస్యా ఏతత్సయావదిదంప్రాణి తావద్ధ జయతియో
స్యాఏతదేవంవదంవేదాథాస్యా ఏతదేవతరీయందగ్ధతంవదం పరోరజా
యఏవతపతియవైవచతుర్గత స్తురీయం దగ్ధతంవదమితదగ్ధశభిషహ్యోష
పరోరజా ఇతిసర్వముహ్యోవై పరిజడపర్యుపరితపత్యేవగ్ హౌషత్రీయాయ

శసాతపతియోస్యావితచేవంపదంవేద॥౩॥ * సైమాగాయత్యేత్రితప్తిగ్
 స్తురీయదర్శతేవచేవరోరజసి ప్రతిష్ఠితా తద్వైతత్సత్యే ప్రతిష్ఠితం చక్షు
 రైవసత్యంచక్షుర్నివై సత్యంతస్మాద్భరిదానీంద్యవివదమానా వేయాతా
 మహమదర్శమహమశ్రౌషమితి య ఏవ బ్రూయాదహమదర్శమితి తస్మాదేవ
 శ్రద్ధధ్యామతద్వైతత్సత్యంబలే ప్రతిష్ఠితం ప్రాణోవై బలంతత్సాగ్రేప్ర
 తిష్ఠితం తస్మాదాహుర్బలగ్ సత్యాదోగీయ ఇత్యేవమేషాగాయత్యేత్రిధ్యా
 త్తం ప్రాణే ప్రతిష్ఠితాసా హై మాగయాగ్ సత్రే ప్రాణానై గయాస్త
 త్సాగ్రేణాగ్ సత్రే తద్యదయాగ్ సత్రే తస్మాద్గాయత్రీనామ సయామేవా
 మూగ్ సావిత్రి మన్వాహైహైవ సయస్మా అస్వా హతస్య ప్రాణాగ్
 స్త్రీయతే॥ ౪॥ తాగ్ హైతామేకేసావిత్రి మనుష్టుభవన్వాహుర్వాగను
 ష్టుబేతద్వాచ మనుబ్రూమ ఇతినతథాకుర్యాద్గాయత్రీమేవ సావిత్రిమను
 బ్రూయాద్యదిహవా అప్యేవంవిద్యహివ ప్రతిగ్మన్తానహైవతగ్గాయ
 త్యాగ్రికఞ్చనపదమ్మగ్రితి॥ ౫॥ సయశ్చమాగ్ స్త్రిన్లోకానుష్టాన్సగ్రితిగ్మ
 స్త్రీయాతోస్సాస్యా ఏతత్ప్రేతమంపదమాప్ను యాదధయావతీయంత్రయావి
 ద్యాయస్తావత్ప్రేతిగ్మస్త్రీయాతోస్సాస్యా ఏతద్వీతీయంపదమాప్ను యాదధ
 యావతీదం ప్రాణీయస్తావత్ప్రేతిగ్మస్త్రీయాతోస్సాస్యా ఏతత్తృతీయంప
 దమాప్ను యాదధాస్యా ఏతచేవతురీయం దర్శతంపదం పరోరజాయయేవ
 తపతివై వకేనచ నావ్యంకుత ఉపితావత్ప్రేతిగ్మస్త్రీయాత్॥ ౬॥ తస్యాతేవ
 స్తానంగాయత్యేగ్రిత్యేకపదీద్విపదీ త్రిపదీచతుష్పద్య పదసినహీవద్యసేనమ
 స్తేతురీయాయదర్శతాయపదాయపరోరజసే ౨ సావదోమా ప్రాపదితి
 యంచిష్యాదసావస్తై కామోమాసమర్థిత వానహైవాస్తై సకామఋగ్యతే
 యస్మాదేవమపిమపతిష్టతే ౨ హమదః ప్రావమితివా॥ ౭॥ యేతద్ధవై తజ్జన
 కోవై డేహోబుటిలమాశ్వతరాశ్వమువాచయన్తు హేయద్గాయత్రీవిద
 బ్రూథాఅధకథగ్ హస్తీభూతోవహసీతిముఖగ్ హ్యస్యాస్సప్రమాణ్యవిదాఞ్చ

* తస్మాదేవ శ్రద్ధధ్యామేతి, బలంసత్యాదోజీయఇతి, ఏషైసవసా
 యస్మా, ఇతీచర్క రామానుజీయపాతః.

కారేతిహూవాచతస్యా అగ్ని రేవ ముఖంయదిహవా అపిబహ్వివాగ్నావ
భ్యాదధతిసర్వమేవతత్సద్వహత్వేవగ్ హై వై వంవిద్యద్యజ్ఞ పిబహ్వివపాపం
కురు తేస్వమేవతత్సద్వహ్ను యశుద్ధఃపూతోఽజరోఽమృతసన్భవతి॥ ౮

—* అథవర్ణచశంబ్రాహ్మణమ్. *—

* హిరణ్మయేనపాత్రేణ సత్యస్యాపిహితంముఖం తత్త్వంపూ
షన్నపావృణు సత్య ధర్మాయదృష్టయే । పూషన్నే కర్షేయమసూర్య ప్రా
ణావత్యప్ర్యాహరశ్శీఁ సమూహాతేజోయ త్రైరూపంకల్యాణతమంత త్రైవ
శ్యామియోసావసౌపురుషఃసోహమస్మి వాయురగ్నిమమృతమ ధేదంభస్తా
స్తగ్ శశీరం । ఓం ౩ క్రతోస్తరకృతగ్ స్తర క్రతోస్తరకృతగ్ స్తర । అగ్నే
నయసువధారాయే అస్తాన్విశ్వానిదేవ వయనానివిద్వాన్ । యయోధ్య
స్తజ్జహురాణమేనోఘాయిష్టాంతేనమఉక్తింవిధేమ॥ ... ౧

ఇతిసప్తమోఽధ్యాయస్సమాప్తః - ఓం తత్సత్.

ॐ శ్రీ గురుభ్యోనమః.

శ్రీ గురుభ్యోనమః.

శ్రీ గురుభ్యోనమః.

బృహదారణ్యకోపనిషత్ - అష్టమాధ్యాయః.

—* అథవ్రథమం బ్రాహ్మణమ్. *—

హరిఃఓం ॥ యోహవై జ్యేష్ఠంచ శ్రేష్ఠంచవేదజ్యేష్ఠశ్చశ్రేష్ఠశ్చస్వా
నాంభవతిప్రాణోవై జ్యేష్ఠశ్చ శ్రేష్ఠశ్చ జ్యేష్ఠశ్చశ్రేష్ఠశ్చస్వానాం భవత్య
పిచయేషాంబుభూషతియఏవంచేద ॥ ౧ ॥ యోహవై వసిష్ఠాంచేదవసిష్ఠా
స్సాన్వినాంభవతివాగై వసిష్ఠా వసిష్ఠస్సాన్వినాంభవత్యపిచ ఏషాంబుభూ
షతియఏవంచేద ॥ ౨ ॥ యోహవై వ్రతిష్ఠాంచేదవ్రతిష్ఠతినమేవ్రతిష్ఠతిదు
గ్గేచక్షురైవ్రతిష్ఠాచక్షుషాహి సమేచదుగ్గేచవ్రతిష్ఠతివ్రతిష్ఠతినమేవ్ర
తిష్ఠతిదుగ్గేయఏవంచేద ॥ ౩ ॥ యోహవై సవృదంచేదసగ్ హస్తైవద్యతే

* సర్వమేవతత్సంసాయేతిరజ్జరామానుజీయపాఠః.

* వాయురగ్నిలంమృతమధేధమితిరజ్జరామానుజీయపాఠః.

యంకామంకామయతే శ్రోత్రంవై సమ్మత్ శ్రోత్రేహీమసర్వేవేదాభిస
 మ్పన్నాఃసగ్ హస్తైవద్యతేయంకామంకామయతేయఏవంవేద॥౪॥యోహ
 వాటియతసంవేదాయతసగ్ స్వానాంభవత్యాయతసం జనానామనోవా
 తియతసమాయతసగ్ స్వానాంభవత్యాయ తసంజనానాం.యఏవంవేద॥
 x ॥ యోహవై ప్రజాపతింవేదప్రజాయతేహప్రజయాపశుభీరేతోవైప్రజా
 పతిఃప్రజాయతేహ ప్రజయాపశుభిర్య ఏవంవేద॥౬॥ తేహీమేప్రాణా
 అహగ్ శ్రేయసే విపదమానా బ్రహ్మజగ్తుస్తద్ధౌచుఃకోహోవసిష్ఠ ఇతితగ్
 హూవాచయన్త్రివ ఉత్కృస్త ఇదగ్ శరీరంపాపీయోమన్యతేసవోవసి
 ష్ఠఇతి॥౭॥వాఘ్నోచ్చక్రామసాసంవత్సరంప్రోష్యాగత్యోవాచక ధమశకత
 మద్యతేజీవితుమితీతేహూచుర్యధాకలాఅవదన్తోవాచా ప్రాణస్తఃప్రా
 ణేనవశ్యస్తశ్చక్షుషాశృణ్వంతశ్శ్రోత్రేణవిద్వాగ్ సోమనసా ప్రజాయమా
 నారేతనైవమజీవిష్యేతిప్రవివేశహవాక్॥౮॥ చక్షుర్హోచ్చక్రామతత్సం
 వత్సరంప్రోష్యాగత్యోవాచకధమశకతమద్యతేజీవితుమితీతేహూచుర్యధా
 అన్తాఅవశ్యస్తశ్చక్షుషాప్రాణస్తఃప్రాణేనవదన్తో వాచాశృణ్వంతశ్శ్రో
 త్రేణవిద్వాగ్ సోమనసాప్రజాయమానారేతనై వమజీవిష్యేతిప్రవివేశహ
 వాక్॥౯॥శ్రోత్రగ్ హూచ్చక్రామతత్సంవత్సరంప్రోష్యాగత్యోవాచక
 ధమశకతమద్యతేజీవితుమితీతే హూచుర్యధాబధిం అశృణ్వంతశ్శ్రోత్రేణ
 ప్రాణస్తఃప్రాణేనవదన్తోవాచావశ్యస్తశ్చక్షుషావిద్వాగ్ సోమనసాప్ర
 జాయమానారేతనై వమజీవిష్యేతిప్రవివేశహశ్రోత్రం॥౧౦॥మనోహూ
 చ్చక్రామతత్సంవత్సరంప్రోష్యాగత్యో వాచకధమశకతమద్యతేజీవితుమి
 తీతేహూచుర్యధాముగ్ధా అవిద్వాగ్ సోమనసాప్రాణస్తఃప్రాణేనవద
 న్తోవాచావశ్యస్తశ్చక్షుషాశృణ్వంతశ్రోత్రేణప్రజాయమానారేతనైవమ
 జీవిష్యేతిప్రవివేశహమనః॥౧౧॥రేతోహూచ్చక్రామతత్సంవత్సరంప్రో
 ష్యాగత్యోవాచకధమశకతమద్యతేజీవితుమితీతేహూచుర్యధాక్షీణాప్రజా
 యమానారేతసాప్రాణస్తఃప్రాణేనవదన్తో వాచావశ్యస్తశ్చక్షుషాశృ
 ణ్వంతశ్శ్రోత్రేణవిద్వాగ్ సోమనసై వమజీవిష్యేతిప్రవివేశహరేతః॥౧౨॥
 అగ్రహప్రాణఉత్క్రమిష్యన్యధామహాసుహయః సైన్ధవఃపద్వీశశబూగ్గు

బృహదేవగ్ హైవేమాన్పాణ్డ్రాస్సంబబర్హ తేహూచర్హభగవతత్క్రీ
 మీర్నవై శత్యోమ స్తద్వద్యతేజీవతుమితి తస్యోమేబలి కురుతేతితథేతి॥౧౩॥
 సాహవాగువాచయద్వాఅహంవసిష్ఠాస్తి త్వంతద్వసిష్ఠోసీతియద్వాఅహం
 ప్రతిస్థాస్తిత్వంతత్ప్రతిష్ఠోసీతిచక్షుర్యద్వాఅహగ్ సమ్మదస్తిత్వంతత్సమ్మద
 సీతిశ్రోత్రంయద్వా అహమాయతనమస్తిత్వం తదాయతనమసీతిమనోయ
 ద్వాఅహంప్రకాతిరస్తిత్వం తత్ప్రజాతి రసీతిరేత స్తస్యోమేకిమన్నంకింమే
 వాస ఇతియదిదంకించాశ్వభ్య ఆక్రమిభ్యఆకిటపత క్షేభ్యస్త తైన్నమాపో
 వాసఇతినహవాలస్యానన్నంజగ్ధంభవతినానన్నంప్రతిగృహీతం యపవమే
 తదనస్యాన్నంవేదతద్విద్వాగ్ సఃశ్రోత్రియా అశిష్యస్త ఆచామన్యశిత్యా
 చాచామన్యైతమేవతదనమనగ్నంకుర్వన్తోమన్యస్తే॥ ... ౧౪

—* అథద్వితీయంబ్రాహ్మణమ్. *—

* శ్వేతకేతుర్హవా ఆరుణేయఃపశ్చాల్లానాంపరిషదమాజగామస
 ఆజగామజైబలింప్రవాహణం పరిచారయమాణం తమక్షిప్తాభ్యువాదకు
 మారా౩ ఇతినభో౩ ఇతిప్రతిశుశ్రావానుశిష్టోన్వసిపిత్రే బ్యోమితిహూవా
 చ॥ ౧ ॥ వేత్తయదేమాఃప్రజాఃప్రయత్యోవిప్రతిపద్యంతా౩ ఇతినేతిహూ
 వాచవేత్తోయదేమంబోకంపునరాపద్యంతా౩ ఇతినేతిహూవాచవేత్తోయ
 త్థా౨సౌలోకపవంబహుభిఃపునఃపునఃప్రయచ్ఛిన్నసమ్పూర్వతా౩ ఇతినే
 తిహూవాచవేత్తోయతిథ్యామాహుత్యాగ్ హుతాయామాపః పురుషవా
 చోభూత్వాసముత్తాయవదస్తీ౩ ఇతినేతిహైవోవాచవేత్తోదేవయానస్య
 వాపథఃప్రతిపదం పితృయాణస్యవాయత్క్రత్వా దేవయానంవాపధ్నానం
 ప్రతిపద్యస్తే పితృయాణంవాపహీన ఋషేర్వచశ్శ్రుశ్రం । ద్వేస్పృతీతశ్చ
 గవంపితృవాణామహందేవానామతమర్త్యానాం । తాభ్యామిదంవిశ్వమే
 జత్సమేతియదస్తరా పితరంమాతరంచేతి । నాహమతపకంచనవేదేతిహూ
 వాచ॥ ౨ ॥ అథై నలవసత్యోవమస్త్రీయాఞ్చక్రే౨ నాదృత్యచసతింకుమా
 రఃప్రదుద్రావస ఆజగామపితరంతగ్ హూవాచేతివాచ కేలనోభవా౬పు
 రానుశిష్టానవోచదితికథగ్ సుమేధయితిపంచమాప్రశ్నాప్రాజన్యబుధర

సాక్షీత్వతోనైకశ్చనవేదేతితమేతద్భీమ ఇతిహ ప్రతీకాన్యదాజహం॥
 ౩ ॥ సహోవాచతథానస్త్యంతాతజానీథాః యథాయథహంకించనవేద
 సర్వమహంతతుభ్యమహంచపైహితుతత్రప్రతీత్యబ్రహ్మచర్యంవత్సాన్య
 వఇతిభవానేవగచ్ఛన్వీతినజగమగౌతమోయత్రప్రవాహణస్యజైబలేరా
 సాతస్తాతినన మాహృత్యోదక మాహరయాన్చకారాథహస్తాఅభ్యుక్తం
 చకారతగ్గహూవాచ వరంభవతేగౌతమాయదద్వఇతి॥ ౪ ॥ సహోవాచ
 ప్రతిజ్ఞాతోమ ఏవవరోయాంతుకుమారస్యాస్తేవాచమభాషథా స్తామేవమే
 బ్రూహీతి॥ ౫ ॥ సహోవాచదైవేషవై గౌతమోతద్వరేషమనుషాణాం
 బ్రూహీతి॥ ౬ ॥ సహోవాచవిజ్ఞాయతేహస్తిహిరణ్యన్యాపాత్రంగో అశ్వ
 నాందాసీనాం ప్రవారాణాంపరిధానస్యమానోభవాత్ బహూరనస్తస్యా
 పర్యస్తస్యాభ్యవదాన్వోభూదితిసవై గౌతమతీర్థనేచ్చసా ఇత్యుపైమ్యహం
 భవస్తమితివాచాహస్తవై పూర్వఉపయన్తినహోపాయనకీర్త్యవాస॥ ౭ ॥
 సహోవాచ తథానస్త్యం గౌతమమాపరాథాస్తవచ పితామహాయథే
 యంవిద్యేతః పూర్వంనకస్తిగ్ శ్చనబ్రాహ్మణ ఉవాసతాంత్యహంతుభ్యం
 వత్సోమికోహిత్యైవంబ్రువస్తమర్హతిప్రత్యాఖ్యాతుమితి॥ ౮ ॥ అసౌవై
 లోకోగ్నిర్గౌతమతస్యాదిత్య ఏవసమిద్రక్షయోధూమో హరర్చిశోక్తౌరా
 అవాస్తరదిశో విస్ఫులిక్తాస్తస్మిన్నేతస్మిన్నగ్నోదేవాశ్చక్రిధాంజుహ్వతిత
 స్యాఅహుత్యైవసోమోరాజానమ్భవతి॥ ౯ ॥ పర్జన్యోవాఅగ్నిర్గౌతమతస్య
 సంవత్సరపవనమిదభాగిణిధూమో విద్యుదర్చిరశని రక్తౌరాహ్రదునయో
 విస్ఫులిక్తాస్తస్మిన్నేతస్మిన్నగ్నోదేవాసోమగ్ రాజానంజుహ్వతితస్యా
 అహుత్యైవపిస్సమ్భవతి॥ ౧౦ ॥ అయంవై లోకోగ్నిర్గౌతమతస్యపృథివ్యే
 వసమిదగ్నిధూమో రాత్రిరర్చిశ్చంద్రమా అక్తౌరానక్షత్రాణివిస్ఫులిక్తా
 స్తస్మిన్నేతస్మిన్నగ్నోదేవాశ్చపింజుహ్వతితస్యా అహుత్యాఅన్నగ్నసమ్భ
 వతి॥ ౧౧ ॥ పురుషోవాఅగ్నిర్గౌతమతస్యవ్యాస్తమేవసమిత్ప్రాణోధూమో
 వాగర్చిశ్చక్షురక్తౌరాశ్శోక్రిత్రంవిస్ఫులిక్తాస్తస్మిన్నేతస్మిన్నగ్నోదేవా
 అన్నంజుహ్వతితస్యా అహుత్యైరేతస్సమ్భవతి॥ ౧౨ ॥ యోషావాఅగ్నిర్గౌ
 తమతస్యా ఉపస్థపవనమిల్లోమాని ధూమోయోనిరర్చిర్యదస్తఃకరోతిత్తై

జ్యోరా అభినందా విస్ఫులిక్తాస్తస్మిన్నేతస్మిన్నగ్నోదేవాదేతోజుహ్వతిత
 స్యాఆహుత్యైపురుష సృచ్ఛవతి సజీవతియోవజ్జీవత్యథ యదామియతే॥
 ౧౩॥ అథై నమగ్నయేహర నితస్యాగ్ని రేవాగ్నిర్భవతి సమిత్సమిద్ధామో
 ధూమోఽర్చిరర్చిరజ్వారా అజ్వారావిస్ఫులిక్తావిస్ఫులిక్తాస్తస్మిన్నేతస్మిన్నగ్నో
 దేవాఃపురుషంజుహ్వతిత స్యాఆహుత్యైపురుషోభాస్వరవర్ణసృచ్ఛవతి॥
 ౧౪॥* తెయ ఏవమేతద్విదుఃయెచామీ అరణ్యేశ్రద్ధాగ్ సత్యముపాసతే
 తేఽర్చిరభిరసచ్ఛవ నిఅర్చియేహరహ్న ఆపూర్ణ మాణవతుమా పూర్ణ
 మాణవతుద్యాక్ షణ్డాసాను దజ్ఞాదిత్య ఏతిమాసేభ్యో దేవలోకందేవ
 లోకాదాదిత్య మాదిత్యవైవద్యుతంతావైవద్యుతాత్పురుషోమాససత్య
 బ్రహ్మలోకాన్మయతితేషు బ్రహ్మలోకేషుపరాఃపరావతోవన నితేషాం
 నపునరావృత్తిః॥౧౫॥ అథయేయజ్ఞేదాసేనతపసాలోకాన్మయ నితేధూమ
 మభినమ్భవ నిధూమాద్రాత్రిగ్రాత్రేరవతీయమాణవతుమ వతీయమా
 ణవతుద్యాక్ షణ్డాసాన్దక్షిణామాదిత్య ఏతిమాసేభ్యఃపితృలోకంపితృ
 లోకాచ్ఛన్దగ్రింతేవన్దగ్రిప్రాప్యాన్మంభవ నితాగ్ సత్ర దేవాయథాసా
 మగ్ రాజానమాప్యాన్మస్వావతీయస్సేత్యేవమేనాగ్ సత్ర భక్షయ నితే
 షాంయదాతత్పర్యవైత్యథేమమేవాకాశమభినమ్భవన్త ఆకాశాద్వాయం
 వాయోర్వృష్టింవృష్టేః పృథివీంతే పృథివీంప్రాప్యాన్మంభవ నితే పునః
 పురుషాగ్నో హూయన్తే తతోయోషాఽగ్నోజాయన్తే ఇతేలోకాస్సృ
 త్యుత్తాయినస్తస్మిన్ ఏవమేవానువరిత రన్తే ధయఏతావన్ధానానవిదుస్తేకీలాః
 పతన్తాయదిదందన్దశూకమ్॥ ౧౬

❖* అథత్యతీయంబ్రాహ్మణమ్. ❖*

సయఃకామయేతమహత్త్వగ్రిష్నయామిత్యుదగయన ఆపూర్ణమా
 ణవతుస్సృపుణ్యోహేద్వాదశాహముపసద్వగ్రితీభూత్వా బౌయమ్మరేకగ్ సే
 చమసేవాసర్వోషధం ఫలానీతసమ్భృత్యపరిసమూహ్యా వంలిప్యాగ్నిము

* పరాఃపరావన్త ఇతిరజ్వారామానుజీయపాఠః.

❖ తేలోక ప్రత్యుత్తాయిన ఇతిశాబ్దరఃపాఠః.

వసమాధాయ పరిస్తీర్యావృతాజ్యగ్ సగ్ సమృత్యలగ్ సానక్షత్రేణమ
 స్థగ్ సన్నీ యజుహోతి । యావత్తోజేవాస్త్యయిజాత వేదస్తీర్యభోచ్చక్షు
 స్తివృరుషస్యకామాన్ తేభ్యాహంభాగధేయంజుహోమితే మాతృప్రాస్స
 రైవఃకామైస్తర్సయన్తుశ్వాహేత్యుతిరశ్వీనివద్యతేహంవిధరణేతితితాం
 త్వాఘృతస్యథారయన్తుశేసగ్ సాధనీమహగ్ స్వాహా॥౧॥ జ్యేష్ఠాయస్వా
 హాశ్రేష్ఠాయస్వాహేత్యగ్నౌహుత్వామన్తేసగ్ స్రవమవనయతి ప్రాణా
 యస్వాహావసిష్ఠాయై స్వాహేత్యగ్నౌ హుత్వామన్తేసగ్ స్రవమవనయతి
 వాచేస్వాహాప్రతిష్ఠాయై స్వాహేత్యగ్నౌ హుత్వామన్తేసగ్ స్రవమవన
 యతిచక్షుషేస్వాహాసమ్మదేస్వాహేత్యగ్నౌ హుత్వామన్తేసగ్ స్రవమవ
 నయతిశ్రోత్రాయస్వాహా ఆయతనాయస్వాహేత్యగ్నౌహుత్వామన్తేసగ్
 స్రవమవనయతి మనసేస్వాహా ప్రజాలైస్వాహేత్యగ్నౌ హుత్వామన్తే
 సగ్ స్రవమవనయతిరేతసేస్వాహేత్యగ్నౌ హుత్వామన్తేసగ్ స్రవమవన
 యతి॥౨॥ అగ్నౌ ఏస్వాహేత్యగ్నౌ హుత్వామన్తేసగ్ స్రవమవనయతిసోమా
 యస్వాహేత్యగ్నౌ హుత్వామన్తేసగ్ స్రవమవనయతిభూస్వాహేత్య
 గ్నౌహుత్వామన్తేసగ్ స్రవమవనయతిభువస్స్వాహేత్యగ్నౌహుత్వామన్తే
 సగ్ స్రవమవనయతి సువస్వాహేత్యగ్నౌ హుత్వామన్తేసగ్ స్రవమ
 వనయతిభూర్భువస్సవస్సాహేత్యగ్నౌహుత్వామన్తేసగ్ స్రవమవనయ
 తిబ్రహ్మణేస్వాహేత్యగ్నౌహుత్వామన్తేసగ్ స్రవమవనయతితాత్రాయ
 స్వాహేత్యగ్నౌహుత్వామన్తేసగ్ స్రవమవనయతి భూతాయస్వాహేత్య
 గ్నౌహుత్వామన్తేసగ్ స్రవమవనయతి భవిష్యతేస్వాహేత్యగ్నౌహుత్వా
 మన్తేసగ్ స్రవమవనయతి విశ్వాయస్వాహేత్యగ్నౌ హుత్వామన్తేసగ్ స్ర
 వమవనయతి సర్వాయస్వాహేత్యగ్నౌ హుత్వామన్తేసగ్ స్రవమవనయతి
 ప్రజాపతయేస్వాహేత్యగ్నౌ హుత్వామన్తేసగ్ స్రవమవనయతి ॥ ౩ ॥ అ
 త్తై నమభిమృశతిభీమదసిజ్వలదసి ఛాన్దమసి ప్రస్తబ్దమస్యేకసభమసిహింకృ
 తమసిహింక్రియమాణ మమృతీర్జునసిత్తీయమాన మసి శ్రావితమసిప్ర
 త్యాశ్రావితమశ్యాదే ॥ అథ నమద్యచ్ఛానగ్ స్వాహగ్ హితేషహి

19 JUN 1914

సహిరాజేశానో^౧ధివతిఃసమాగ్ రాజేశానో^౨ధివతింకరోత్పత్తిః॥అథై
 నమాచామతితత్సవితుర్వరేణ్యంమధువాతాఋతాయతేమధుక్షరస్త్రిసిద్ధః
 మాధ్వీర్నస్సత్తో^౩వపధిర్భుస్సా^౪వహఃభగ్గో^౫దేవస్యధీమహిమధునక్తముతో
 షసోమధుమత్పార్థివగ్ రజఃమధుద్యౌరస్తునఃపితాభువస్సా^౬వహః । ధియో
 యోనః ప్రచోదయాత్ మధుమాన్నో^౭ వసస్పతిర్నధుమాగ్ అస్తుసూర్యఃమా
 ధ్వీగ్గావోభవస్తునస్సువస్సా^౮వహేతి । సర్వాంచసావిత్రిమన్వాహసర్వా
 శ్చమధుమతీర హమేవేదగ్ సర్వం భూయాసంభూర్భువస్సువస్సా^౯వహేత్య
 నైతతచమ్యపాణీప్రయోజ్యజఘనేనాగ్నిం ప్రా^{౧౦}క్ష్పిరాస్సంవిశతి ప్రాతరా
 దిత్యముపావృతేదిశామేక పుండరీకమస్యహంమనుష్యాణామేక పుండరీకంభూ
 యానుమితయథేతమేత్యజఘనేనాగ్ని మాసీనోవగ్ శంబవతి॥౬॥తగ్ హైత
 ముద్దాలకఆరుణిర్వాజసనేయాయాజ్ఞవల్క్యాయా నైవాసినడక్తో^{౧౧}వ
 చాపియేవనగ్ శుష్కేస్తాణౌనిపిండేజాయేరఞ్చాఖాః ప్రరోహేయఃప్ర
 లాశానీతి॥౭॥ఏతముహైవవాజసనేయాయాజ్ఞవల్క్యమధుకాయపైం
 గ్యాయా నైవాసినడక్తో^{౧౨}వచాపియేవనగ్ శుష్కేస్తాణౌనిపిష్టేజ్జా^{౧౩}ఏర
 శాఖాఃప్రరోహేయఃపలాశానీతి ॥౮॥ ఏతముహైవమధుకః పైశ్చ్యశ్చ
 లాయథాగవిత్తయే^{౧౪} నైవాసినడక్తో^{౧౫}వచాపియేవనగ్ శుష్కేస్తాణౌనిపి
 ష్టేజ్జాయేరఞ్చాఖాః ప్రరోహేయఃపలాశానీతి ॥౯॥ ఏతముహైవచూ
 లోథాగవిత్తజ్జానకయేతయస్థాణాయా నైవాసినడక్తో^{౧౬}వచాపియేవనగ్
 శుష్కేస్తాణౌనిపిష్టేజ్జాయేరఞ్చాఖాఃప్రరోహేయఃపలాశానీతి ॥౧౦॥
 ఏతముహైవజానకేరాయస్థాణఃసత్యకామాయజా బాలాయా నైవాసినడ
 క్తో^{౧౭}వచాపియేవనగ్ శుష్కేస్తాణౌనిపిష్టే జ్జాయేరఞ్చాఖాః ప్రరోహే
 యఃపలాశానీతి ॥౧౧॥ ఏతముహైవసత్యకామోజాబాలో^{౧౮} నైవాసిభ్య
 డక్తో^{౧౯}వచాపియేవనగ్ శుష్కేస్తాణౌనిపిష్టే జ్జాయేరఞ్చాఖాః ప్రరో
 హేయః పలాశానీతమేతంనాపుత్రాయవా^{౨౦} న నైవాసినేవా బ్రూ
 యాత్ ॥౧౨॥ * చతురాదువ్యురోభవత్యేదువ్యురఃప్రసవబౌదువ్యురశ్చమ

సకాదుష్పరఞ్చభౌదుష్పర్యాపుపమన్దన్యౌదశ గ్రామ్యాణిథాన్యానిభవన్తి
 బ్రహ్మాయాన్తైలమామా అణుప్రియశ్శవోగోధూమాశ్చమసూరాశ్చఖిల్వా
 శ్చఖిలకులాశ్చ తాన్విష్టాన్తథిని మదునిఘృత ఉపనిషిచ్ఛాన్త్యాజ్యస్యజుహూతి॥

❖* అథచతుర్థంబ్రాహ్మణమ్ *❖

ఏషాంవై ధూతానాంపుధివీరసఃపుధివ్యాఆపోఽపా మోషధయః
 షధీనాంపుష్పాణిపుష్పాణాంఫలానిఫలానాంపురుషఃపురుషస్య రేతః॥౧॥ *
 సహస్రప్రజావతిరిత్యాచ్చక్రే హస్తాన్తైప్రతిష్ఠాంకల్పయానీతిసన్త్రియన్
 సస్సజేతాగ్ సృష్టాన్తథఉపాస్తతస్సాన్త్రియమథఉపాసీతసపతంప్రా
 ఞ్చం గ్రావాణమాత్మసపనముదపారయ తేనై నామభ్యస్పదత్॥౨॥ ఇత
 స్యావేదిరుపస్థోలోమానిబర్హిశ్చర్మార్ధిపవతేనమిథోమధ్యతస్తాముషాస
 యావాక్ హస్తై వాజపేయేన యజమానస్యలోకోభవతీతావానస్యలోకో
 భవతీయ ఏవంవిద్వానథోపహాసం చరత్యాసాగ్ సన్త్రిణాగ్ సుకృతంవృ
 త్తే॥౩॥ ధయథదమవిద్వానథోపహాసంచరత్యస్సన్త్రియంసుకృతంవృత్తే॥
 ౩॥ ఏతద్ధస్తవై తద్విద్వానధ్యాలకఆరుణిగాహైతద్ధస్తవై తద్విద్వాన్నాకో
 మాద్ధల్యతహైతద్ధస్తవై తద్విద్వాక్ రుమాంరహరితఆహబహవోనుర్యాత్రా
 హ్నాణాంనానిన్త్రియావిసుకృతోఽస్తాన్లోకాత్ప్రియన్త్రియయదమవి
 ద్వాగ్ సోఽథోపహాసంచరన్తేబహువా ఇదగ్ సుప్తస్యవాజాగ్రతోవారే
 తస్సన్తతి॥౪॥ ఇదభిమృశేదనువానున్త్రియేతయన్తేఽద్యగేతఃపుధివిమ
 సాగ్ సన్ద్విద్యదోపధీరవ్యసరద్యదవః । ఇదమహంత్రేతేతఆదదే । పునర్వై
 మైత్విన్త్రియంపునస్తేజఃపునర్భువః । పునర్గ్నిధిస్త్రియాంథాస్థానంకల్పన్తా
 మిత్యనామికాఙ్కస్థాభ్యామాదాయాన్తరేన్తనోవాభునోవానిన్యన్త్యోతే॥
 ౫॥ అథయమ్యదకతత్త్వంపరిపశ్యేత్తదభిమన్త్రియేతమయితేజఃస్త్రియం
 యశోద్రవిగ్ సుకృతమిత్రీర్హ వాయేసాన్త్రిణాం యన్తైలోద్వాసాస్త
 స్తాన్తైలోద్వాససంయశస్వినీమభిక్రమ్యోపమన్త్రియేత ॥ ౬ ॥ సాచదస్త్రీ

* స్త్రియమథఉపాస తే ఇతిరక్తరామానుజీయ వాంఛః.

* మధ్యతస్త్వానిశిర్శగ్రామానుజీయ వాంఛః.

సదద్యాత్కామమేనామ వక్రీణీయాత్ సాచేదస్తై నైవ దద్యాత్కామమే
 నాంయష్ట్యావాపాణీనావోపహత్యాతిక్రామేద్ద్వియేణ తేయశసా
 శఆదదయిత్యయశాపవభవతి || ౭ || సాచేదస్తైదద్యాద్ద్వియేణ తేయశసా
 యశఆదధామీతియశస్వినావేవభవతః || ౮ || సయామిచ్ఛేత్కామయేతమే
 తితస్యామర్థంసిష్టాయముఖేసముఖగ్ సన్ధాయోపస్తమస్యా ఆభిమృశ్యజపేత్
 అంగాదంగాత్సమృవసిహృదయాదధిజాయసే | సత్సవ్యకషాయోసిద్ధిగవి
 ధ్ధామివమాదయేమామమూంమయీతి || ౯ || అథయామిచ్ఛేన్నగర్భందధీతే
 తితస్యామర్థంసిష్టాయముఖేసముఖగ్ సన్ధయాభిప్రాణ్యాపాన్యాద్ద్వియే
 ణతేరేతసారేతఆదదఇత్యరేతాపవభవతి || ౧౦ || అథయామిచ్ఛేదధీతేతిత
 స్యామర్థంసిష్టాయముఖేసముఖగ్ సన్ధాయాపాన్యాభిప్రాణ్యాద్ద్వియేణ
 తేరేతసారేతఆదధామీతిగర్భిణ్యేవభవతి || ౧౧ || అథయస్యజాయాదైజా
 రస్సాన్యత్తంచేద్ద్విస్యాదామపాత్రే ౨ స్నిమువసమాధాయప్రతిలోమగ్
 శరబహ్నిస్తీర్వావీతస్త్రిన్నతాశ్వరబృష్టిఃప్రతిలోమాస్సర్పిషాకౌజహుయా
 న్నమసమిధేసశాషీఃప్రాణాపానాతఆదదే ౨ సావితి | మమసమిధేసశాషీః
 పుత్రపశూగ్ స్తతదదే ౨ సావితి | మమసమిధేసశాషీర్విహుస్కృతేతఆదదే ౨
 సావితి | మమసమిధేసశాషీరాశాపరాకాశాతఆదదే ౨ సావితి | సవాప
 పనిర్ద్వియోవిసక్పదస్తాన్లోకాత్ప్రైతియమేమంవిద్యాన్బాగ్మ్యణశ్వప
 తితస్తాదేవం విచ్ఛగ్రిత్రయస్యదారేణోసహసమిచ్ఛేదుతప్యోవంవిత్స
 రోభవతి || ౧౨ || అథయస్యజాయామూర్తవంవిన్దేత్త్యిహంకగ్ సేనపిజే
 దహతవాసానై నాంవృషలోనవృషల్యవహన్యాత్తిరాత్రాన్ ఆప్లుత్యవీ
 హీనవఘాతయేత్ || ౧౩ || సయగ్చ్ఛేత్పుత్రోమేశుక్లోజాయేతవేదమనుబ్రు
 వీతసర్వమాయురియాదితిక్షీరదనంపాచయిత్వాసప్పిష్టస్తమశ్నీయాతా
 మిశ్వరోజనయితవై || ౧౪ || అథయగ్చ్ఛేత్పుత్రోమేకపిలఃపిల్లోజాయేత
 ద్వావేదావనుబ్రువీత సర్వమాయురియాదితిదధ్యోదనంపాచయిత్వాసప్పిష్ట
 స్తమశ్నీయాతామిశ్వరోజనయితవై || ౧౫ || అథయగ్చ్ఛేత్పుత్రోమేశ్వ
 ఘోలోహితాత్తోజాయేతత్రీన్వేదానను బ్రువీతసర్వ మాయురియాదిత్య
 దోదనంపాచయిత్వాసప్పిష్టస్తమశ్నీయాతామిశ్వరోజనయితవై || ౧౬ ||

అథయథిచ్ఛేద్బ్రహ్మహితామేవణ్ణితాజాయేతసర్వమాయురి యాదితితైదనం
 పాచయిత్వా సర్విష్టస్తమశ్నీ యాతామిశ్వరాజనయితవై || ౧౭ || అథయ
 ఇచ్ఛేత్పుత్రోమేవణ్ణితోవిగీతస్సమితింగమః శుశ్రూషితాంవాచం భాషితా
 జాయేత సర్వాన్వేదాననుబ్రువీత సర్వమాయురి యాదితిమాగ్ సౌదనం
 పాచయిత్వా సర్విష్టస్తమశ్నీ యాతామిశ్వరా జనయితవా ఔశ్లేశవార్ష
 భేణవా || ౧౮ || అథాభిప్రాతరేవస్థాలీపాకావృతాజ్యంచేష్టిత్వాస్థాలీ
 పాకస్యోపఘాతం జుహోత్సగ్నయే స్వాహా అనుమతయే స్వాహా దేవా
 యసఃప్రతేనత్యప్రసవాయస్వాహేతిహుతోవ్యధృత్య ప్రాశ్యేతరస్యాః ప్ర
 యచ్ఛతిప్రత్యాశ్యపాణీ ఉదపాత్రం పూరయిత్వా తేనై నాం త్రిరభ్యుతతి
 ఉత్తిష్టాతోవిశ్వావసోఽన్యమిచ్ఛప్రపూర్వాన్యంసంజ్ఞాయాం పత్యాసహే
 తి || ౧౯ || అథేనామభివద్యతే అమోహమస్మి సాత్వగ్ సాత్వమస్య మోహంసా
 మాహమస్మి ఋక్త్వంద్యోరహం పృథివీత్వంతావేహిసగ్ | రథావ హ్రాస
 హరేతోదథావ హ్రాపుగ్ సేపుత్రాయవిత్తయతి || ౨౦ || అథాస్యాడూరూ
 విహావయతి విజిహీథాంద్యోవాపృథివీతతస్యామర్థంనిష్ఠాయ ముఖేనము
 ఖగ్ సద్ధాయ త్రిరేనామనులోమా మనుమాప్తివిష్ణుర్యోనిం కల్పయతు త్ప
 ష్టారూపాణిసిగ్ శతు అసిచ్ఛాతుప్రజావతిరాతా గర్భందధాతుతే | గర్భ
 న్దేహిసిసీవాతిగర్భంధేహిపృథుష్టుకే | గర్భంతే అశ్వినాదేవావాధత్తాంపు
 మ్గురస్రజా || ౨౧ || హిరన్మయీ అరణీయాభ్యాంనిర్వన్ధతామశ్వినా త త్తే
 గర్భంహవామహేరశమేమాసిసూతవే | యథాగ్నిగర్భాపృథివీయథాద్యౌ
 రిన్దేగ్నిగర్భిణీ | వాయుగ్నిశాంయథాగర్భ ఏవంగర్భందధామితేసావితి ||
 ౨౨ || సోవ్యస్తీమద్భిరభ్యుతతి | యథావాయుఃపుష్కరిణీగ్ సమిన్దయతి
 సర్వతః | ఏవతేగర్భఏవతుసహ వైతుజరాయణా | ఇన్ద్రస్యాయంచజః
 కృతఃసాగ్గతస్సవరిత్రయః | తమిన్ద్రనిర్జహిగర్భేణసావరాగ్ సహేతి || ౨౩ ||
 జాతేస్మిముపసమాథాయజ్ఞ ఆథాయకగ్ సే పృషదాజ్యగ్ సన్నియపు
 షదాజ్యస్యోపఘాతంజుహోతి | అస్మిన్సహస్రంపుష్యాసమేధమానఃస్వే
 గృహే | అస్యోపసద్యాంమాదేత్సీత్ ప్రజయాచవశుభిశ్చస్వాహా మయి
 ప్రాణాగ్ స్వయిమనసాజుహోమి స్వాహా | యత్కర్తృణాత్యరీచం

యద్వాన్యూనమిహాకరం । అగ్నిష్టస్సేష్ట కృద్వ ద్వాన్తస్సేష్టగ్ సుహుతం
కరోతునస్సాన్వహేతి॥ ౨౪ ॥ అథాస్యదక్షిణంకర్ణమభినిధాయవాగ్వాగితి
త్రైః అథదధిమధుఘృతగ్ సన్నీయాన న్తర్హితేనజాత రూపేణ ప్రాశయతి ।
ఘాస్తేదధామి । ఘవస్తేదధామి । సువస్తేదధామి । ఘార్భవస్సువస్సర్వం
త్వయిదధామితి॥ ౨౫ ॥ అథాస్యనామకరోతివెదోసీతితదస్యతద్గుహ్యమేవ
నామభవతి॥ ౨౬ ॥ అథై నంమాత్రేప్రదాయ స్తనంప్రయచ్ఛతియస్తేస్తనస్స
శయోయోమయోఘార్యోగత్స ధావసువిద్యస్సుదతః । యేనవిశ్వాళువ్య
సివార్యాణిసరస్వతితమహాథాతవేకరితి॥ ౨౭ ॥ అథాస్యమాతరభిమన్త్ర
యతే । ఇలాసిమైత్రావరుణి వీరేవీరమజీజనత్ । సాత్వంవీరవతీభవయా
స్త్వావీరవతోకరదితి । తంవాఏతమాహురతిపితాబతా ఘారతి పితామ
హాబతాఘాః పరమాంబతకాస్తాం ప్రాపిచ్ఛ్రియాంశసాబ్రహ్మవ
ర్చసేనయ నీవంవిదో బ్రాహ్మణస్యపుత్రోజాయతఇతి॥ ... ౨౮

❖❖❖ అథసంఘ్నమంబ్రాహ్మణమ్. ❖❖❖

అథవగ్ శః పాతిమాషీపుత్రఃకాత్యాయనీపుత్రాత్ కాత్యాయనీపు
త్రోగౌతమీపుత్రాగౌతమీపుత్రోభారద్వాజీ పుత్రాత్పృరద్వాజీపుత్రఃపా
రాశరీపుత్రాత్పృరాశరీపుత్ర జౌవన్వస్తీపుత్రాదౌవన్వస్తీపుత్రః పారా
శరీపుత్రాత్పృరాశరీపుత్రః కాత్యాయనీపుత్రాత్కాత్యాయనీపుత్రః కౌ
శికీపుత్రాత్కౌశికీపుత్ర ఆలమ్పీపుత్రాచ్చవైయాఘ్రపదీపుత్రాచ్చవైయా
ఘ్రపదీపుత్రః కాణ్వీపుత్రాచ్చకాపీపుత్రాచ్చకాపీపుత్రః॥ ౧ ॥ ఆత్రేయ
పుత్రాదాత్రేయీపుత్రోగౌతమీపుత్రా గౌతమీపుత్రో భారద్వాజీ పుత్రా
ద్భారద్వాజీపుత్రః పారాశరీపుత్రాత్పృరాశరీపుత్రోవాత్సీపుత్రాద్వాత్సీ
పుత్రఃపారాశరీపుత్రాత్పృరాశరీ పుత్రోవార్కారుణీపుత్రాద్వార్కా
రుణీపుత్రోవార్కారుణీ పుత్రాద్వార్కారుణీపుత్ర ఆర్తభాగీపుత్రాదా
ర్తభాగీచత్రః శాగ్వీపుత్రాచ్ఛాగ్వీపుత్రఃసాఙ్గ వ్రతీపుత్రాత్సాఙ్గ వ్రతీపుత్ర
ఆలమ్బాయనీపుత్రాదాలమ్బాయనీపుత్ర ఆలమ్పీపుత్రాదాలమ్పీపుత్రో జ
యన్తిపుత్రాజ్జయన్తిపుత్రోమాన్జూకాయనీ పుత్రాన్మాన్జూకాయనీపుత్రో
మాన్జూకీపుత్రాన్మాన్జూకీపుత్రః శాణ్డీలీపుత్రాచ్ఛాణ్డీలీ పుత్రోరాశీతరీపు

త్రాదాధీతరీపుత్రోభాలుకీపుత్రాద్భాలుకీపుత్రః క్రాజ్ఞీకీపుత్రాభ్యాం
 క్రాజ్ఞీకీపుత్రోవై దృభతీ పుత్రాద్వై దృభతీపుత్రః కార్మకేయా పుత్రా
 త్కార్మకేయాపుత్రః ప్రాచీనయోగీపుత్రా త్ప్రాచీనయోగీపుత్రః సా
 జ్ఞీవీపుత్రాత్సాజ్ఞీవీ పుత్రః ప్రాశ్నీపుత్రాదాసురివాసిసః ప్రాశ్నీ పుత్రః
 ఆసురాయణాదాసురాయణ ఆసురేరాసురిః ॥ ౨ ॥ యాజ్ఞవల్క్యద్యా
 జ్ఞవల్క్య ఉద్దాలకాదుద్దాలకోఽరుణాదరుణ ఉపవేశేరుపవేశిః కుశేఃకు
 శిర్వాజత్రవసోవాజత్రవాజిహ్వతతోవాధ్యోగాజిహ్వవాః వాధ్యోగోఽ
 సితాద్వర్షగణాదసితో వార్షగణాహరితాత్కశ్యపాద్ధరితః కశ్యపఃశిల్ప
 త్కశ్యపాచ్ఛిల్పః కశ్యపఃకశ్యపాన్వైద్రువః కశ్యపోన్వైద్రు విర్వాచా
 వాగమృణ్యాః అమృణ్యాదిత్యాదాదిత్యత్రాసీమాః శుక్లానియజ్ఞాగ్నివాజ
 సనేయేన యాజ్ఞవల్క్యేనాఖ్యాయన్తే ॥ ౩ ॥ సమాసమాసాజ్ఞీవీపుత్రా
 త్సాజ్ఞీవీపుత్రోమాణ్డకాయసేర్మాణ్డకాయసిః మాణ్డవ్యాన్మాణ్డవ్యఃకా
 త్సాత్కతోసమాహితేర్మాహితిః వామకతాయణాద్వామకతాయణః
 శాణ్డేల్యాచ్ఛాణ్డేల్యోవాత్సాన్యద్యాన్యఃకుశేః కుశిఃయజ్ఞవచసో రాజస్త
 మ్భయనాద్యజ్ఞవచారాజస్తమ్భయనస్తురాత్రావషే యాత్రురః కావషే
 యఃప్రజావతేఃప్రజావతిర్బ్రహ్మణోబ్రహ్మ స్వయమ్భుబ్రహ్మణేనమః॥౪॥

ఇతివాజసనేయకే-బృహదారణ్యకైష్టమోఽధ్యాయః.

బృహదారణ్యకంసమాప్తమ్-హరిఃప్రేమతత్సత్.

శ్రీ గురుభ్యోనమః.

భావోగ్యోపనిషత్ - ప్రథమ ప్రపాఠకః.

❖* అథ ప్రథమఃఖండః. *❖

హరిః ఓమ్ || ఓమిత్యేతదక్షర ముద్గీతముపాసీత | ఓమిత్యుక్తాయతిత
స్యోవవ్యాఖ్యానమ్ || ౧ || ఏహంభూతానాంపృథివీరసఃపృథివ్యాఅపోరసః
అపామోషధయోరసఃపీఠీనాంపురుషోరసః పురుషస్యవాగ్రసోవాచఋ
గ్రసఋచస్సామరస స్సామ్న ఉద్గీతోరసః || ౨ || సఏషరస్థానాగ్ రసత
మఃవరమఃవరాగ్ధ్యోఽష్టమాయుదగీతః || ౩ || కతమాకతమర్కతమత్కత
మత్సానాకతమఃకతమఉద్గీతభరితివిమృష్టంభవత || ౪ || వాగేవరాగ్రస్సా
మఓమిత్యేతదక్షరముద్గీతఃతద్వా ఏకస్మిధునంయద్వాచ్ఛప్రాణశ్చరగ్చసా
మవ || ౫ || తదేతస్మిధునమోమిత్యేతస్మిన్నక్షరేనగ్ సృజ్యతే యదావైమి
ధునాసమాగచ్ఛతఅపయతోవై తావస్యోన్యస్యకామం || ౬ || ఆపయితాహ
వై కామానాంభవతియఏతదేవంవిద్యానక్షరముద్గీతముపాస్తే || ౭ || తద్వా
ఏతదనుజ్ఞాక్షరంయద్ధికించానుజానాతోమిత్యేవ త తాహయేదోషవసమృద్ధి
ర్యదనుజ్ఞాసమర్థ ఇతాహవై కామానాంభవతియ ఏతదేవంవిద్యానక్షరము
ద్గీతముపాస్తే || ౮ || తేనయంత్రయావిద్యావర్తతేఓమిత్యాశ్రావయతో
మిథిగ్ సతోమిద్యుక్తాయత్యేతస్యైవాక్షరస్యాపచిత్యై మహిమ్నారసే
న || ౯ || తేనోభాకురుతోయత్యేతదేవంవేదయశ్చనవేదనానాతువిద్యాచా
విద్యావయదేవవిద్యయాకరోతి శ్రద్ధయోపనిషదా తదేవవీర్యవత్తరంభవ
తీతిఖలేతస్యైవాక్షరస్యోవవ్యాఖ్యానంభవతి || ... ౧౦

❖* అథ ద్వితీయఃఖండః. *❖

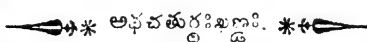
దేవాసురాహవై యత్రసంయేతిరే ఉభయే ప్రాజాపత్యాస్తధదే
వాఉద్గీతమాజప్రూరసేనై నానభిభవిష్యామగతి || ౧ || తేహనాసక్యంప్రా
ణముద్గీతముపాసాశ్చక్రిరేతగ్ హసురాఃపాశ్చనావివిధుః | తస్మాత్తేనో

భయంజిఘ్రుతిసురభిచతుర్గన్ధపాప్తనాహ్యోపవిధః ॥ ౨ ॥ అథహవాచముద్గీ
 థముపాసాఞ్చక్రిరేతాగ్ హసురాఃపాప్తనావివిధుః తస్మాత్తయోభయం
 వదతిసత్యం చాస్మతంచపాప్తనాహ్యోపవిధా ॥ ౩ ॥ అథహవాచసుద్గీఠ
 ముపాసాఞ్చక్రిరేతాధాసురాః పాప్తనావివిధుస్తస్మాత్తేనోభయంపశ్యతిద
 ర్శనీయంచాదర్శనీయంచపాప్తనాహ్యోతద్విధమ్ ॥ ౪ ॥ అథహవాచశ్రేతముద్గీ
 థముపాసాఞ్చక్రి రేతాధాసురాః పాప్తనా వివిధుస్తస్మాత్తేనోభయగ్ శృ
 ణోతిశ్రవణీయంచాశ్రవణీయంచపాప్తనాహ్యోతద్విధమ్ ॥ ౫ ॥ అథహమ
 నఉద్గీఠముపాసాఞ్చక్రి రేతాధాసురాః పాప్తనావివిధుస్తస్మాత్తేనోభయం
 సజ్కల్పతేసజ్కల్పనీయంచాసజ్కల్పనీయంచ పాప్తనాహ్యోతద్విధమ్ ॥ ౬ ॥
 అథహయ ఏవాంశముఖ్యః ప్రాణస్తముద్గీఠముపాసాఞ్చక్రిరేతగ్ హసు
 రారుత్వావిధధ్వంసుర్యథా౨ శ్చైనమాఖణమృత్వావిధ్వగ్ సేతై వమ్ ॥ ౭ ॥
 యథా౨ శ్చైనమాఖణమృత్వావిధ్వగ్ సత ఏవగ్ హైవసవిధ్వగ్ సతేయ ఏ
 వంవిదిపావంకాన యతేయతై చైనమభిదా సతఏవయో౨ శ్చైఖణః ॥ ౮ ॥ నై వై
 తేనసురభినదుర్గన్ధజానాశ్చ స హతపాప్తాహ్యోపతేనయదశ్చాతియస్థిబ
 తితేనేతరాన్పాప్తానవోపతముఏవాన్తతో౨విత్వోత్కాగ్రిమతివ్యాదదా
 త్యేవాన్తతథితి ॥ ౯ ॥ తగ్ హజ్జిరా ఉద్గీఠముపాసాఞ్చక్రి ఏతముఏవాజ్జిర
 సంమన్యస్తే అక్తానాంయద్రసః ॥ ౧౦ ॥ తేనతగ్ హబృహస్పతిరుద్గీఠముపా
 సాఞ్చక్రిఏతముఏవబృహస్పతింమన్యస్తేవాగ్నిబృహతీతస్యాయేషవతి ॥ ౧౧ ॥
 తేనతగ్ హయాస్య ఉద్గీఠముపాసాఞ్చక్రి ఏతముఏవాయాస్యం మన్యస్తా
 స్యాద్యదయతే ॥ ౧౨ ॥ తేనతగ్ హబకోదాల్భ్యవిదాఞ్చక్రాగ్ సహనైమి
 షీయాణాముద్గాతా బభూవసహస్త్వే భ్యః కామానాగాయతి ॥ ౧౩ ॥
 ఆగాతాహవై కామానాం భవతియయేతదేవం విద్వానక్షరముద్గీఠముపా
 స్తయిత్యథ్యాత్మమ్ ॥ ౧౪

❖* అథతృతీయఃఖండః *❖

అథాధిదైవతంయఏవాసౌతపతితముద్గీఠముపాసీతోద్యన్వాఏషప్ర
 జాభ్యఉద్గాయతిఉద్యగ్ స్తమోభయమపహస్త్వపహస్తాహవైభయస్మతమ
 సోభవతియఏవంవేద ॥ ౧ ॥ * సమానఉపవాయంచాసౌచోష్టోయముష్టో

సౌస్వరఇతిమమాచక్ష తేస్వరఇతి ప్రత్యాస్వర ఇత్యముంతతస్మాద్వాపతమి
 మమముంచోద్గీతముపాసీత॥౧॥ అక్షఖలువ్యానమేవోద్గీతముపాసీతయదై
 ప్రాణితిసప్రాణోయదపానితిసోఽపానఃఅథయఃప్రాణాపానయోస్సస్థిః
 సవ్యాహోయోవ్యానస్సావాక్ । తస్మాదప్రాణన్ననపానన్వాచమభి వ్యాహ
 రతి॥౩॥ యావాక్సర్గస్తాదప్రాణన్ననపానన్పృచమభివ్యాహరతియర్గ-
 త్సమతస్మాదప్రాణన్ననపానన్సామ గాయతియత్సామస ఉద్గీతతస్మాద
 ప్రాణన్ననపానన్నద్గాయతి ॥౪॥ అతోయాన్యన్యానివీర్యవన్తిర్వృణయ
 తాఽగ్నేర్మన్థనమాజేసరణం దృఢస్యధనుషటియమనమ ప్రాణన్ననపాన
 గోస్తానికరోత్యేతస్య హేతోర్వ్యానమేవోద్గీతముపాసీత ॥౫॥ అక్షఖలుద్గీ
 తాక్షరాణ్యపాసీతోద్గీతఇతిప్రాణపవోత్ప్రీతేనహ్యుత్తివతివాగీర్వాహ
 హగీరఇత్యాచక్ష తేఅంథమన్నేహీదగ్ సర్వగ్ సిథం॥౬॥ ద్యౌరేవోదస్త
 రితుంగీఃపృథివీధమాదిత్య ఏవోద్వాయుర్గీర్గ్నిస్థగ్ సామ వేదవీవోద్యుజ్జ్వే
 దోగీఃఋగ్వేదస్తండుర్ధ్వైవాగ్గోహం యోవాచోదోహఃఅన్నవానన్నా
 దోభవతియఏతాన్యేఽపిద్యానద్గీతాక్షరాణ్యపాస్తఉద్గీతఇతి॥౭॥ అక్షఖ
 ల్వాశీస్సమృద్ధిరుపసాణా నీత్యపాసీత యేనసామ్నాస్తోష్యన్నాన్యత్తా
 మోవధావేత్॥౮॥ అక్షఖస్సచిత్తావృచయదాక్షేయంతవృషింయోందే
 వతామభిష్టోష్యన్నాన్యత్తాంశ్చేతాముపధావేత్॥౯॥ యేనచ్చన్దసాస్తోష్య
 న్నాన్యత్తచ్చన్ద ఉపధావేద్యంస్తోమేనస్తోష్య మాణస్సాన్యత్తగ్ స్తోమముప
 ధావేత్॥౧౦॥ యాందశఃపభిష్టోష్యన్నాన్యత్తాందిశముపధావేత్ ॥౧౧॥ ఆ
 త్తానమన్తతఉపసృశ్యస్త్రవిశ కామం ధ్యాయన్నప్రమత్తోభ్యాశోహయదస్తై
 సకామస్సమృద్ధ్యేతయత్కామఃస్తువీతేఽయత్కామఃస్తువీతేతి॥ ౧౨

ఓమిత్యేతదక్షరముద్గీత ముపాసీతామితి హ్యుద్గాయతి తస్యోపవ్యా
 భ్యాసం ॥ ౧ ॥ దేవావై మృత్యోర్నిభ్యతస్త్రీయాంవిద్యాం ప్రావిశగ్ ద్రేఢ
 వ్రోభిరచ్ఛాదయన్యదేభిరచ్ఛాదయగ్ స్తచ్చన్దసాంఛన్దస్త్ర్యం ॥ ౨ ॥ తానుత
 త్రమృత్యుర్యథామత్సృముదకేపరిపశ్యే దేవంపర్యవశ్య దృచిసామ్నియజు
 పితేనువిదిత్యోర్ధా వ్యుచస్సామోయజుషస్స వ్రవమేవప్రావిశ ॥ ౩ ॥

యదావాఋషమాహ్నోత్యోమిత్యేవాతిస్వరత్యేవగ్ సామై వంయజురేషణ
స్వరోయదేతదక్షరమేతదమృతమభయంతత్ప్రవిశ్యదేవాఅమృతాలభయా
అభవత్ ॥౪॥ సయవితదేవంవిద్వానక్షరంప్రణౌత్యేతదేవాక్షరగ్ స్వరమ
మృతమభయంప్రవిశతితత్ప్రవిశ్యయదమృతాదేవాస్తదమృతోభవతి ॥ ౫

❖❖ అభవద్భువఃఖండః. ❖❖

అభఖలుయ ఉద్గీఢస్సప్రణవోయః ప్రణవస్సఉద్గీఢఇత్యసావాఅదిత్య
ఉద్గీఢఏషప్రణవఃమితిహ్యేషస్వరన్నేతి ॥౧॥ ఏతముఏవాహమభ్యగాసిషం
తస్తాస్తమత్వమేకోఽసీతిహకౌషీతకిఃపుత్రమువాచ । రక్షీగ్ స్త్వంపర్యా
వర్తయాద్భహవోవై తేభవిష్యన్తిత్యధినై వతం ॥౨॥ అథాధ్యాత్మంయఏవా
యంముఖ్యఃప్రణాస్తమద్గీఢముపాసీతౌ మితిహ్యేషస్వరన్నేతి ॥ ౩ ॥ ఏత
ముఏవాహమభ్యగాసిషంతస్తాస్తమత్వమేకోఽసీతిహకౌషీతకిః పుత్రమువా
చప్రణాగ్ స్త్వంధూమానమభిగాయతాద్భహవో భవిష్యన్తితి ॥ ౪ ॥ అ
భఖలుయ ఉద్గీఢస్సప్రణవోయః ప్రణవస్సఉద్గీఢ ఇతిహౌత్యషదనాదైవాపి
దురుద్గీఢమనుసమాహరతీత్యనుసమాహరతీతి ॥ ... ౫

❖❖ అభవద్భువఃఖండః. ❖❖

ఇయమేవగ్ని స్సామతదేతదేతస్యామృచ్యధ్యాఢగ్ సామతస్తాదృ
చ్యధ్యాఢగ్ సామగీయతేతయమేవసాగ్నిరమస్తత్సామ ॥౧॥ అన్తరిక్షమే
వర్గాయస్సామతదేతదేతస్యామృచ్య ధ్యాఢగ్ సామతస్తాదృచ్యధ్యాఢ
గ్ సామగీయతేఽన్తరిక్షమేవసావాయురమస్తత్సామ ॥౨॥ ద్యౌరేవగ్గాదిత
స్సామతదేతదేతస్యామృచ్యధ్యాఢగ్ సామతస్తాదృచ్యధ్యాఢగ్ సామగీయ
తేద్యౌరేవసాఆదిత్యోఽమస్తత్సామ ॥౩॥ నక్షత్రాణ్యేవరగ్చంద్రమాస్సా
మతదేతదేతస్యామృచ్యధ్యాఢగ్ సామతస్తాదృచ్యధ్యాఢగ్ సామగీయతే
నక్షత్రాణ్యేవసాచంద్రమాఅమస్తత్సామ ॥ ౪ ॥ అభయదేతదాదిత్యస్యకు
క్షంభానైస్సవగ్ఽథయస్నీలంపరః కృష్ణంతత్సామతదేతదేతస్యామృచ్య
ధ్యాఢగ్ సామతస్తాదృచ్యధ్యాఢగ్ సామగీయతే ॥౫॥ అభయదేవైతదా
దిత్యస్యకుక్షంభానైస్సవసాఽథయస్నీలంపరఃకృష్ణంతదమస్తత్సామాథయ
ఏషోన్తరాదిత్యేహిరణ్మయఃపురుషోద్యశ్యతేహిరణ్మత్తక్షున్దిరణ్యకేశఆప్ర

అఖాత్సర్వవసువర్ణః || ౬ || తస్యయథాకప్యాసంపుద్ధగీకమేవమకీణితస్యో
దితినామసపవసర్వేభ్యఃపాప్తభ్యుదితతదేతిహవై సర్వేభ్యఃపాప్తభ్యోయ
వసంచేద || ౭ || తస్యర్కసామవగేష్టతస్మాదగ్గీతస్తస్మాత్తైవోద్ధా
తైతస్యహిగాతాసపవయేచాముష్మాత్పరాఞ్చోలోకాస్తేషాంచేష్టేదేవ
కామానాంచేత్యధివై వతం || ... ..

—* అథసప్తమఃఖండ్ః. *—

అథాధ్యాత్మంవాగేవర్కాన్నిసానుతదేతదేతస్యామృచ్యధ్యూ
థగ్ సామతస్మాదృచ్యధ్యూథగ్ సామగీయతే వాగేవసాప్రాణో౭ మస్త
త్సామ || ౧ || చతురేవరాత్నాసామతదేతదేతస్యామృచ్యధ్యూథంసామత
స్మాదృచ్యధ్యూథంసామగీయతేచతురేవసాలత్నా౭ మస్తత్సామ || ౨ || శ్రో
త్రమేవజ్జకానః సామతదేతదేతస్యామృచ్యధ్యూథంసామతస్మాదృచ్యధ్యూ
థంసామగీయతేశ్రోత్రమేవసామనో౭ మస్తత్సామ || ౩ || అథయదేతదత్త
శ్చుక్లంభాన్సైవగ్గథయన్మీలంపరఃకృష్ణంతత్సామతదేతదేతస్యామృచ్యధ్యూ
థగ్ సామతస్మాదృచ్యధ్యూథగ్ సామగీయతే అథయదేవైతదత్తః శుక్లభా
న్సైవసా౭థయన్మీలంపరఃకృష్ణంతదమస్తత్సామ || ౪ || అథపిషోన్తరకీణిపు
రుషోదృశ్యతేనైవర్కత్సామతదుక్థంతద్యజుస్తద్భుత్తైతస్యైతస్యతదేవ
రూపంయదముష్యరూపంయావముష్యగేష్టతాగేష్టాయన్నామతన్నామ ||
౫ || సపవయేచైతస్మాదర్వాఞ్చోలోకాస్తేషాంచేష్టేమనుష్యకామాంచే
తితద్యజమేవీణాయాంగాయస్త్యైతంతేకాయన్రితస్మాత్తేధనసనయః || ౬ ||
అథయఏతదేవం విద్వాన్సామగాయత్యుభౌ సగాయతిసోమునై వసపవయే
చాముష్మాత్పరాఞ్చోలోకాస్తాగ్ శ్చాప్తోతిదేవకామాగ్ శ్చ || ౭ || అథా
నేనైవయేచైతస్మాదర్వాఞ్చోలోకాస్తాగ్ శ్చాప్తోతిమనుష్యకామాగ్ శ్చ
తస్మాదుపైవందిదుద్ధాతాబ్రూయాత్ || ౮ || కంతేకాషమాగాయానీత్యేష
హ్యేవకామాగానస్యేష్టేయఏతదేవం విద్వాన్సామగాయతి సామగాయతి ||

—* అథఅష్టమఃఖండ్ః. *—

త్రయోహేవాగ్గీథేకుశలాబధూపుశ్శిలకశ్శాలావత్యలావత్యతైచ్చికితా
యనోదాబ్ధ్యైఃప్రసాహాణోజై బలిరితితేహేవాచురుద్గీథేవైకుశలాస్తోనసా

నోద్గీఢేకథాం వదామ ఇతి ॥ ౧ ॥ తథేతిహసముపవివిశుః సహప్రవాహణో
జై బలిరువాచ భగవన్తావగ్రేవదతాం బ్రాహ్మణయోర్వదతోర్వాచగ్ శో
ష్యామీతి ॥ ౨ ॥ శహసీలకశ్శాలావత్యజైచీతాయనందాబ్ధ్యమువాచహ
స్తత్వాపృచ్ఛానీతిపృచ్ఛేతిహేవాచ ॥ ౩ ॥ కాసామ్నోగతిరిత్స్వరభితిహే
వాచస్వరస్యకాగతిరితిప్రాణభితిహేవాచప్రాణస్యకాగతిత్వన్నమి
తిహేవాచాన్మస్యకాగతిరిత్యావభితిహేవాచ ॥ ౪ ॥ అపాంకాగతిత్వసౌ
లోకభితిహేవాచ అముష్యలోకస్యకాగతిరితి నస్వగ్గం లోకమతి నయేదితి
హేవాచాచస్వగ్గం లోకవయం లోకగ్ స్థామాభిసంసావయామస్వగ్గం స్థా
వగ్ హిసామేతి ॥ ౫ ॥ తగ్ హసీలకశ్శాలావత్యజైచీతాయనందాబ్ధ్యము
వాచాప్రతిస్థితంవై కిల తేదాబ్ధ్యసామయస్తేవత్స్విబ్రూయాన్మృద్ధాతేవి
వతిష్యతీతిమూర్ధాతేవివతేదితి ॥ ౬ ॥ హస్తాహమేతద్భగవత్తో వేదానీతివిద్ధితి
హేవాచాముష్యలోకస్యకాగతిత్వయం లోకభితిహేవాచాస్యలోకస్య
కాగతిరితినప్రతిస్థాం లోకమతినయేదితిహేవాచ ప్రతిస్థాం వయం లోకగ్
సామాభిసగ్ స్థావయామః ప్రతిస్థానగ్ స్థావగ్ హిసామేతి ॥ ౭ ॥ తగ్ హ
ప్రవాహణోజై బలిరువాచాన్మవదైవకిల తే శాలావత్యసామయస్తేవత్స్వి
బ్రూయాన్మృద్ధాతే వివతిష్యతీతిమూర్ధాతే వివతేదితి హస్తాహమేతద్భగ
వత్తో వేదానీతివిద్ధితిహేవాచ ॥ ... ..

—* అథనవమఃఖండః. *

అస్యలోకస్యకాగతిత్వాకాశభితిహేవాచసర్వాణిహవానిమాని
భూతాన్యాకాశాదవసముత్పద్యంతాకాశం ప్రత్యస్తంయన్త్యాకాశోహ్యో
వై భ్యోజ్యాయానాకాశః పరాయణమ్ ॥ ౧ ॥ సప్తపవరోవరీయానుద్గీధస్సప
షోనస్తఃపరోవరీయోహాస్యభవతిపరోవరీయసోహలోకాన్జయతియఏతదే
వంవిద్వాన్పరోవరీయాగ్ సమద్గీధముపాస్తే ॥ ౨ ॥ * తగ్ హై తమితిధన్వా
శౌనకడిదంశాణ్డీల్యాయోక్తోవాచ । యావత్తపనప్రజాయాముద్గీధంవే
దిష్యస్తేపరోవరీయోహైభ్యస్తావదస్మిల్లోకేభీవనంభవిష్యతి ॥ ౩ ॥ తథా

ముష్టిక్లోకేలోకభృతిసయవతమేవంవిద్వానుపాస్తేపరోవరీయవవహాస్యా
 యస్తిక్లోకేజీవనంభవతితథాముష్టిక్లోకేలోకభృతిలోకేలోకభృతి॥ ౪

❖* ఆధదశమఃఖ్యం. *❖

మటచీహతేషు కురుష్వాటిక్యాసహ జాయయోషస్తస్య చాక్ర
 యుగభ్యగ్రామేప్రదాతిహవాసమ్ ॥ ౧ ॥ సహేభ్యంకుల్పాషాఖాదంతం
 బిభితేతగ్గహూవాచ । నేతోఽన్యేవిద్యంతేయచ్చయేమభిమణుషపసిహితాభి
 తి ॥ ౨ ॥ ఏతేషాంమదేహీతిహూవాచ తాన్స్తైప్రదదాహ న్తానుపానమిత్య
 చ్చిష్టంవై మేవీతగ్గస్యాదితిహూవాచ ॥ ౩ ॥ నస్విదేతేత్యుచ్చిష్టాభితిసవాల
 జీవిష్యమిమానశభాదన్నితిహూవాచ కామోమణుషదపానమితి ॥ ౪ ॥ సహఖా
 దిత్వాఽతిశేషాన్జాయాయాజహరసాగ్రవీవసుభిటౌబభూవతాన్ప్రతి
 గృహ్యసిదధౌ ॥ ౫ ॥ సహప్రాతఃసంజ్ఞాహనణుషదపానయద్యతాన్సస్యలభేమహి
 లభేమహిధనమాతాగ్గరాజాసాయిత్యతేసమానరైవ్రారీప్రతిగ్రీర్షి
 ణీలేతి ॥ ౬ ॥ తంజాయోవాచహస్తవతేభిమవీవకుల్పాషాభితితాఖాదిత్వాఽ
 ముంయజ్ఞంవివతతమేయాయ ॥ ౭ ॥ తత్రోద్ధాత్యౌనాస్తావేస్తోష్యమాణౌ
 నుపోవవివేశసహప్రస్తౌతారమువాచ ॥ ౮ ॥ ప్రస్తౌతర్యదేవతాప్రస్తౌ
 వమన్వాయత్రాతాంచేదవిద్వాన్ప్రస్తోష్యసిమూర్ధాతేవివతిష్యతీతి ॥ ౯ ॥
 ఏవమేవోద్ధాతారమువాచోద్ధాతర్యదేవతోద్గ్రీభమన్వాయత్రాతాంచేద
 విద్వానుర్ధాస్యసిమూర్ధాతేవివతిష్యతీతి ॥ ౧౦ ॥ ఏవమేవప్రతిహరారము
 వాచప్రతిహరర్యదేవతాప్రతిహరమన్వాయత్రాతాంచేదవిద్వాన్ప్రతి
 హరిష్యసిమూర్ధాతేవివతిష్యతీతితేహసమారతాన్ప్రతిహరసాన్ముక్తిరే ॥ ౧౧ ॥

[illegible]

అథ హై నం యజమాన ఉవాచ భగవన్ తం వా అహం విదిషాణీత్యుప
 స్థిరస్త్రిచాక్రాయణ ఇతిహేవాచ ॥౧॥ * సహేవాచ భగవన్ తం వా అహం
 మేభిష్టరైర్నూర్విష్టైః పురైః పిపసం భగవతో వా అహమవిత్త్యానన్యన

౧౩ కురుప్పాటక్యాసహేతిరజ్జరామానుజీయపాఠః.

* అహమవిద్యాన్యాసితిరజ్జరామానుజీయపాఠః.

వృషి || ౧ || భగవాన్ స్వేవమేనైవైరాద్విజైరితతథేత్యథతవ్యేతప
 వసమతిస్సప్తాస్తువతాంయావత్వేభ్యోదనందద్యాస్తావన్నమదద్యాఇతిత
 థేతిహయజమానఉవాచ || ౩ || అథహైనంప్రస్తోతోవససాదప్రస్తోతర్యాచే
 వతాప్రస్తావమన్వాయత్రాతాంచేదవిద్వాన్ప్రస్తోష్యసిమూర్ధాతేవిపతి
 ప్యతీతిమాభగవానవోచత్కతమాసాదేవతేతి || ౪ || ప్రాణఇతిహేవా
 చసర్వాణిహవా ఇమానిభూతాని ప్రాణమేవాభిసంవిశంతిప్రాణమభ్యు
 జ్జహతేసైసాదేవతాప్రస్తావమన్వాయత్రాతాంచేదవిద్వాన్ప్రాప్తో
 యోమూర్ధాతేవ్యపతిప్యత్తోక్తస్యమయేతి || ౫ || అథహైనముద్గాతోవససా
 దాద్ధాతర్యాచేవతోద్గీధమన్వాయత్రాతాంచేదవిద్వానుద్గాస్యసిమూర్ధా
 తేవిపతిప్యతీతిమాభగవానవోచత్కతమాసాదేవతేతి || ౬ || ఆదిత్యఇతిహేవా
 చసర్వాణిహవా ఇమానిభూతాని ఆదిత్యముచ్చైస్సన్తంగాయస్తిసైసా
 దేవతోద్గీధమన్వాయత్రాతాంచేదవిద్వానుదగాస్యోమూర్ధాతేవ్యపతిప్య
 త్తోక్తస్యమయేతి || ౭ || అథహైనంప్రతిహరోశససాదప్రతిహర్తర్యాచే
 వతాప్రతిహరమన్వాయత్రాతాంచేదవిద్వాస్ప్రతిహరిప్యసిమూర్ధాతే
 విపతిప్యతీతిమాభగవానవోచత్కతమాసాదేవతేతి || ౮ || అన్నమితిహేవా
 చసర్వాణిహవా ఇమానిభూతాన్యన్నమేవప్రతిహరమాణానిజీవన్తిసై
 సాదేవతాప్రతిహరమన్వాయత్రాతాంచేదవిద్వాస్ప్రత్యహరియోమూ
 ర్ధాతేవ్యపతిప్యత్తోక్తస్యమయేతి తథోక్తస్యమయేతి || ... ౯

❖* అథద్వాదశఃఖిణ్డః. *❖

అథాతశ్చైవఉద్గీధస్తద్ధబకోదాల్భ్యిగ్లావైవామైత్రేయఃస్వాధ్యా
 యముద్వవాజ || ౧ || తస్మైశ్వాశ్వేతఃప్రాదుర్భూతమశ్వేశ్వానఉపస
 మేత్యోచురన్నంనోభగవానాగాయతు అశనాయాషవాఇతి || ౨ || తాన్వోవా
 చెహైవమాప్రాతరుపసమీయతేతితద్ధబకోదాల్భ్యిగ్లావోవామైత్రేయః
 ప్రతిపాలయాచ్ఛికార || ౩ || తేహయథైవేదంబహిష్టవమానేనస్తోష్యమా
 ణాఃసగ్ రథాస్సర్పన్తిత్యేవమాసస్యపుస్తేహసముపవిశ్యహిజ్ఞుక్రం || ౪ || సమ
 దామోంపిబామోందేవోవరుణః ప్రజాపతిః సవితా ౧ ౨ న్నవిహా ౨
 హరద ౨ ౨ న్నవతే ౨ ౨ న్నవిహహూరా ౨ ౨ హవో ౩ మితి || x

❖* అథ శ్రయోదశః ఖండః. ❖*

అయం వావలోకో హేమకారో వాయుర్నా ఇకారశ్చన్ద్రమా అథకారః ఆత్మేహకారోఽగ్నిరీకారః॥ ౧॥ ఆదిత్యకారః నిహవపకారో విశ్వేదేవాభాహ్మకారః వ్రజావత్స్నిహ్మకారః ప్రాణస్సర్వరోఽన్నం యావాగ్విరాట్॥ ౨॥ అనిరుక్తస్త్రయోదశస్తోభః సన్న్యాసో హ్యుచ్యతే॥ ౩॥ దుగ్ధేన్ద్రవాగ్ధోహం యోవాచోదోహాఽన్నవానన్నాదో భవతి యే ఏతామేవగ్ సామ్నా మువనిషదం వేదోవనిషదం వేదేతి॥ ... .. ర

ఇతి భాగ్యోగ్యవనిషది ప్రథమః ప్రపాఠకస్సమాప్తః.

హరిః ఓమ్ తత్ సత్.

శ్రీగురుభ్యోనమః.

❖❖❖

భాగ్యోగ్యవనిషత్ - ద్వితీయః ప్రపాఠకః.

❖* అథ ప్రథమః ఖండః. ❖*

హరిః ఓమ్॥ సమస్తస్సఖలు సామ్న ఉపాసన్ గ్ సాధు యశ్చ సాధుతత్సామేత్యాచక్ష తెయదసాధుతదసామేతి॥ ౧॥ తదుతాప్యోహుః సామ్నై సముపాగాదితసాధునై సముపాగాదిత్యేవ తదాహురసామ్నై సముపాగాదిత్యసాధునై సముపాగాదిత్యేవ తదాహుః॥ ౨॥ అథోతాప్యోహుః సామనోబతేతి యత్సాధుభవతి సాధుబతేత్యేవ తదాహుర సామనోబతేతి యదసాధుభవత్యసాధుబతేత్యేవ తదాహుః॥ ౩॥ సయపతదేవం విద్వాన్సాధుసామేత్యుపాస్తేఽభ్యాసోహయదేన్ గ్ సాధవోధర్మాచగచ్ఛేయరుషచ సమేయః॥

❖* అథ ద్వితీయః ఖండః. ❖*

లోగేషు పంచవిధగ్ సామోపాసీత పృథివీహిహ్మకారః అగ్నిః వ్రస్తావోఽన్దరిక్ష ముద్గీర్ణ ఆదిత్యః వ్రతిహారో ద్యౌర్నిధ సమిత్సూర్యేషు॥ ౧॥ ఆథావృతైషు ద్యౌర్నిహ్మకార ఆదిత్యగ్ వ్రస్తావోఽన్దరిక్ష ముద్గీర్ణోఽగ్నిః గ వ్రతి

హఃఃపృథివీనిధనం॥ ౨॥ కల్పస్తేహస్తైలోకా ఊర్ధ్వశ్చపృథాశ్చయపత
దేవంవిద్యాలోకేషుపశ్చవిధంసామోపాస్తే॥ ... ౪

❖❖❖ అథతృతీయఃఖండః. ❖❖❖

పృష్టోపశ్చవిధగ్ సామోపాసీతపురోవాతాహిచ్ఛారో మేఘా
జాయతేసప్రస్తావోవర్షతిసఉద్గీర్ణోవిద్యోతతేస్తనయతిసప్రతిహఃః ఉద్వ
న్జాతతన్నిధనం॥ ౧॥ వర్షతిహస్తైవర్షయతిహయపతదేవంవిద్యాస్వప్రేష
శ్చవిధగ్ సామోపాస్తే॥ ... ౨

❖❖❖ అథచతుర్థఃఖండః. ❖❖❖

సర్వాస్వపునపశ్చవిధగ్ సామోపాసీతమేఘాయత్సంస్తవతేసహి
చ్ఛారోయద్వర్షతిసప్రస్తావోయాః ప్రాచ్యస్సన్దస్తేన ఉద్గీర్ణోయాఃప్రతి
చ్యస్సప్రతిహఃఃస్సమద్రోనిధనం॥ ౧॥ సహపునప్రేత్యపునమాన్భవతియపత
దేవంవిద్యాస్సర్వాస్వపునపశ్చవిధగ్ సామోపాస్తే॥ ... ౨

❖❖❖ అథపంచమఃఖండః. ❖❖❖

ఋతుషుపశ్చవిధగ్ సామోపాసీతవసంతాహిచ్ఛారోగ్రీష్మః ప్రస్తా
వోవద్వాఉద్గీర్ణశ్శరత్ప్రతిహఃఃహేమంతోనిధనం॥ ౧॥ కల్పస్తేహస్తాఋత
వఋతుమాన్భవతియపతదేవంవిద్యాస్సఋతుషుపశ్చవిధగ్ సామోపాస్తే॥❖

❖❖❖ అథషష్ఠఃఖండః. ❖❖❖

పశుషుపశ్చవిధగ్ సామోపాసీతాజాహిచ్ఛారోఽపయః ప్రస్తా
వోగావఉద్గీర్ణోఽశ్వాన్ప్రతిహఃఃపురుషోనిధనం॥ ౧॥ భవన్తిహస్యప్రళవః
పశుమాన్భవతియపతదేవంవిద్యాస్సపశుషుపశ్చవిధగ్ సామోపాస్తే॥ ౨॥

-----❖❖❖ అథసప్తమఃఖండః. ❖❖❖-----

ప్రాణేషుపశ్చవిధగ్ పరోవరీయస్సామోపాసీతప్రాణోహిచ్ఛా
రోవాక్ప్రస్తావశ్చక్షురుద్గీర్ణశ్శ్రోత్రం ప్రతిహరో మనోనిధనం పరోవరీ
యాగ్ సీవైతాసి॥ ౧॥ పరోవరీయోహస్యభవతిపరోవరీయసోహలోకా
న్జయతియపతదేవంవిద్యాస్సప్రాణేషుపశ్చవిధంపరోవరీయస్సామోపాస్త
ఇతిపశ్చవిధగ్॥ ... ౨

.....* అథ అష్టమః ఖండః. *

* అథ సప్తవిధస్య వాచిన ప్తవిధగ్ సామోపాసీతయత్కృచ్చవాచా హుమితినహిహ్మారోయత్ప్రేసప్రస్తావోయదేతినతదిః॥ ౧ ॥ యదుదితిన ఉద్గీఢోయత్ప్రీతితినప్రతిహారోయదుపేతిన ఉపద్రవోయన్నితనిధనం॥ ౨॥ దుగ్ధేన్నవాగ్దోహంహోవాచోదోహాన్నవానన్నాదోభవతియపిత దేవంవిద్వాన్వాచిన ప్తవిధగ్ సామోపాస్తే॥ ... ౩

---** అథ నవమః ఖండః. **---

అథ ఖల్వముమాదిత్యగ్ సప్తవిధగ్ సామోపాసీతసర్వదానమస్తేన సామమాంప్రతిమాం ప్రతీతినర్వేణసమస్తేనసామ॥౧॥ తస్మిన్నిమానిసర్వాణిభూతాన్యన్వాయత్రాసీతి విద్యాత్తస్యయత్పురోదయాత్సహిహ్మారస్తదస్యవశవోవ్యాయత్రాస్తస్తాత్తేహిహ్మర్వనిహిహ్మార భాజినో హ్యేతస్య సామ్నః॥ ౨॥ అథయత్ప్రీతిమోదితేనప్రస్తావస్తదస్యమమ్యా అన్వాయత్రాస్తస్తాత్తే ప్రస్తుతికామార్గప్రశగ్ సాకామార్గ ప్రస్తావభాజినో హ్యేతస్యసామ్నః॥ ౩॥ అథయత్సజ్గవవేళాయాగ్ సతిస్తదస్యవయాగ్ స్యన్వాయత్రానితస్తాత్తాస్య సరితేనారమృతాన్యాదాయత్సానం పరివతన్త్యాది భాజినోహ్యేతస్యసామ్నః॥ ౪ ॥ అథయస్సమృత్తిమధ్యన్దిసేన ఉద్గీఢస్తదస్య దేవా అన్వాయత్రాస్తస్తాత్తేనత్తమార్గప్రాజా వత్యానామద్గీఢ భాజినో హ్యేతస్యసామ్నః॥ ౫॥ అథయదూర్ధ్వంమధ్యన్దినాత్పగ్గివరాష్ట్రాత్సప్రతిహారస్తదస్యగర్భా అన్వాయత్రాస్తస్తాత్తే ప్రతిహృతానావపద్యస్తేప్రతిహారభాజినో హ్యేతస్యసామ్నః॥ ౬॥ అథయధూర్ధ్వమపరాష్ట్రాత్పగ్గిస్తమయాత్సఉపద్రవస్తదస్యగర్భా అన్వాయత్రాస్తస్తాత్తేపురుషందృష్టాన్వికక్షగ్ శ్వభ్రమిత్యవద్రవస్త్యవద్రవభాజినో హ్యేతస్యసామ్నః॥ ౭ ॥ అథయత్ప్రీతిమాస్తమితేతన్నిధనంతదస్యపితరోవ్యాయత్రాస్తస్తాత్తాన్నిదధతినధన భాజినో హ్యేతస్యసామ్న ఏవంఖల్వముమాదిత్యగ్ సప్తవిధగ్ సామోపాస్తే॥ ... ౮

—* అథదశమఃఖండాః. *—

అథఖిలాన్వత్తశమితమృత్యుసప్తవిధగ్ సామోపాసీతహిజ్ఞాకర
ఇతిత్ర్యక్షరంప్రస్తావఇతిత్ర్యక్షరంతత్సమం || ౧ || ఆదిరితిద్వ్యక్షరంప్రతి
హరఇతిచతురక్షరంతతదై హై కంతత్సమం || ౨ || ఉద్గీర్ణఇతిత్ర్యక్షరముపద్ర
వఇతిచతురక్షరం త్రిభి స్తీర్భిస్సమం భవత్యక్షరమతిశిష్యతేత్ర్యక్షరంతత్స
మం || ౩ || నిధనమితిత్ర్యక్షరంతత్సమమేభవతితానిహవాపతానిద్వావిగ్
శతిరక్షరాణి || ౪ || ఏకవిగ్ శత్యాదిత్యమాప్నోత్యేకవిగ్ శోవాఇతోఽసా
వాదితోద్వావిగ్ శేనవరమాచిత్యాజ్జయతితన్నా కంతద్విశోకం || ౫ || ఆ
ప్నోతీహదిత్యస్య జయంవరోహస్యాదిత్యజ్జయా జయోభవతియఏతదేవంవి
ద్వానాన్వత్తశమితమృత్యుసప్తవిధగ్ సామోపాస్తేసామోపాస్తే || ౬

—* అథమకాదశఃఖండాః. *—

మనోహిజ్ఞాకో వాక్ప్రస్తావశ్చక్షురుద్గీర్ణశ్శ్రీతంప్రతిహరః
ప్రాణోనిధనమేతద్గాయత్రంప్రాణేషుప్రోతం || ౧ || సయఏవమేతద్గాయ
త్రంప్రాణేషుప్రోతంవేదప్రాణేభవజీసర్వమాయురేతిజ్యోగ్జీవతిమహస్ప్రి
జయావశుభిష్ఠవతిమహస్పిర్త్యామహమనాస్సాన్వత్తద్విత్రం || ౨

—* అథద్వాదశఃఖండాః. *—

ఆభిమన్దతినహిజ్ఞాకో ధూమోజాయతే సప్రస్తావోజ్వలతినఉద్గీ
ర్ణోఽఞ్జారాభవన్తిసప్రతిహరఉపశామ్యతితన్నిధనగ్ సగ్ శామ్యతితన్నిధ
నమేతదధస్తరమగ్నోప్రోతం || ౧ || సయఏవమేతదధస్తరమగ్నోప్రోతంవే
దబ్రహ్మవర్చస్వ్యాన్నాదోభవతిస్వమాయురేతిజ్యోగ్జీవతిమహస్ప్రిజయా
వశుభిష్ఠవతిమహస్పిర్త్యానప్రత్యజ్జగ్నిమాచామేన్ననిష్ఠేవేత్తద్విత్రం || ౨

—* అథత్రయోదశఃఖండాః. *—

ఉషమన్త్రీయతేసహింకారోజ్జీవయతేసప్రస్తావస్త్రీయాసహశే
తేసఉద్గీర్ణఃప్రతిస్త్రిసహశేతేసప్రతిహరఃకాలంగచ్ఛతి తన్నిధనంపారం
గచ్ఛతితన్నిధనమేతద్వామదేవ్యం మిథునేప్రోతం || ౧ || సయఏవమేతద్వా
మదేవ్యం మిథునేప్రోతంవేదమిథునీభవతిమిథునాన్తిథునాత్ప్రజాయతేస

ర్వమాయ రేతి జ్యోగీవతి మహాస్సృజయా వశుభిర్భవతి మహాస్మిన్ ర్త్యానకా
ఞ్చనవరిహరే తద్వృతం॥ ౨

❖❖❖ అథ చతుర్దశః ఖండః ❖❖❖

ఉద్యన్తింకార ఉచితః ప్రస్తావో మధ్యన్దిన ఉద్గీర్ణో ౨ పరాహ్లాః ప్రతిహ
రో ౨ స్తంభన్నిధన మేతద్భూహదాది త్యే ప్రోతం ॥౧॥ సయ ఏవ మేతద్భూ
హదాది త్యే ప్రోతం వేద తేజస్వీ న్నాదో భవతి సర్వమాయ రేతి జ్యోగీవతి మహాస్సృ
జయా వశుభిర్భవతి మహాస్మిన్ ర్త్యానకాన్తన్తం నన్దే తద్వృతం॥ ౨

.....❖ అథ పంచదశః ఖండః ❖.....

అభాణి సన్లువ వస్తేన హింకారో మేఘాజాయతే సప్రస్తావో వర్షతి
స ఉద్గీర్ణ విద్యోతతే స్తనయతి సప్రతిహర ఉద్యన్తి తన్నిధన మేతద్వైరూపం
పర్జన్యే ప్రోతం ॥ ౧ ॥ సయ ఏవ మేతద్వైరూపం పర్జన్యే ప్రోతం వేదవిరా
పాగ్ శ్చ సురూపాగ్ శ్చ వశూనవరుస్తే సర్వమాయ రేతి జ్యోగీవతి మహాస్సృ
జయా వశుభిర్భవతి మహాస్మిన్ ర్త్యానకాన్తన్తం నన్దే తద్వృతం॥ ... ౨

❖❖❖ అథ షోడశః ఖండః ❖❖❖

వసన్తో హింకారో గ్రీష్మః ప్రస్తావో వర్షా ఉద్గీర్ణ శ్శరత్ప్రతిహరో హే
మన్తో నిధన మేతద్వైరూప మృతుషు ప్రోతం ॥౧॥ సయ ఏవ మేతద్వైరూప మృ
తుషు ప్రోతం వేదవిరాజతి ప్రజయా వశుభిర్భవన్తా వర్చసేన సర్వమాయ రేతి
జ్యోగీవతి మహాస్సృజయా వశుభిర్భవతి మహాస్మిన్ ర్త్యూర్నాన్తన్తం నన్దే తద్వృతం॥

... ..❖ అథ సప్తదశః ఖండః ❖.....

వృధి వీహి జ్కారో ౨ స్తరితం ప్రస్తావో ద్యౌరుద్గీర్ణో చితః ప్రతిహర స
ముద్రో నిధన మేతా శ్శక్వర్యో లోకేషు ప్రోతాః ॥౧॥ సయ ఏవ మేతా శ్శక్వ
ర్యో లోకేషు ప్రోతా వేద లోకీ భవతి సర్వమాయ రేతి జ్యోగీవతి మహాస్సృ
జయా వశుభిర్భవతి మహాస్మిన్ ర్త్యూలోకాన్తన్తం నన్దే తద్వృతం॥ ... ౨

.....❖ అథ అష్టాదశః ఖండః ❖.....

అజాహి జ్కారో ౨ వయః ప్రస్తావో గావ ఉద్గీర్ణో ౨ శ్వాన్ ప్రతిహరన్
పురుషో నిధన మేతా రేవ త్య్యవశుషు ప్రోతాః ॥౧॥ సయ ఏవ మేతా రేవ త్య్య

పశుషుప్రోతావేద పశుమాన్భవతి సర్వమాయురేతి జ్యోగీవతిమహస్పృజ
యావశుభిర్భవతిమహస్నిర్-ద్రావపశూన్ననిదే తద్వృతం॥ ... ౨

—* అథఏకోనవింశఃఖండ్ఠః. *—

లోమహిఞ్చార్-స్త్వక్ష్మస్త్రావామాగ్ సముద్గీఢో ౨ స్థిప్రతిహరో
మజ్జానిధనమేతద్యజ్ఞాయజ్ఞీయమగ్నేషు ప్రోతం ॥౧॥ సయఏవమేతద్యజ్ఞాయ
జ్ఞీయమగ్నేషు ప్రోతంవేదాగ్నేభవతి వాగ్నేసవిహూర్చితసర్వమాయురేతిజ్యో
గీవతిమహస్పృజ యావశుభిర్భవతి మహస్నిర్-ద్రావసంవత్సరం మజ్జోనాశ్చీ
యాత్రద్వృతంమజ్జోనాశ్చీయాదితివా॥ ... ౨

.....* అథవింశఃఖండ్ఠః. *.....

అగ్నిర్హిఞ్చారోవాయుఃప్రస్తావఆదిత్య ఉద్గీఢోనక్షత్రాణిప్రతిహర
శ్చస్త్రమానిధనమేత ద్రాజనందేవతాసుప్రోతం ॥౧॥ సయఏవమేతద్రాజ
నందేవతాసుప్రోతంవేదైతాసామేవదేవతానాగ్ సలోకతాగ్ సార్జితా
గ్ సాయజ్యంగచ్ఛతి సర్వమాయురేతిజ్యోగీ వతి మహస్పృజయావశుభిర్భ
వతిమహస్నిర్-ద్రావద్రావ్మాణాన్ననిదే తద్వృతం॥ ౨

—* అథఏకవింశఃఖండ్ఠః. *—

త్రయావిద్యాహిఞ్చార్-స్త్రియశమేలోకాసప్రస్తావో౨గ్నిర్వా
యురాదిత్యస్సఉద్గీఢోనక్షత్రాణివయాగ్ సిమరీచయస్సప్రతిహరస్సర్వా
గన్ధర్వాపితరస్తన్నిధనమేతత్సామసర్వస్త్రివో౩వృతం॥౧॥సయఏవమేతత్సా
మసర్వస్త్రివో౩వృతంవేదసర్వగ్ హాభవతి॥౨॥తదేవశ్లోకః॥ యానివచ్ఛధాత్రీ
ణిశ్రీణితేభ్యానజ్యాయఃపరమన్యదస్తి॥౩॥యస్తద్వేదసవేదసర్వగ్ సర్వాది
శోబలిమస్తైహరస్తి॥సర్వమస్త్యేత్యుపాసీతతద్వృతంతద్వృతం॥ ... ౨

—...* అథద్వావింశఃఖండ్ఠః. *...—

విసర్దిసామ్నో౪వృణేవశవ్యమిత్యగ్నేరుద్గీఢో౫నిరుక్తంప్రజాపతేర్ని
రుక్తసో౬మస్యమృదుశ్శక్త్యం వాయోశ్శక్త్యంబలవదిన్ద్రస్యక్రౌఞ్చ౪౦బృహస్ప
తేరవథ్వాస్త వరుణస్యతాన్సర్వా నేవో౪వశేవేతవారుణం త్వే౪వరజ్యయే
త్ ॥ ౧ ॥ అమృతత్వందేవేభ్య ఆగాయ సిత్యాగాయత్సృధాంపితృభ్యఆ
శాంమనుష్యేభ్యస్తృణోదకం పశుభ్యస్సృగ్గంలోకం యజమానాయాన్న

మాత్మనః అగాయానీత్యేతాని మనసాధ్యాయన్నప్రమత్తస్తు నీతిః ॥ ౨ ॥ స
ర్వేస్వరాణ్ద్రస్యాత్మానః సర్వః ష్టాః ప్రజాపతేరాత్మానః సర్వేస్వర్నా
మృత్యోరాత్మానస్తం యదిస్వరేషాం పాలభేతేన్ద్రగ్ శరణం ప్రవహన్ ౨ భూ
వంసత్వాప్రతివత్సృతీత్యేనం బ్రూయాత్ ॥ ౩ ॥ అథ యద్యేన మూష్యసూపా
లభేత ప్రజాపతిగ్ శరణం ప్రవహన్ ౨ భూవంశత్వాప్రతిపేత్సృతీత్యేనం
బ్రూయాదధయద్యేనగ్ స్పర్శేషాం పాలభేతమృత్యుగ్ శరణం ప్రవహన్ ౨
భూవంశత్వాప్రతిధత్సృతీత్యేనం బ్రూయాత్ ॥ ౪ ॥ * సర్వేస్వరాఘా
వవన్తో బలవన్తో వక్తవ్యా ఇన్ద్రే బలం దదానీతి సర్వః ష్టాఘో ౨ ౧౫స్తా
అనిరస్తా వివృతా వక్తవ్యాః ప్రజాపతేరాత్మానం పరిదదానీతి సర్వేస్వర్నా
లేశేనానభినిహితా వక్తవ్యామృత్యోరాత్మానం పరిహరాణీతి ॥ x

.....* అథ త్రయోవింశః ఖండః. *.....

త్రయోధర్మసూక్ష్మాయజ్ఞో ౨ ధ్యాయనం దానమితి ప్రథమస్తవపవద్వితీ
యో బ్రహ్మచార్యచార్యకులవాసీతృతీయో ౨ త్యస్తమాత్మానమాచార్యకు
లే ౨ వసాదయస్సర్వపతేపుణ్యలోకాభవన్తి బ్రహ్మసగ్ స్తో ౨ మృతత్వమేతి ॥
౧ ॥ ప్రజాపత్యో కానభ్యతపతేభ్యో ౨ భితతైభ్యస్త్రీయావిద్యాసమ్పు
న్రవత్రామభ్యతపత్రస్యాభితప్తాయాపతాన్యక్షరాణి సమ్పున్రవస్తభూ
ర్భువస్సువరితి ॥ ౨ ॥ తాన్యభ్యతపత్రేభ్యో ౨ భితప్తేభ్యః ష్టాక్షరస్సమ్పున్ర
వత్రద్యథాశఙ్కునా సర్వాణి పఞ్చాని సస్తృణ్ణాన్యేవ మోంకారేణ సర్వా
వాక్ సస్తృణ్ణాః ఓంకారపవేదగ్ సర్వ మోంకారపవేదగ్ సర్వం ॥ ౩

.....* అథ చతుర్వింశః ఖండః. ....

బ్రహ్మవాదినో వదన్తి యస్య సూనాం ప్రాతస్సవనగ్ రుద్రాణాం మా
ధ్యస్తీనగ్ సవనమాదిత్యానాం చ విశ్వేషాం చ దేవానాం తృతీయసవనం ॥ ౧ ॥
క్వత్స్త్రియజమానస్య లోక ఇతి సయస్తన్నవిద్యాత్కథం కుర్యాదథ విద్యా
నుకూర్యాత్ ॥ ౨ ॥ పురాప్రాతరనువాక్ స్తోపాకరణాజ్ఞానసేనగార్హపత్య
స్త్యోదజ్ఞుఖిషవిశ్యసవాసగ్ సామాభిగాయతి ॥ ౩ ॥ లోకద్వారమపావా

* ఇన్ద్రే బలం దధానీతి రక్షరామానుజీయపాఠః.

శ్రీ గురుభ్యోనమః.

ఛాన్దోగ్యోపనిషత్ - తృతీయః ప్ర పాఠకః.

❖* అథ ప్రథమః ఖండః. *❖

హరిః ఓమ్॥ అసావా ఆచిత్యో దేవమధుతస్య ద్యా రేవతి రశ్మీనవగ్ శో
 ౨ స్తరితుమ పూపోమరిచయః భుతాః ॥ ౧ ॥ తస్య యే ప్రాజ్ఞో రత్నయ
 స్తావవాస్య ప్రాచ్యోమధునాభ్యః ఋచవవమధుకృతః ఋగ్వేదవవపుష్పం
 తాలమృతాలపః॥ ౨ ॥ తావాపతాఋచః ఏతమృగ్వేదమభ్యతపగ్ స్తస్యాభి
 తప్తస్యయశస్తేజఇన్ద్రియం వీర్యమన్నాద్యగ్ రసోఽజాయత॥ ౩ ॥ తద్వ్యక్ష
 రత్తదాదిత్యమభితోఽశ్రయత్తద్వా ఏతద్యదేతదాదిత్యస్య రోహితగ్ రూపం॥

❖* అథ ద్వితీయః ఖండః. *❖

అథయేస్య దక్షిణారత్నయ స్తావవాస్య దక్షిణామధునాద్యోయజుగ్
 ష్యేవమధుకృతోయజుర్వేదవవపుష్పం తాలమృతాలపః ॥ ౧ ॥ తానివాప
 తానియజుగ్ ష్యేతం యజుర్వేద మభ్యతపగ్ స్తస్యాభితప్తస్యయశస్తేజఇ
 న్ద్రియం వీర్యమన్నాద్యగ్ రసోఽజాయత॥ ౨ ॥ తద్వ్యక్షరత్తదాదిత్యమభి
 తోఽశ్రయత్తద్వా ఏతద్యదేతదాదిత్యస్య క్షుక్తగ్ రూపమ్ ॥ ... ౩

❖* అథ తృతీయః ఖండః. *❖

అథయేఽస్య ప్రత్యక్షో రత్నయ స్తావవాస్య ప్రతీచ్యోమధునాభ్య
 స్సామాన్యేవమధుకృతః సామవేదవవపుష్పం తాలమృతాలపః॥ ౧ ॥ తానివా
 పతానిసామాన్యేతగ్ సామవేదమభ్యతపగ్ స్తస్యాభితప్తస్యయశస్తేజఇ
 న్ద్రియం వీర్యమన్నాద్యగ్ రసోఽజాయత॥ ౨ ॥ తద్వ్యక్షరత్తదాదిత్యమభి
 తోఽశ్రయత్తద్వా ఏతద్యదేతదాదిత్యస్య కృష్ణగ్ రూపం॥ ... ౩

❖* అథ చతుర్థః ఖండః. *❖

అథయేఽస్యోదజ్ఞో రత్నయ స్తావవాస్యోదీచ్యోమధునాద్యోఽథ
 రావజ్గిర్జ్వలవమధుకృతఇతిహసపురాణంపుష్పం తాలమృతాలపః॥ ౧ ॥ తేవా

ఏతేఽథర్వాగ్గీర్ణసపతదితిహాస పురాణమభ్యతపగ్ స్తస్యాభిత ప్రస్యయశ స్తే
జగన్ద్రియంవీర్యమన్నాద్యగ్ రసోఽజాయత ॥౨॥ తద్వ్యక్షర తదాదిత్యమ
భితోఽశ్రయ తద్వాపితద్య దేతదాదిత్యస్యపరఃకృష్ణగ్ రూపం ॥ ౩

—* అథపఞ్చమఃఖండః. *—

అథయేఽస్యోర్ధావరత్తయస్తా ఏవాస్యోర్ధావమధునాద్యో గుహ్యవ
వాదేశామధుకృతో బ్రహ్మైవపుష్పంతా అమృతాఆపః ॥౧॥ తేవాపతేగు
హ్యాఆదేశావితద్భ్రష్టభ్యతపగ్ స్తస్యాభిత ప్రస్యయశ స్తేజగన్ద్రియంవీర్య
మన్నాద్యగ్ రసోఽజాయత ॥ ౨ ॥ తద్వ్యక్షర తదాదిత్యమభితోఽశ్రయత
ద్వాపితద్య దేతదాదిత్యస్యమధ్యేతోభతఇవ ॥౩॥ తేవాపతేరసానాగ్ రసా
వేదాహిరసానై షామేతేరసాస్తానివాపతాన్యమృతానా మమృతానివేదా
హ్యమృతా స్తేషామేతాన్యమృతాని ॥ ... ౪

—* అథషష్ఠఃఖండః. *—

తద్యత్ప్రథమమృతం తద్వసపడవజీవన్యస్మి నాముఖేననవై దేవాఅ
శ్చన్దినపిబన్త్యేతదేవామృతందృష్టావృప్యన్తి ॥ ౧ ॥ తపితదేవరూపమభి
సంవిశన్త్యేతస్మాద్రూపాదుద్యన్తి ॥౨॥ సయఏతదేవమమృతంవేదవసూ
నామేవైకోభూత్వాఽస్మిన్దైవముఖేనైతదేవామృతందృష్టావృప్యత్యతిసయ
ఏతదేవరూపమభిసంవిశన్త్యేతస్మాద్రూపాదుదేతి ॥ ౩ ॥ సయావదాదిత్యః
పురస్తాదుదేతా పశ్చాదస్తమేతావసూనా మేవతావదాధిపత్యగ్ స్వారా
జ్యంపర్యేతా ॥ ... ౪

—* అథసప్తమఃఖండః. *—

అథయద్వితీయమమృతంతద్రూపాడవజీవన్దేగ్రిముఖేననవై దే
వాఅశ్చన్దినపిబన్త్యేతదేవామృతందృష్టావృప్యన్తి ॥ ౧ ॥ తపితదేవరూప
మభిసంవిశన్త్యేతస్మాద్రూపాదుద్యన్తి ॥ ౨ ॥ సయఏతదేవమమృతంవేదరు
ద్రాణామేవైకోభూత్వేన్ద్రైవముఖేనైతదేవామృతందృష్టావృప్యత్యతి
సపితదేవరూపమభిసంవిశన్త్యేతస్మాద్రూపాదుదేతి ॥౩॥ సయావదాదిత్యః
పురస్తాదుదేతా పశ్చాదస్తమేతాద్విస్తావర్తక్షిత డేదేతోత్తరతోఽస్తమే
తారుద్రాణామేవతావదాధిపత్యగ్ స్వారాజ్యంపర్యేతా ॥ ... ౪

—* అథ అష్టమః ఖండః. *

అథ యత్తృతీయమమృతం తదాదిత్యా ఉపజీవన్తి సరుణేనముఖేనననై
దేవా అశ్నన్తి సపిబన్త్యేతదేవా మృతందృష్టాన్తృప్త్యన్తి ॥౧॥ తపతదేవరూ
పమభిసంవిశన్త్యేతస్మాద్రూపాదుద్యన్తి ॥౨॥ సయ ఏతదేవమమృతం వేదాది
త్యానామేవై కోఘాత్వావరూణేనై వముఖేనైతదేవా మృతందృష్టాన్తృప్త్యన్తి
సపతదేవరూపమభిసంవిశన్త్యేతస్మాద్రూపాదుదేతి ॥ ౩ ॥ సయావదాది
త్యోదక్షిణత ఉదేతోత్తరతో ౨ స్తమేతాద్విస్తావశ్చశ్చాదుదేతాపురస్తాద
స్తమేతాదిత్యానామేవతావదాధిపత్యగ్న్వా రాజ్యంపర్యేతా ॥ ౪

—* అథ నవమః ఖండః. *

అథ యచ్ఛతృతీయమమృతం తస్మరుత ఉపజీవన్తి సోమేనముఖేనననై దేవా
అశ్నన్తి సపిబన్త్యేతదేవా మృతందృష్టాన్తృప్త్యన్తి ॥౧॥ తపతదేవరూపమభి
సంవిశన్త్యేతస్మాద్రూపాదుద్యన్తి ॥ ౨ ॥ సయ ఏతదేవమమృతం వేదమరు
తామేవై కోఘాత్వాసోమేనై వముఖేనైతదేవా మృతందృష్టాన్తృప్త్యన్తి సప
తదేవరూపమభిసంవిశన్త్యేతస్మాద్రూపాదుదేతి ॥౩॥ సయావదాదిత్యః ప
శ్చాదుదేతాపురస్తాదస్తమేతాద్విస్తావదుత్తరత ఉదేతాదక్షిణతో ౨ స్తమే
తామరుతామేవతావదాధిపత్యగ్న్వా రాజ్యంపర్యేతా ॥ ... ౪

—* అథ దశమః ఖండః. *

అథ యచ్ఛతృతీయమమృతం తస్మాద్యా ఉపజీవన్తి బ్రహ్మణాముఖేనన
నై దేవా అశ్నన్తి సపిబన్త్యేతదేవా మృతందృష్టాన్తృప్త్యన్తి ॥౧॥ తపతదేవరూ
పమభిసంవిశన్త్యేతస్మాద్రూపాదుద్యన్తి ॥౨॥ సయ ఏతదేవమమృతం వేద
సాధ్యానామేవై కోఘాత్వాబ్రహ్మణై వముఖేనైతదేవా మృతందృష్టాన్తృ
ప్త్యన్తి సపతదేవరూపమభిసంవిశన్త్యేతస్మాద్రూపాదుదేతి ॥ ౩ ॥ సయావదా
దిత్య ఉత్తరత ఉదేతాదక్షిణతో ౨ స్తమేతాద్విస్తావదూర్వా ఉదేతా ౨ ర్వాగ
స్తమేతాసాధ్యానామేవతావదాధిపత్యగ్న్వా రాజ్యంపర్యేతా ॥ ౪

—* అథ ఏకాదశః ఖండః. *

అథ తత ఉర్ధ్వ ఉదేత్యనై వోదేతానాస్తమేతై కలపవమధ్యేస్తాతాత

దేవశ్లోకః ॥ ౧ ॥ * నవైతత్రసనిష్ఠాచనోదియాయకదాచన | దేవాస్తేనా
హగ్ సత్యేనమాదిరాధిపిబ్రహ్మణేతి ॥ ౧ ॥ నహవాఅస్మాఉదేతనిష్ఠాచతిన
కృద్దివాహై వాస్తైభవతియపితామేవంబ్రహ్మపనిపదంవేద ॥ ౩ ॥ తద్దైత
ద్భ్రష్టప్రజాపతయ ఉవాచప్రజాపతిర్ననవేమనుః ప్రజాభ్యస్తద్దేతదు
ద్దాలకాయారుణయేజ్యేష్ఠాయపుత్రాయపితా బ్రహ్మప్రోవాచ ॥ ౪ ॥ ఇ
దంవావతజ్యేష్ఠాయ పుత్రాయపితాబ్రహ్మప్రబ్రూయాత్ ప్రాణా
య్యాయవాస్తేవాసినే ॥ ౫ ॥ నాన్యస్తైకస్తైచనయద్యవ్యస్తాఇమామభిఃప
రిగృహీతాంధనన్యపూర్ణాం దద్యాదేతదేవతతోభూయ ఇత్యేతదేవతతో
భూయఇతి ॥ ౬

.....* అథద్వాదశశిఖణః *.....

గాయత్రీవాఇదగ్ సర్వంభూతం యదిదంకింభునాన్వైగాయత్రీవా
గ్వాఇదగి సర్వంభూతంగాయతిచత్రాయతేచ ॥ ౧ ॥ యావై సాగాయత్రీ
ఇయంవావసాయేయంపురివ్యస్యాగ్ హీదగ్ సర్వంభూతంప్రతిష్ఠితమేతా
మేవనాతీయతే ॥ ౨ ॥ యావై సాపురివీ ఇయంవావసా యదిదమస్మిన్నురు
షే శరీరమస్మిన్ హీమే ప్రాణాఃప్రతిష్ఠితాపతదేవనాతీయస్తే ॥ ౩ ॥ య
దైవతత్పురుషే శరీరమిదం వావతద్యదిదమస్మిన్నస్తైః పురుషేహృదయమ
స్మిన్నీమే ప్రాణాఃప్రతిష్ఠితాపతదేవనాతీయస్తే ॥ ౪ ॥ సైషాచతుష్పదా
వట్టిధాగాయత్రీత దేతద్యచాభ్యనుక్తం ॥ ౫ ॥ తావానన్యమహిమాతతో
జ్యాయాగ్ శ్చపురుషః । పాదోన్యసర్వాభూతాని త్రిపాదస్యామృతందివీ
తి ॥ ౬ ॥ యదైవతద్భ్రష్టేతీదం వావతద్యోయంబహిర్ధాపురుషాదాకా
శోయోవై సబహిర్ధాపురుషాదాకాశః ॥ ౭ ॥ అయంవావసయోయమస్తైఃపు
రుషఆకాశోయోవై సోఽస్తైఃపురుషఆకాశః ॥ ౮ ॥ అయంవావసయోయ
మస్తస్మాదయ ఆకాశస్తదేతత్పురుషప్రవర్తిపూర్ణాప్రవర్తినీగ్ శ్రియం
లభతేయవీవంవేద ॥ ౯

* నవైతత్రసనిష్ఠాచేతిరజ్గరామానుజీయపాతః.

జ యోయమస్తస్మాదయ ఆకాశోయోవై సోఽస్తస్మాదయ ఆకాశ
స్తదేతత్పురుషితిరజ్గరామానుజీయపాతః.

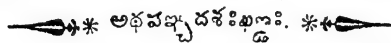
❖* అథ త్రయోదశః ఖండః. *❖

తస్య హవావీతస్య హృదయస్య షడ్భుదేవ సుషయః సయో ౨ స్య ప్రా
జ్ఞుషిః సప్రాణస్తచ్చతుస్స ఆదిత్యస్తదేత త్రేజో ౩ న్నాద్యమిత్యుపాసీత తే
జస్వ్యన్నాదో భవతి య ఏవం వేద ॥ ౧ ॥ అథ యోగ్యదక్షిణస్య షిః సవ్యానస్త
చ్చోగ్రితగ్ సచస్త్రీమాస్తదేతచ్ఛ్రీశ్చ యశశ్చేత్యుపాసీత శ్రీమాస్య శస్త్రీ
భవతి య ఏవం వేద ॥ ౨ ॥ అథ యోగ్యవ్రత్యజ్ఞుషిః సో ౨ పానః సావాక్సో ౨
గ్నిస్తదేతద్భ్రష్టా వర్చసమన్నాద్యమిత్యుపాసీత బ్రహ్మ వర్చస్వ్యన్నాదో
భవతి య ఏవం వేద ॥ ౩ ॥ అథ యోగ్యసోమదజ్ఞుషిః ససమానస్తస్య నః సవర్జస్యః త
దేతత్క్రిశ్చచ్యుష్ట్యశ్చేత్యుపాసీత క్రిమాన్వ్యుష్టమాస్థవతి య ఏవం వేద ॥ ౪ ॥
అథ యోగ్యసోమద్యస్య షిః సుఉదానః సవాయస్య ఆకాశస్తదేతదో జశ్చ మహ
శ్చేత్యుపాసీత ఓజస్తీమహస్వాస్థవతి య ఏవం వేద ॥ ౫ ॥ తేవా ఏతే షడ్భు
బ్రహ్మపురుషాస్స వ్యర్గస్య లోకస్య ద్వారపాః సయ ఏతా నేవం షడ్భు బ్రహ్మపు
రుషాస్స వ్యర్గస్య లోకస్య ద్వారపాన్వేదాస్య కులేపిరో జాయతే ప్రతిపద్యతే
స్వర్గం లోకం య ఏతా నేవం షడ్భు బ్రహ్మపురుషాస్స వ్యర్గస్య లోకస్య ద్వార
పాన్వేద ॥ ౬ ॥ అథ యదతః పరోదివో జ్యోతిర్దీప్యతే ఏవ్యతః పృష్ఠే ఘనర్వతః
పృష్ఠే ఘన సుతమేఘ సుతమేఘ లోకే ష్విదం వావతద్యదిదమస్త్రిన్నస్తః పురు
షే జ్యోతిః ॥ ౭ ॥ తస్యైషాదృష్టిర్యత్రైశదస్త్రిస్ఫురీత సగ్ సుర్భే నోష్ఠిమానం
విజానాతి తస్యైషా శ్రుతిర్యత్రైతత్కర్తా వవిగృహ్య నిసదమివ నదధురివా
గ్నో రివ జ్వలత ఉపశృణోతి తదేతద్దృష్టంచ శ్రుతంచేత్యుపాసీత వత్సవ్యః శ్రు
తో భవతి య ఏవం వేద య ఏవం వేద ॥ ... ..

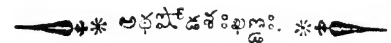
❖* అథ చతుర్దశః ఖండః. *❖

సర్వం ఖల్విదం బ్రహ్మ శబ్దలానితి శాస్త్ర ఉపాసీత అథ ఖలు క్రతుమయః
పురుషో యథా క్రతురస్త్రిల్లోకే పురుషో భవతి తథేతః ప్రేత్య భవతి సక్రతుం
తుర్వీత ॥ ౧ ॥ మనోమయః ప్రాణశరీరో భాయావస్సత్యసహృద్వలకాశా
త్తాసర్వకర్తా సర్వకామః సర్వగ్ధస్సర్వరసస్సర్వమిదమభ్యాత్తో ౨ వాక్యనా
దరః ॥ ౨ ॥ ఏష మతీ త్తానర్హృదయే ౩ ణీయా ౪ బ్రహ్మైవా యవాద్వాసగ్నపా
ద్వాశ్యామాకా ౫ ద్వాశ్యామాక తన్ములాదై వషమ ఆత్తానర్హృదయే జ్యా

యాక్ పృథివ్యాజ్యాయానస్తరితౌజ్యాయాన్దివోజ్యాయావేభ్యోలోకభః ।
 ౩ ॥ సర్వకర్మాసర్వకామస్సర్వగతస్సర్వరసస్సర్వమిదమభ్యాత్మోవాక్యనా
 దరవిషమ ఆత్మాస్తర్హృదయ ఏతద్భ్రష్మాతమతః ॥ పెత్త్యాభినమ్భవితాస్తీ
 తియస్యస్యాదధానవిచిత్రాస్తీహస్తాహశాణ్డిల్యశాణ్డిల్యః ॥ ౪

అథవచ్చదశఃఖండః *
 అస్తరితౌదరఃకోశోభూమిబుధోనజ్యోతిశోహ్యస్యస్రక్తయో
 ద్యౌరస్యోత్తరంచిలగ్న ఏషకోశోవసుథానస్తస్త్రిక్ విశ్వమిదగ్ శ్రితం ॥ ౧ ॥
 తస్యప్రాచీదిగ్బహుర్వా మసహమానా నామదక్షిణార్వాజీనామేవతీచీ
 సుభూతానామోదీచీ తాసాంవాయుర్వత్సంసయఏతమేవంవాయుందిశాం
 వత్సంవేదనపుత్రరోదగ్ రోదితిసోహమేతమేవంవాయుందిశాంవత్సంవేద
 మాపుత్రరోదగ్ రుదం ॥ ౨ ॥ అరిష్టంకోశంప్రవద్యే మునా మునా ము
 నాప్రాణంప్రవద్యే మునా మునా మునాభూః ప్రవద్యే మునా ము
 నా మునాభువః ప్రవద్యే మునా మునా మునాసువః ప్రవద్యే మునా
 మునా మునా ॥ ౩ ॥ సయదవోచంప్రాణంప్రవద్యితిప్రాణోవాఇ
 దగ్ సర్వంభూతం యదిదంకిచ్చతమేవతత్ప్రాప్నోతి ॥ ౪ ॥ అథయదవోచం
 భూఃప్రవద్యితిపృథివీంప్రవద్యే నైరుతం ప్రవద్యేదివం ప్రవద్యితిత్యేవత
 దవోచం ॥ ౫ ॥ అథయదవోచంభువఃప్రవద్యితివృక్షంప్రవద్యేవాయుంప్ర
 వద్యితిత్యం ప్రవద్యితిత్యేవతదవోచం ॥ ౬ ॥ అథయదవోచగ్ సువఃప్ర
 వద్యితిత్యం గ్వేదంప్రవద్యే యజుర్వేదంప్రవద్యే సామవేదంప్రవద్య ఇత్యే
 వతదవోచంతదవోచం ॥ ౭

అథయోదశఃఖండః *
 పురుషోవావయజ్ఞస్తస్యయానిచతుర్విగ్ శతీవక్షాణితత్ప్రాతస్సవనం
 చతుర్విగ్ శత్యక్షరాగాయత్రీగాయత్రం ప్రాతస్సవనంతదస్యవనవోన్వాయ
 యత్రాః ప్రాణావావవసవ ఏతేహీదగ్ సర్వంవాసయన్తి ॥ ౧ ॥ తంచే
 దేతస్త్రిన్వయసింఛిచువతపెత్సబ్రూయాత్ప్రాణావసవ ఇదంమేప్రాత
 స్సవనంమాధ్యన్తిన్గ్ సవనమనునైసుతేతిమాహం ప్రాణానాంవసూనాం
 మధ్యేయజ్ఞోవిలోస్సియేత్యుద్దేవతతపశ్యదోహభవతి ॥ ౨ ॥ అథయానిచతు

శ్చ త్వారిగ్ శద్వద్వాణితన్తాధ్యన్దిగ్ సవనంచతుశ్చ త్వారిగ్ శదక్షరాత్రిష్టు
 వత్తైష్టభంమాధ్యన్దిగ్ సవనంతదస్యరుద్రా అన్వాయతాః ప్రాణా
 వావరుద్రా ఏతేహీదగ్ సర్వగ్ రోదయన్తి ॥ ౩ ॥ తంచేదేతస్త్విన్వయసికిజ్చ
 దుపతపేత్ సబ్రూ యాత్ప్రణాదుద్రా ఇదంమేమాధ్యన్దిగ్ సవనంత
 తీయసవనమనునన్తనుతేతిమా ౨ హం ప్రాణానాగ్ రుద్రాణామధ్యే
 యజ్ఞో విలోప్సియెత్కృద్ధవతత ఏత్యగదోహభవతి ॥ ౪ ॥ అథయాన్యష్టాచ
 త్వారిగ్ శద్వద్వాణిత స్తృతీయసవనమష్టాచత్వారిగ్ శదక్షరాజగతేజాగ
 తంతృతీయసవనంతదస్యాదిత్యాఅన్వాయతాః ప్రాణావావాదిత్యాఏతే
 హీదగ్ సర్వమాదదతే ॥ ౫ ॥ తంచేదేతస్త్విన్వయసికిజ్చదుపతపేత్సబ్రూయా
 తప్రాణాఆదిత్యా ఇదంమేత్పతీయసవనమాయురనునన్తనుతేతిమా ౨ హం
 ప్రాణానామాదిత్యానాం మధ్యేయజ్ఞో విలోప్సియెత్కృద్ధవతత ఏత్యగదో
 హై వభవతి ॥ ౬ ॥ ఏతద్ధస్తవైతద్విద్వానాహమహితాననితరేయః సకింఘ
 వితరువతపసియోహమనేనసప్రేప్యామీతినహయోదశం వర్షతమజీవత్ప్ర
 హయోదశం వర్షశతంజీవతియఏవంచేద ॥ ౭

... ..* అథసప్తదశఃఖండః. *.....

సయదశిగిపతియత్ప్రపాసతియన్నరమతేతాలస్యదీతౌ ॥ ౧ ॥ అథయ
 దశ్చాతియత్ప్రపాసతియద్రమతేతదవసదై రేతి ॥ ౨ ॥ అథయద్ధసతియజ్జతియ
 నైధునంచరత్తిసుతశస్త్రేరేవతదేతి ॥ ౩ ॥ అథయ త్తపోదానమార్జవమహిగ్
 నాసశ్యవచనమితితా అస్యదక్షిణాః ॥ ౪ ॥ తస్మాదాహుఃసోష్యత్యసోష్టేతి
 పునరుత్పాదనమేవాస్యతస్సరణమేవావభృథః ॥ ౫ ॥ తద్దైత్యోర ఆగ్నేరసఃకృ
 ష్టాయదేవకీపుత్రాయోక్తోవాచాపిపాసవసబహువసోస్తమేశాయా
 మేతత్త్రయంప్రతిపద్యే తాక్షితమస్యచ్యుతమసి ప్రాణసగ్ శితమసీతిత
 త్రైతేద్యేఋచాభవతః ॥ ౬ ॥ ఆదిత్ప్రస్నస్య రేతసః ఉద్వయంతమసస్ప
 రిజ్యోఃపశ్యన్తఉత్తరగ్ స్వః పశ్యన్తఉత్తరం దేవందేవ త్రాసూర్యమగన్త
 జ్యోతిరుత్తమమిజ్యోతిరుత్తమమితి ॥ ౭

... ..* అథఅష్టాదశఃఖండః. *.....

మనోబ్రహ్మేత్యపాసీతేత్యధ్యాత్వమథాధిదైవతమాకాశోబ్రహ్మే

త్యుభయమూదిష్టంభవత్యధ్యాత్వంచాధిదైవతంచ॥౧॥తదేతేచ్ఛతుష్పాద్భ్ర
ష్టవాక్పాదఃప్రాణః పాదశ్చతుఃపాదశ్శ్చోత్రంపాదశ్చధ్యాత్వమథా
ధిదైవతమగ్నిఃపాదోవాయుః పాదఆదిత్యః పాదోదిశః పాదఇత్యుభయ
మేవాదిష్టంభవత్యధ్యాత్వంచైవాధిదైవతంచ ॥ ౨ ॥ వాగేవబ్రహ్మణశ్చ
తుర్గఃపాదః సోగ్నినాజ్యోతిషా భాతీచతపతిచ భాతీచతపతిచ కీర్త్యాయశ
సాబ్రహ్మవర్చసేనయఏవంచేద ॥ ౩ ॥ ప్రాణఏవబ్రహ్మణశ్చతుర్గఃపాదః
సవాయునాజ్యోతిషా భాతీచతపతిచ భాతీచ తపతిచ కీర్త్యాయశసాబ్రహ్మ
వర్చసేనయఏవంచేద ॥ ౪ ॥ చక్షురేవబ్రహ్మణశ్చతుర్గః పాదఃసఆదిత్యేన
జ్యోతిషాభాతీచతపతిచభాతీచతపతిచ కీర్త్యాయశసా బ్రహ్మవర్చసేనయ
ఏవంచేద ॥ ౫ ॥ శ్రోత్రమేవబ్రహ్మణశ్చతుర్గః పాదఃసగ్నిర్జ్యోతిషాభాతీ
చతపతిచభాతీచతపతిచ కీర్త్యాయశసా బ్రహ్మవర్చసేనయయేవంచేదయ
యేవంచేద॥ ౬

❖* అథఏకోనవింశఃఖండాః.*❖

ఆదిత్యో బ్రహ్మేత్యాదేశస్తస్యోపవ్యాఖ్యానమసదేవేదమగ్రఆసీత్।
తత్సదాసీత్తత్సమభవత్తదాంతం నిరవర్తతతత్సంవత్సరస్య మాత్రామశ
యతతన్నిరభిద్యతతే ఆండాకపాలేరజతంచసువర్ణంచాభవతాం॥౧॥తద్యద్ర
జతగ్నేయంపృథివీయత్సవర్ణగ్ సాద్యోర్యజ్జరాయతేవర్వతాయద్భుగ్
సమేఘాసీహరో యాథమనయస్తానద్యోయద్వాస్తేయముదకగ్ ససము
ద్రః ॥ ౨ ॥ అథయత్తదజాయతసోసావాదిత్యస్తంజాయమానంఘోషాడి
లూలవోఽనూదతిష్ఠత్ సర్వాణిచభూతానిసర్వేచకామాస్తస్మాత్తస్యోద
యంప్రతిప్రత్యాయంప్రతిఘోషాడిలూలవోఽనూత్తిష్ఠన్నిసర్వాణిచభూ
తానిసర్వేచైవకామాః ॥ ౩ ॥ సయయేతమేవం విద్వానాదిత్యం బ్రహ్మే
త్యుపాస్తేఽభ్యాసోహయదేనగ్ సాధవోఘోషాఽచగచ్ఛేయరువచసి
మేడేరన్నిమేడేరన్ ॥ ౪

ఇతిచ్చాన్దోగ్యోపనిషది-తృతీయః ప్రపాతకస్సమాప్తః.

హరిః ఓమ తత్సత్.

శ్రీ గురుభ్యోనమః.

ఛాన్దోగ్యోపనిషత్-చతుర్థః ప్ర పాఠకః.

❖* అథ ప్రథమః ఖండః. *❖

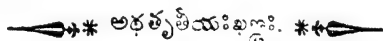
హరిః ఓమ్ | జానత్రుత్విర్న పాత్రాయణః శ్రద్ధాదేయోబహుదాయా
 బహుపాక్యతససహసర్వత ఆవసథాన్తావయాచ్ఛక్రేసర్వశపవమేన్మ
 మత్స్యస్తీతి || ౧ || ❖ అథ హాహగ్ సానిశాయామతిపేతుస్తద్ధైవగ్ హగ్ సో
 హగ్ సమభ్యువాదహో హోయిభల్లాక్షభల్లాక్షజానత్రుతేః పాత్రాయ
 ణస్యసమందివాజ్యోతిరాతతంతన్తాప్రసాజ్ఞీస్తత్త్వామాప్రధాక్షీరితి || ౨ ||
 తముహవరఃప్రత్యువాచకమ్వరవసమేతత్సన్తగ్ సయగ్వానమివరై క్వమా
 త్థేతియోనుకథగ్ సయగ్వరై క్వగితి || ౩ || యథాకృతాయవిజితాయాధరే
 ఽయాః సంయన్త్యేవమేనగ్ సర్వంతదభిసమేతియత్కించప్రజాస్సాధుకుర్వ
 నియస్తద్వేదయత్సవేదసమయై తదుక్తగితి || ౪ || తదుహజానత్రుతేః పాత్రాయ
 ణణడపతు శ్రావసహసజ్ఞోహస ఏచక్షత్రారమువాచాజ్ఞా రేహసయగ్వా
 నమివరై క్వమాత్థేతియోనుకథగ్ సయగ్వరై క్వగితి || ౫ || యథాకృతాయ
 విజితాయాధరే ఽయాః సంయన్త్యేవమేనగ్ సర్వంతదభిసమేతియత్కించ
 ప్రజాస్సాధుకుర్వ నియస్తద్వేదయత్సవేద సమయై తదుక్తగితి || ౬ || సహ
 ష్టత్తాన్స్విష్యనావిదమితి ప్రత్యేయాయతగ్ హోవాచనుత్రా రేబా
 వ్త్సాస్యాస్వేషణాతదేనమధ్యేతి || ౭ || సోధస్తాచ్చకటస్యపామానంకషమా
 ణముపోవవివేతతగ్ హోభ్యువాదత్వంసుభగవత్సయగ్వరై క్వతిత్వహగ్
 హ్యరాన్తగితిహప్రతిజ్ఞే సహష్టత్తాన్విదమితిప్రత్యేయాయ || ... ౮

❖* అథ ద్వితీయః ఖండః. *❖

తదుహజానత్రుతేః పాత్రాయణః షట్పతానిగవానిష్కమశ్వతరీ
 రథంతదాదాయప్రతిచక్రమేతగ్ హోభ్యువాద || ౧ || రై క్వమానిష్ట్పతాని

❖ భోభోయిభల్లాక్షేతిమాప్రధాక్షీరితిచరజ్గరామానుజీయపాఠః.

గవామయం నిష్క్రోయమస్వ తరీరథోఽనుమపితాంధగవాదేవతాగ్ శాధి
యాం దేవతాముపాస్య ఇతి || ౨ || తముహవరః ప్రత్యువాచాహ హారేత్వా
శూద్రతవై వసహగోభిరస్త్రీతతదుహపునరేవ జానత్రుతిః పాత్రాయణస్స
హస్రంగవాం నిష్క్రమశ్వ తరీరథం దుహితరంతదాదాయ ప్రతిచక్రమే || ౩ ||
తగ్ హేభ్యువాదరై క్వేదగ్ సహస్రంగవామయం నిష్క్రోయమశ్వ తరీరథ
ఇయం జాయాయం గ్రామోయస్మిన్నాస్మేఽస్వేవమాభగవత్సాధీతి || ౪ ||
తస్యాహముఖముపోద్గ్రహస్నువాచా జహారేమాశ్శూద్రాన్తేనై వముఖే
నాలవయిష్యథా ఇతి తేహై తేర్వై క్వవగ్గానా మమహవ్యమేషు యత్రా
స్మాడివాస సతస్త్వేహువాచ || x

వాయుర్వావసంవర్గో యదావా అగ్నిరుద్వాయుతివాయుమేవాప్యే
తియదాసూర్యోఽస్తమేతివాయుమేవాప్యేతియదాచంద్రోఽస్తమేతివాయు
మేవాప్యేతి || ౧ || యదావఉచ్చవ్యన్తివాయుమేవాపిన్తివాయుర్హ్యేవై
తాన్ సర్వాస్సంవృజ్ఞ-ఇత్యర్థవై వతం || ౨ || అథాధ్యాత్వం ప్రాణోవావ
సంవర్గః సయదాస్వపితి ప్రాణమేవవాగప్యేతి ప్రాణంచక్షుః ప్రాణగ్ శ్రో
త్రం ప్రాణం మనః ప్రాణోహ్యేవై తాన్ సర్వాస్సంవృజ్ఞ-ఇతి || ౩ || తేవా
ఏతేద్వాసంవర్గా వాయురేవదేవేషుప్రాణః ప్రాణేషు || ౪ || అథహతా
నకంచకాపేయమభి ప్రతారిణంచకాక్షసేనిం పరివిష్యమాణాబ్రహ్మచా
రీవిభిక్షేతస్మాడిహనదదతుః || ౫ || సహోవాచమహాన్త నశ్చతురోదేవఏకః
కస్సజగారభువనస్యగోపాః । తంకాపేయనాభివశ్యన్తిమర్త్యా అభిప్రతా
రికబహుదావనస్తం యస్తేవా ఏతదన్నంతస్సావీతన్నదత్తమితి || ౬ || త
దుహశౌనకః కాపేయః ప్రతిమన్నానః ప్రత్యేయా యతత్త్వాదేవానాం జని
తాప్రజానాగ్ హిరణ్యదగ్ష్టోఽబిభసోఽనసూరిః । మహాస్తమస్యమహి
మానమామూర నద్యమానోయద నన్నమతీతివై వయం బ్రహ్మచారిన్నేద
ముపాస్తహేదత్తాస్మేభిక్షామితి || ౭ || తస్మాడిహదదుస్తేవా ఏతేవజ్ఞా
న్యేదకస్తస్తత్కృతం తస్మాత్సర్వాసుదిత్వన్న మేవదశక్యతేగ్ సైషావి

అథా ధ్యానోపనిషత్ - చతుర్థః ప్రపాతకః.

రాజన్నా దీతయేతగ్ సర్వం దృష్టగ్ సర్వమస్మేదం దృష్టం భవత్యన్నా దోభవ
తియయేవం వేదయషివం వేదః॥ ... ..

❦* అథ చతుర్థః ఖండః. *❦

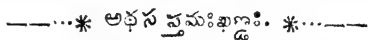
సత్యకామోహజాబాలో జబాలాం మాతర మామస్త్రయాఞ్చక్రే
బ్రహ్మచర్యం భవతి వివత్స్యామి కిం త్రోఽస్వహమస్తీతి॥ ౧ ॥ సాహై నము
వాచనాహమేతద్వేద తాతయద్గోత్రస్తవమసి బహ్వహంచరస్తీపరిచారిణీ
యావనేత్వామలభే సాహమేతన్న వేదయద్గోత్రస్తవమసి జబాలాతునా
మాహమస్తి సత్యకామోనామత్వమసి సత్యకామ ఏవ జాబాలో బ్రవీథా ఇ
తి॥ సహహరిద్రుమతంగౌతమమేత్యోవాచ బ్రహ్మచర్యం భగవతి వత్స్యా
మ్యుపేయాంభగవస్తమితి॥ ౩ ॥ తగ్ హేవాచ కిం త్రోనుసోమ్యాసీతి స
హేవాచ నాహమే తద్వేదభోయద్గోత్రోహమస్త్యపృచ్ఛం మాతరగ్
సామావ్రత్య బ్రవీద్బహ్వహంచరస్తీపరిచారిణీ యావనేత్వామలభే సాహ
మేతన్న వేదయద్గోత్రస్తవమసి జబాలాతునామాహమస్తి సత్యకామోనామ
త్వమసి తిసోఽహగ్ సత్యకామోజాబాలోఽస్తిభో ఇతి॥ ౪ ॥ తగ్ హేవా
చ నై తదబ్రాహ్మణో వివత్తుమర్హసి సమిధం సోమ్యాహరో వత్వానేష్యేన స
త్యాదగా ఇతి తమవసేయకృశానామ బలానాంచ తుశ్యతా గారిరాకృత్యోవా
చేమాసోమ్యానుసంవ్రజేతి తా అభివ్రస్తావయన్నువాచ నాసహస్రేణావ
స్త్రేయేతి సహవర్షగణం ప్రోవాసతాయదాసహస్రగ్ సమ్పదయః॥ ... x

.....* అథ పంచమః ఖండః. *.....

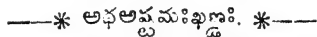
అథ హై నమృషభోఽభ్యువాద సత్యకామా ౩ ఇతి భగవ ఇతి హవ్రతి శు
క్రావప్రాప్తాసోమ్య సహస్రగ్ స్త్రీప్రాపయన ఆచార్యకులం॥ ౧ ॥ బ్రహ్మ
ణశ్చ తే పాదం బ్రువాణీతి బ్రవీతు మేభగవానితి తస్మై హేవాచ ప్రాచీది
క్కులావ్రచీతీజీదిక్కులాదక్షిణాదిక్కులోదీచీదిక్కులైష వై సోమ్య చతుష్కు
లః పాదో బ్రహ్మణః ప్రకాశవాన్నామ॥ ౨ ॥ శయిషతమేవం విద్వాగ్ శ్చ
తుష్కులం పాదం బ్రహ్మణః ప్రకాశవానిత్యుపాస్తే ప్రకాశవానస్తిల్లోకే
భవతి ప్రకాశవతో హలో కాన్జయతి య ఏతమేవం విద్వాగ్ శ్చతుష్కులం పా
దం బ్రహ్మణః ప్రకాశవానిత్యుపాస్తే॥ ౩

అగ్నిష్టేపాదంవక్తేతిసహశ్వోభూతేగా అభివ్రస్తాపయా ఇచ్చకారతా
యత్రాభిసాయం బభూవుస్తత్రాగ్నిముపసమాధాయగా ఉపరుధ్యస
మిధమాధాయవశ్చాదగ్నేఃప్రాజుపోపవివేశ || ౧ || తమగ్నిరభ్యువాదస
త్యకామా౩ ఇతిభగవదతిహవ్రతిశుశ్రావ || ౨ || బ్రహ్మణసోస్యతేపాదం
బ్రువాణీతిబ్రవీతుమేభగవానితతస్మై హేవావాచపృథీకలా ౨ స్తరిక్షంకలా
ద్యౌఃకలాసముద్రః కలైషవై సోమ్యచతుష్కలః పాదోబ్రహ్మణో౨ నస్త
వాన్నామ || ౩ || సయఏతమేవంవిద్వాగ్ శ్చతుష్కలంపాదంబ్రహ్మణో౨
నస్తవానిత్యుపాస్తే౨నస్తవానస్తిల్లోకేభవత్యనస్తవ తోహలోకా౯ జయతి
యఏతమేవంవిద్వాగ్ శ్చతుష్కలంపాదంబ్రహ్మణో౨నస్తవానిత్యుపాస్తే॥

హగ్నీసస్తేపాదంవక్తేతిసహశ్వోభూతేగా అభివ్రస్తాపయా ఇచ్చకా
రతాయత్రాభి సాయంబభూవుస్తత్రాగ్నిముపసమాధాయగా ఉపరుధ్య
సమిధమాధాయవశ్చాదగ్నేఃప్రాజుపోపవివేశ || ౧ || తగ్నహగ్నీసఉపని
వత్త్యాభ్యువాదసత్యకామా౩ ఇతిభగవదతిహవ్రతిశుశ్రావ || ౨ || బ్రహ్మణ
సోస్యతేపాదం బ్రువాణీతి బ్రవీతుమేభగవానితి తస్మై హేవావాచాగ్నిఃక
లాసూర్యఃకలాచంద్రఃకలావిద్యుత్కలైషవై సోమ్యచతుష్కలఃపాదోబ్ర
హ్మణోజ్యోతిష్త్వాన్నామ॥౩॥సయఏతమేవంవిద్వాగ్ శ్చతుష్కలంపాదంబ్ర
హ్మణోజ్యోతిష్త్వానిత్యుపాస్తేజ్యోతిష్త్వానస్తిల్లోకేభవతి జ్యోతిష్త్వతోహలో
కా౯ జయతి యఏతమేవంవిద్వాగ్ శ్చతుష్కలంపాదంబ్రహ్మణోజ్యోతి
ష్త్వానిత్యుపాస్తే॥ ౪

మద్గుష్టేపాదంవక్తేతి సహశ్వోభూతేగా అభివ్రస్తాపయా ఇచ్చకార
తాయత్రాభి సాయంబభూవుస్తత్రాగ్నిముపసమాధాయగా ఉపరుధ్యస
మిధమాధాయవశ్చాదగ్నేఃప్రాజుపోపవివేశ || ౧ || తంమద్గురువనివత్త్యా
భ్యువాదసత్యకామా౩ ఇతిభగవదతిహవ్రతి శుశ్రావ || ౨ || బ్రహ్మణసో
స్యతేపాదంబ్రువాణీతి బ్రవీతుమేభగవానితి తస్మై హేవావాచప్రాణఃకలా
చక్షుఃకలాశ్రోత్రంకలామనః కలైషవై సోమ్యచతుష్కలః పాదోబ్రహ్మ

అయతనవాన్నామ ॥ ౩ ॥ సయవతమేవంవిద్వాగ్ శ్చతుష్కలంపాదంబ్రహ్మణ ఆయతనవానిత్యుపాస్త్ర ఆయతనవానస్తిల్లోకేభవత్యాయతనవతో హల్ కాఞ్జాయతి యయేతమేవంవిద్వాగ్ శ్చతుష్కలం పాదంబ్రహ్మణ ఆయతనవానిత్యుపాస్త్రే ॥ ౪

—* అథనవమఃఖండః. *—

ప్రావహచార్యకులంతమాచార్యో ౨ భ్యువాదసత్యకామా ౩ ఇతిభగవ ఇతిహ ప్రతిశుశ్రావ ॥ ౧ ॥ బ్రహ్మ విదివవై సోవ్యభాసికోనుత్వా ౨ నుశశాసేత్యన్యే మనుష్యేభ్య ఇతిహ ప్రతిజ్ఞేభగవాగ్ స్తేవమేకామెబ్రూయాత్ ॥ ౨ ॥ స్రుతగ్ హ్యేవమేభగవద్భ్య శేభ్య ఆచార్యాద్భ్యే వవిద్యావిదితాసాధిష్టం ప్రాపదితితస్మై హై తదేవోవాచాశ్రహనకించనవీయావతివీయావతి ॥

—* అథదశమఃఖండః. *—

ఉపకోశలోహవై కామలాయనస్సత్యకామేజాబాలే బ్రహ్మచర్యమువాసతస్యహద్వా దశవద్వాన్యగ్నీక్ పరిచచారసహస్త్వా న్యానస్తేవాసినస్సమావర్తయగ్ స్రుగ్ హస్తైవనసమావర్తయతి ॥ ౧ ॥ * తంజాయోవాచతప్తో బ్రహ్మచారికుశలమగ్నీక్ పరిచచారీన్తాత్వా ౨ గ్నయఃపరివ్రవోచన్ప్రబ్రూహ్యస్తా ఇతితస్మై హఃప్రోచ్యైవప్రవాసాఞ్చక్రే ॥ ౨ ॥ సహవ్యాధినా ౨ నశితుండనేతమాచార్య జాయోవాచ బ్రహ్మచారిన్మ సానకింసునా శ్శాసీతి సహోవాచ బహవ ఇమే ౨ స్త్రిన్పురుషే కామానా నాత్యయాన్యాధిభిః స్రుతిప్రుణ్ణో ౨ స్త్రినాశిష్యామీతి ॥ ౩ ॥ అథహగ్నయస్సమూదిరేతప్తో బ్రహ్మచారికుశలంనఃపర్యచారీత్ హస్తా స్తైవప్రబ్రువామేతితస్మై హోమః ॥ ౪ ॥ ప్రాణో బ్రహ్మకం బ్రహ్మఖం బ్రహ్మేతిసహోవాచవిజానామ్యహంయత్ప్రాణో బ్రహ్మకంచతుఖంచనవిజానామీతితే హోమచర్యద్వావకంతదేవఖంయదేవఖంతదేవకమితి ప్రాణంచహస్తైతదాకాశంచోమః ॥ ... x

—* అథఏకాదశఃఖండః. *—

అథహైనంగార్హ పతోనుశశాసవృధిఃస్త్రిరన్నమాదిత్య ఇతియ ఏ

* కుశలమగ్నీ స్పర్శచారిదితిర్జగరామానుజీయపాతః.

షఆదిత్యేపురుషోద్యశ్యతేసోహమస్మిసపివాహమస్మీతి॥౧॥ సయఏతమేవం
విద్వానుపాస్తేపహతేపావకృత్యాంలోకీభవతి సర్వమాయురేతిజ్యోగీవ
తినాస్యావరపురుషాఃక్షీయంత ఉవవయంతంభుష్ణామోన్యైగ్ శ్చలోకే
ముష్మిగ్ శ్చయఏతమేవంవిద్వానుపాస్తే॥ ౨

—* అథద్వాదశఃఖండాః. *—

అథహైనమన్వాహర్యవచనోనుశశాసాపోదిశో నక్షత్రాణిచంద్ర
మాశ్శతీయఏషచంద్రమసిపురుషోద్యశ్యతేసోహమస్మిసపివాహమస్మీతి॥ ౧॥
సయఏతమేవంవిద్వానుపాస్తేపహతేపావకృత్యాంలోకీభవతిసర్వమా
యురేతిజ్యోగీవతి నాస్యావరపురుషాఃక్షీయంత ఉవవయంతంభుష్ణామోన్
యైగ్ శ్చలోకేముష్మిగ్ శ్చయఏతమేవంవిద్వానుపాస్తే॥ ౨

—* అథత్రయోదశఃఖండాః. *—

అథహైవమాహవనీయోనుశశాసప్రాణ ఆకాశో ద్యౌర్విద్యుదితి
యఏషవిద్యుతిపురుషోద్యశ్యతేసోహమస్మిసపివాహమస్మీతి॥ ౧॥ సయఏత
మేవంవిద్వానుపాస్తేపహతేపావకృత్యాంలోకీభవతి సర్వమాయురేతి
జ్యోగీవతినాస్యావరపురుషాఃక్షీయంత ఉవవయంతంభుష్ణామోన్యైగ్
చ్ఛలోకేముష్మిగ్ శ్చయఏతమేవంవిద్వానుపాస్తే॥ ౨

—* అథచతుర్దశఃఖండాః. *—

* తేహోమాయువకోసలై సాసోమ్యతేస్తద్విద్యాత్మచాచార్యస్తు
తేగతింవక్తత్యాజగా మహాస్యాచార్యస్తమాచార్యోభుష్ణవాదోవకోస
లా౩ ఇతి॥ ౧॥ ధగవతిహవతిశ్రావబ్రహ్మవిదఇవసోమ్యతేచుఖంభాతి
కోనుత్వానుశశాసేతికోనుమానుశిష్యాద్యో ఇతిహవేవ నిహ్నుతే ఇమే
నూనమీదృశా అన్యాదృశాఇతిహగ్నినభూతేకేం సుసోమ్యకేలతేవోచన్ని
తి॥ ౨॥ ఇదమితిహవతిజ్ఞేలోకాన్వావకేలసోమ్యతేవోచన్నహంతుతేత
ద్వత్సోమియథాపుష్కరవలాశ ఆపోనగ్నిష్యంత ఏవమేవంవిదిపాపంకర్తన
గ్నిష్యతేఇతిబ్రవీతుమేధగవానితితస్మై హోమవాచ॥ ౩

* అస్తద్విద్యాచాత్మవిద్యాచేతిరజ్జరామానుజీయపాఠః.

❖* అథవచ్చదశఃఖిందః. ❖*

❖ యష్టమోఽపి షిపురుషోద్వశ్యతఏష ఆత్మేతి సోవాచై తదమృతమభయ
మేతద్భ్రష్టేతి తద్వశ్యస్తిక్ సర్వీర్వోదకం వాసి ష్చస్తవత్త్వన్వీవగచ్ఛతి॥
౧॥ ఏతగ్ సంయద్వా మభి త్యాచతుత ఏతగ్ హి సర్వాణి వామాన్యభి సంయన్తి
సర్వాణ్యేనం వామాన్యభి సంయన్తి యఏవం వేద॥ ౧ ॥ ఏష ఉ ఏవ వామనీ రేష
హి సర్వాణి వామాని నయతి సర్వాణి వామాని నయతి యఏవం వేద॥ ౩ ॥ ఏష ఉ
ఏవ భామనీ రేష హి సర్వేషు లోకేషు భాతి సర్వేషు లోకేషు భాతి యఏవం వేద॥
౪॥ అథ యదుచై వాస్తి ష్చ వ్యంకుర్వన్తి యది చ నార్చిష మే వాభి సమ్భవన్త్యర్చి
షోఽహరహ్న ఆపూర్ణ మాణపక్ష మాపూర్ణ మాణపక్షా ద్యాక్ష్మణుదక్షేతి
మాసాగ్ స్తాన్తా సేభ్య సంవత్సరగ్ సంవత్సరాదాదిత్యమాదిత్యాచ్ఛన్త గ్రీమ
సంచన్త గ్రీమసోవిద్యుతగితత్పురుషోఽమానవః ॥ X ॥ సపనాక్ బ్రహ్మగమ
యత్యేష దేవపథో బ్రహ్మవత్సతేన శ్రతివద్యమానాణి మంమానవమావర్తం
నావర్తన్తే నావర్తన్తే॥ ... ..

❖* అథమోడశఃఖిందః. ❖*

ఏష హవై యజ్ఞోయోయంపవ తేష హయన్తి దగ్ సర్వంపునాతియ
దేష హయన్తి దగ్ సర్వంపునాతి తస్మాదేష ఏవ యజ్ఞస్తస్య మనశ్చ వాక్ష్వ రన్తి॥
౧॥ తయోరన్యతరాం మనసా సగ్ స్కరోతి బ్రహ్మ వాచా హేతాఽ ధ్వర్య
రుద్ధాతాఽన్యతరాగ్ సయత్రోపాకృతే ప్రాతరనువాకే పురావరిధానీ
యాయా ౩ బ్రహ్మ వ్యవదతి॥ ౧॥ ౨ అన్యతరామేవ వర్తన్తి గ్ సగ్ స్కరో
తి హీయతేఽన్యతరా నయన్తై కపాద్వృజ్నథోవై కేన చక్రేణ వర్తమానోరి
వ్యత్యేవ మన్యయజ్ఞోరివ్యతియజ్ఞగ్ రివ్యన్తం యజమానోఽనురివ్యతి స ఇష్ట్యా
పాపీయాక్ భవతి॥ ౩ ॥ ౪ అథ యత్రోపాకృతే ప్రాతరనువాకే న పురావరి

-
- ❖ సిచ్చితి వర్త సీహ్యేవేతి రజ్జరామానుజీయపాఠః.
  - ❖ బ్రహ్మ వ్యవదతీతి రజ్జరామానుజీయపాఠః.
  - ❖ వర్తన్తి గ్ సగ్ స్కర్వన్తితి రజ్జరామానుజీయపాఠః.
  - ❖ బ్రహ్మ వ్యవదతీతి రజ్జరామానుజీయపాఠః.

ధానీయా యా బ్రహ్మ వ్యవదత్యుభే ఏవ వర్తనీ సగ్ స్ఫురన్తి నహీయతే
 న్యతే ॥ ౮ ॥ సయథో భయపాద్య బ్రహ్మో వో బాభ్యాం చక్రాభ్యాం చ ర్త
 మానః ప్రతిష్ఠ త్యేవ మస్య యజ్ఞః ప్రతిష్ఠ తియజ్ఞం ప్రతిష్ఠ త్తయజమా
 నోఽనుప్రతిష్ఠ తి స ఇష్వా శ్రేయాన్ భవతి ॥ X

... .. * అథ సప్తదశః ఖండః * ... ..

ప్రజావత్సర్గో కానభ్యతప త్రేషాం తప్యమానానాగ్ రసాన్ ప్రాబ్య
 హదగ్నిం పృథివ్యా వాయుమంతరిక్షాదాదిత్యందివః ॥ ౧ ॥ సవితాస్త్రీప్రోదేవ
 తా అభ్యతపత్రా సాంతప్యమానానాగ్ రసాన్ ప్రాబ్య హదగ్నిః ఋచో
 వాయోర్యజుగ్ పిసామాన్యాదిత్యాత్ ॥ ౨ ॥ సవితాంత్రయాం విద్యామభ్య
 తపత్రస్యాస్తప్యమానా యరసాన్ ప్రాబ్య హదభురిత్యైగ్భ్యో భువరితి
 యజుభ్యస్సువరితి సామభ్యః ॥ ౩ ॥ తద్యద్యుక్తోరిష్యే మృశ్నస్సాన్వీహేతిగా
 ర్హపత్యైజుహుయాదృచామేవతద్రసేనర్చం వీర్యేగార్చం యజ్ఞస్య విరిప్తగ్
 సందధాతి ॥ ౪ ॥ అథ యదియజుష్టోరిష్యే దృశ్నస్సాన్వీహేతిదక్షిణాగ్నౌ జుహు
 యాద్యజుషామేవతద్రసేనయజుషాం వీర్యేజయజుషాం యజ్ఞస్య విరిప్తగ్ స
 దధాతి ॥ ౫ ॥ అథ యదిసామతోరిష్యే త్సువస్సాన్వీహేత్యాహవనీయే జుహు
 యాత్సామ్నామేవతద్రసేనసామ్నాం వీర్యేగ సామ్నాం యజ్ఞస్య విరిప్తగ్
 సందధాతి ॥ ౬ ॥ తద్యధాలవణేన సుశ్లగ్ సందధ్యాత్సువశ్లేనంజతేగ్ రజతే
 నత్రపుత్రపుతాసీనగ్ సీసేనలోహం లోహేన దారుదారుచర్షణా ॥ ౭ ॥ ఏవ
 మేషాం లోకానామాసాం దేవతానామస్యాస్త్రీయ్యవిద్యాయా వీర్యేణ
 యజ్ఞస్య విరిప్తగ్ సందధాతి భేషజకృతోహవా ఏష యజ్ఞోయత్రైవం విద్యైహ్మః
 భవతి ॥ ౮ ॥ ఏష హవా ఉదకృవణో యజ్ఞోయత్రైవం విద్యైహ్మః భవత్యేవం
 విదగ్ హవా ఏషా బ్రహ్మణమనుగాథా యతోయత ఆవర్తతే తద్గచ్ఛతి ॥
 ౯ ॥ మానవో బ్రహ్మైవై క ఋషిక్కురూనశ్వాభిరక్షత్యేవం విద్యవై బ్రహ్మ
 యజ్ఞం యజమానగ్ సర్వాగ్ శ్చ రిజోఽభిరక్షతి తస్మాదేవం విదమేవ బ్రహ్మ
 ణం కుర్వీత నానేవం విదం నానేవం విదమ్ ॥ ౧౦

ఇతి భాగ్యోగ్యోపనిషత్ - చతుర్థః ప్రపాఠకః స్థమాప్తః.

హరిః ఓమ్ నమః.

శ్రీ గురుభ్యోనమః.

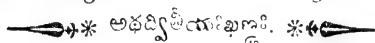
ఛాన్దోగ్యోపనిషత్ - ఐచ్ఛమః ప్రపాఠకః.

అథ ప్రథమః ఖండః.

హరిః ఓమ్॥ యోహ వై జ్యేష్ఠంచ శ్రేష్ఠంచ వేదజ్యేష్ఠశ్చ హవై శ్రేష్ఠశ్చ
భవతి ప్రాణోవావ జ్యేష్ఠశ్చ శ్రేష్ఠశ్చ ॥ ౧ ॥ యోహ వై వసిష్ఠంచేదవసిష్ఠోహ
స్వానాంభవతివాగ్వావవసిష్ఠః॥ ౨ ॥ యోహ వై ప్రతిష్ఠాంచేదప్రతిహతిష్ఠత్య
స్తిగ్ శ్చలోకేముష్టిగ్ శ్చచక్షుర్వాసప్రతిష్ఠా ॥ ౩ ॥ యోహ వై సమృదం
వేదసగ్ హస్తైకామాఃపద్యంతై వాశ్చమానుషాశ్చ శ్రోత్రంవావసమ్మత్ ॥
౪ ॥ యోహ వాలయతనం వేదాయతినగ్ హస్వానాంభవతిమనోహవాతయ
తనం ॥ ౫ ॥ అథహ ప్రాణాలహగ్ శ్రేయసిప్ర్యాదిరేహగ్ శ్రేయానస్త్వ
హగ్ శ్రేయానస్త్వితేహ ప్రాణాః ప్రణావతంపితరమేత్యోచుర్భగవత్కో
నశ్చేష్ఠిభి ॥ ౬ ॥ తాన్ హేవాచయస్త్వివడత్కాన్తైశరీరంపాపి
ష్ఠతరమివద్యశ్చేతనవశ్చేష్ఠిభి ॥ ౭ ॥ సాహవాగుచ్ఛక్రామసాసంవశ్స
రంప్రోష్యవశ్యేత్యోవాచ కథమశకతరైమజ్జీవితుమితి యథాకలాఅవదంతః
ప్రాణస్తః ప్రాణేనవశ్యంతచక్షుషా శృణ్వంతశ్శ్రోత్రేణ ధ్యాయంతోమన
సై వమితిప్రవివేశహవాక్ ॥ ౮ ॥ చక్షుహ్నో చ్చక్రామతత్సంవత్సరంప్రోష్య
వశ్యేత్యోవాచకథమశకతరైమజ్జీవితుమితి యథా ౨ హ్లాఅవశ్యస్తః ప్రాణ
స్తః ప్రాణేనవదంతో వాచాశృణ్వంతశ్శ్రోత్రేణ ధ్యాయంతోమనసై వమితి
ప్రవివేశహవత్సం ॥ ౯ ॥ శ్రోత్రగ్ హేవాచ్ఛక్రామతత్సంవత్సరం వశ్యేత్యో
వాచకథమశకతరైమజ్జీవితుమితి యథాబధిరాలశృణ్వస్తః ప్రాణస్తః ప్రా
ణేనవదంతో వాచావశ్యంతచక్షుషాధ్యాయంతోమనసై వమితి ప్రవివేశహ
శ్రోత్రం ॥ ౧౦ ॥ మనోహేవాచ్ఛక్రామతత్సంవత్సరంప్రోష్యవశ్యేత్యోవా
చకథమశకతరైమజ్జీవితుమితి యథాచాలాఅమనసః ప్రాణస్తః ప్రాణేనవ
దంతో వాచావశ్యంతశ్చక్షుషాశృణ్వంతశ్శ్రోత్రేణై వమితిప్రవివేశహమనః॥
౧౧ ॥ అథహ ప్రాణఉచ్చక్రమిష్యన్తయథానుహయఃపద్వీశశశ్చూన్స

శ్చిదేదేవమితరాఽప్రాణాఽసమఖదత్తగ్ హాభినమేత్యోచు ర్భగవన్నేది
త్వంనశ్యేస్త్రోఽసీమోత్క్రమీరితి॥ ౧౨ ॥ అథహై నం వాగువాచయద
హంవసిష్ఠాస్త్విత్వంతద్వసిష్ఠో సీత్యథహై నంచతురువాచ యదహంప్రతి
ష్ఠాస్త్విత్వంతత్ప్రతిష్ఠాసీతి॥ ౧౩ ॥ అథహై నగ్ శ్రోత్రమువాచయదహగ్
సమృదస్త్విత్వంతత్సమృదసీత్యథహై నంవన ఉవాచయదహమా యతనమస్త్వి
త్వంతదాయతనమసీతి॥ ౧౪ ॥ నవైవాచోనచక్షుగ్ పిన్నశ్రోత్రాణినమనాగ్
సీత్యాచక్షతేప్రాణా ఇత్యేవాచక్షతె ప్రాణోహ్యేవై తానిసర్వాణిభవతి॥

సచూవాచకింమేఽన్నంభవత్యుత్తిగ్మం చిదిదమాశ్వభ్యుత్తకకు
నిభ్యుత్తిమోదుస్తద్వావితదనస్యాన్నమనోహవై నామ ప్రత్యక్షంసహవా
వీవంవిదికింభనాన్నంభవతీతి॥ ౧ ॥ సచూవాచకింమేవాసోభవస్యత్తిత్యా
వత్తిమోదుస్తద్వావితదనస్యస్తంభురస్తాచ్యోపరిష్టాచ్యుద్భిఃపరిదధతి
లమ్భుకోహవా సోభవత్యనగ్నోహభవతి॥ ౨ ॥ తద్ధృత్యన్యకామోజాచా
లోగోశ్రుతయేవై యాత్రు పద్యానూక్తోవచయద్యహ్యేనచ్చష్కాయ
స్థాణవేబ్రూయాజ్ఞాయేరన్నేవాస్త్విత్త్యాః ప్రరోహేయః పలాశాసీతి॥
౩ ॥ అథయదిమహర్జిగమిషే దమావాస్యాయాంధీక్షిత్యాప్రాణమాస్యాగ్
రాత్రాసర్వాపధస్యమన్ధందధిమధునోరుపమధ్యక్షేష్ఠాయ త్రేష్ఠాయస్వా
హేత్యగ్నావాజ్యస్యహుత్వామన్తేసమ్నాతమవనయేత్॥ ౪ ॥ పసిష్ఠాయస్వా
హేత్యగ్నావాజ్యస్యహుత్వామన్తేసమ్నాత మవనయేత్ప్రతిష్ఠాయై స్వా
హేత్యగ్నావాజ్యస్య హుత్వామన్తేసమ్నాతమవనయేత్సమ్నాదేస్వాహేత్య
గ్నావాజ్యస్యహుత్వామన్తే సమ్నాతమవనయేదాయత నాయస్వాహేత్య
గ్నావాజ్యస్యహుత్వామన్తేసమ్నాతమవనయేత్ ॥ ౫ ॥ అథప్రత్యస్థప్యాజ్ఞా
తామన్తమాధా యజవత్యమోనామాస్యమాహితే సర్వమిదగ్ సహిజ్యేష్ఠః
త్రేష్ఠోరాజాధిపతిఃసమాజ్యేష్ఠ్యగ్ త్రైష్ఠ్యగ్ రాజ్యమాధిపత్యంగమ
యత్వహమేవేదగ్ సర్వమసాసీతి॥ ౬ ॥ అథఖిత్వేతయర్చవచ్చుతచమిత
త్సవితుర్వ్యణీమహాత్మ్యాచామతి వయందేవస్యభోజన మిత్యాచామతిత్రే

త్వగ్ సర్వధాతమమిత్యాచామతితురంభగస్యధీమహీతిసర్వంపిబతి॥ ౭ ॥ నిర్ది
జ్యుక్తగ్ సంచమ సంవాచశ్చాదగ్నేః సంవిశతివర్షణివాన్తణ్డలేవావాచంయ
మోఽప్రసాహఃసయదిస్త్రియంపశ్యేత్సమృద్ధంకర్తేతివిద్యాత్॥ ౮ ॥ తదే
షశ్లోకఃయదాకర్తసుకామ్యేషు స్త్రియగ్ స్వప్నేషువశ్యతి । సమృద్ధింతత్ర
జానీయాత్తస్మిన్ స్వప్ననిదర్శనేతస్మిన్ స్వనిదర్శనే॥ ... ౯

❖* అథతృతీయఃఖండః. *❖

శ్వేతకేతుర్హృదేయః పఞ్చాలానాగ్ సమితిమేయాయతగ్ హప్ర
వాహాణోజై బలిరువాచకుమారాను త్వాశిషస్త్రితేత్యనుహిభగవతితి॥ ౧॥ వె
త్తయదితోఽధిప్రజాః ప్రయస్తీతినభగవతితివెత్తయథాపునరావర్తనా౩ ఇ
తినభగవతితివెత్తపథోర్దేవయానస్యపితృయాణస్యచవ్యావర్తనా౩ ఇతినభగ
వతితి॥ ౨ ॥ వేత్తయథా౨ సౌలోకోనసమ్పూర్వతా౩ ఇతినభగవతితివేత్తయ
థాపఞ్చమ్యామాహుతావాపఃపురుషవచసోభవస్తీతినై వభగవతితి॥ ౩ ॥
అథనుక్తిమనుశిష్టోఽవోచథాయోహీమానినవిద్యాత్స-ధగ్ సోఽనుశిష్టోబ్ర
వీతేతిసహాయస్తఃపితురగ్ధమేయాయతగ్ హేవావాచాననుశిష్యవావకీమా
భగవానబ్రవీదనుత్వా౨ శిషమితి॥ ౪ ॥ పఞ్చమారాజన్యబన్ధుః ప్రశ్నాన
ప్రాక్షీత్రేషాంనై కఞ్చనాశకంవివక్తుమితి సహేవాచయథామాత్వంత
దై తానవదోయథాహమేషాంనై కఞ్చనవేదయద్యహమిమానవేదివ్యంక
థంతేనావత్కుమితి॥ ౫ ॥ సహగౌతమోరాజ్ఞో౨ గ్ధమేయాయతస్త్వేహప్రా
ప్తాయాగ్దాంచకారసహ ప్రాతస్సభాగ ఉదేయాయతగ్ హేవాచమా
నుషస్యభగవన్గౌతమ విత్తస్యవరంవృణేథా ఇతినహేవాచతవై వరాజక
మానుషంవి త్తంయామేవకుమారస్యాస్తేవాచమభాషథాస్తామేవమేబ్రూ
హీతి॥ ౬ ॥ సహకృచ్ఛ్రీబఘావతగ్ హచిరంవసేత్యాజ్ఞాపయాన్చికారతగ్
హేవాచయథామాత్వం గౌతమావదోయథేయంసప్రాక్ష్యత్రః పురావి
ద్యాబ్రాహ్మణాన్గచ్ఛతితస్మాదు సర్వేషులోకేషు క్షుత్రస్యైవప్రశాసనమ
భూదితితస్మై హేవాచ॥ ... ౭

❖* అథచతుర్థఃఖండః. *❖

అసౌవాచలోకోగౌతమాగ్నిస్తస్యాదిత్యవీషసమిద్రత్తయోధూమో

౨హరచ్చిశ్చస్త్రీమాఅక్టారామత్రాణివిస్ఫులిక్లాః॥౧॥ తస్మిన్నేతస్మిన్నగ్నాదేవాశ్చృద్ధాంజుహ్వతితస్యాఅహుతేస్సోమారాజానమృవతి॥ ౨

.....* అథపఞ్చమః ఖండః. *.....

పఞ్చనోవావగౌతమాగ్నిస్తస్యవాయురేవసమిదభ్రీంధూమోవిద్యుదర్చిరశనిరక్టారాహ్రిదునయోవిస్ఫులిక్లాః॥౧॥ తస్మిన్నేతస్మిన్నగ్నాదేవాస్సోమగ్గారాజానంజుహ్వతితస్యాఅహుతేర్వర్షగ్గ్ సమృవతి॥ ... ౨

—* అథషష్ఠః ఖండః. *—

వృధివీవావగౌతమాగ్నిస్తస్యస్సంవత్సర ఏవసమిదాకాశోధూమారాత్రిరర్చిశ్చో౨క్టారాలవానైరదిశోవిస్ఫులిక్లాః॥౧॥ తస్మిన్నేతస్మిన్నగ్నాదేవావర్షంజుహ్వతితస్యాఅహుతేరన్నగ్గ్ సమృవతి॥ ... ౨

—...* అథసప్తమః ఖండః. *—

శ్రుదుషోవావగౌతమాగ్నిస్తస్యవాగేవసమిత్ప్రాణోధూమోజిహ్వ౨ర్చిశ్చక్షురక్టారాశ్శ్రీత్రంవిస్ఫులిక్లాః॥౧॥ తస్మిన్నేతస్మిన్నగ్నాదేవాఅన్నంజుహ్వతితస్యాఅహుతేరేతస్సమృవతి॥ ... ౨

—* అథఅష్టమః ఖండః. *—

యోషావావగౌతమాగ్నిస్తస్యాఉపస్థవసమిద్యదుపమస్త్రీయతేసధూమోయోనిరర్చిర్యదప్రఃకరోతితే౨క్టారాభినన్దావిస్ఫులిక్లాః॥౧॥ తస్మిన్నేతస్మిన్నగ్నాదేవారేతోజుహ్వతితస్యాఅహుతేగర్భస్సమృవతి॥౨

—* అథనవమః ఖండః. *—

ఇతితుపఞ్చమ్యమాహుతావాపః పురుషవచసోభవస్తీతిన ఉల్బావృతోగర్భోదశవామాసానస్తశ్యయిత్వా యావద్వా౨థజాయతే॥౧॥ సజాతోయావదాయుషంజీవతితంప్రేతందిప్తమితో౨గ్నయఏవహరన్రియతఏవతేయితస్సమ్భుతోభవతి॥ ... ౨

—* అథదశమః ఖండః. *—

తద్యగ్ధత్తంవిదుఃయేచేమ౨రజ్యేత్రధాతవఇత్యుపాసతేతే౨ర్చిషమభినమృవస్త్యర్చిషో౨హరహ్నా ఆపూర్యమాణపక్షమాపూర్యమాణపక్షాద్యా౩వడుదజ్జేతిమాసాగ్స్తా౩॥౧॥ మాసేభ్యసంవత్సరగ్గ్ సంవత్సరాదిత్యమాదిత్యాచ్చస్త్రీమసంచస్త్రీమసోవిద్యుతం తత్పురుషో౨మానవస్సప

వాస్త్రిహ్మగమయత్యేవ దేవయానః పశ్యతి॥ ౨॥ అథయథిమే గ్రామ ఇష్టా
 పూర్వైదత్తమిత్త్యుపాసతే తెధూమమభినవ్యవన్తి ధూమాద్రాత్రిగ్రాతే
 రవరపతుమవరపత్నాద్యాః వడ్డక్షిణైతిమాసాగ్ స్తాన్తైత్తేసంపశ్యరమ
 భిప్రాప్నువన్తి॥ ౩॥ మాసేభ్యఃపితౄలోకంపితౄలోకాదాకాశ మాకాశాచ్చ
 స్తగ్రీమసమేషసోమోరాజాతదేవానామన్నంతం దేవాభత్యయన్తి॥ ౪॥ తస్మి
 న్యావత్యమ్భుతముపిత్వాతై తమేవాధ్యాసం పునర్నివర్తన్తేయథే తమా
 కాశమాకాశాద్వాయంవాయుర్భూత్వాధూమోభవతిధూమోభూత్వా
 ౨భగ్రింభవతి॥ ౫॥ అభగ్రింభూత్వామేఘాభవతిమేఘాభూత్వాప్రవర్షతిత
 ఇహప్రీహియవాఙ్విధివనస్పతయన్తిలమాపాఇతిజాయన్తైత్తోవైఖిలుదు
 ర్నిష్ప్రవతరంయోయోహ్యన్నమత్తియోరేతస్సించతితద్భూయఏవభవతి॥
 ౬॥ తద్యదిహరమణీయచరణా అభ్యాశోహయతైరమణీయాం యోనిమావ
 ద్యేరక్షబ్రాహ్మణయోనింవాత్మత్రియ యోనింవావైశ్యయోనింవా ౨థయథి
 హకపూయచరణా అభ్యాశోహయతైకపూయాంయోనిమావ ద్యేరక్షశ్వ
 యోనింవాసూకరయోనింవాచక్షాలయోనింవా॥ ౭॥ అతై తయోఃపథోర్లోక
 తరేణవతానిమానితుద్రాణ్యసకృదావర్తీనిభూతానిభవన్తిజాయస్వమి
 యస్వేత్యేతస్తృతీయగ్ స్థానంతేనాసౌలూకనసంపూర్యతేతస్మాజ్జుగుప్సే
 తతదేషశ్లోకః॥౮॥ సైవోహిరణ్యస్యసురాంపిబగ్ భృగురోస్తప్తమావసక్
 బ్రహ్మహంచవీతేవతన్తిసత్వఃపంచమశ్చాచరగ్ స్తైరితి॥ ౯॥ అథహయ
 ఏతానేవంవచ్చాగ్నీక్షవేదనసహజై రథాచరక్షపాశ్చ నాలిప్యతేశుద్ధః
 పూతఃపుణ్యలోకోభవతియఏవంవేదయఏవంవేద॥ ... ౧౦

—* అథపకాదశఃఖండః. *—

ప్రాచీనశాల జౌవమన్యవఃసత్యయజ్ఞం పాలుపిరిన్ద్ర్యమోభాల్ల
 వెయోజనశ్శార్కరాఘోబుడిల ఆశ్వతరాశ్విన్తేహైతే మహాశాలామహా
 శ్రోత్రీయాస్సమేభ్యమీమాగ్ సాంచక్రుంకోసఆత్మాకింబ్రహ్మేతి॥ ౧॥ తేహ
 సమ్పదయాంచక్రురుద్దాలకో వైభగవన్తో ౨యమారుణి స్సంప్రతీమమా
 త్తానంవైశ్వానరమధ్యేతితగ్ హస్తాభ్యాగచ్ఛామేతితగ్ హాభ్యాజన్తుః॥౨॥
 సహసమ్పదయాంచకారవత్ప్రీతిమామిమే మహాశాలామహాశ్రోత్రీయా

సైభ్యోనసర్యమివ ప్రతిపత్సైభ్యహస్తాహమన్యమభ్యనుశాసానీతి॥ ౩॥ తాన్
 హూవాచాశ్వపతిర్వైభగవన్తోయంకై కయస్సమృతీమమాత్మానంవైశ్వా
 నరమధ్యేతితగ్ హస్తాభ్యాగచ్ఛమేతితగ్ హాభ్యాజన్తుః॥ ౪॥ తేభ్యోహప్రా
 పైభ్యగ్మపథగన్వాణి కారయాంచకార సహప్రాతస్సజ్జిహన ఉవాచనమ
 సైహోజనపదేనకదర్శ్యోనమద్యపోనానాహితాగ్నిర్హ విదావన్నసైవీసైవి
 రిణీకుతోయత్యమాణో వైభగవన్తోహమస్మి యావథేకైకస్తాబ్దుత్పి జెభ
 నందాస్యామితావభ్యగవదోభ్యదాస్యామివసస్తుభగవన్తగతి॥ ౫॥ తేహూ
 చుర్యేనహైవారైసపురుషశ్చరేత్తగ్ హైవవదేదాత్మానమేవేమంవైశ్వాన
 రగ్ సంప్రత్యధ్యేషితమేవనోబ్రూహీతి॥ ౬॥ తాన్ హూవాచప్రాతర్వః
 ప్రతిపక్తాస్తీతి తేహసమిత్పాణయగ్ పూర్వాహ్లాప్రతి చక్రమిరేతాన్ హా
 నుపసీయేవైతదువాచ॥ ౭

.....* అథద్వాదశశఃఖిద్ధః. *.....

ఔపమన్యవకంత్వమాత్మానముపాస్సగతిడివమేవభగవోరాజన్మితి
 హూవాచైషవై సుతేజా ఆత్మైవై శ్వానరోయంత్యమాత్మానముపాస్సే
 తస్తాత్తవసుతంప్రసుతమాసుతంకులెద్యశ్యతే॥ ౧॥ అత్యస్మిన్నంపశ్యసిప్రి
 యమత్త్యస్మిన్నంపశ్యతిప్రియంభవత్యస్యబ్రహ్మవర్చసంకులేయవితమేవమా
 త్మానంవై శ్వానరముపాస్సేమూర్ధాత్వేష ఆత్మన ఇతిహూవాచ మూర్ధా
 తేవ్యపతివ్యద్యస్తాంనాగమిష్యతి॥ ౨

—* అథ త్రయోదశశఃఖిద్ధః. *—

అథహూవాచసన్యయజ్ఞంపాలుషింప్రాచీనయోగ్యకంత్వమాత్మా
 నముపాస్సగతిత్యాదివ్యమేవ భగవోరాజన్మితి హూవాచైషవై విశ్వరూప
 ఆత్మైవై శ్వానరోయంత్యమాత్మాన ముపాస్సేతస్తాత్తవబహు విశ్వరూ
 పంకులెద్యశ్యతే॥ ౧॥ ప్రవృతోశ్వతరీరథోదాసీనియోత్స్యస్మిన్నంపశ్యసిప్రి
 యమత్త్యస్మిన్నంపశ్యతిప్రియంభవత్యస్యబ్రహ్మవర్చసంకులే యవితమేవమా
 త్మానంవై శ్వానరముపాస్సేతత్తుష్టేవతదాత్మన ఇతిహూవాచాన్ధోభవి
 ష్యద్యస్తాంనాగమిష్యతి॥ ౨

—* అథచతుర్దశశఃఖిద్ధః. *—

అథహూవాచైస్త్రిద్యమ్నంభాల్లవేయంవై యాఘ్రివద్యకంత్వమా

త్వానముపాస్యతివాయుమేవ భగవో రాజన్ని తిహోవాచైషవై * పృథ
గ్వర్తాత్తావై శ్వానరోయంత్యమాత్వాన ముపాస్సేతస్మాత్త్వం పృథగ్భ
రియతియన్తిపృథగ్రథక్రేణయోనుయన్తి॥౧॥ అత్యన్తంపశ్యసిప్రియ
మత్యన్తంపశ్యసిప్రియం భవత్యస్య బ్రహ్మవర్చసంకులై యవితమేవమా
త్వానంవై శ్వానరముపాస్తేప్రాణస్తేష్వ ఆత్మ న ఇతిహోవాచప్రాణస్త
ఉదక్రమిష్యద్యన్తాంనాగమిష్యతి॥ ... ..

❖* అథవచ్ఛదశఃఖండః *❖

అథహోవాచజన్గ శార్కరాత్మ్యంశార్కరాత్మ్యకంత్యమాత్వా న
ముపాస్య ఇత్యాకాశమేవభగవో రాజన్ని తిహోవాచైషవై బహులతిత్వా
వై శ్వానరోయంత్యమాత్వాన ముపాస్సేతస్మాత్త్వంబహుళోసి ప్రజయా
చధనేనచ॥ ౧ ॥ అత్యన్తంపశ్యసిప్రియమత్యన్తంపశ్యతిప్రియంభవత్యస్య
స్యబ్రహ్మవర్చసంకులైయవితమేవమాత్వానంవై శ్వానర ముపాస్తేసన్ధేహ
స్తేష్వ ఆత్మ న ఇతిహోవాచసన్ధేహస్తేష్వశీర్షద్యన్తాంనాగమిష్యతి॥

❖* అథయోడశఃఖండః *❖

అథహోవాచబుడెలమాశ్వతరాశ్వింవైయాభ్రవద్యకంత్యమాత్వా
నముపాస్యతిత్యవపభగవో రాజన్ని తిహోవాచైషవైరయరాత్వావై శ్వా
నరోయంత్యమాత్వానముపాస్సేతస్మాత్త్వగ్ రయమాఽభ్రష్టిమానసి॥౧
అత్యన్తంపశ్యసిప్రియమత్యన్తంపశ్యతిప్రియంభవత్యస్య బ్రహ్మవర్చ
సంకులైయవితమేవమాత్వానంవై శ్వానరముపాస్తేవస్తేష్వ ఆత్మ న ఇతి
హోవాచవస్తేష్వభేత్యద్యన్తాంనాగమిష్యతి॥ ...

... ..* అథసప్తదశఃఖండః *.....

అథహోవాచోద్దాలకమారుణింగౌతమకంత్యమాత్వానముపాస్య
ఇతిపృథివీమేవభగవో రాజన్ని తిహోవాచైషవై ప్రతిసాత్వావై శ్వానరో
యంత్యమాత్వానముపాస్సేతస్మాత్త్వంప్రతిసాత్తోసి ప్రజయాచపశుభిశ్చ॥
౧॥ అత్యన్తంపశ్యసిప్రియమత్యన్తంపశ్యతిప్రియంభవత్యస్య బ్రహ్మవ

* పృథగ్వర్తావై శ్వానరఇరిక్తరామానుజీయపాతః.

ర్చనంకులై య ఏత మేవమాత్మానంవై శ్వానరముపాస్తేపాదాత్వైతావాత్స
నభితిపూవాచపాదాత్వైష్యమ్లాస్యేతాయస్తాంనాగమిష్యభితి|| ... ౨

.....* అథఅష్టాదశఃఖండః. *

తాః పూవాచైతేవై ఖలుయాయంపుథగివేమమాత్మానంవైశ్వా
నరంవిద్యాగ్ సోఽన్నమథ్యస్తైవేతమేవంప్రాదేశమాత్రమభివిమానమా
త్మానంవై శ్వానరముపాస్తే ససర్వేషులోకేషుసర్వేషుభూతేషుసర్వేషాం
త్వస్వన్నమత్తి|| ౧|| తస్యహవా ఏతస్యాత్మనోవై శ్వానరస్యమూర్ధైవ
సుతేజాశ్చక్షుర్విశ్వరూపఃప్రాణఃపృథగ్వర్తాత్మాసంధేహూబహుళోవస్తి
రెవరయిఃపృథివ్యేవపాదా ఉర ఏవచెదిర్హూమానిబర్హిర్హృదయంగార్హవ
త్తోమనోఽన్వాహార్యవచసతస్యమాహవసీయః|| ... ౩

-----* అథఏకోనవింశఃఖండః. *-----

తద్యచ్ఛక్తంప్రథమమాగచ్ఛేత్తద్ధోమీయగ్ సయాంప్రథమామాహు
తింజుహుయాత్రాం జుహుయాత్ప్రణాయస్వాహేతిప్రాణస్తృప్యతి|| ౧||
ప్రాణేతృప్యతి చక్షుస్తృప్యతి చక్షుషి తృప్యత్యాదిత్యస్తృప్యత్యాదిత్యై
తృప్యతిద్యౌస్తృప్యతిదితృప్యన్త్యాం యతిఃపంచ ద్యౌశ్చాదిత్య శ్చాధితివృ
తస్తత్తృప్యతీతస్యానుత్పత్తిం తృప్యతిప్రజయా వశుభిర్నా ద్యేనతేజసా
బ్రహ్మవర్చసేనేతి|| ౪

-----* అథవింశఃఖండః. *-----

అథయాం ద్వితీయాంజుహుయాత్రాం జుహుయాద్వ్యానాయస్వా
హేతివ్యానస్తృప్యతి|| ౧|| వ్యానేతృప్యతీత్రోత్రంతృప్యతీత్రోత్రేతృప్యతి
చంద్రమాస్తృప్యతిచంద్రమసితృప్యతిదిశస్తృప్యన్దితుతృప్యస్తీమయతిః
స్పదిశశ్చచంద్రమాశ్చాధితివృత్తితృప్యతి తస్యానుత్పత్తింతృప్యతి ప్రజ
యావశుభిర్నా ద్యేనతేజసాబ్రహ్మవర్చసేనేతి|| ౫

-----* అథఏకవింశఃఖండః. *-----

అథయాం తృతీయాంజుహుయాత్రాంజుహుయాదపానాయస్వాహే

త్యపానస్తృప్యతి॥ ౧॥ అపానతృప్యతివాక్తృప్యతివాచితృప్యన్త్యామగ్ని
స్తృప్యత్యగ్నౌతృప్యతిపృథివీతృప్యతిపృథివ్యాంతృప్యన్త్యాం యతిఁ-ంచపృ
థివీచాగ్నిశ్చాధిష్ఠతస్తతృప్యతితస్యానుతృప్తిం తృప్యతిప్రజయా వశుభిర
న్నాద్యేన తేజసాబ్రహ్మవర్చసేనేతి॥ ౨

—* అథ ద్వావింశః ఖండః. *—

అథయాంచతుర్థీంజుహుయత్రాం జుహుయాత్సమానా యస్వాహే
తిసమానస్తృప్యతి॥ ౧॥ సమానేతృప్యతి మనస్తృప్యతి మనసితృప్యతివర్జస్య
స్తృప్యతివర్జస్యేతృప్యతి విద్యత్యతృప్యతి విద్యత్యతృప్యన్త్యాం యతిఁ-ంచవి
ద్యచ్ఛవర్జస్యశ్చాధిష్ఠతస్తతృప్యతితస్యానుతృప్తిం తృప్యతిప్రజయావశు
భిరన్నాద్యేన తేజసాబ్రహ్మవర్చసేనేతి॥ ౨

—* అథ త్రయోవింశః ఖండః. *—

అథయాంచపంచమీంజుహుయాత్తా జుహుయాదుదానాయస్వాహే
త్యదానస్తృప్యతి॥ ౧॥ ఉదానతృప్యతివాయుస్తృప్యతివాయాతృప్యత్యాకా
శస్తృప్యత్యాకాశేతృప్యతియచ్ఛించవాయుశ్చాకాశశ్చాధిష్ఠతస్తతృప్యతి
తస్యానుతృప్తిం తృప్యతిప్రజయావశుభిరన్నాద్యేన తేజసాబ్రహ్మవర్చసేనేతి॥

...—* అథ చతుర్వింశః ఖండః. *—...

సయభద్రమవిద్వానగ్నిహోత్రంజుహోతియథాజ్ఞా రానపోహ్యభ
స్త్రిజుహుయాత్తద్భక్త్యాత్సత్॥ ౧॥ అథయఏతదేవంవిద్వానగ్నిహో
త్రంజుహోతితస్యసర్వేషులోకేషుసర్వేషుభూతేషుసర్వేషామైశుహుతం
భవతి॥ ౨॥ తద్యదేవీకతూలమగ్నౌప్రోతంప్రదూయేతైవగ్ హోత్రసర్వేషా
మ్నానంప్రదూయేతైయఏతదేవంవిద్వానగ్నిహోత్రంజుహోతి॥ ౩॥ తస్మా
దుహౌవంవిద్యద్యపి చణ్డాలా యోచ్ఛిష్టం ప్రయచ్ఛేదాత్సనిహౌవాస్యత
వైవశ్వానరేహుతగ్ స్యాదితితదేషశ్లోకః॥ ౪॥ యదేహాత్సుధితాచాలామా
తరంపర్యపాసతే॥ ఏవగ్ సర్వాణిభూతాన్యగ్నిహోత్రముపాసత ఇత్స
గ్నిహోత్రముపాసతతి॥ x

ఇతి ఛాన్దోగ్యోపనిషది-పంచమః ప్రపాఠక స్సమాప్తః.

హరిః ఓమ తత్సత్.

శ్రీగురుభ్యోనమః.

***

భావోగ్యోపనిషత్-పప్యప్రపాతకః.

—*—

—*— అథ ప్రథమః ఖండః. *—

హరిః ఓమ్ || శ్వేత కేతుర్ధూరుణేయ ఆసతగ్ హపితో వాచ శ్వేత కేతో
వసబ్రహ్మ చర్యం న వై సోమ్యాస్త్రుత్ర లీనోఽననూచ్యబ్రహ్మ బంధురివ భవతీతి ||
౧ || సహద్వాదశవర్ష ఉపేత్య వత్సర్విగ్ శతవర్షః సర్వాప్సేదానధీత్య మహామ
నా అనూచానమానీ స్తబ్ధియా యతగ్ హపితో వాచ || ౨ || శ్వేత కేతో యన్ము
సోమ్యైదం మహామనా అనూచానమానీ స్తబ్ధో స్మృతతమాదేశ మప్రాప్త్యో
యేనాశ్రుతగ్ శ్రుతంభవశ్యచుతం మతమవిజ్ఞాతం విజ్ఞాతమితకథం సుభగ
వస్స ఆదేశో భవతీతి || ౩ || యథా సోమ్యైకేన మృషిణ్డేన సర్వం మృత్యు యం
విజ్ఞాతం స్యాద్వాచారమృణం వికారో నామ ధేయం మృత్తికే త్యేవ సత్యం || ౪ ||
యథా సోమ్యైకేన లోహమణినా సర్వం లోహమయం విజ్ఞాతగ్ స్యాద్వాచా
రమృణం వికారో నామ ధేయం లోహమిత్యేవ సత్యం || ౫ || యథా సోమ్యైకే
న శనికృంతనేన సర్వం కాన్తాణాం సంపిజ్ఞాతగ్ స్యాద్వాచారమృణం వికా
రో నామ ధేయం కృష్ణాయ సమిత్యేవ సత్యం ఏవగ్ సోమ్యస ఆదేశో భవతి || ౬ ||
న వై నూనంభగ వస్తస్తవీతదవేదిమృత్యుధ్యేతదవేదిమృకథం మేవావత్యన్మి
తి భగవాగ్ స్తేవ మేతద్భ్రవీప్వీతి తథా సోమ్యేతి సేనావాచ || ... ౭

—*— అథ ద్వితీయః ఖండః. *—

స దేవ సోమ్యైదమగ్ర ఆసీదకమేవాద్వితీయంతస్థైక ఆహురస దేవేద
మగ్ర ఆసీదకమేవాద్వితీయంతస్త్వాదసతస్సజ్జాయత || ౧ || కుత స్తుఖలు సోమ్యై
వగ్ స్యాదితి హోవాచ కథమసతస్సజ్జాయతేతి స త్వేవ సోమ్యైదమగ్ర ఆస్మి
దేకమేవాద్వితీయం || ౨ || * తదైత్యతబహుస్యాంప్రజాయేయేతి తత్తేజోఽ
స్మజతత త్వేజవిత్యతబహుస్యాంప్రజాయేయేతి తదపోఽస్మజతతస్త్వాద్యత

* యత్ర క్వచన శోచతీతి రజరామానుజీయపాతః.

క్వచశోచతిస్వేదతేవాపురుషస్తేజసవీవతదధ్యాపోజాయస్తే॥ ౩ ॥ తాతవ
నితుంతబహ్వస్యాస్యామప్రజాయేమహీతితా అన్నమస్పృశస్తతస్సాద్యత్ర
క్వచవక్షతితదేవభూయిష్టమన్నంభవత్యధ్యవీవతదధ్యన్నాద్యంజాయతే॥

❖* అథతృతీయఃఖండః. ❖*

తేషాంఖల్వేషాం భూతానాం త్రీణ్యేవవీజాని భవన్త్యిద్దజంజీవజ
ముద్భిజ్జమితి॥ ౧ ॥ సేయందేవతై తుతహస్తాహమిమాస్తిస్రోదేవతా అనేనజీ
వే నాత్మనానుప్రవిశ్యనామరూపేవ్యాకరవాణీతి॥ ౨ ॥ తాసాంతివృతం
త్రివృతమేకై కాబ్జరవాణీతిసేయందేవతేమాస్తిస్రోదేవతాలనేనై వజీవే
నాత్మనానుప్రవిశ్యనామరూపేవ్యాకరోత్ ॥ ౩ ॥ తాసాంతివృతంతివృత
మేకై కామకరోద్యథాతుఖలుసోమ్యేమాస్తిస్రోదేవతాస్త్రివృత్త్రివృదే
కై కాభవతితస్యేవిజానీహీతి॥ ... .. ర

❖* అథచతుర్థఃఖండః. ❖*

యదగ్నేరోహితగ్ రూపంతేజసస్తద్రూపం యచ్ఛుక్లంతదపాంయ
తక్ష్మప్లంతదన్నస్యాపాగాదగ్నేరగ్నిత్వంవాచారమృణంవికారోనామధే
యస్తీగ్రిణిరూపాణీత్యేవసత్యం॥ ౧ ॥ యదాదిత్యస్యరోహితగ్ రూపంతేజ
సస్తద్రూపంయచ్ఛుక్లంతదపాంయతక్ష్మప్లంతదన్నస్యాపాగాదాదిత్యా
దాదిత్యత్వం వాచారమృణం వికారోనామధేయస్తీగ్రిణి రూపాణీ త్యేవస
త్యం॥ ౨ ॥ యచ్ఛన్త్రీమసోరోహితగ్ రూపంతేజసస్తద్రూపంయచ్ఛుక్లంత
దపాంయతక్ష్మప్లంతదన్నస్యాపా గాచ్ఛన్త్రీచ్ఛన్త్రీత్వం వాచారమృణం
వికారోనామధేయస్తీగ్రిణిరూపాణీత్యేవసత్యం॥ ౩ ॥ యద్విద్యతోరోహి
తగ్ రూపంతేజసస్తద్రూపంయచ్ఛుక్లంతదపాంయతక్ష్మప్లంతదన్నస్యా
పాగాద్విద్యతోవిద్యత్త్వంవాచారమృణంవికారో నామధేయస్తీగ్రిణిరూ
పాణీత్యేవసత్యం॥ ౪ ॥ షతద్ధన్తవై తద్విద్యాగ్ స ఆహుఃఘోర్వేమహాశాలా
మహాశ్రోత్రియానసోద్యకశ్చనాశ్రుతమమతమవిజ్ఞాతముదాహరిష్యతీతిహ్యే
భ్యోవిదాంచక్రుః ॥ ౫ ॥ యదురోహితమివాభూదితితేజసస్తద్రూపమితి

తద్విదాఞ్చక్రుః యదుశ్శుక్లమివాభూదిత్యపాగ్ రూపమితత్త్వదాఞ్చక్రు
ర్యదుక్ష్మమివాభూదిత్యన్నస్యరూపమితత్త్వదాంచక్రుః ॥ ౬ ॥ యద్వి
జ్ఞాతమివాభూదిత్యేతా సామేవదేవతానాగ్ సమాస ఇతితద్విదాంచక్రు
ర్యథాతుఖలుసోమ్యేమాస్త్రీసోదేవతాః పురుషం ప్రాప్య త్రవృత్తివృదే
కై కాభవతితన్నే విజానీహీతి ॥ ౭

.....* అథపద్మమః ఖండః. *.....

అన్నమశితస్త్రేధావిధీయతేదస్యయఃస్థవిష్టోధాతుస్తత్పరీషంభవ
తియోమధ్యమస్తస్యగ్ సంయోజితస్తస్యః ॥ ౧ ॥ ఆపఃపీతాస్త్రేధావిధీ
యస్తేతాసాంయఃస్థవిష్టోధాతుస్తస్యత్రం భవతియో మధ్యమస్తల్లాహి
తంయోజితస్తస్యప్రాణః ॥ ౨ ॥ తేజోఽశితస్త్రేధావిధీయతేదస్యయఃస్థవి
ష్టోధాతుస్తదస్థిభవతియోమధ్యమస్యమజ్జాయోజితఃసావాక్ ॥ ౩ ॥ అన్న
మయగ్ హిసోమ్యమన ఆపోమయః ప్రాణస్తేజోమయీవాగితిభూయ ఏవ
మాభగవాన్ విజ్ఞాపయత్వతితథాసోమ్యేతిహేవాచ ॥ ... ౪

—* అథపద్మః ఖండః. *—

దధ్నసోస్యమధ్యమానస్యయోజితమానఙ్కర్థవస్సముదీపతితస్యద్వి
భవతి ॥ ౧ ॥ ఏవమేకులసోమ్యస్మస్యాస్యమానస్యయోజితమానఙ్కర్థవస్స
ముదీపతితస్తనోభవతి ॥ ౨ ॥ అపాగ్ సోమ్యపీయమానానాయోజితమాన
ఙ్కర్థవస్సముదీపతిప్రాణోభవతి ॥ ౩ ॥ తేజససోస్యమధ్యమానస్యయో
జితమానఙ్కర్థవస్సముదీపతిసావాగ్భవతి ॥ ౪ ॥ అన్నమయగ్ హిసోమ్యమన
ఆపోమయః ప్రాణస్తేజోమయీవాగితిభూయ ఏవమాభగవాన్ విజ్ఞాపయ
త్వతితథాసోమ్యేతిహేవాచ ॥ ౫

—...* అథసప్తమః ఖండః. *—

పోడశకలసోస్యపురుషః పంచదశాహనిమాశీః కామమపః పిహా
పోమయఃప్రాణోనపిపితోవిచ్ఛేద్యతేఇతి ॥ ౧ ॥ సహవచ్చదశాహనినాశా
థహైనముపససాదకింబ్రవిమిభో ఇత్యృచసోస్యయజాగ్షి సామానితి
సహేవాచననై మాన్రతిభాన్తిభోఇతి ॥ ౨ ॥ తగ్ హేవాచనయథాసోమ్య
మహతో భ్యాహితస్యైకోఽక్షారః ఖన్ద్యోతమాత్రః పరిశిష్టస్యైతేనత

తోపినబహుదహేదేవగ్ సోమ్యతే యోడశానాంకలానామేకా కలాతిశిష్టా
 స్యాత్తయైశ్చివేదాన్నానుభవస్యశానాథమేజ్ఞాస్యసీతి॥ ౩ ॥ సహశాథ
 హైనముపససాదతగ్ హయస్కిచవప్రచ్చస్వగ్ హప్రతిపేదేగ్ విలా
 వాచ॥ ౪ ॥ యథాసోమ్యమహతోభ్యాహితస్యైకవిద్యోగ్యద్యోః మా
 శ్రవ్యరిశిష్టస్తంత్యజైరుప సమాధాయ ప్రజ్వాలయే తైస తతోపిబహుద
 హేత్॥ ౫॥ ఏవగ్ సోమ్యతేయోడశానాం కలానామేకాకలాతి శిష్టాభూత్సా
 న్నేనోపసమాహితా ప్రాజ్వాలీత్తయైశ్చివేదానుభవ స్యన్నమయగ్
 హిసోమ్యమనతిపోమయః ప్రాగ్దేజోమయా వాగితి తద్ధాస్య విజ్ఞాని
 తివిజ్ఞానితి॥ ౬

—* అథఅష్టమఃఖండ్ః. *—

ఉద్దాలకోహరుణిశ్చేష్టత కేతుంపుష్కమువాచస్వప్నాస్తంమేసోమ్య
 విజానీహీతియతైత్రిత్యరుషస్స పితి నామ సతాసోమ్యకదా సంపన్నోభవ
 తిస్వపిహీతోభవతితస్మాదేగ్ స్వపితిత్యాచక్షుతేస్వగ్ హ్యపిహీతోభవతి॥ ౧ ॥
 సయథాశకుఃస్సుత్రేణ ప్రబద్ధోచితస్థి శమ్మహితావ్యత్రాయతనమల
 భ్యాబద్ధనమేవోపశ్రయశ ఏవమేవఖలుసోమ్యశస్త్రనోదిశస్థి శమ్మహితావ్య
 త్రాయతనమలభ్యావప్రాణమేవోప శ్రయతే ప్రాణబద్ధగ్ హిసోమ్య
 మనతి॥ ౨ ॥ * అశనాయాపిపాసేమేసోమ్యవిజానీహీతియతైత్రిత్యరుషో
 చశిశివతి నామా ఏవతదశితంనయ నైతద్యథాగోనాయోత్సనాయఃపురు
 షనాయాఇత్యేవస్తదపతిచక్షుతేశనాయేతితతైత్రిత్యజ్ఞముష్మహిగ్ సోమ్య
 విజానీహీనేదమమూలవృద్ధిపత్తితి॥ ౩ ॥ తస్యేవమూలగ్ స్యాద్యత్రా
 న్నాదేవమేవఖలు సోమ్యాన్నేనశుక్లేనాపోమో లవస్వచ్ఛాచ్ఛిసోమ్యశుక్లే
 నతేజోమూలమన్విచ్ఛతేజసాసోమ్యశుక్లేన సన్ములమన్విచ్ఛ సన్ములాసో
 మ్యేమాస్సర్వాఃప్రజాస్సదాయతనాస్సప్రసౌహి॥ ౪ ॥ అథయతైత్రిత్య
 రుషఃపిపాసతి నామ తేజఏవతత్ప్రీతంనయ తేతద్యథాగోనాయోత్సనాయః

ప్రాజ్వాలయైదితిరజ్గరామానుజీయపాతః.

* అశనాయాపిపాసేతితిరజ్గరామానుజీయపాతః.

పురుషనానుభవేవంతతేజ ఆచక్ష ఉదన్యేతితతైత్రేదేవశుక్లముత్పతితగ్
సౌమ్యవిజానీహి సేదమమూలపృష్ఠః పృష్ఠీతః॥౫॥ తస్య క్షమూలగ్ స్యాదన్యత్రా
దోభ్యైర్భుసోన్యశక్లేన తేజోమూలమస్విచ్ఛతేజసాసౌమ్య శుక్లేన సన్తులమ
స్విచ్ఛసన్తులాసోన్యమౌస్సర్వా ప్రజాస్సదాయత నాస్సప్త్రీతప్తాయ
థాతఖలుసోమ్యేమాన్త్రీసోదేవతాః పురుషప్రపావ్యప్రవృత్తీవృత్తైకైకా
భవతీతదుక్తపురస్తాదేవ భవశ్యస్యసోమ్య పురుషస్యప్రయతోవాఙ్మనసేన
మృద్యతేమనఃప్రాణేప్రాణస్తేజసేతేజఃపరన్యాం దేవతాయాం సయ ఏషోఽ
ణిమా॥౬॥ వితదాన్త్యమిదగ్ సర్వంతస్యగ్ సతత్త్వతత్త్వమసి శ్వేతకేతో
ఇతభూయ ఏవమాభగవాన్ఽజ్ఞాపయత్ప్రతథాసోమ్యేతహూవాచ॥ ౭

—* అథ సవమః ఖడ్గః. *—

యథాసోమ్యమధుమధుకృతోనిస్త్యన్తినానాశ్యయానాంవృత్తాణాగ్
రసాన్ సమవహరమేకతాగ్ రసజ్గమయి॥౧॥ తేయథాతశ్రానవివేకంలభ
యైఽముష్యాహంవృత్తస్య సోమ్యముష్యాహంవృత్తస్య రసోస్తీ త్యేవమేవ
ఖలుసోమ్యేమాన్సర్వాప్రజాస్సతసమ్మద్యసవిదుస్సతి సమ్మద్యామహ ఇతి॥
౨॥ తథావాన్యఘ్రోవాసిగ్ హూవాన్యకోవాన్యరః హూవాన్కీటోవాన్వజ్ఞో
వాదగ్ శోవామశకోవాన్యద్యభవన్తితదాభవన్తి॥ ౩॥ సయ ఏషోఽణిమైత
దాన్త్యమిదగ్ సర్వంతస్యగ్ సతత్త్వతత్త్వమసి శ్వేతకేతో ఇతభూయ
ఏవమాభగవాన్ఽజ్ఞాపయత్ప్రతథాసోమ్యేతహూవాచ॥ ... ౪

—* అథ దశవః ఖడ్గః. *—

ఇమాసోన్యనద్యః పురస్తాత్ప్రవృత్తస్యందస్తేవశ్చత్పత్రీత్యస్తా
స్సమద్రాత్యమద్ర మేవాపియన్తీసమద్ర ఏవభవన్తితాయథాతశ్రానవిదు
రియమహమస్తీయమహమస్తీః॥ ౧॥ ఏవమేవఖలుసోమ్యేమాన్సర్వాప్ర
జాస్సోలగవ్యనవిదుస్సత ఆగచ్ఛానహ ఇతతథిహవాన్యఘ్రోవాసిగ్ హూ
వాన్యకోవాన్యరః హూవాన్కీటోవాన్వజ్ఞోవాదగ్ శోవామశకోవాన్యద్యభ
వన్తితదాభవన్తి॥౨॥ సయ ఏషోఽణిమైతదాన్త్యమిదగ్ సర్వంతస్యగ్
సతత్త్వతత్త్వమసి శ్వేతకేతో ఇతభూయ ఏవమాభగవాన్ఽజ్ఞాపయత్ప్రత
థాసోమ్యేతహూవాచ॥ ... ౩

—* అథ ఏకాదశఃఖండః. *

అస్యసోమ్యమహతోఽపృత్యస్యయోమూలేభ్యాహన్యాజ్ఞీవక్ స్రవేద్యో
మధ్యేభ్యాహన్యాజ్ఞీవక్ స్రవేద్యోఽగ్రేభ్యాహన్యాజ్ఞీవక్ స్రవేత్సపవ
జీవేనాన్యనానుప్రభూతః పేషీయమానో మోదమాన స్తివత్॥ ౧॥ తస్యయదె
కాగ్ శాఖాఽజీవోఽహత్యధసాశుప్యతిః ప్రియాంబహత్యధసా శుప్యతిః ప్రి
యాంబహత్యధసాశుప్యతీనర్వజహఃస్వశ్శుప్యత్యైవమేవఖలసోమ్యః ధీ
తిహూవాచ॥ ౨॥ జీవాపేతంవాచకిలేదమ్రయ తేజజీవామ్రయతే ఇతీనయ
ఏయోఽజీమైతదాన్యమిదగ్ సర్వం శతస్సగ్ స ఆత్మా తత్త్వమసి శ్వేతకె
తో ఇతిభూయ ఏవమాభగవాన్ విజ్ఞాపయన్వీత తథాసోమ్యేతిహూవాచ॥ ౩

.....* అథ ద్వాదశఃఖండః. *

* స్యగ్రోధఫలమహతీరజ్జరామానుజీయపాతః
త్రవశ్యసీత్యన్యైరివేమాథానాభగవ ఇత్యాసామక్షై కామ్భినీః భిన్నాభగ
వ ఇతికిమత్రవశ్యసీతీనకిన్యాభగవ ఇతి॥ ౧॥ తగ్ హూవాచయంవై సోమ్యై
తమణిమానంసనిభాలయ ఏవస్యవై కిలసోమ్యైయోఽణిమ్న ఏవంవ హన్య
గ్రోధ స్తివత్॥ ౨॥ త్రధస్వసోమ్యైః సయ ఏయోఽజీమై తదాన్యమిదగ్ స
ర్వంతస్సగ్ స ఆత్మా తత్త్వమసి శ్వేతకెతో ఇతిభూయ ఏవమాభగవాన్
విజ్ఞాపయన్వీత తథాసోమ్యేతిహూవాచ॥ ... ౩

—* అథ త్రయోదశఃఖండః. *

లవణమేతదుదకేన ధాయాథమాప్రసాతరుపసీ దథాతి సహత
థాచకారతగ్ హూవాచయద్దోషాలవణముదకేనాథా అగ్లతదాహరేతి
తద్ధావమృశ్యనవివేదయథాచీనమేవజ్ఞ॥ ౧॥ ॥ అస్యాన్తాదాచామేతికథమి
తిలవణమితిమధ్యాదాచామేతికథమితిలవణమిశ్యంతాదాచామేతి కథమితి
వణమిశ్యన్ప్రసానై గ్లతదథమోపసీదథాఇతేతద్ధతథాచకారత చ్చక్ష్యస్సంవ
తేతేతగ్ హూవాచా త్రవావకిలసత్సోమ్యై స నిభాలయనేఽత్రైవకిలేతి॥

* ఫలమద ఆహరేతిరజ్జరామానుజీయపాతః.

॥ అథాస్యాదావాచమేతిరజ్జరామానుజీయపాతః.

సయవీషోఽణిమైతదాత్మ్యమిదగ్ సర్వంతత్సత్త్వగ్ సతత్త్వతత్త్వమసిశ్వేత
కేతోఽథిభూయవీవమాభగవాన్ విజ్ఞావయత్ప్రతితథాసోమ్యేతహూవాచ॥

❖❖❖ అథచతుర్దశః ఖండః. ❖❖❖

యథాసోమ్యపురుషంగన్ధారేభ్యోఽభినద్ధాతు మానీయతంతతోఽపిజ
వేఽస్యజేస్యయథాతత్రప్రాజ్యోదహ్వాఽధరాహ్వాప్రచ్ఛాయితాభినద్ధా
తుఃఅనీతోఽభినద్ధాతుోవిసృప్తః॥ ౧॥ తస్యయథాభినహనంప్రముచ్యత్రబ్రూ
యాదేతాందిశంగన్ధారా ఏతాందిశం ప్రతేతి సగ్రామాద్ధ్యాయంపృచ్ఛ
వణ్డితోమేథావీగన్ధారానేవోవసంపశ్యతైవమేవ హాచార్యవాక్పురుషో
వేదతస్యతావదేవచిరంయవన్నవిమోక్షేఽథసంపశ్యతి॥ ౨॥ సయవీ
షోఽణిమైతదాత్మ్యమిదగ్ సర్వంతత్సత్త్వగ్ సతత్త్వతత్త్వమసిశ్వేత కేతో
ఽథిభూయవీవమాభగవాన్ విజ్ఞావయత్ప్రతితథాసోమ్యేతహూవాచ॥ ౩

❖❖❖ అథపంచదశః ఖండః. ❖❖❖

పురుషగ్ సోమ్యోవతాపిసంజ్ఞాతయః పర్యుపాసతేజానాసిమాజ్ఞా
నాసిమామితతస్యయావన్నవాజ్ఞానసిసంపద్యతేమనః ప్రాణే ప్రాణస్తేజసి
తేజఃపరస్యాం దేవతాయాంతావజ్ఞానాతి॥ ౧॥ అథయదాఽస్యవాజ్ఞానసిసం
పద్యతేమనఃప్రాణేప్రాణస్తేజసి తేజఃపరస్యాం దేవతాయామథనజానాతి॥
౨॥ సయవీషోఽణిమైతదాత్మ్యమిదగ్ సర్వంతత్సత్త్వగ్ సతత్త్వతత్త్వమసిశ్వే
తకేతోఽథిభూయవీవమాభగవాన్ విజ్ఞావయత్ప్రతితథాసోమ్యేతహూవాచ॥

❖❖❖ అథషోడశః ఖండః. ❖❖❖

పురుషగ్ సోమ్యోతహస్తగృహీతమానయస్యపహర్షీత్ప్రేయమకార్షీ
త్పరశుమస్మైతపతేతిసయదితస్యకర్తాభవతితతఏవాన్యతమాత్త్వానంకురుతే
సోఽన్యతాభినన్ధోఽన్యతేనాత్త్వానమన్తర్ధాయపరశుంతప్రప్రతిగృహ్లాతిసద
హ్యతేఽథహన్యతే॥ ౧॥ అథయదితస్యాకర్తాభవతితతఏవసత్యమాత్త్వానంకు
రుతే ససత్త్వాభినన్ధస్సత్యేనాత్త్వానమన్తర్ధాయపరశుంతప్రప్రతిగృహ్లాతిస
దహ్యతేఽథముచ్యతే॥ ౨॥ సయథాతత్రనదాహ్యేతైతదాత్మ్యమిదగ్ స
ర్వంతత్సత్త్వగ్ సతత్త్వతత్త్వమసిశ్వేత కేతోఽథితద్ధాస్యవిజ్ఞావితివిజ్ఞావితి

ఇతిశాస్త్రోగ్యోపనిషద్విషయః ప్రపాతకస్సమాప్తః.

శ్రీగురుభ్యోనమః.

ॐ

శాస్త్రోగ్యోపనిషత్-సప్తమః ప్రపాఠకః.

*

అథ ప్రథమః ఖండః.

అధీహి భగవత్ప్రతిహేమం పసంతాదసంతామరం నారదస్తగ్ హేమవా
చయశ్వేతేన మోవసీదతస్తన ఊర్ధ్వం కత్యోమిః॥౧॥ సహూవాచగ్నే
ద-భగవోధ్యేమిణుజుర్వేదగ్ నామ వేదమాధర్వణంచతుర్థమితిహంస పురా
ణంవచ్చమంచేదానాంచేదంపిశ్యగ్గ్ రాశిందై వంధింవాకోవాక్యమేకా
యనంచేదవిద్యాంబ్రహ్మవిద్యాంభూతవిద్యాంక్షత్రవిద్యాంక్షత్రవిద్యా
గ్ సగ్నదేవజనంద్యామేతద్భగవోధ్యేమి॥ ౨॥ సోహంభగవోమస్త్రవిదే
వాస్త్రీవాస్త్రశ్రుతగ్ మ్యేవమే భగవద్దృశేభ్యస్త్రతి శోకమాస్త్రవిదిఃసో
హంభగవశ్శోచామితంచభగవాశోకస్యపారంతారయ్యేతిగ్ హేమ
వాచయద్యైక్యేనైతదభ్యగీస్తానామైవైశత్॥౩॥ నామవాఙ్మ్యేదోయజు
శ్వేదస్సానువేదానర్వణశ్చశ్రద్ధతిహంస పురాణంవచ్చమోవేదానాంచేదః
పిత్యగ్ రాశిందైవంధిర్వాకోవాక్యమేకాయనంచేదవిద్యాంబ్రహ్మవిద్యా
భూతవిద్యాక్షత్రవిద్యాక్షత్రవిద్యా సగ్నదేవజనవిద్యానామైవైతన్నా
మోపాస్యేతి॥౪॥ సయోనామబ్రహ్మేత్యపాస్త్రేయవన్నామ్నోగతంత్రా
స్యయథాకామచారో భవతియోనామ బ్రహ్మేత్యపాస్త్రేస్త్రీ భగవోనా
మ్నోభూయతితినామ్నోవావభూయోస్త్రీతస్త్రేభగవాప్రీప్యే॥ ... ౫

అథ ద్వితీయః ఖండః.

వాగ్వాచనామ్నోభూయసీవాగ్వాఙ్మ్యేదంక్షిజ్ఞాపయతియజుశ్వే
దగ్ నామ వేదమాధర్వణంచతుర్థమితిహంస పురాణం వచ్చమంచేదానాంచేదః
పిత్యగ్ రాశిందై వంధింవాకోవాక్యమేకాయనంచేదవిద్యాంబ్రహ్మ
విద్యా భూతవిద్యాక్షత్రవిద్యాక్షత్రవిద్యాగ్ సగ్నదేవజన విద్యాంధి
వంచవృధివీచవాయుచ్చౌకాశ్చౌచశ్చతేజశ్చదేవాగ్ శ్వమనుష్యాగ్ శ్వ

వశూగ్ శ్చవయాగ్ సిచశ్శూవనస్పతీష్ణా వరాన్యాకీపతక్లవిపీలికం ధన్వ
 ష్చాపిధర్మశ్చాసశ్యశ్చాసృతః చ సాధుచాసాధుచహృదయజ్ఞశ్చాహృదయజ్ఞః
 చయదైవవాజ్మౌ భవిష్యత్తు రర్హో నాధర్హో న్యజ్ఞాపిష్యత్తు సత్యం నాసృతం
 నసాధునాసాధునహృదయజ్ఞో నాహృదయజ్ఞో వాగేవై తస్యం నిజ్ఞాపయ
 తివాచముపాస్వేతి॥౧॥ సయోవాచ బ్రహ్మేత్యపాస్తేయావద్వాచోగతం
 తత్రాస్యయథా కామచారోభవతియోవాచంబ్రహ్మేత్యపాస్తే స్తిభగవో
 వాచోభూయఇహోవాచోవావభూయోస్తీతి తస్మే భగవాన్ బ్రవీష్వతి ... ౨

❧ ❧ ❧ అథశ్రుతీయః ఖడ్గః. ❧ ❧ ❧

మనోవావవాచోభూయోయథావై శ్వేవామలకేశ్వ వాకోలేద్వా
 వాక్షోముష్టిగనుభవ త్యేవంవాచంచనామచమనోనుభవతి సయదామనసా
 మనస్యశిమ త్రాసాధీయామేత్యధాధీతేకర్మాణికుర్వీయేత్యకరుతేత్రత్రా
 గ్ శ్చవశూగ్ శ్చేచ్ఛేయేత్యథేచ్ఛ ఇమంచలోకమముష్ణేచ్ఛేయేత్యథేచ్ఛ
 తేమనోహ్యత్వా మనో హి లోకో మనోహి బ్రహ్మనునడపాస్వేతి ॥ ౧ ॥
 సయోమనోబ్రహ్మేత్యపాస్తేయావద్వసోగతంత్రత్రాస్యయథా కామచా
 రోభవతియోమనోబ్రహ్మేత్యపాస్తే స్తిభగవో మనసోభూయ ఇతిమనసో
 వావభూయోస్తీతి తస్మే భగవాన్ బ్రవీష్వతి ... ౨

❧ ❧ ❧ అథచతుర్థః ఖడ్గః. ❧ ❧ ❧

సజ్జుల్పవావమనసోభూయాస్యదావై సజ్జుల్పయతేఽథ మనస్య
 త్యథవాచమీరయతి తామునామ్నీరయతి నామ్నీమన్త్రాపకశ్చ స నిమన్త్రేషు
 కర్మాణి॥౧॥ తానిహవావీతానిసజ్జుల్పై కామనానిసజ్జుల్పాస్త కానిసజ్జు
 లేప్రచోష్టి తానిసవక్తృపతాంద్యావాపృథివీనమకలేతాంవాయుశ్చాకాశం
 చసమకల్పతామాపశ్చతేజశ్చతేషాగ్ సంక్లృప్తైర్వైష్ణవై సజ్జుల్పతేవర్షస్య
 సంక్లృప్తాగ్నిస్సగ్ సజ్జుల్పతేఽస్మస్య సంక్లృప్తైర్వాణాససజ్జుల్పవై ప్రా
 ణానాగ్ సంక్లృప్తైర్మన్త్రాగ్ సజ్జుల్పవై శుక్రాగ్ సంక్లృప్తైర్కర్మాణిసజ్జు
 ల్పవై కర్మణాం సంక్లృప్తైర్లోకసజ్జుల్పతేలోకస్య సంక్లృప్తైర్నరృగ్ సజ్జు
 ల్పతేనృపషసజ్జుల్పస్సజ్జుల్పముపాస్వేతి॥ ౨ ॥ సయస్సజ్జుల్పంబ్రహ్మేత్య
 పాస్తే సంక్లృప్తావై సలోకాకాధుర్వాకాధుర్వఃప్రతిష్ఠితాన్ ప్రచోష్టితోఽన్య

భమానానవ్యథమానోఽభిసిద్ధ్యతియవత్సజ్జల్పస్యగతం తత్రాస్య యథా
కామచారో భవతి యస్సజ్జల్పం బ్రహ్మేత్యుపాస్తేఽస్తి భగవస్సంకల్పా
ద్భుయశ్చితిసంకల్పాద్వావభూయోస్తీతి తన్నే భగవాన్ బ్రవీత్వితి॥ ... ౩

—...* అథవచ్చమఃఖండః. *—

చిత్తంవావసజ్జల్పాద్భుయోయదానై చేతయతేఽథసజ్జల్పయతే
ఽథమసస్యశ్శభవావమీరయతి తామనా మ్నీరయతినామ్నిమన్త్రా ప్రకంభ
త నిమన్త్రేషుకర్మాణి॥౧॥ తానిహవాపితానిచిత్తై కాయనానిచిత్రాన్యానిచి
త్తేప్రతిష్ఠితానితస్మాద్యద్యపిబహువిదచిత్తోభవతినాయవస్తీత్యేనైసమాహు
ర్యవయంవేదయద్వాయంవిద్వాన్నేష్ఠమచిత్తస్యాదిశ్యభయద్యల్ప విచ్ఛిన్న
వాన్ భవతితస్మాదీవోతశుశ్రూష నైచిత్తగోమ్యైవైషామేకాయనం చిత్త
మాత్తాచిత్తంప్రతిష్ఠాచిత్తముపాస్తేత్వితి॥౨॥ సయశ్చిత్తం బ్రహ్మేత్యుపాస్తే
చిత్తానైస్సలోకాన్ ధృవాన్ ధృవఃప్రతిష్ఠితాన్ ప్రతిష్ఠితోఽవ్యథమానా
నవ్యథమానోఽభిసిద్ధ్యతియవచ్చిత్తస్యగతంతత్రాస్య యథాకామచారో
భవతియశ్చిత్తంబ్రహ్మేత్యుపాస్తేఽస్తి భగవశ్చిత్తాద్భుయ ఇతిచిత్రాద్వా
వభూయోస్తీతి తన్నే భగవాన్ బ్రవీత్వితి॥ ... ౩

—...* అథషష్ఠఃఖండః. *—

ధ్యానంవాచచిత్రాద్భుయోధ్యాయతీవపృథివీధ్యాయతీవా నరితం
ధ్యాయతీవద్ధ్యాధ్యాయస్తీవాపోధ్యాయస్తీవవర్షతాధ్యాయస్తీవ దేవమ
నుష్యాస్తస్మాద్యభిహమనుష్యాణాం మహత్తంత్రాప్నోవంతి ధ్యానాపా
దాగ్ శాశ్వతై వతేభవంత్యథయేఽల్పః కలహీనఃపిశునా ఉపవాదినస్తేఽథ
యేప్రభవోధ్యానాపాదాగ్ శాశ్వతై వతేభవంతిధ్యానముపాస్తేత్వితి॥ ౧॥
సయోధ్యానం బ్రహ్మేత్యుపాస్తేయావద్యానస్యగతంతత్రాస్య యథాకా
మచారోభవతియోధ్యానంబ్రహ్మేత్యుపాస్తేస్తిభగవోధ్యానాద్భుయ ఇతి
ధ్యానాద్వావభూయోస్తీతి తన్నే భగవాన్ బ్రవీత్వితి॥ ... ౨

...* అథసప్తమఃఖండః. *.....

విజ్ఞానంవావధ్యానాద్భుయోవిజ్ఞానేనవాఋగ్వేదంవిజానాతియ
జుర్వేదగ్ సామవేదమాధర్వణం చతుర్థమితిహసపురాణం వచ్చమంచేదా

నాంవేదంపిన్యగ్రీరాశిందై వనిధింవాకోవాక్యమేకాయనందేవవిద్యాం
 బ్రహ్మవిద్యాంభూతవిద్యాం తత్రవిద్యాం సత్తత్రవిద్యాగ్ సర్వదేవ జనవి
 ద్యాందివంచపృథివీంచవాయుఞ్చాకాశంచావశ్చ తేజశ్చ దేవాగ్ శ్చ మను
 ష్యాగ్ శ్చ వయాగ్ సిచత్యుణవనస్పతీశ్చావదాన్యాకీటపతజ్గపిపీలికం ధర్మం
 చాధర్మంచసత్యంచాస్యతంచసాధుచాసాధుచ హృదయజ్ఞాఞ్చ హృదయజ్ఞ
 ఞ్చైన్నంచరసఞ్చేమంచలోక మమంచవిజ్ఞానేనైవ విజానాతివిజ్ఞానము
 పాస్వేతి ॥ ౧ ॥ సయోవిజ్ఞానంబ్రహ్మేత్యుపాస్తేఽస్తిభగవోవిజ్ఞానాద్భుయఃకరివిజ్ఞానా
 ద్భానవతోఽభిసిద్ధతియావద్విజ్ఞానస్యగతంతత్రాస్యయథా కామచారోభ
 వతియోవిజ్ఞానం బ్రహ్మేత్యుపాస్తేఽస్తిభగవోవిజ్ఞానాద్భుయఃకరివిజ్ఞానా
 ద్భావభూయోస్తీతన్వేభగవాన్ బ్రవీత్సతి ॥ ...

—* అథ అప్తమఃఖండః. *

బలంవావవిజ్ఞానాద్భుయోపిహశతంవిజ్ఞానవతా మేకోబలవానా
 కంవయతేనయదాబలీభవత్యథోత్తాతాభవత్యత్ప్రకృతిపరిచరితాభవతిపరి
 చరన్నవసత్తాభవత్యవసీదన్ద్రాస్తాభవతి శ్రోతాభవతి మన్తాభవతిబోధా
 భవతికర్తాభవతివిజ్ఞాతాభవతి బలేనవై పృథివీతృతబలేనాంతరిక్షం బలేన
 ద్యౌర్బలేనపర్వతాబలేనదేవమనుష్యాబలేన వశవశ్చవయాగ్ సిచత్యుణవన
 స్పతీశ్చావదాన్యాకీటపతజ్గపిపీలికంబలేనలోకస్తీతిబలము పాస్వేతి ॥
 ౧॥సయోబలంబ్రహ్మేత్యుపాస్తేయావద్భులస్యగతంతత్రాస్యయథా కామ
 చారో భవతియోబలం బ్రహ్మేత్యుపాస్తేఽస్తిభగవో బలాద్భుయఃకరివి
 లాద్భావభూయోస్తీతి తన్వేభగవాన్ బ్రవీత్సతి ॥ ...

—* అథ నవమఃఖండః. *

అన్నంవావబలాద్భుయస్తస్మాద్యద్యపిదశరాత్రిర్నాశ్చీయాద్యద్య
 హజీవెదధవాద్రష్టాశ్రోతామన్తాబోధాకర్తావిజ్ఞాతాభవత్య
 థాన్నస్యాద్రష్టాభవతిశ్రోతాభవతిమన్తాభవతిబోధాభవతికర్తాభవతి
 విజ్ఞాభవత్యన్నము పాస్వేతి ॥ ౧ ॥ సయోన్నంబ్రహ్మేత్యుపాస్తేఽన్నవ
 తోవై సలోకాపానవతోభిసిద్ధతియావదన్నస్యగతంతత్రాస్యయథా

కామచారోభవతియోన్నంబ్రహ్మేత్యుపాస్తేస్తీభగవోఽన్నా ద్భూయ
ఇత్యన్నాద్యవ భూయోస్తీతతస్తేభగవాన్ప్రవీత్వితి॥ ... ౨

❖* అథ దశమః ఖండః. *❖

ఆపోవాఅన్నాద్భూయస్యస్తస్తాద్యదాసువృష్టిర్నభవతివ్యాధీయస్తే
ప్రాణా అన్నంకనీయోభవిష్యతీత్యథయదా సువృష్టిర్భవత్యానందినః ప్రా
ణాభవన్త్యన్నంబహుభవిష్యతీత్యావ ఏవేమా మూర్తాయేయంపృథివీయ
దంతరిక్షంయద్యైర్యత్పర్యతాయదైవమనుష్యాయ త్పశవశ్చవయాగ్సీచ
తృణవనస్పతయశ్శావదాన్యాకీటపతక్లపిపీలికమావ ఏవేమామూర్తాలప
డపాస్వేతి ॥ ౧ ॥ సయోఽపొబ్రహ్మేత్యుపాస్త ఆపోతిసర్వాన్కామాగ్
స్తృప్తిమాన్ భవతియావదపాజ్ఞతం తత్రాస్యయథా కామచారోభవతి
యోఽపొబ్రహ్మేత్యుపాస్తేస్తీభగవోఽద్యోవ్యావభూయ ఇత్యద్యోవ్యా
వావభూయోస్తీతతస్తేభగవాన్ బ్రవీత్వితి॥ ... ౨

❖* అథ ఏకాదశః ఖండః. *❖

తేజోవాఅద్యోభూయస్తద్వాపితద్వాయు మాగృహ్యకాశమభిత
వతితదాహుర్నిశోచతినితవతివర్షిష్యతివా ఇతితేజ ఏవతత్పూర్వందర్శయి
త్వాఽథావస్సృజతేతదేతద్దూర్ధ్వాభిశ్చతిరశ్చీభిశ్చ విద్యుర్భిర్ద్వాశ్చర
న్తితస్తాదాహుర్విద్యోతతేస్తనయతివర్షిష్యతివాఇతితేజఏవతత్పూర్వందర్శ
యిత్వాఽథావస్సృజతేతేజడపాస్వేతి ॥ ౧ ॥ సయస్తేజోబ్రహ్మేత్యుపా
స్తేతేజస్వీవై సతేజస్వతోలోకాన్ భాస్వతోఽవహత తమస్కానభిసేధ్యతి
యావ తేజసోగతంత త్రాస్యయథా కామచారోభవతియస్తేజో బ్రహ్మే
త్యుపాస్తేస్తీభగవస్తేజసాభూయఇతి తేజసావావ భూయోస్తీతతస్తేభగ
వాన్ బ్రవీత్వితి॥ ... ౩

.....* అథ ద్వాదశః ఖండః. *.....

అకాశోవావతేజసోభూయానాకాశేవైసూర్యాచన్ద్రమసా వుభౌ
విద్యున్నత్రత్రాణ్యగ్నిరాకాశే నాహ్వయత్యాకాశే నశ్యణోత్యాకాశేన
ప్రతిశ్యణోత్యాకాశేనమతఅకాశేనరమత అకాశేజాయత అకాశమభిజా
యతఅకాశముపాస్వేతి॥ ౧ ॥ సయఅకాశం బ్రహ్మేత్యుపాస్త అకాశవతో

వై సలోకావకాశవతో సంచాధానురుగాయ వతో భిసిధ్యతియం వ
దాకాశస్యగతం తత్రాస్యయథా కామచారోభవతియ ఆకాశం బ్రహ్మే
త్యుపాస్తే సైభగవ ఆకాశాద్భుయ ఇత్యాకాశా ద్వావభూయో స్తీతీత
భగవాన్ బ్రవీత్వీతి || ౨

❖* అథ త్రయోదశః ఖండః. ❖*

స్త రోవాఆకాశాద్భుయస్తస్మాద్యధ్యపిబహవ ఆసీరన్నస్త రవోవై
వతేకంచనశృణుయ్యుర్మమస్వీరన్న విజానీరన్ దావావతేస్త రేయరథశృ
ణుయ్యరథమస్వీరన్నథ విజానీరన్ స్త రేణవై పుత్రాన్విజానాతీ స్త రేణవ
శూన్ స్తరముపాస్వేతి || ౧ || సయస్త నరం బ్రహ్మేత్యుపాస్తేయావత్త నరస్య
గతంతత్రాస్యయథా కామచారోభవతియస్త నరం బ్రహ్మేత్యుపాస్తే సై
భగవత్స్త నరాద్భుయఇతిస్త రాద్వావభూయో స్తీతీతన్తేభగవాన్ బ్రవీత్వీతి ||

❖* అథ చతుర్దశః ఖండః. ❖*

ఆశావావస్తరాద్భుయస్యాశేధోవైస్త రోమస్త్రాసథీతేకర్తాణికు
రుతేపుత్రాగ్ శ్చవశూగ్ శ్చేచ్ఛతఇమంచలోకమముఞ్చేచ్ఛతఆశా ముపా
స్వేతి || ౧ || సయఆశాం బ్రహ్మేత్యుపాస్తేఆశయాస్యసర్వేకామాస్సమృద్ధ్యం
త్యమోఘాహస్యాశిరోభవ స్తియావదాశాయాగతం తత్రాస్యయథాకా
మచారోభవతియ ఆశాం బ్రహ్మేత్యుపాస్తే సైభగవ ఆశాయాభూయఇ
త్యాశాయావావభూయో స్తీతీతన్తేభగవాన్ బ్రవీత్వీతి || ... ౨

❖* అథ ఐదశః ఖండః. ❖*

ప్రాణోవాఆశాయాభూయాస్యథావా అరానాభా సమర్పితావీవ
మస్తి ప్రాణేసర్వగ్ సమర్పితం ప్రాణః ప్రాణేనయాతీ ప్రాణః ప్రాణంద
దాతీ ప్రాణాయదదాతీ ప్రాణోహపితా ప్రాణోమాతా ప్రాణోభ్రా
తా ప్రాణస్స వీసా ప్రాణఆచార్యః ప్రాణో బ్రాహ్మణః || ౧ || సయదిపితరం
వామాతరంవాభ్రాతరం వాస్వసారంవాచార్యంవా బ్రాహ్మణంవాకిచ్ఛి
ర్భృశమివ ప్రత్యాహధికౌస్త్విస్త్వేవై సమాహుః పితృహవై త్వమసిమా
తృహవై త్వమసిభ్రాతృహవై త్వమసి స్వస్థహవై త్వమస్యాచార్య హవై
త్వమసి బ్రాహ్మణహవై త్వమసి || ౨ || అథ యద్య ప్యేనాను త్యాస్త్రప్రాణాన్

శూలేనసమాసంవృతీ నందహేనైవై నం బ్రూయః పితృహాసీతీ నమా
తృహాసీతీ నభ్రాతృహాసీతీ నస్వస్మహాసీతీ నాచార్యహాసీతీ నబ్రాహ్మణ
హాసీతి || ౩ || ప్రాణో హ్యేవై తానిసర్వాణి భవతీనవాషషపంపశ్యన్నే
వంమన్వానవంవిజానన్న తీవాదీభవతీ తచ్ఛేద్బుద్ధియైరతీవాద్య సీత్యతీ
వాద్యస్తీతీ బ్రూయాన్నాపహ్నువీత || ... ౪

❖* అథమోదశఃఖణ్డః. ❖*

ఏషతువాఅతీవదతీయస్స త్యేనాతీవదతీసోహంభగవస్స త్యేనాతీవదా
సీతీనత్యం త్వేవవిజ్ఞానీతవ్యమితీనత్యంభగవోవిజ్ఞానఇతి || ... ౧

.....* అథసప్తదశఃఖణ్డః. *.....

యదావైవిజానాత్యథనత్యంవదతీనావిజానన్తనత్యంవదతీవిజానన్నే
వనత్యంవదతీవిజ్ఞాన స్త్యేవవిజ్ఞానీతవ్యమితీవిజ్ఞానంభగవోవిజ్ఞానఇతి || ౧

.....* అథఅష్టదశఃఖణ్డః. *.....

యదావైమనుతే౨థవిజానాతీనామత్వావిజానాతీమత్వే౨వవిజానా
తీమతీస్త్యే౨వవిజ్ఞానీతవ్యే౨తీమతింభగవోవిజ్ఞానఇతి || ... ౧

.....* అథఏకోనవింశఃఖణ్డః. *.....

యదావైశ్రద్ధధాత్య మనుతేనా శ్రద్ధధన్తనుతేశ్రద్ధధదేవ మనుతే
శ్రద్ధాత్వే౨వవిజ్ఞానీతవ్యే౨తీశ్రద్ధాంభగవోవిజ్ఞానఇతి || ... ౧

.....* అథవింశఃఖణ్డః. *.....

యదావైనిస్తిత్యథ శ్రద్ధధాతీనానిస్తిత్యచ్ఛ్రద్ధధాతీ నిస్తిత్యన్నే౨
శ్రద్ధధాతీస్థాత్వే౨వవిజ్ఞానీతవ్యే౨తీస్థాం భగవోవిజ్ఞానఇతి || ... ౧

❖* అథఏకవింశఃఖణ్డః. ❖*

యదావైకరోత్యథనిస్తితీనాకృత్వానిస్తితీకృత్వే౨వనిస్తితీకృతి
స్త్యే౨వవిజ్ఞానీతవ్యే౨తీ కృతింభగవో విజ్ఞానఇతి || ... ౧

❖* అథద్వావింశఃఖణ్డః. ❖*

యదావైసుఖంలభతే౨థగరోతి నాసుఖంలభ్యా౨కరోతి సుఖమేవల
భ్యా౨కరోతిసుఖం త్వే౨వవిజ్ఞానీతవ్యమితిసుఖంభగవో విజ్ఞానఇతి || ౧

❖* అథత్రయోవింశఃఖండః. *❖

యోవై భూమాతత్సుఖంనాల్పేసుఖమస్తీభూమై వసుఖం భూతాల్వే
వవిజ్ఞాసితవ్యృతభూమాసంభగవోవిజ్ఞానృతి॥ ... ౧

❖* అథచతుర్వింశఃఖండః. *❖

యత్రనాన్యత్పశ్యతీనాన్యచ్ఛృణోతి నాన్యద్విజానాతి సభూమాఽ
థయత్రాన్యత్పశ్యత్యన్యచ్ఛృణోత్యన్యద్విజానాతితదల్పం యోవై భూమా
తదమృతమథయదల్పంతస్తర్క్యగ్ సభగవఃకస్తిః ప్రతిష్ఠితృతిస్వేమహిమ్ని
యదివాసమహిమ్నితి॥౧॥గోఅశ్వమిహమహిమేత్యాచక్షతేహస్తీహిరణ్యం
దాసభార్యం క్షేత్రాణ్యాయత నానీతి * నాహమేవం బ్రవీమి బ్రవీమితి
హేవాచానోహ్యన్యస్తిః ప్రతిష్ఠితృతి॥ ... ..

.....* అథపంచవింశఃఖండః. *.....

సవీవాధస్తాత్పడపరిష్టాత్సపశ్చాత్సపురస్తాత్సదక్షిణతస్స ఉత్తరత
స్స వేదగ్ సర్వమిత్యథాతోఽహచ్ఛారాదేశపవాహమేవాధస్తా దహముపరి
ష్టాదహంపశ్చాదహంపురస్తా దహందక్షిణతోఽహముత్తరతోఽహమేవే
దగ్ సర్వమితి॥౧॥అథాత ఆత్మాదేశపవాత్తైవాధస్తాదాత్మో పరిష్టాదాత్మా
పశ్చాదాత్మాపురస్తాదాత్మాదక్షిణత ఆత్మోత్తర ఆత్మే వేదగ్ సర్వమితిసవా
ఏషఏవంపశ్యన్నేవంమన్వాన ఏవంవిజానన్నాత్సరతిరాత్మక్రీడఆత్మమిధున
ఆత్మానందస్సస్వరాధ్యవతి తస్యసర్వేషులోకేషుకామచారోభవతిఅథయే
స్యథాతోవిదురస్వరాజానస్తేషున్యలోకాభవన్తితేషాగ్ సర్వేషు లోకే
షుకామచారోభవతీ॥ ... ..

.....* అథషడ్వింశఃఖండః. *.....

తస్యహవాఏతస్యైవంపశ్యతేఏవంమన్వానస్యైవంవిజానత ఆత్మతః
ప్రాణఆత్మత ఆశాత్మతస్సర ఆత్మత ఆకాశ ఆత్మతస్తేజ ఆత్మత ఆపఆత్మత
అవిర్భావతిరోభావావాత్మతోన్నమాత్మతోబలమాత్మతోవిజ్ఞానమాత్మతో
ధ్యానమాత్మతశ్చిత్తమాత్మతస్సంకల్పమాత్మతోమనఆత్మతోవాగాత్మతోనా
మాత్మతోమంత్రాత్మతఃకర్మాణ్యాత్మతఏవేదగ్ సర్వమితి॥ ౧ ॥ తదేషశ్లో

* నాహమేవంబ్రవీమితిసహేవాచాచేతిరజ్గరామానుజీయపాఠః.

కఃనవశ్యోమృత్యుంవశ్యతినరోగంనోతదుఃఖతాం । సర్వగ్పావశ్యఃపశ్యతి
సర్వమాప్నోతిసర్వశఇతినవికథాభవతిత్రిథాభవతివంచధా । సప్తధానవ
థాచైవపునశ్చైకాదశస్త్వతః । శతంచదశచైకశ్చసహస్రాణిచవిగ్శతిః
ఆహారశుద్ధాసత్త్వశుద్ధిస్సత్త్వశుద్ధాఘ్రివాస్త్వతిః । స్త్వతీలమృత్యు సర్వగ్రస్తి
నాంవిప్రమోక్షఃతస్మైమృదితకషాయాయతమసఃపారందర్శయతీభగవాన్
సనతుమానస్తగ్స్కందశత్యాచక్షతేతగ్స్కందశత్యాచక్షతే ॥ ౨

ఇతిఛాన్దోగ్యోపనిషదిన ప్రమఃప్రపాఠకస్సమాప్తః.

హరిః ఓమ్ తత్ సత్.

శ్రీగురుభ్యోనమః.

ఛాన్దోగ్యోపనిషత్-అష్టమః ప్ర పాఠకః.

అథ ప్రథమఃఖండ్ః.

హరిః ఓమ్ ॥ అథ యదిదమస్మిక్ బ్రహ్మపురేదహరంపుణ్డరీకంవేత్సద
హరోస్త్విన్నంతరాకాశస్తస్త్విదస్తస్తదస్వేష్టవ్యంతద్వావిజ్ఞా సితవ్యమి
తి ॥ ౧ ॥ తథౌద్బూగ్రియర్యదిదమస్మిక్ బ్రహ్మపురేదహరంపుణ్డరీకంవేత్సద
హరోస్త్విన్నంతరాకాశః కింతదత్రవిద్యతేయదస్వేష్టవ్యం యద్వావిజ్ఞా
సితవ్యమితి ॥ ౨ ॥ సబ్రూయాద్యావానావాయమాకాశస్తావానేషోఽస్త్రా
దయతకాశఉభేఅస్మిక్ ద్యావాపృథివీఅస్తరేవసమాహితేఉభావగ్నిశ్చవా
యశ్చసూర్యాచన్ద్రమసాపుభౌవిద్యున్నతత్రాణి యచ్ఛాస్యేహస్త్రీయ
చ్ఛనాస్తిసర్వంతదస్మిక్ సమాహితమితి ॥ ౩ ॥ తంచేద్బూగ్రియరస్మిగ్ శ్చేది
దంబ్రహ్మపురేసర్వగ్ సమాహితగ్ సర్వాణిచభూతానిసర్వేవకామాయ
దై నజ్జరావాప్నోతిసర్వగ్ సతేవాకింతతోతిశిష్యతఇతి ॥ ౪ ॥ సబ్రూయా
న్నాస్యజరయైతజ్జీర్ణతినవ ధేనాస్యహస్యతవితశ్చవ్యం బ్రహ్మపురమస్మిక్
కామాస్సమాహితావపత్యాచహతపాప్తావిజరో విమృశ్యగ్నిశోకోవి

విభుత్సోఽపి పాసస్సత్యకామస్సత్యసజ్జుల్పాయథా హ్యేవేహ ప్రజాఅన్వా
విశంతియథానుశాసనం యంయమన్తమభికామాభవన్తియంజనపదంయం
క్షేత్రభాగస్తంతతమేవోపజీవన్తి॥ ౫॥ * తద్యథేహకర్మజితోలోకః క్షీయత
ఏవమేవాముత్రపుణ్యజితోలోకః క్షీయతేతద్యథహత్త్వానమననువిద్యన్జం
త్యేతాగ్ శ్చసత్యాగ్ కామాగ్ స్తేషాగ్ సర్వేషులోకేష్వకామచారోభవ
త్యథయథహత్త్వానమనువిద్యన్జన్త్యేతాగ్ శ్చసత్యాగ్ కామాగ్ స్తేషాగ్
సర్వేషులోకేషుకామచారోభవతి॥ ౬

❦* అథద్వితీయఃఖండః. *❦

సయదిపితృలోకకామోభవతిసజ్జుల్పదేవాస్యపితరస్సముత్తిష్ఠన్తితే
తేనపితృలోకేనసంపన్నోమహీయతే ॥ ౧ ॥ అథయదిమాతృలోకకామో
భవతిసజ్జుల్పదేవాస్యమాతరస్సముత్తిష్ఠన్తి తేనమాతృలోకేన సంపన్నోమ
హీయతే ॥ ౨ ॥ అథయదిభ్రాతృలోకకామోభవతిసజ్జుల్పదేవాస్యభ్రాత
రస్సముత్తిష్ఠన్తితేనభ్రాతృలోకేనసంపన్నోమహీయతే ॥ ౩ ॥ అథయదిస్వ
స్థలోక కామోభవతి సజ్జుల్పదేవాస్యస్వసారస్సముత్తిష్ఠన్తి తేనస్వస్థలో
కేనసంపన్నోమహీయతే ॥ ౪ ॥ అథయదిసఖిలోక కామోభవతి సజ్జుల్ప
దేవాస్యసఖాయస్సముత్తిష్ఠన్తితేనసఖిలోకేనసంపన్నోమహీయతే ॥ ౫ ॥ అ
థయదిగర్ధమాల్యలోక కామోభవతిసజ్జుల్పదేవాస్యగర్ధమాల్యేసముత్తిష్ఠ
తస్తేనగర్ధమాల్యలోకేనసంపన్నోమహీయతే ॥ ౬ ॥ అథయద్యన్నపానలో
కకామోభవతిసజ్జుల్ప దేవాస్యాన్నపానేనముత్తిష్ఠతస్తేనాన్నపానలో
కేనసంపన్నోమహీయతే ॥ ౭ ॥ అథయదిగీతవాదిత్రలోకకామోభవతిసం
కల్పదేవాస్యగీతవాదిత్రేనముత్తిష్ఠతస్తేన గీతవాదిత్రలోకేనసంపన్నోమ
హీయతే ॥ ౮ ॥ అథయదిస్త్రీలోకకామోభవతి సజ్జుల్పదేవాస్యస్త్రీయ
స్సముత్తిష్ఠన్తితేనస్త్రీలోకేన సంపన్నోమహీయతే ॥ ౯ ॥ యంయమన్తమ
భికామోభవతియచ్చౌమయతే సోస్యసజ్జుల్పదేవసముత్తిష్ఠతితేనపసం
న్నోమహీయతే॥ ౧౦

* కర్మచితోలోకః, పుణ్యచితోలోక, ఇతిరజ్జరామానుజీయపాఠః.

❖* అథతృతీయః ఖండః. *❖

తదమేన త్యాః కామా అస్య తాపిథానా స్తేషాగ్ సత్యానాగ్ సతామ
 నృతమపిథానం యోయోహ్య సైతః పైత్రినత సతమిహ దర్శనాయులభతే॥
 ౧॥ అథయేచాస్యేహజీవాయేచప్రేతాయచ్చాస్యదిచ్చన్నలభతేనర్వంతద
 త్రగత్వా విందతే॥ త్రహ్య సైత సత్యాః కామా అస్య తాపిథానా సద్యథా
 హిరణ్యనిధిం నిహిం మక్షేత్రజ్ఞా ఉపర్యుపరిసంచరన్తోన విన్దేయ రేవమేవే
 మాస్సర్వాః ప్రజా అహగ్గహరభ్యస్త్యవీతం బ్రహ్మలోకం న విన్దంత్యస్య తేన
 హి ప్రత్యుదాః ॥ ౨॥ సవావీషతత్వాహృదిత సైత్యత దేవనిరుక్తగ్ హృద్య
 యమితీత స్తాద్భృదయమహరహర్వాషవం విత్సన్ గం లోకమేతీ ॥ ౩॥ అథ
 యవీషసం ప్రసాదోస్తా చ్చరీరాత్సముత్థాయ వరంజ్యోతిరవసంపద్యస్వే
 నరూపేణాభి నిష్పద్యతవీషతత్తేతిహేవావాచైతదమృత మథయమేతద్భృ
 ష్మేతీతస్యహవావీతస్య బ్రహ్మణోనామ సత్యమితీ॥ ౪॥ తానిహవావీతా
 నితీర్ణృతరాణి సతీయమితీతద్యత్సత్తదమృత మథయ తీతస్తర్క్యమథయద్యం
 తేనోభేయచ్చతీయదనేనో భేయచ్చతీతస్తాద్యమహరహర్వా షవం విత్సన్ గం
 లోకమేతీ॥ x

❖* అథచతుర్థః ఖండః. *❖

అథయతత్వాససేతుర్విధృతీరేషాం లోకానామ సమ్భేదాయనైతగ్
 సేతుమహేరాత్రే తరతోనజరానమృత్యుర్మౌళోకో నసుకృతం నదుష్కృ
 తగ్ సర్వేపాప్సానోఽతోనివర్తస్తేపహతపాప్సాహ్యేష బ్రహ్మలోకః॥
 ౧॥ తస్మాద్వాషతగ్ సేతుంతీర్వాస్తస్సన్నస్థోభవతీవిధస్సన్నవిధోభవత్య
 పతాపీసన్ననవతాపీభవతీ తస్మాద్వాషతగ్ సేతుంతీర్వాప్సాపిసక్తమహ
 రేవాభినిష్పద్యతేనకృద్విభాతోహ్యవైషబ్రహ్మలోకః ॥ ౨॥ తద్యవవైతం
 బ్రహ్మలోకం బ్రహ్మచర్యేణానువిన్దంతితేషామేవైష బ్రహ్మలోక స్తేషాగ్ స
 ర్వేషులోకేషు కామచారోభవతీ॥ ౩

—...* అథపంచమః ఖండః. *...—

అథయద్యజ్ఞత్యావత్తతే బ్రహ్మచర్యమేవతద్భృహ్మచర్యేణ హ్యేవ

❖ తీర్ణృతరాణి సతీయమితీతరక్తరామానుజీయమాతః.

యోజ్ఞాతాతంవిస్తేఽథయదిష్టమిత్యాచక్షుతే బ్రహ్మచర్యమేవతద్బ్రహ్మ
చర్యేణహ్యేవేష్టావత్తానమనువిస్తే॥ ౧ ॥ అథయత్సత్తాగ్రియణమిత్యాచ
క్షుతే బ్రహ్మచర్యమేవతద్బ్రహ్మచర్యేణహ్యేవసతత్తనస్తాగ్రియంవిస్తేఽ
థయన్తానమిత్యాచక్షుతే బ్రహ్మచర్యమేవతద్బ్రహ్మచర్యేణహ్యేవాత్తాన
మనువిద్యమనుతే॥ ౨ ॥ అథయదనాశకాయనమిత్యాచక్షుతే బ్రహ్మచర్యమే
వతదేవహ్యత్తాననశ్యతియం బ్రహ్మచర్యేణానువిస్తేఽథయదరణ్యాయ
నమిత్యాచక్షుతే బ్రహ్మచర్యమేవతదరశ్చహవై ణ్యశ్చగ్గౌబ్రహ్మలోకేత్య
తీయస్యామితోదివితదైరం మదీయగ్ సరస్తదశ్వత్థస్సోమనవనస్తదవరాజి
తాపూర్బబ్రహ్మణఃప్రభుమిమితగ్ హిరన్యయం॥ ౩ ॥ తద్యవైతే తావరంచ
ణ్యంచార్ణవౌబ్రహ్మలోకే బ్రహ్మచర్యేణానువిస్తంతేషామేవైషబ్రహ్మలోక
కస్తేషాగ్ సర్వేషులోకేషుకామచారోభవతి॥ ... .. ర

❖ ❖ ❖ అథషష్ఠః ఖండః ❖ ❖ ❖

అథయావతాహృదయస్య నాద్యస్తాపిష్ఠశస్యాణిమన్త్రీప్తస్థిశుక్లస్య
నీలస్యపీతస్యలోహితస్యేత్యసౌవాఆదిత్యః పిష్ఠశేషమశుక్లశేషనీలశేషపీతశేష
లోహితః॥ ౧ ॥ తద్యథామహావథఆతతఉభాగ్రామాగచ్ఛతీమఞ్చాముత్తౌచ
వమేవై తాఆదిత్యస్యరక్తయఉభాలోకౌగచ్ఛస్తీమఞ్చాముత్తౌచముత్తాదా
దిత్యాత్ప్రతాయంతే తా ఆసునాడీషుస్వప్రాఆభ్యోనాడీభ్యఃప్రతాయన్తే
తేఽముష్టిన్నాదిత్యేస్వప్రాః॥ ౨ ॥ తద్యత్రైత్రితత్సుప్తస్యమస్తస్యంప్రసన్న
స్వప్నంనవిజానాత్యాసుతదానాడీషుస్వప్రోభవతితస్యకృత్సనపాష్టాస్సృ
శతితేజసాహితదానంవన్తోభవతి॥ ౩ ॥ అథయత్త్రైత్రితదబలిమానంసీతోభ
వతితమభితఆసీనాఆహుర్జానాసీమాం జానాసీమామితిసయావదస్తాచ్ఛరీ
రాదనుత్కాగ్రీన్తోభవతితావజానాతి॥ ౪ ॥ అథయత్త్రైత్రితదస్తాచ్ఛరీరాదు
త్కాగ్రీమత్యథైత్రైరేవరక్తభిర్నూర్ధ్వమాక్రమతేనడీమితివాడీమితివామేన
ద్వామీయతేసయావత్తిప్యేస్తనస్తావదాదిత్యజచ్చత్యేతదైవఖలులోకద్వా
రంవిదుషాంప్రవదనంసిరోధోవిదుషాం॥ ౫ ॥ తదేషన్లోకఃశతంచై కాచ
హృదయస్యనాద్యస్తాసాంమూర్ధానమభినిస్సృతై కాతయోర్ధ్వమాయన్న
మృతత్వమేతివిష్యజ్జన్యాఉతగ్రీమణేభవన్త్యుత్కగ్రీమణేభవన్తి॥ ౬

❖* అథ సప్తమః ఖండః. *❖

యతత్తావహతపాప్తావిజరోవిమృత్యుర్విశోకోవిజిఘ్తోఽపిపా
సస్సత్యకామస్సత్యసజ్జుల్పసోస్వేష్టవ్యస్సవిజిజ్ఞాసితవ్యస్ససర్వాగ్ శ్చలో
కానాప్నోతిసర్వాగ్ శ్చకామాన్యస్తమాత్తానమసువిద్యవిజానాతీతిహవ్ర
జావతిరువాచ ॥ ౧ ॥ తద్ధోభయేదేవాసురాఅనుబుధిరేతేహూచుర్హంత
తమాత్తానమన్విచ్ఛామోయమాత్తానమన్విష్యసర్వాగ్ శ్చలోకానాప్నోతి
సర్వాగ్ శ్చకామానీతీద్ధోహైవదేవానామభివ్రవవ్రాజవిరోచనోఽను
రాణాన్తాహసంవిదానావేవసమిత్పాణీవ్రజావతి సకాశమాజగ్మతుః॥ ౨
తౌహద్వాత్రిగ్ శతంవర్షాణి బ్రహ్మచర్యమూషతుస్తాహవ్రజావతిరువా
చకిమిచ్ఛన్తావవాస్తమితౌహూచతుర్యతత్తావహత పాప్తావిజరోవిమృ
త్యుర్విశోకోవిజిఘ్తోఽపిపాసస్సత్యకామస్సత్యసజ్జుల్పసోస్వేష్టవ్యస్స
విజిజ్ఞాసితవ్యస్ససర్వాగ్ శ్చలోకానాప్నోతి సర్వాగ్ శ్చకామాన్యస్త
మాత్తానమసువిద్యవిజానాతీతిభగవతోవచోవేదయన్తేతమిచ్ఛన్తావవాస్త
మితి॥ ౩ ॥ * తౌహవ్రజావతిరువాచయపషోఽక్షిణిపురుషోద్వశ్యతేషత
త్తేతిహూవాచైతదమృతమభయమేతద్భ్రష్టేశ్యతయోయంభగవోఽనువ
రిఖ్యాయతేయశ్చాయమాదర్శేకతమషషభ్యేషఉపవైషుసర్వేష్వన్తేషువరి
ఖ్యాయతేతిహూవాచ॥ ౪

❖* అథ అష్టమః ఖండః. *❖

ఉదసరావతత్తానమవేత్త్యయదాత్మనోనవిజానీథస్తన్వేవబ్రూత
మితౌహూదశరావేఽవేత్తౌంచక్రాతేతౌహవ్రజావతిరువాచకింపశ్య
థశ్శితౌహూచతుస్సర్వమేదమావాంభగవతత్తానంపశ్యావతిలోమభ్య
ఆనఖేభ్యఃప్రతిరూపమితి ॥ ౧ ॥ తౌహవ్రజావతిరువాచసాధ్వలంకృతౌసు
వసనాపరిష్కృతౌఘాత్వోదశరావేఽవేత్తేథామితహసాధ్వలంకృతౌసు
వసనాపరిష్కృతౌఘాత్వోదశరావేఽవేత్తౌంచక్రాతేతౌహవ్రజావతి
రువాచకింపశ్యథశ్శిత ॥ ౨ ॥ తౌహూచతుర్యధైవేదమావాంభగవస్సాధ్వ
లంకృతౌసువసనాపరిష్కృతౌస్త్వపమేవేమాభగవస్సాధ్వలంకృతౌసువ

* వరిఖ్యాయతేతిసహూవాచేతిరక్తరామానుజీయపాఠః.

ససావరిః స్ఫుతా విత్యేష ఆత్మేతి హివాచై తదమృతమభయమేతద్భ్రష్టే
 తితోహశాంతహృదయావ్రవస్రజతుః ॥ ౩ ॥ తోహస్వీత్యవ్రజావతిరువా
 చ అనుపలభ్యాత్వా నమననువిద్యవ్రజతోయతరపృథకుపనిషదోభవిష్యంతిదే
 వావాసురావాతే వరాభవిష్యస్తీతినహశాంతహృదయ ఏవ విరోచనో
 సురా జగామ తేభ్యోహై తాముపనిషదం ప్రోవాచాత్మేవేహమహాయా
 ఆత్మావరిచ్య ఆత్మానమేవే హమహయాన్నాత్మానం పరిచరన్నుభౌలో
 కావవాప్నోతిమౌఞ్చముఞ్చేతి ॥ ౪ ॥ తస్మాదవ్యక్త్యహదదానమశ్రద్ధధాన
 మయజమాన మాహురాసురో బతేత్యసురాణాగ్ మ్యేయోపనిషత్ప్రేత
 స్యశరీరంభిక్షయావసనేనాలంకారేణేతసగ్ సుకుర్వంత్యేతేనహ్యముంలా
 కంజేష్యంతోమన్యంతే ॥ X

❖* అథనవమః ఖడ్గః. *❖

అథ హేన్దో ౧ ప్రాప్యేవదేవా నతద్భయందదర్శయధైవఖిల్వయ
 మస్మి శరీరేనాధ్వలంకృతేనాధ్వలంకృతోభవతిసువసనేసువసనః పరిష్కృ
 తేపరిష్కృతః ఏవమేవామమస్మిన్నధే ౨ ధోభవతిసామేసామః పరివృ
 క్తేపరివృక్తోనైవ్యవశరీరస్యనాశమస్వేష నభృతినాహమత్రభోగ్యం వశ్యా
 మీతి ॥ ౧ ॥ ససమిత్యాణిః పునరేయాయతగ్ హవ్రజావతిరువాచమఘవస్య
 చ్చాంతహృదయః ప్రావ్రాజీసార్థం విరోచనేనకీమిచ్ఛన్మునరా గమథితిస
 హివాచయధైవవఖిల్వయం భగవతోన్మిచ్ఛరీరే సాధ్వలంకృతేసాధ్వ
 లంకృతోభవతిసువసనేసువసనః పరిష్కృతేపరిష్కృత ఏవమేవామమస్మిన్న
 ధే ౨ ధోభవతిసామేసామః పరివృక్తేపరివృక్తోనైవ్యవశరీరస్యనాశమస్వేష
 నశ్యతినాహమత్రభోగ్యం వశ్యామీతి ॥ ౨ ॥ ఏవమేవైషమఘవస్మితి హి
 వాచైత నైవతేభూయాసువ్యాఖ్యాస్యామివసావరాణిద్వాత్రిగ్ శతం
 వద్వాణీతినహపరాణిద్వాత్రిగ్ శతం వద్వాణ్యువాసతస్మై హివాచ ॥ ౩

❖* అథదశమః ఖడ్గః. *❖

యఏషస్వప్నే మహీయమానశ్చగత్యేష ఆత్మేతి హివాచై తదమృత
 మభయమేతద్భ్రష్టేతినహశాంతహృదయః వ్రవవ్రాజసహ ప్రాప్యేవ

దేవానేతద్భయం దదర్శతద్ద్యద్యపీదగ్ శరీరమసంభవత్యనస్థస్థభవతి యది
 ప్రామమసామోనవై యోగ్యదోషేణదుష్యతి॥ ౧॥ నవధేనాస్యహస్యతేనా
 స్యసామ్యేణసామోఘ్నంతిత్వే వై సంవిచ్ఛాదయస్తీవాప్రియవేత్తేవభవ
 త్యపిరోదితీవనాహమత్రభోగ్యంపశ్యామితి॥ ౨॥ ససమిత్వాణిఃపునరేయా
 యతగ్ హవ్రజాపతిరువాచ మఘవస్యచ్ఛాంతహృదయః ప్రావ్రాజీఃకిమిచ్ఛ
 న్నునరాగమఞ్చిసహేవాచతద్ద్యద్యపీదంభగవత్శరీరమంధంభవత్యసంభస్స
 భవతియదిప్రామమసామోనవైయోగ్యదోషేణదుష్యతి॥ ౩॥ నవధేనాస్యహ
 స్యతేనాస్యసామ్యేణసామోఘ్నంతిత్వేవై సంవిచ్ఛాదయంతివాప్రియమేవే
 త్తేవభవత్యపిరోదితీవనాహమత్రభోగ్యంపశ్యామిత్వేవమేవై మఘవన్నితి
 హేవాచైతంత్యవతేభూయోమవ్యాఖ్యాస్యామివసావరాణిద్వాత్రిగ్
 శతంవద్వాణీతిసహపరాణిద్వాత్రింశతంవద్వాణ్యువాసతస్తైహేవాచ॥ ౪

❖❖❖ అథ ఏకాదశఃఖండః. ❖❖❖

తద్వత్త్రైతత్సుప్తస్యమస్తస్యంప్రసన్నస్వప్నంనవిజానాత్యేవఆత్మే
 తిహేవాచైతదమృతభయమేతద్భ్రష్టేతిసహశాంతహృదయఃప్రవప్రవా
 జసహప్రాప్యైవ దేవానేతద్భయం దదర్శనాహఖల్వయమేవగ్ సంప్ర
 త్యాత్తానంజానాత్యయమహమస్తీతి నో ఏవేమానిభూతాని వినాశమేవా
 పీతోభవతినాహమత్రభోగ్యం పశ్యామితి॥ ౧॥ ససమిత్వాణిః పునరేయా
 యతగ్ హవ్రజాపతిరువాచ మఘవస్యచ్ఛాంతహృదయః ప్రావ్రాజీఃకిమిచ్ఛ
 న్నునరాగమఞ్చిసహేవాచనాహఖల్వయంభగవఏవగ్ సంప్రత్యాత్తానం
 జానాత్యయమహమస్తీతి నో ఏవేమాని భూతాని వినాశమేవాపీతో భవతి
 నాహమత్రభోగ్యం పశ్యామితి ॥ ౩ ॥ ఏవమేవైషమఘవన్నితిహేవాచ
 ఏతన్వేవతే భూయోమవ్యాఖ్యాస్యామి నో ఏవాస్యత్త్రైతస్మాద్వసావ
 రాణివచ్ఛవద్వాణీతి సహపరాణివచ్ఛవద్వాణ్యువాసతాన్యేక శతగ్ సం
 పేదురేతత్తద్ద్యదాహురేక శతగ్ హవై వద్వాణి మఘవాస్త్రిజాపతౌ బ్ర
 హ్మచర్యమువాసతస్తైహేవాచ॥ ... .. ర

❖❖❖ అథద్వాదశఃఖండః. ❖❖❖

మఘవస్తర్క్యంవాఞ్చిదగ్ శరీరమాత్తంమృత్యునాతదస్యామృతస్యాశ

రీరస్యాత్సనోఽధిష్ఠానమాత్మోవై సశరీరః ప్రియాప్రియాభ్యాం సహవై సశరీ
రస్యసతః ప్రియా ప్రియయోరవహతిరస్యశరీరంవావసంతం ప్రియాప్రి
యేస్సృశతః॥ ౧ ॥ ఆశరీరోవాయురభ్రంవిద్యుత్ స్తనయిత్తు రశరీరాణ్యే
తానితద్యథైతాన్యముమ్నాదాకాశాత్సముత్థాయ పరంజ్యోతిరుప సమ్యక్
స్వేనరూపేణాభినిష్పద్యతే ఏవమేవై షసమ్మసాదోఽస్మాచ్ఛరీరాత్సము
త్థాయపరంజ్యోతిరుపసమ్యక్స్వేన రూపేణాభినిష్పద్యతే॥ ౨ ॥ ■ సఉత్త
మఃపురుషః సతత్రప్రత్యేజిజ్ఞత్క్రిడన్రమమాణఃప్రీతిభిర్వాయావైర్వాజ్ఞా
తిభిర్వానోపజనగ్ స్తరన్నిదగ్ శరీరగ్ సయథా ప్రయోగ్య ఆచరణేయైక్
ఏవమేవాయమస్మి ఇచ్చరీరేప్రాణోయుక్తః॥ ౩ ॥ అథయత్రైతదాకాశమను
విషణ్ణంచక్షుస్సచాక్షుషఃపురుషోదర్శనాయచక్షు రథయోవేదేదంజిఘ్రాణీ
తినతాత్కగన్ధాయఘ్రాణమథయోవేదేదమభివ్యాహరాణీతి సతాత్కభివ్యా
హరాయవాగధయోవేదేదగ్ శృణ్వనీతినతాత్కశ్రవణాయశోత్రం॥ ౪ ॥ ■
అథయోవేదేదంమన్వానీతినతాత్కమనోఽస్యదైవంచక్షుఃసవావీషవీతేన
దైవేనచక్షుషామనసైతాన్మామాస్పశ్యకరమతేయఏతేబ్రహ్మలోకే॥ ౫ ॥
తంవావీతంచేవాతాత్కనముపాసతే తస్మాత్తేషాగ్ సర్వేచలౌకాతాత్కస్స
ర్వేదకామాస్ససర్వాగ్ శ్చ లౌకా నాప్తోతినర్వాగ్ శ్చ కామాన్యస్తమా
త్కనమనువిద్యవిజానాతీతిహ ప్రజాపతిరువాచ ప్రజాపతిరువాచ॥ ౬

❖* అథ త్రయోదశఃఖండాః.*❖

శ్యామాచ్ఛబళంప్రవద్యేశబళాచ్ఛాన్యమంప్రవద్యే అశ్వథవరోమా
ణీవిధూయపాపంచన్ద్రైవరాహూర్ముఖాత్ప్రముచ్యధూత్వా శరీరమకృ
తంకృతాత్కబ్రహ్మలొకమభిసంభవామిత్యభిసంభవామితి॥ ... ౧

❖* అథ చతుర్దశఃఖండాః.*❖

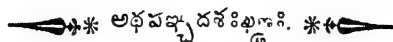
ఆకాశోవై నామనామరూపయోర్నిర్వహితాతే యదస్తరాతద్య
హ్మతదమృతగ్ సతాత్కప్రజాపతేస్సభాంవేత్తప్రవద్యేయశోహంభవామి

■ సఉత్తమపురుషఇతిశాబ్దరఃపాఠః.

■ మనోస్పదివ్యంచక్షుస్సవావీషవీతేనదిక్యేన చక్షుషేతి

రజ్జరామానుజీయపాఠః.

బ్రాహ్మణానాం యశో రాజ్ఞాం యశో విశాం యశో హమను ప్రా పత్సినహా
హం యశ సాం యశః శ్వేతమదత్కమదత్-గ్ శ్వేతం లిన్దుమాభి గాం లిన్దు
మాభి గాం || ౧

తద్దై తద్భ్రహ్మ ప్రజాపతయ ఉవాచ ప్రజాపతిర్వనవేమనుః ప్రజా
భ్యః ఆచార్యకులాద్వేదమధీత్య యథా విధానం గురోః కర్తా తేషేషేణాభిన
మావృత్య కుటుమ్బేషు చౌదేశే స్వాధ్యాయమధీయానో ధార్మికాన్వదధదా
త్తనిసర్వేన్ద్రియాణి సమ్మృత్తస్థాప్య హిగ్ సంశ్చర్వ భూతాన్యన్య త్రతీర్థే
భ్యస్సఖిత్వేవం వర్తయన్య వదాయష బ్రహ్మలోకమభి సమ్మద్య తేన చ పున
రావర్తతేన చ పున రావర్తతే || ౧ || ఆప్యాయ స్తు మమాంగాని వాక్ష్పా
ణశ్చక్షుశ్శోత్ర మథోబల మిన్ద్రియాణి చ సర్వాణి సర్వం బ్రహ్మోపని
షదం మాహమ్బ్రహ్మనిరాకుర్యాం మామా బ్రహ్మనిరాకరోదనిరాకరణ
మస్తస్త్వనిరాకరణం మేఽస్తుతదాత్మనినిరతేయ ఉపనిషత్సుధర్మాస్తే మయి
సస్తుతే మయి సస్తు || ౨

ఇతి ఛాన్దోగ్యోపనిషది అష్టమః ప్రపాఠక స్సమాప్తః.

ఛాన్దోగ్యోపనిషత్సమాప్తా.

హరిః ఓమ తత్సత్.

శ్రీగురుభ్యోనమః.

॥

నిత రేయోపనిషత్ - ప్రథమాధ్యాయః.

అథ ప్రథమఃఖండః.

హరిః ఓమ్॥ అత్తావా ఇదమేక ఏవాగ్రసీత్ నాన్యత్కృచ్ఛనమిషత్ స
ఈక్షతలోకాన్సుస్పృజా ఇతి ॥ ౧ ॥ స ఇమాల్లోకానస్పృజతా మౌఘమరీచీర్షర
మాపోఽదోఽవృఘవరేణ దివం ద్యౌః సత్తిస్తాఽన్తరిక్షం మరీచయః పృథివీమ
రోయా అథ స్తా త్తా ఆపః ॥ ౨ ॥ స ఈక్షతేషు స లోకాలోక పాలాన్సుస్ప
జా ఇతి సోఽభ్యుపవపురుషం సముద్భత్యా మూర్ఛయత్ ॥ ౩ ॥ తమభ్యతవ
త్తస్యాభితప్తస్యముఖం నిరభిద్యత యథాండుం ముఖాద్వాగ్వాచోఽగ్నిర్నాసి
కేనిరభిద్యతాం నాసికాభ్యాం ప్రాణః ప్రాణాద్వాయరక్షీణీనిరభిద్యతాం
ఆషీభ్యాః శ్చక్షుఃపక్షుః పక్షిః ఆదిత్యః కర్ణానిరభిద్యతాం కర్ణాభ్యాం శ్రోత్రం శ్రో
త్రాం దిశ స్త్వజ్జీరభిద్యత త్యచోలోమాని లామభ్యుదషధివనస్సతయోహృద
యం నిరభిద్యత హృదయాంత నో మనసశ్చన్ద్రమానాభిర్జీరభిద్యత నాభ్యాం
పానోఽపానాన్తృత్యః శిశ్నం నిరభిద్యత శిశ్నాద్రేతో రేతస ఆపః ॥ ౪

అథ ద్వితీయఃఖండః.

తావతాదేవతాస్సస్థా అస్తిత్వహత్యగ్గచ్ఛే ప్రావతక తమశనాయా
పిపాసాభ్యామన్వవాగ్జత్ తావీనమబ్రువన్నాయతనంసః ప్రజానీహియస్తి
స్పృశిష్టితా అన్నమదామే ॥ ౧ ॥ తాభ్యోగామానయతా అబ్రువన్నవై నో
ఽయమలమిత తాభ్యోఽశ్వమానయతా అబ్రువన్నవై నోఽయమలమిత ॥ ౨ ॥
తాభ్యః పురుషమానయతాత్ తా అబ్రువన్ కృతంబతేః పురుషోవావసు
కృతస్తా అబ్రవీద్యథాయతనం ప్రవిశతేతి ॥ ౩ ॥ అగ్నిర్వాగ్భుత్వా ముఖం
ప్రావిశద్వా యః ప్రాణో భూత్వా నాసికే ప్రావిశదాదిత్యశ్చక్షుర్భుత్వా
ఽషీణీ ప్రావిశదిశశ్శ్రోత్రం భూత్వా కర్ణా ప్రావిశన్మోషధివనస్సతయో
లోమాని భూత్వా త్వచమ్మృవిశంశ్చన్ద్రమామనో భూత్వా హృదయం

ప్రావిశత్ మృత్యురపానో భూత్వానాభిం ప్రావిశదాపోరేతో భూత్వా
శిశ్నం ప్రావిశత్ ॥ ౪ ॥ తమశనాయాపిపాసే అబ్రూ తామావాభ్యా
మధిప్రజానీహీతిసతే అ బ్రవీదే తాస్వేవవాండేవ తాంస్వాభజామ్యేతాసు
భాగిన్యాకరోమితి తస్మాద్యన్యై కన్యై చ దేవతాయై హవిర్గృహత్యే
భాగిన్యావేవాస్యామసనాయాపిపాసేభవతః ॥ x

❖* అథ తృతీయః ఖండః. *❖

స ఈక్షతే మేనులా కాశ్చ లాక పాలాశ్చ న్న మేభ్యస్స జాగతి ॥ ౧ ॥ సో
ఽపోఽభ్యతప త్రాభ్యోఽభిత పాభ్యోమూర్తిరజాయతయావై సామూర్తి
రజాయతాన్మంవై తత్ ॥ ౨ ॥ తదేతదభిస్పష్టం సతత్పరాజ్ఞత్యజిఘాంస త్ర
ద్వాచాజిఘృత త్తన్నా శక్నోద్వాచాగృహీతుం సయధ్ధై నద్వాచాఽగ్రహౌ
ప్యదభివ్యాహృత్య హైవాన్నమత్రప్స్యత్ ॥ ౩ ॥ తత్ప్రేణేనాజిఘృత త్త
న్నా శక్నోత్ప్రేణేనాగృహీతుం సయధ్ధై నత్ప్రేణాగ్రహౌప్యదభిప్రాణ్య
హైవాన్నమత్రప్స్యత్ ॥ ౪ ॥ తచ్ఛత్రుషాఽజిఘృత త్తన్నా శక్నో చక్షుషాగృ
హీతుం సయధ్ధై నచ్ఛత్రుషాఽగ్రహౌప్యద్వష్టా వహైవాన్నమత్రప్స్యత్ ॥
x ॥ తచ్ఛ్చేతేనాజిఘృత త్తన్నా శక్నో చ్ఛ్చేతేనాగృహీతుం సయధ్ధై త
చ్ఛ్చేతేనాగ్రహౌప్యస్సృత్యా హైవాన్నమత్రప్స్యత్ ॥ ౬ ॥ తత్త్వ
చాఽజిఘృత త్తన్నా శక్నోత్త్వచాగృహీతుం సయధ్ధై నత్వచాఽగ్రహౌప్య
త్సృషా వహైవాన్నమత్రప్స్యత్ ॥ ౭ ॥ తస్త్వససాఽజిఘృత త్తన్నా శక్నో
త్త్వససాగృహీతుం సయధ్ధై నత్త్వససాగ్రహౌప్యద్ధ్యాత్వా హై వాన్న మత్ర
ప్స్యత్ ॥ ౮ ॥ తచ్ఛిక్షేనాజిఘృత త్తన్నా శక్నోచ్ఛిక్షేనాగృహీతుం సయధ్ధై
నచ్ఛిక్షేనాగ్రహౌప్యద్విస్మజ్య హైవాన్నమత్రప్స్యత్ ॥ ౯ ॥ తదపానేనా
జిఘృత త్రదావయత్స ఏపోఽన్నస్యగ్రహాయద్వా యురన్నాయుర్వాపవ
యద్వా యః ॥ ౧౦ ॥ స ఈక్షతకథన్న్విదం మద్యతేస్యాదితి ఈక్షత కతరేణ
ప్రపద్యా ఇతి స ఈక్షత యదివాచాభివ్యాహృతం యదిప్రాణేనాభిప్రాణి
తం యదిచక్షుషాదృష్టం యదిశ్రోత్రేణ శ్రుతం యదిత్వచాస్పృష్టం యదిమన
సాధ్యాతం యద్యపానేనాభ్యపానితం యదిశిక్షేన విస్మజ్య మధకోఽహమితి ॥

౧౧ || సయేతమేవసీమానంవిదారైతయాద్వారాప్రాపద్యతనైషా
విదృతిర్నామద్వాస్తదేతన్నాస్తనంతస్యత్రయ ఆవసథాఃత్రయస్సవిష్ణు
అయమావసథోఽయమావసథోఽయమావసథఇతి || ౧౨ || సజాతోభూ
తాన్యభివ్రైక్షత్ కేమిహాన్యంవావదిషదితిస ఏతమేవపురుషంబ్రహ్మతతమ
మవశ్యదిదమదర్శమితీ౩ || ౧౩ || తస్మాదిదన్దోగ్రామేదన్దోగ్రహవై నామతమిద
న్దగ్రంసస్తమిన్దగ్రమిత్యాచక్షతే వరోక్షేణవరోక్షప్రియా ఇవహిదేవాః ప
రోక్షప్రియాఇవహిదేవాః || ౧౪

ఇత్రైతరేయద్వితీయేఆరణ్యకేచతుర్థాఽధ్యాయః.

ఉపనిషత్ప్రథమోఽధ్యాయఃఓమతత్సత్.

వితరేయోపనిషత్ - ద్వితీయాధ్యాయః.

❖❖❖ అథప్రథమఃఖండః. ❖❖❖

పురుషేహవా అయమాదితోగర్భోభవతియదేతద్రేతస్తదేతత్సర్వే
భ్యోఽక్షేభ్యస్తేజస్సంభృతమాత్మన్యేవాత్మానంబిభర్తితద్యదాస్త్రీయాంసి
ఇత్యైతేతజ్జనయతితదస్యప్రథమంజన్త || ౧

❖❖❖ అథద్వితీయఃఖండః. ❖❖❖

తత్తస్త్రియాఆత్మభూయంగచ్ఛతియథాస్వమజ్జంతథాతస్మాదేనాం
నహినస్తిసాస్యైతమాత్మానమత్రగతంభావయతి || ౧ || సాభావయిత్రీభా
వయితవ్యాభవతితంస్త్రీగర్భంబిభర్తిసోఽగ్రవీశకుమారంజన్తనోఽగ్రేఽ
ధిభావయతిసయత్కుమారంజన్తనోఽగ్రేఽధిభావయత్యాత్మానమేవత
ద్భావయత్యేషాం లాకానాం సస్తత్యావం సస్తతాహీమేలాకాస్తదస్య
ద్వితీయంజన్త || ౨

❖❖❖ అథతృతీయఃఖండః. ❖❖❖

సోఽస్యాయమాత్మాపుణ్యేభ్యఃకర్మభ్యఃప్రతినిధీయతేఅథాస్యాం
మితరఆత్మాకృతకృత్యోవయోగతఃప్రైతిసఇతఃప్రయన్నేవపునర్జాయతే
తదస్యతృతీయంజన్తతదుక్తమృషిణా || ౩

శ్రీగురుభ్యోనమః.

బ్రహ్మసూత్రే.

—ప్రథమాధ్యాయే - ప్రథమఃపాదః—

౧. జిజ్ఞాసాధికరణమ్.— ౧.ఓంఅథాతోబ్రహ్మజిజ్ఞాసాః *
 ౨. జన్మాద్యధికరణమ్.— ౨॥ జన్మాద్యస్యయతః॥ *
 ౩. శాస్త్రీయోనిత్వాధికరణమ్.— ౩॥ శాస్త్రీయోనిత్వాత్॥ *
 ౪. సమన్వయాధికరణమ్.— ౪॥ తత్తుసమన్వయాత్॥ *
 ౫. ఈక్షత్యధికరణమ్.— ౫॥ఈక్షతేర్నాశబ్దం॥ ౬॥ గౌణశ్చేన్నాత్మక
 బ్దాత్॥ ౭॥ తన్నిష్ఠస్యమోక్షోపదేశాత్॥ ౮॥ హేయత్వావచనాచ్చ॥
 ౯॥ ప్రతిజ్ఞావిరోధాత్॥ ౧౦॥ స్వాప్యయాత్॥ ౧౧॥ గతిసామాన్యాత్॥
 ౧౨॥ శ్రుతత్వాచ్చ॥ *
 ౬. ఆసన్దమయాధికరణమ్.— ౧౩॥ ఆసన్దమయోభ్యాసాత్॥ ౧౪॥ వికా
 రశబ్దాన్నేతిచెన్నప్రాచుర్యాత్॥ ౧౫॥ తద్ధేతువ్యవదేశాచ్చ॥ ౧౬॥ మా
 స్త్రీవర్ణికమేవచగీయతే॥ ౧౭॥ సేతరోనుపపత్తేః॥ ౧౮॥ భేదవ్య
 వదేశాచ్చ॥ ౧౯॥ కామాచ్చనానుమానాపేక్షా॥ ౨౦॥ అస్తిన్తస్య
 చతద్యోగంశాస్త్రీ॥ *
 ౭. అస్తరధికరణమ్.— ౨౧॥ అస్తస్తద్ధర్మోపదేశాత్॥ ౨౨॥ భేదవ్య
 వదేశాచ్చాన్యః॥ *
 ౮. అకాశాధికరణమ్.— ౨౩॥ అకాశస్తల్లిప్తాత్॥ *
 ౯. ప్రాణాధికరణమ్.— ౨౪॥ అత ఏవప్రాణః॥ *
 ౧౦. జ్యోతిరధికరణమ్.— ౨౫॥ జ్యోతిశ్చరణాభిధానాత్॥ ౨౬॥ ఛద్వోభి
 థానాన్నేతిచెన్నతథాచేతోర్వణిగమాత్తథాహిదర్శనం॥ ౨౭॥ భూ
 తారిపాదవ్యవదేశోపపత్తేన్దైవం॥ ౨౮॥ ఉపదేశభేదాన్నేతిచెన్నా
 ౧౧. ఇంద్రియాధికరణమ్.— ౨౯॥ ప్రాణస్తథానుగమాత్॥ ౩౦॥ నవక్తు
 తాత్ప్రవదేశాదితీదేదధ్యాస్త సమ్మన్దభూమాహ్యస్తి॥ ౩౧॥ శాస్త్రీ

దృష్ట్యా తావదేశోవామదేవవత్ ॥ ౩౨ ॥ జీవముఖ్యప్రాణలిక్ష్ణాన్నేతి
చేన్నోపాసాత్రైవిధ్యాదాశ్రితత్వాదిహతద్యోగాత్ ॥ *

ఇతిశారీరకమీమాంసాయాం

ప్రథమస్యాధ్యాయస్య ప్రథమః పాదః.

—* ప్రథమాధ్యాయే - ద్వితీయః పాదః. *

1. సర్వత్రప్రసేద్ధ్యధికరణమ్.— ౧ ॥ ఓంసర్వత్రప్రసేద్ధోపదేశాత్ ॥
౨ ॥ వివక్షితగుణోపపత్తైశ్చ ॥ ౩ ॥ అనుపపత్తైస్తుసశారీరః ॥ ౪ ॥ కర్మకర్మ
వ్యవదేశాచ్చ ॥ ౫ ॥ శబ్దవిశేషాత్ ॥ ౬ ॥ స్పృశేత్ ॥ ౭ ॥ అర్చకౌకస్తాన్వి
తద్యవదేశాచ్చ నేతిచేన్ననిచాయ్యత్వాదేవంవ్యోమవచ్చ ॥ ౮ ॥ సం
భోగప్రాప్తిరితిచేన్నవై శేష్యాత్ ॥ *
౨. అత్తగ్రిధికరణమ్.— ౯ ॥ అత్తాచరాచరగ్రహణాత్ ॥ ౧౦ ॥ ప్రకరణాచ్చ
౧౧ ॥ గుహంప్రవిష్టావాత్తానాహితద్దర్శనాత్ ॥ ౧౨ ॥ విశేషణాచ్చ ॥ *
౩. అస్తరాధికరణమ్.— ౧౩ ॥ అస్తరఉపపత్తైః ॥ ౧౪ ॥ స్థానాదివ్యవదేశా
చ్చ ॥ ౧౫ ॥ సుఖవిశిష్టాభిధానాదేవచ ॥ ౧౬ ॥ అతపవచసబ్రహ్మ ॥ ౧౭ ॥
శ్రుతోపనిషత్కృత్యభిధానాచ్చ ॥ ౧౮ ॥ అనవస్థితేరసమ్భవాచ్చనేతరః ॥
౪. అస్తర్యామ్యధికరణమ్.— ౧౯ ॥ అస్తర్యామ్యధిదైవాధిలోకాదిమతద్ద
ర్శవ్యవదేశాత్ ॥ ౨౦ ॥ నచస్మార్తమతద్దర్శాభిలాషాచ్చారీరశ్చ ॥ ౨౧ ॥
ఉభయేపిహిభేదేనై నమధీయతే ॥ *
౫. అదృశ్యత్వాదిగుణకాధికరణమ్.— ౨౨ ॥ అదృశ్యత్వాదిగుణకోధర్మో
క్తైః ॥ ౨౩ ॥ విశేషణభేదవ్యవదేశాభ్యాంచనేతరా ॥ ౨౪ ॥ రూపోప
న్యాసాచ్చ ॥ *
౬. వైశ్వానరాధికరణమ్.— ౨౫ ॥ వైశ్వానరస్సాధారణశబ్దవిశేషాత్ ॥
౨౬ ॥ స్వర్యమాణమనుమానంస్యాదితి ॥ ౨౭ ॥ శబ్దాదిభ్యోస్తేప్రతిష్ఠానా
చ్చనేతిచేన్నతథాదృష్ట్యవదేశాద సమ్భవాత్పురుషమపి చై నమధీయ
తే ॥ ౨౮ ॥ అతపవచసతాభూతంచ ॥ ౨౯ ॥ సాక్షాదవ్యవీరోధంజై

మిని: ౩౦॥ అభివ్యక్తిత్యాత్మరథ్య: ౩౧॥ అనుస్మృతేర్హదరి: ౩౨॥
సమ్యక్తేరితిజైమినిస్తథాహిదర్శయతి: ౩౩॥ ఆమనన్తిచైనమస్తి: ౩౪॥...*

ఇతిశారీరకమీమాంసాయాం

ప్రథమస్యాధ్యాయస్య-ద్వితీయపాదం.

—***—

—*ప్రథమాధ్యాయ-ప్రశ్నోత్తరము:పాదం.*—

౧. ద్యుభావద్యధికరణమ్.— ౧॥ ఓంద్యుభావద్యాయతనంస్వశబ్దాత్ ॥ ౧॥
ముక్తోపసృప్యవదేశ్యాచ్చ ॥ ౩॥ నానుమానమతచ్ఛబ్దాత్ప్రతిభుచ్చ ॥
౪॥ భేదవ్యదేశాత్ ॥ ౫॥ ప్రకరణాత్ ॥ ౬॥ స్థిత్యదనాభ్యాంచ ॥
౨. భూమాధికరణమ్.— ౭॥ భూమాసమ్ప్రసాదాదధ్యుపదేశాత్ ॥ ౮॥
ధర్మోపపత్తేశ్చ ॥ *
౩. అక్షరాధికరణమ్.— ౯॥ అక్షరమచ్ఛరాస్తథ్యతే: ౧౦॥ సాచప్రకా
సనాత్ ॥ ౧౧॥ అన్యభావవ్యాప్తతేశ్చ ॥ *
౪. శుక్షతికర్తాధికరణమ్.— ౧౨॥ శుక్షతికర్తవ్యవదేశాత్ ॥ *
౫. దహరాధికరణమ్.— ౧౩॥ దహరఉత్తరేభ్య: ౧౪॥ గతిశబ్దాభ్యాం
తథాహిదృష్టంలింగంచ ॥ ౧౫॥ ధృతేశ్చమహిమ్నో౨స్యాస్తిన్నపలభే: ॥
౧౬॥ ప్రసిద్ధేశ్చ ॥ ౧౭॥ ఇతరపరామర్శాత్సత్తతిచెన్నాసమ్భవాత్ ॥
౧౮॥ ఉత్తరాచ్చేదావిర్భూతస్వరూపస్తు ॥ ౧౯॥ అన్యార్థశ్చపరా
మర్శ: ౨౦॥ అల్పశ్రుతేరితిచేత్తదుక్తం ॥ ౨౧॥ అనుకృతేస్తస్యచ ॥
౨౨॥ అపిచస్త్యతే ॥ *
౬. ప్రమితాధికరణమ్.— ౨౩॥ శబ్దాదేవప్రమిత: ౨౪॥ హృద్యపేక్ష
యాతుమనుష్యాధికారత్వాత్ ॥ *
౭. దేవతాధికరణమ్.— ౨౫॥ తదుపర్యపిదాదరాయణస్సమ్భవాత్ ౨౬॥
విరోధాత్కర్తణిచెన్నానేకప్రతిపత్తేర్దర్శనాత్ ॥ ౨౭॥ శబ్దగతిచెన్నా
త:ప్రథవాత్ప్రత్యక్షానుమానాభ్యాం ౨౮॥ అతఏవచనిత్యత్వం ౨౯॥
సమాననామరూపత్వాచ్చావృత్తావప్యవిరోధోదర్శనాత్ప్రతేశ్చ ॥ *

౫. మధ్వధికరణమ్.— ౩౦ || మధ్వాదివ్యసమ్భవాదసధికారంజైమినిః ||
౩౧||జ్యోతిషిభావాచ్చ|| ౩౨|| భావంతుచాదరాయణోస్తీహి || *
౬. అపశూద్రాధికరణమ్.— ౩౩ || శుగస్యతదనాదరశ్రవణాత్తదాద్ర
వణాత్సుచ్యతేహి || ౩౪ || తుత్రయత్వగతేశ్చ || ౩౫ || ఉత్తరత్రచై
త్రరథేనలిక్తాత్ || ౩౬ || సంస్కారపరామర్శాత్తదభావాభిలాషాచ్చ ||
౩౭ || తదభావనిర్ధారణేవప్రవృత్తిః || ౩౮ || శ్రవణాధ్యయనార్థ
ప్రతిషేధాత్ || ౩౯ || స్మృతేశ్చ || *
౭. ప్రమితాధికరణశేషః.— ౪౦ || కమ్పనాత్ || ౪౧ || జ్యోతిర్గర్భనాత్ ||
౧౦. అర్థానైరత్వాదివ్యవచేశాధికరణమ్.— ౪౨ || ఆకాశోర్థానైరత్వా
దివ్యవచేశాత్ || ౪౩ || సుషుప్త్యుత్పాన్యోర్భేదేన || ౪౪ || పత్యా
దిశబ్దభేదః || *

ఇతిశారీరక మీమాంసాయాం

వ్రథమస్యాధ్యాయస్య-తృతీయఃపాదః.

—*ప్రథమాధ్యాయే-చతుర్థఃపాదః.4—

౧. ఆనుమానికాధికరణమ్.— ౧ || ఓంఆనుమానికమప్యేకేషామితిచేన్న
శరీరయావకవిస్యస్తగృహీతేర్దర్శయతిచ || ౨ || సూక్ష్మంతుతదర్శత్వాత్ ||
౩ || తదధీనత్వాదర్థవత్ || ౪ || జ్ఞేయత్వావచనాచ్చ || ౫ || వదతీతిచేన్న
ప్రాజ్ఞోహిప్రకరణాత్ || ౬ || శ్రయాణామెవచైవమవన్యాసః ప్ర
శ్నశ్చ || ౭ || మహద్వచ్చ || *
౨. చమసాధికరణమ్.— ౮ || చమసపదవిశేషాత్ || ౯ || జ్యోతిరుపక్రమాతు
తథాహ్యధీయతే || ౧౦ || కల్పనోపచేశాచ్చమధ్వాదివదన్రోధః ||
౩. సజ్ఞ్యోపసజ్గ్రహణికరణమ్.— ౧౧ || ససజ్ఞ్యోపసజ్గ్రహణపినానా
భావాదతరేకాచ్చ || ౧౨ || ప్రాణాదయోవాక్యశేషాత్ || ౧౩ || జ్యో
తిస్తైకేషామసజ్గన్నే || *
౪. కారణత్వాధికరణమ్.— ౧౪ || కారణత్వేనచాకాశాదిషుయథాస్య
పరిష్టోక్తేః || ౧౫ || సమాకర్షాత్ || *

- x. జగద్వాచిత్యాధికరణమ్.— ౧౬॥ జగద్వాచిత్యాత్ ॥ ౧౭॥ క్రిష్ణము
ఖ్యప్రాణలింజాన్నేతిచేతద్వాఖ్యాతం ॥ ౧౮॥ అన్యార్థంతుజైమినిః
ప్రశ్నవ్యాఖ్యానాభ్యామపిచైవమేకే॥ *
౬. వాక్యాన్వయాధికరణమ్.— ౧౯॥ వాక్యాన్వయాత్ ॥ ౨౦॥ ప్రతిజ్ఞా
సిద్ధిర్నిజమాత్మరథ్యః॥ ౨౧॥ ఉత్తమిప్యతిపవమ్భవాఽత్యేదులూ
మిః॥ ౨౨॥ అవస్థితేరితికాశక్యస్యైః॥ *
౭. ప్రకృత్యాధికరణమ్.— ౨౩॥ ప్రకృతిశ్చ ప్రతిజ్ఞాదృష్టా నైసు పరో
ధాత్ ॥ ౨౪॥ అభిధ్యోపదేశాచ్చ ॥ ౨౫॥ సాక్షాచ్ఛాభయమ్నా
నాత్ ॥ ౨౬॥ ఆత్మకృతేః॥ ౨౭॥ పరిణామాత్ ॥ ౨౮॥ యోనిశ్చహీగీయతే॥
౮. సర్వవ్యాఖ్యానాధికరణమ్.— ౨౯॥ ఏతేనసర్వేవ్యాఖ్యాతావ్యాఖ్యాతాః॥

ఇతిశారీరకమిమాంసాయాం

ప్రథమస్యాధ్యాయస్య - చతుర్థఃపాదః

అధ్యాయః. ౧. పాదాః. ౪. అధికరణాని-౩ x. సూత్రాణి-౧౩౮.

ప్రథమాధ్యాయస్సమాప్తః.

శ్రీగురుభ్యాస్తమః.

బ్రహ్మసూత్రే,

ద్వితీయాధ్యాయే - ప్రథమఃపాదః

౧. స్మృత్యాధికరణమ్.— ౧॥ ఏమస్మృత్యనవకాశదోషప్రసంగఇతిచేన్నా
స్మృత్యనవకాశదోషప్రసంగాత్ ॥ ౨॥ ఇతరేషాంచానుపలభ్యేః.
౨. యోగప్రత్యుక్త్యాధికరణమ్.— ౩॥ ఏతేనయోగఃప్రత్యుక్తః॥
౩. విలక్షణత్వాధికరణమ్.— ౪॥ నవిలక్షణత్వాదస్యతథాత్వంచశక్త్యాత్ ॥
- x॥ అభిమానిస్యపదేశస్తువిశేషానుగతిభ్యాం ॥ ౬॥ దృశ్యతేతు ॥ ౭॥ అ

- సదితిచేన్నప్రతిషేధమాత్రత్వాత్ ॥ ౮ ॥ అపితాతద్వత్ప్రసక్తాదసమ
జ్ఞానం ॥ ౯ ॥ నతుదృష్టాస్తథావాత్ ॥ ౧౦ ॥ స్వపక్షదోషాచ్చ ॥ ౧౧ ॥ తరా-
ప్రతిషానాదవ ॥ ౧౨ ॥ అన్యథానుమేయమితిచేదేవమప్యనిర్వృత్తప్రసక్తః ॥
౪. శిష్టాపరిగ్రహాధికరణమ్. — ౧౩ ॥ ఏతేనశిష్టాపరిగ్రహాఅపివ్యాఖ్యాతాః ॥
౫. భోక్త్రావత్పృథికరణమ్. — ౧౪ ॥ భోక్త్రావత్తైరవిభాగశ్చేత్సాన్య
త్లోకవత్ ॥ *
౬. ఆరమ్యణాధికరణమ్. — ౧౫ ॥ తదనన్యత్వమారమ్యణశబ్దాదిభ్యః ॥ ౧౬
భావేచోపలభ్యైః ॥ ౧౭ ॥ సత్వాచ్చాపరస్య ॥ ౧౮ ॥ అసద్వ్యవదేశాన్నే
తచేన్నధర్మాస్తరేణవాక్యశేషాద్యైశ్శబ్దాస్తరాచ్చ ॥ ౧౯ ॥ పటవచ్చ
౨౦ ॥ యథాచప్రాణాదిః ॥
౭. ఇతరవ్యవదేశాధికరణమ్. — ౨౧ ॥ ఇతరవ్యవదేశాద్ధితా కరణాః
దోషప్రసక్తైః ॥ ౨౨ ॥ అధికస్తుభేదనిర్దేశాత్ ॥ ౨౩ ॥ అత్తాదివచ్చ
తదనుపపత్తిః ॥ *
౮. ఉపసంహారదర్శనాధికరణమ్. — ౨౪ ॥ ఉపసంహారదర్శనాన్నేతిచే
న్నతీరవద్ధి ॥ ౨౫ ॥ దేవాదివదపిలోకే ॥ *
౯. కృత్సప్రసక్త్యాధికరణమ్. — ౨౬ ॥ కృత్సప్రసక్తిర్నిరవయవత్వ
శబ్దకోపావా ॥ ౨౭ ॥ శ్రుతేస్తుశబ్దమూలత్వాత్ ॥ ౨౮ ॥ ఆత్మనిచైవంవి
చిత్రాశ్చహి ॥ ౨౯ ॥ స్వపక్షదోషాచ్చ ॥ ౩౦ ॥ సర్వోపేతావతద్దర్శనాత్ ॥
౩౧ ॥ వికరణత్వాన్నేతిచేత్తదుక్తం ॥ *
౧౦. ప్రయోజనవత్వాధికరణమ్. — ౩౨ ॥ సప్రయోజనవత్వాత్ ॥ ౩౩ ॥
లోకవస్తులీలాకైవల్యం ॥ ౩౪ ॥ వైషమ్యనైర్ఘృణ్యేనసాపేక్షత్వాత్త
థాహిదర్శయతి ॥ ౩౫ ॥ నకర్తృవిభాగాదితిచేన్నానాదిత్వాదుపపద్య
తేచాప్ర్యుపలభ్యతేచ ॥ ౩౬ ॥ సర్వధర్మోపపత్తేశ్చ ॥ *

ఇతిశారీరకమిమాంసాయాం

ద్వితీయస్యాధ్యాయస్య - వ్రథమఃపాదః.

—ద్వితీయాధ్యాయే-ద్వితీయఃపాదః—

౧. రచనానుపపత్త్యధికరణమ్.— ౧॥ ఓమరచనానుపపత్తేశ్చనానుమానం
ప్రవృత్తేశ్చ॥ ౨॥ యోగ్యుపచైత్రత్రాపి ॥ ౩ ॥ వ్యతిరేకానవస్థితే
శ్చనపేక్షత్వాత్॥ ౪ ॥ అన్యత్రాభావాచ్చనతృణాదివత్॥ ౫ ॥ పురు
షాత్సవదితీతేత్రాపి॥ ౬॥ అజ్ఞేత్వానుపపత్తేశ్చ ॥ ౭ ॥ అన్యథానుమ
తౌచజ్ఞశక్తియోగాత్॥ ౮ ॥ అభ్యుపగమేష్యర్థాభావాత్ ॥ ౯ ॥ విప్ర
తిషేధాచ్చాసమన్యసం॥ *
౨. మహద్ద్విర్భూతి కరణమ్.— ౧౦ ॥ మహద్ద్విగ్ధవద్వాహస్వపరిమజ్జలా
భ్యాం॥ ౧౧ ॥ ఉభయథాపినకర్తృతస్తదభావః ॥ ౧౨ ॥ సమవాయా
భ్యుపగమాచ్చసామ్యుదనవస్థితేః॥ ౧౩ ॥ నిత్యమేవచభావాత్॥ ౧౪ ॥
రూపాదిమత్త్వాచ్చనివశ్యయోదర్శనాత్॥ ౧౫ ॥ ఉభయథాచదోషాత్
౧౬॥ అపరిగ్రహఃచ్ఛాన్యస్తమనపేక్షా॥ *
౩. సముదాయాధికరణమ్.— ౧౭ ॥ సముదాయఉభయహేతుకేపితద
ప్రాప్తిః॥ ౧౮ ॥ ఇతరేశ్వరప్రశ్నయత్వాదుపపన్నమితిచేన్నసంజ్ఞాత
భావానిమిత్రత్వాత్॥ ౧౯ ॥ ఉత్తరోన్వేదేచపూర్వసిరోధాత్॥ ౨౦ ॥
అసతిప్రతిజ్ఞోపరోధోయాగవద్యమన్యథా ॥ ౨౧ ॥ ప్రతిసంజ్ఞాప్రతి
సంజ్ఞానిరోధాప్రాప్తిరపిచేదాత్॥ ౨౨ ॥ ఉభయథాచదోషాత్॥
౨౩ ॥ ఆకాశేచావిశేషాత్॥ ౨౪ ॥ అనుస్మృతేశ్చ॥ ౨౫ ॥ నాసశోద్య
ప్తత్వాత్॥ ౨౬ ॥ ఉదాసీనానామపిచైవంస్థితిః॥ *
౪. ఉపలబ్ధ్యాధికరణమ్.— ౨౭ ॥ నాభావఉపలబ్ధిః॥ ౨౮ ॥ వైధర్మ్యాచ్చ
నస్వప్నాదివత్॥ ౨౯ ॥ భావోనుపలబ్ధిః॥ *
౫. సర్వథానుపపత్త్యధికరణమ్.— ౩౦ ॥ సర్వథానుపపత్తేశ్చ॥ *
౬. ఏకస్థిన్నసమ్యువాధికరణమ్.— ౩౧ ॥ వైకస్థిన్నసమ్యువాత్॥ ౩౨ ॥
ఏవంచాత్మాకార్తన్నియం॥ ౩౩ ॥ నచవర్యాదాదప్యనిరోధోవికా
రాదిభ్యః॥ ౩౪ ॥ అన్త్యావస్థితేశ్చేభ్యధయనిత్యత్వాదవిశేషః॥ *

౭. పశుపత్యధికరణమ్.— ౩౫॥ పశురసామజ్ఞాస్యాత్॥ ౩౬॥ అధిష్ఠానానుపపత్తేశ్చ॥ ౩౭॥ కరణచచ్చేన్నభోగాదిభ్యః॥ ౩౮॥ అస్తవత్వమసర్వజ్ఞతావా॥ *
౮. ఉత్పత్త్యసమృద్ధివాధికరణమ్.— ౩౯॥ ఉత్పత్త్యసమృద్ధివాత్॥ ౪౦॥ నకచర్తుఃకరణం॥ ౪౧॥ విజ్ఞానాదిభావేవాతదప్రతిషేధః॥ ౪౨॥ విప్రతిషేధాచ్చ॥ *

ఇతిశారీరకమీమాంసాయాం

ద్వితీయస్యాధ్యాయస్య-ద్వితీయఃపాదః.

ద్వితీయాధ్యాయే - తృతీయఃపాదః.

౧. వియదధికరణమ్.— ౧॥ ఓంనవియదశ్రుతేః॥ ౨॥ అస్తిత్వం॥ ౩॥ గౌణ్యసమృద్ధివాచ్చబ్ధాచ్చ॥ ౪॥ స్యాచ్చైకస్యబ్రహ్మశబ్దవత్॥ ౫॥ ప్రతిజ్ఞాహనిరవ్యతిరేకాత్॥ ౬॥ శబ్దేభ్యః॥ ౭॥ యావద్వికారంతువిభాగో లోకవత్॥ ౮॥ ఏతేనమాతరిశ్వావ్యాఖ్యాతః॥ ౯॥ అసమృద్ధస్తనతోనుపపత్తేః॥ *
౨. తేజోధికరణమ్.— ౧౦॥ తేజోత్తసథాపశ్యహ॥ ౧౧॥ ఆపః॥ ౧౨॥ పృథివీ॥ ౧౩॥ అధికారరూపశబ్దాస్తరేభ్యః॥ ౧౪॥ తదభిధ్యానాదేవతుత్పత్తిజ్ఞాతః॥ ౧౫॥ విపర్యయేణతక్రమోతఉపపద్యతేచ॥ ౧౬॥ అస్తరావిజ్ఞానమనసీక్రమేణతల్లిజ్ఞాదితీచేన్నావిశేషాత్॥ ౧౭॥ చరాచరవ్యపాశ్రయస్తుస్వాత్పత్తద్వ్యవదేశోధాక్తస్తద్భవభావిత్యాత్॥ *
౩. ఆత్మాధికరణమ్.— ౧౮॥ నాత్మాశ్రుతేర్నిత్యత్వాచ్చతాభ్యః॥ *
౪. జ్ఞాధికరణమ్.— ౧౯॥ జ్ఞోతవః॥ ౨౦॥ ఉతా-గ్రైన్రిత్యాగతీనాం॥ ౨౧॥ స్వాత్మనాచోత్తరయోః॥ ౨౨॥ నాణురతచ్చృతేరితిచేన్నేతరాధికారాత్॥ ౨౩॥ స్వశబ్దోన్మానాభ్యాంచ॥ ౨౪॥ ఆవిరోధశ్చస్తవత్॥ ౨౫॥ అవస్థితివైశేష్యాదితీచేన్నాభ్యుపగమాద్భుదిహి॥ ౨౬॥ గుణాద్యాలోకవత్॥ ౨౭॥ వ్యతిరేకోగస్తవత్తథాచదగ్భయతి॥ ౨౮॥ పృథగుపదేశాత్॥ ౨౯॥ తద్గుణసారత్వాత్తుతద్వ్యవదేశఃప్రాజ్ఞవత్॥

౩౦॥ యావదాత్మభావిత్వాచ్చనదోషస్తద్దర్శనాత్॥ ౩౧॥ ఖంస్తస్యది
వత్త్వస్యసతోభ్యక్తియోగాత్॥ ౩౨॥ సిత్యోవలభ్యనువలభ్యేవసత్తో
న్యతరనియమోవాన్యథా॥ *

x. కర్తృధికరణమ్.— ౩౩॥ కర్తాశాస్త్రోగ్రవత్వాత్॥ ౩౪॥ ఉపాదా
నాద్విహారోపదేశాచ్చ॥ ౩౫॥ వ్యవదేశాచ్చక్రియాయాంసచెన్నిరేశ
వివర్ణయః॥ ౩౬॥ ఉపలభ్యవదనియమః॥ ౩౭॥ శక్తివివర్ణయాత్॥ ౩౮॥
సమాధ్యభావాచ్చ॥ ౩౯॥ యథాచతతోభయథా॥ *

౬. పరాయత్తాధికరణమ్.— ౪౦॥ పరాత్తుతచ్చృతేః॥ ౪౧॥ కృతప్ర
యత్నాపేక్షస్తువిహితప్రతిషిద్ధావైయథ్యాదిభ్యః॥ *

౭. అంశాధికరణమ్.— ౪౨॥ అంశోనానావ్యవదేశాదన్యథాచాపిదాశ
కితవాదిత్వమధీయతమకే॥ ౪౩॥ మస్త్రీవర్ణాత్॥ ౪౪॥ అపిచస్త్ర్యతే॥
౪౫॥ ప్రకాశాదివత్తునైవంపరః॥ ౪౬॥ స్మరన్తిచ॥ ౪౭॥ అనుజ్ఞాపరిహ
రాదేహసమృద్ధాజ్ఞోతిరాదివత్॥ ౪౮॥ అసంతతేశ్చావ్యతికరః॥ ౪౯॥
అభాసపవచ॥ ౫౦॥ అదృష్టానియమాత్॥ ౫౧॥ అభిసన్ధ్యాదిష్యపిచైవం॥
చైవం॥ ౫౨॥ ప్రదేశభేదాదితచేన్నాస్తర్భవాత్॥ *

ఇతిశారీరకమీమాంసాయాం

ద్వితీయస్యాధ్యాయస్యశ్చతీయపాదః.

***

ద్వితీయాధ్యాయే-చతుర్థఃపాదః.

౧. ప్రాణోత్పత్త్యధికరణమ్.— ౧॥ ఓంతథాప్రాణాః॥ ౨॥ గౌణ్యసమృ
వాత్తత్పత్తిక్చృతేచ్చ॥ ౩॥ తత్పూర్వకత్వాద్వచః॥ *

౨. సప్తగత్యధికరణమ్.— ౪॥ సప్తగతేద్విశేషితత్వాచ్చ॥ ౫॥ హస్తాద
యస్తుస్థితేతోనైవం॥ *

౩. ప్రాణాణుత్వాధికరణమ్.— ౬॥ అణవచ్చ॥ ౭॥ క్షేప్తచ్చ॥ *

౪. వాయుక్రియాధికరణమ్.— సవాయుక్రియేపుథగుపదేశాత్॥ ౯॥ చక్షు
రాదివత్తుతత్సహాశ్యాదిభ్యః॥ ౧౦॥ అకరణత్వాచ్చనదోషస్తథాహి
దగ్యయతి॥ ౧౧॥ పచ్చవృత్తిర్ననోవద్యవద్యతే॥ *

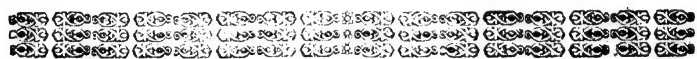
- x. శ్రేష్ఠాణుత్వాధికరణమ్. — ౧౨ || అణుశ్చ || *
౬. జ్యోతిరాద్యధిష్ఠానాధికరణం — ౧౩ || జ్యోతిరాద్యధిష్ఠానంతు తదామ
సనాత్పాతావతాశబ్దాత్ || ౧౪ || తస్యచనిత్యత్వాత్ || *
౭. ఇన్ద్రియాధికరణమ్. — ౧౫ || త ఇన్ద్రియాణి తద్వ్యవచేశాదన్యత్ర
శ్రేష్ఠాత్ || ౧౬ || భేదశ్రుతే రైవలక్షణ్యాచ్చ || *
౮. సంజ్ఞామూర్తిప్రతిభాధికరణమ్. — ౧౭ || సంజ్ఞామూర్తిప్రతిభా
త్కుర్వత ఉపదేశాత్ || ౧౮ || మాంసాదిభౌమంయథాశబ్దమితరయో
శ్చ || ౧౯ || వై శేష్యాత్తుతద్వాదస్తద్వాదః || *

ఇతి శాస్త్రీరకమీమాంసాయాం

ద్వితీయస్యాధ్యాయస్య - చతుర్థః పాదః.

అధ్యాయః ౨. పాదాః ౪. అధికరణాని ౩౩. సూత్రాణి ౧౪౯.

ద్వితీయాధ్యాయస్సమాప్తః.

శ్రీగురుభ్యాన్నమః.

బ్రహ్మసూత్ర.

— శ్రీతీయాధ్యాయ - ప్రథమః పాదః —

౧. తదన్తరప్రతిపత్త్యాధికరణమ్ — ౧ || ఓం తదన్తరప్రతిపత్తౌరం హతిస
మృరిష్వక్తః ప్రశ్ననిరూపణాభ్యాం || ౨ || త్యాగిస్తకత్వాత్తుభూయ
స్తావత్ || ౩ || ప్రాణతేజః || ౪ || అగ్న్యదితశ్రుతేరితిచెన్నభాక్త
త్వాత్ || ౫ || ప్రథమేత్రవణాదితిచెన్నతా ఏవహ్యుపపత్తేః || ౬ ||
అశ్రుతత్వాదితిచెన్నేష్టాదికారిణాంప్రతిపత్తేః || ౭ || భాక్తంవానాన్యవి
త్వాత్తథాహిదర్శయతి || *
౨. కృతాత్యయాధికరణమ్. — ౮ || కృతాత్యయేనుశయవాక్ దృష్టస్త్పతి
భ్యాంయథేతమనేవంచ || ౯ || చరణాదితిచెన్నతదుపలక్షణార్థేతికా

ర్వాజినః॥౧౦॥ ఆనర్థక్యమితిచెన్నతదపేక్షత్వాత్ ॥ ౧౧ ॥ సుకృతదుష్కృతేపివేతితుబాదరిః॥ *

౩. అనిష్టాదికార్యధికరణమ్.— ౧౨ ॥ అనిష్టాదికారిణామపిచ శ్రుతం॥ ౧౩ ॥ సంయమనేత్వసుభూయేత రేషామూరోహవరోహకాతద్గతిదర్శనాత్॥౧౪॥ స్మరన్తిచ॥౧౫॥ అపిసప్త॥౧౬॥ తత్రాపితద్వ్యాపారాదవిరోధః॥ ౧౭ ॥ విద్యాకర్మణోరితిప్రకృతత్వాత్॥ ౧౮ ॥ నతృతీయేతథోపలబ్ధః॥౧౯॥ స్మర్యతేపిచలోకే॥౨౦॥దర్శనాచ్చ॥౨౧॥ తృతీయశబ్దావరోధస్సంశోకజస్య॥ *

౪. తత్సన్న్విభావ్యావత్త్యధికరణమ్.— ౨౨ ॥ తత్సన్న్విభావ్యావత్తిరుపపత్తైః॥ *

౫. నాతిచిరాధికరణమ్.— ౨౩ ॥ నాతిచిరేణవిశేషాత్॥ *

౬. అన్యార్థిష్ఠితాధికరణమ్.— ౨౪ ॥ అన్యార్థిష్ఠితేపూర్వవదభిలాషాత్॥ ౨౫ ॥ అశుద్ధమితి చెన్నశబ్దాత్ ॥ ౨౬ ॥ రేతస్సి గోగోధ॥ ౨౭ ॥ యోనేశ్వరీరం॥ *

ఇతిశారీరక మిమాంసాయాం

తృతీయస్యాధ్యాయస్యప్రథమఃపాదః

—*తృతీయాధ్యాయేద్వితీయఃపాదః.—*

౧. సన్న్యాధికరణమ్.— ౧॥ఓంసన్ధ్యేసృష్టిరాహహి॥ ౨ ॥ నిర్మాతారం బైకేపుత్రాదయశ్చ॥ ౩ ॥ మాయామాత్రంతుకాత్రేన్మనానభివ్యక్తస్వరూపత్వాత్॥౪॥ పరాభిధ్యానాత్తుతిరోహితంతతోహ్యస్యబద్ధవిపర్యయా॥ ౫ ॥ జేహయోగాద్వాసోపి॥ ౬ ॥ శూచకశ్చపిశ్రుతేరాచక్షుతేచతద్విదః॥ *

౨. తదభావాధికరణమ్.— ౭॥తదభావోనాదీషుతచ్చురైరాత్మనిచ॥౮॥ అతఃప్రబోధోస్తాత్॥ *

౩. కర్మానుష్ఠానవిధ్యధికరణమ్.— ౯॥ సమవతుకర్మానుష్ఠాన-
విధిభ్యః॥ *

౪. ముగ్ధాధికరణమ్.— ౧౦॥ ముగ్ధైశ్చ సమ్యక్తిఃపరిశేషాత్॥ *

౫. ఉభయలింగాధికరణమ్.— ౧౧॥ సన్తానతోపిపరస్యోభయలింగసర్వ-
త్రహి॥ ౧౨॥ భేదాదితీతేన్నప్రత్యేకమతద్వచనాత్॥ ౧౩॥ అపిచైవ
మేకే॥ ౧౪॥ అయావదేవహితత్ప్రధానత్వాత్॥ ౧౫॥ ప్రకాశా-
వచ్ఛానైయధ్యాత్॥ ౧౬॥ ఆహవతన్మాత్రం॥ ౧౭॥ దర్శయతిచాథౌ
అపిస్త్యతే॥ ౧౮॥ అతపవచోపమాసూర్యకాదివత్॥ ౧౯॥ అమ్బు-
వదగ్రహణాత్తునతథాత్వం॥ ౨౦॥ వృద్ధిప్రసభాత్త్వమస్తర్భావాదు-
భయసామన్విత్యాదేవందర్శనాచ్చ॥ ౨౧॥ ప్రకృతేతావత్త్వంహేప్రతి-
షేధతతోబ్రవీతచభూయః॥ ౨౨॥ తదవ్యక్తమాహహి॥ ౨౩॥ అపి-
సంరాధనేప్రత్యక్షానుమానాభ్యాం॥ ౨౪॥ ప్రకాశాదివచ్ఛానైశేవ్యం
ప్రకాశశ్చ కర్మణ్యభ్యాసాత్॥ ౨౫॥ అతోనస్తేన తథాహిలింగం॥

౬. అహికుణ్డలాధికరణమ్.— ౨౬॥ ఉభయవ్యవదేశాత్త్వహికుణ్డలవత్॥
౨౭॥ ప్రకాశాశ్రయవద్వాచేజస్తావత్॥ ౨౮॥ పూర్వవద్వా॥ ౨౯॥
ప్రతిషేధాచ్చ॥ *

౭. పరాధికరణమ్.— ౩౦॥ పరమతత్సే తూన్త్వానసమ్యక్తదేవ్యవదేశే-
భ్యః॥ ౩౧॥ నామాన్యాత్తు॥ ౩౨॥ బుద్ధ్యర్థఃపాదవత్॥ ౩౩॥ స్థానవి-
శేషాత్ప్రకాశాదివత్॥ ౩౪॥ ఉపపత్తేశ్చ॥ ౩౫॥ తథాన్యప్రతిషే-
ధాత్॥ ౩౬॥ అనేనసర్వగతత్వమాయామశబ్దాదిభ్యః॥ *

౮. ఫలాధికరణమ్.— ౩౭॥ ఫలమతఉపపత్తేః॥ ౩౮॥ శ్రుతత్వాచ్చ॥
౩౯॥ ధర్మంజైమినిరతపవ॥ ౪౦॥ పూర్వంతుబాదరాయణోహేతు-
వ్యవదేశాత్॥ *

ఇతిశారీరకమీమాంసాయాం

త్వతీయస్యాధ్యాయస్య - ద్వితీయఃపాదః.

—* శ్లోకయాధ్యాయే - శ్లోకాయః పాద్యైః *—

౧. సర్వవేందానైశ్చ శ్లోకయాధికరణమ్— ౧॥ ఓమ్ సర్వవేదానైశ్చ శ్లోకాయం చోదనాద్యవిశేషాత్ ॥ ౨ ॥ భేదాన్నేతిచేదేకస్యామి ॥ ౩ ॥ స్వాధ్యాయస్యతథాత్వేహిసమాచారేథికారాచ్చసవవచ్చతన్నియమః ॥ ౪ ॥ దర్శయతిచ ॥ ౫ ॥ ఉపసంహారోద్ధాభేదాద్విధిశేషవత్సమానేచ ॥ *
౨. అన్యథాత్వాధికరణం.— ౬ ॥ అన్యథాత్వంశబ్దాదితిచన్నావిశేషాత్ ॥ ౭ ॥ నవాప్రకరణభేదాత్సరోవరీయస్తావ్వివత్ ॥ ౮ ॥ సంజ్ఞాతశ్చేతదుక్తమస్తితుతదపి ॥ ౯ ॥ వ్యాప్తేశ్చసమజ్ఞసం ॥ *
౩. సర్వాభేదాధికరణం.— ౧౦ ॥ సర్వాభేదాదన్యత్రేమే ॥ *
౪. ఆనన్దాద్యధికరణమ్.— ౧౧ ॥ ఆనన్దాదయః ప్రధానస్య ॥ ౧౨ ॥ ప్రియశిరస్తావ్విద్యప్రాప్తిరుపచయాసచయాహిభేదే ॥ ౧౩ ॥ ఇతరేత్వర్థసామాన్యాత్ ॥ ౧౪ ॥ ఆధ్యానాయప్రయోజనాభావాత్ ॥ ౧౫ ॥ ఆత్మశబ్దాచ్చ ॥ ౧౬ ॥ ఆత్మస్వహీతితరవదుత్తరాత్ ॥ ౧౭ ॥ అన్వయాదితిచేత్సాధవధారణాత్ ॥ *
౫. కార్యాఖ్యానాధికరణమ్.— ౧౮ ॥ కార్యాఖ్యానాదపూర్వం ॥ *
౬. సమానాధికరణమ్.— ౧౯ ॥ సమానసంపాభేదాత్ ॥ *
౭. సమృద్ధాధికరణమ్.— ౨౦ ॥ సమృద్ధాదేవమన్యత్రాపి ॥ ౨౧ ॥ నవావిశేషాత్ ॥ ౨౨ ॥ దర్శయతిచ ॥ *
౮. సమృద్ధ్యధికరణమ్.— ౨౩ ॥ సమృద్ధ్యేతిద్యవ్యాప్త్యపిచాతః ॥ *
౯. పురుషవిద్యాధికరణమ్.— ౨౪ ॥ పురుషవిద్యాయామపిచేతరేషామనామ్నానాత్ ॥ *
౧౦. వేదాద్యధికరణమ్.— ౨౫ ॥ వేదాద్యర్థభేదాత్ ॥ *
౧౧. హాన్యధికరణమ్.— ౨౬ ॥ హాన్యతూపాయసశబ్దశేషత్వాత్కౌశాచ్చనస్తునిత్యపగానవత్తదుక్తం ॥ *
౧౨. సామ్యరాయాధికరణమ్.— ౨౭ ॥ సామ్యరాయేతద్వ్యాభావాత్తదాహ్యశ్చ ॥ ౨౮ ॥ ఛన్దశ్ఉభయావిరోధాత్ ॥ ౨౯ ॥ ౫ తెరర్థవశ్యము

భయభాన్యభాహివిరోధః ॥ ౩౦ ॥ ఉపపన్నస్తలక్షణార్థోపలభ్యేర్లోక
వత్ ॥ ౩౧ ॥ యావదధికారమవస్థితిరాధికారికాణాం ॥ *

౧౩. అనియమాధికరణమ్. — ౩౨ ॥ అనియమస్స ర్వేషామవిరోధశ్చబ్ధాను
మానాభ్యం ॥ *

౧౪. అక్షరభ్యధికరణమ్. — ౩౩ ॥ అక్షరదియస్తవ్వరోధస్సామాన్యత
ద్భవాభ్యామాపసదవత్తదుక్తం ॥ ౩౪ ॥ ఇయదామననాత్ ॥ *

౧౫. అస్తరత్వాధికరణమ్. — ౩౫ ॥ అస్తరాభూతగ్రామవత్సాన్వత్సనో
న్యథాభేదానుపపత్తిరితిచేన్నోపదేశవత్ ॥ ౩౬ ॥ వ్యతిహారోవిశిష్టస్తి
హీతరవత్ ॥ ౩౭ ॥ సై వహిసత్వాదయః ॥ *

౧౬. కామాద్యధికరణమ్. — ౩౮ ॥ కామాదీతరత్రతత్రచాయతనాదిభ్యః ॥
౩౯ ॥ ఆదరాదలోపః ॥ ౪౦ ॥ ఉపస్థితేతస్తద్వచనాత్ ॥ *

౧౭. తన్నిర్ధారణానియమాధికరణమ్ — ౪౧ ॥ తన్నిర్ధారణానియమస్త
ద్వప్తేఃపుథ్గ్లుప్రతిబంధఃఫలం ॥ *

౧౮. ప్రదానాధికరణమ్. — ౪౨ ॥ ప్రదానవదేవతదుక్తం ॥ *

౧౯. లింగభూయస్త్యాధికరణమ్. — ౪౩ ॥ లింగభూయస్త్యాత్తద్దిబలీయస్తదపి ॥

౨౦. పూర్వవికల్పాధికరణమ్. — ౪౪ ॥ పూర్వవికల్పః ప్రకరణాత్సాన్య
క్రియామానసవత్ ॥ ౪౫ ॥ అతిదేశాచ్చ ॥ ౪౬ ॥ విద్యైవతునిర్ధార
ణాద్దర్శనాచ్చ ॥ ౪౭ ॥ శ్రుత్యాదిబలీయస్త్యాచ్చనచాధః ॥ ౪౮ ॥ అను
బద్ధాదిభ్యః ప్రజ్ఞాస్తరపుథక్త్వవద్దృష్టశ్చతదుక్తం ॥ ౪౯ ॥ నసామాన్యా
దప్యవలభ్యేర్నైత్యవన్నసిలోకావృత్తిః ॥ ౫౦ ॥ పరేణశబ్దస్యతాద్వ
యంభూయస్త్యాత్వనుబంధః ॥ *

౨౧. శరీరేభావాధికరణమ్. — ౫౧ ॥ ఏకఆత్మనశ్శరీరేభావాత్ ॥ ౫౨ ॥ వ్య
తిరేకస్తద్భావభావిత్యాన్నతూపలభివత్ ॥ *

౨౨. అక్టావబద్ధాధికరణమ్ — ౫౩ ॥ అక్టావబద్ధాస్తునశాఖానుహిప్రతి
వేదం ॥ ౫౪ ॥ మన్తాదివద్యావిరోధః ॥ *

౨౩. భూమజ్ఞాయస్త్యాధికరణమ్. — ౫౫ ॥ భూమ్నః క్రతువజ్ఞాయ
స్త్యంతభాహిదర్శయతి ॥

౨౮. శబ్దాదిభేదాధికరణమ్.— ౫౬॥నానాశబ్దాదిభేదాత్॥ *

౨౯. వికల్పాధికరణమ్.— ౫౭॥వికల్పవిశిష్టఫలత్వాత్॥౫౮॥ కామ్య
స్తుయథాకామంసముచ్చీయేరన్నవాపూర్వహేత్వభావాత్॥ *

౩౦. యథాశ్రయభావాధికరణమ్.— ౫౯॥ అశ్లేషయథాశ్రయభావః॥
౬౦॥శిష్టేశ్వసమాహారాత్॥ ౬౧॥ గుణసాధారణ్యశ్రుతేశ్చ॥ ౬౩॥
సవాతత్సహభావాశ్రుతేః॥౬౪॥దర్శనాచ్చ॥ *

ఇతిశారీరకమిమాంసాయాం

తృతీయస్యాధ్యాయస్యతృతీయఃపాదః.

—*తృతీయాధ్యాయే - చతుర్థఃపాదః. *

౧. పురుషార్థాధికరణమ్.— ౧॥ ఓంపురుషార్థాతశ్చబ్దాదితీచాదరాయ
ణః॥౨॥ శేషత్వాత్పురుషార్థవాదోయథాన్యేష్వితిజైమినిః॥౩॥ ఆచార
దర్శనాత్॥౪॥తచ్చుక్తిః॥౫॥ సమన్వారమృణాత్॥ ౬॥ తద్వతోవిధా
నాత్॥౭॥ నియమాత్॥౮॥ అధికోపదేశాత్తుచాదరాయణస్యైవంత
ద్దర్శనాత్॥౯॥ తల్యంతుదర్శనం॥ ౧౦॥ అసార్వత్రికీ॥ ౧౧॥ విభాగశ్చత
వత్॥౧౨॥ అధ్యయనమాత్రవతః॥౧౩॥నావిశేషాత్॥౧౪॥ స్తుతయేను
మతిర్వా॥౧౫॥కామకారేణచైకే॥౧౬॥ఉపమర్దంచ॥ ౧౭॥ ఊర్ధ్వరేత
స్సుచశబ్దేహి॥౧౮॥వరామర్శంజైమినిరచోదనాచ్చాపవదతిహి॥౧౯॥
అనుష్ఠేయంచాదరాయణస్సావ్యశ్రుతేః॥ ౨౦॥విధిర్వాధారణవత్॥*

౨. స్తుతిమాత్రాధికరణమ్.— ౨౧॥ స్తుతిమాత్రముపాదానాదితీచేన్న
పూర్వత్వాత్॥౨౨॥భావశబ్దాచ్చ॥ *

౩. పారిష్లవార్థాధికరణమ్.— ౨౩॥ పారిష్లవార్థా ఇతిచేన్న విశేషిత
త్వాత్॥౨౪॥తథాచైకవాగ్ధ్యోపబద్ధాత్॥ *

౪. అగ్నిస్థనాధికరణమ్.— ౨౫॥అతపవచాగ్నిస్థనాద్యసపేక్షా॥ *

౫. సర్వాపేక్షాధికరణమ్.— ౨౬॥సర్వాపేక్షాచయజ్ఞాదిశ్రుతేశ్వవత్॥

౬. శమదమాద్యధికరణమ్.— ౨౭॥ శమదమాద్యసేతస్సాన్యస్తదాపితు
తద్విధేస్తదగ్గతయాతేషామవ్యవశ్యానుష్ఠేయత్వాత్॥ *

౭. సర్వాన్నానుమత్యధికరణమ్.— ౨౮॥ సర్వాన్నానుమతిశ్చప్రాణా
త్యయైతద్దర్శనాత్॥ ౨౯॥ అచాథాచ్చ॥ ౩౦॥ అపిస్త్యర్థతే॥ ౩౧॥ శబ్ద
శ్చాతోకామకారే॥ *
౮. విహితత్వాధికరణమ్.— ౩౨॥ విహితత్వాచ్చాశ్రమకర్తృపి॥ ౩౩॥
సహకారిత్వేనచ॥ ౩౪॥ సర్వథాపితపహాభయల్గితాత్॥ ౩౫॥ అనభి
భవంచ దర్శయతి॥ *
౯. విధురాధికరణమ్.— ౩౬॥ అస్తరాచాపితతద్వృష్టేః॥ ౩౭॥ అపిస్త్యర్థ
తే॥ ౩౮॥ విశేషానుగ్రహశ్చ॥ ౩౯॥ అతస్తీవతరజ్ఞాన్యాయాలిక్తాచ్చ॥ *
౧౦. తద్బుత్తాధికరణమ్.— ౪౦॥ తద్బుత్తస్యతునాతద్బుత్తజ్ఞైమినేరపిని
యమాత్తద్రూపా భావేభ్యః॥ ౪౧॥ నచాధికారిక మపి పతనాను
మానాత్తదయోగాత్॥ ౪౨॥ ఉపపూర్వమపి త్యేకేభావమశనవత్తదు
క్తం॥ ౪౩॥ బహిస్తూభయథాపిస్త్యతేరాచారాచ్చ॥ *
౧౧. స్వాప్యధికరణమ్.— ౪౪॥ స్వామినఃఫలశ్రుతేరిత్యాత్రేయః॥ ౪౫॥
అర్తివ్యజ్యమిత్యేడులోమిస్తస్త్యేహిపరిక్రియతే॥ *
౧౨. సహకార్యస్తరవిద్యధికరణమ్.— ౪౬॥ సహకార్యస్తరవిధిఃపక్షే
ణత్యతీయంతద్వతోవిధ్యాదిదత్॥ ౪౭॥ కృత్స్నభావాత్తుగృహీణోప
సంహరః॥ ౪౮॥ మానవదితరేషామవ్యవచేశాత్॥ *
౧౩. అనావిష్కారాధికరణం.— ౪౯॥ అనావిష్కర్యన్నస్వయాత్॥ *
౧౪. విహితాధికరణమ్.— ౫౦॥ విహితమప్రస్తుతప్రతిబద్ధతద్దర్శనాత్॥
౧౫. ముక్తిఫలాధికరణమ్.— ౫౧॥ ఏవంముక్తిఫలానియమస్తదవస్థావధృ
తేస్తదవస్థావధృతైః॥ *

ఇతిశారీరకమీమాంసాయాం

తృతీయస్యాధ్యాయస్య - చతుర్థఃపాదః.

అధ్యాయః-౩.పాదాః-౪.అధికరణాని-౫.సూత్రాణి-౧౮౨.

తృతీయాధ్యాయస్సమాప్తః.

శ్రీగురుభ్యాన్నమః.

బ్రహ్మసూత్రే.

చతుర్థాధ్యాయే - ప్రథమఃపాదః.

౧. ఆవృత్త్యధికరణమ్.— ౧॥ఓంఆవృత్తిరసకృదుపదేశాత్॥౨॥లిక్తాచ్చ॥
౨. ఆత్మత్వోపాసనాధికరణమ్.— ౩॥ఆత్మైతితూపగచ్ఛన్తిగ్రాహయన్తిచ॥
౩. ప్రతీకాధికరణమ్.— ౪॥నప్రతికేనహిసః॥౫॥బ్రహ్మదృష్టిరుత్కర్షాత్॥
౪. ఆదిత్యాదిమత్యధికరణమ్.— ౬॥ఆదిత్యాదిమతయశ్చాజ్ఞఉపపత్తైః॥*
౫. ఆసీనాధికరణమ్.— ౭॥ఆసీనస్సమ్భవాత్॥౮॥ధ్యానాచ్చ॥౯॥అచలత్వం
చాపేత్య॥౧౦॥స్తరన్తిచ॥౧౧॥యతైక్రికాగ్రతాతత్రావిశేషాత్॥*
౬. ఆప్రయాణాధికరణమ్.— ౧౨॥ఆప్రయాణాత్తత్రాపిహిదృష్టం॥*
౭. తదధికమాధికరణమ్.— ౧౩॥తదధికమడత్తరపూర్వాఘృయోరశ్లే
షవినాశాతద్వ్యపదేశాత్॥*
౮. ఇతరాధికరణమ్.— ౧౪॥ఇతరస్యాప్యేవమసంశ్లేషఃపాతేతు॥*
౯. అనారబ్ధకార్యాధికరణమ్.— ౧౫॥అనారబ్ధకార్యే ఏవతుపూర్వే
తదవధేః॥*
౧౦. అగ్నిహోత్రాద్యధికరణమ్.— ౧౬॥అగ్నిహోత్రాదితుతత్కా
ర్యాయైవతద్దర్శనాత్॥ ౧౭॥అతోన్యాపిహ్యేకేషా ముభయోః॥
౧౮॥యదేవవిద్యయేతిహి॥*
౧౧. ఇతరక్షవణాధికరణమ్.— ౧౯॥భోగేనత్విత రేక్షవయి త్వార్థ
సమ్పద్యతే॥*

ఇతిశారీరకమిమాంసాయాం

చతుర్థస్యాధ్యాయస్య - ప్రథమఃపాదః.

—చతుర్థఃధ్యాయే-ద్వితీయఃపాదః—

౧. వాగధికరణమ్. ౧॥ ఓమ్వాఙ్మనసిదర్శనాచ్చబాచ్చ॥ ౨॥ అతఏవసర్వాణ్యను

౨. మనోధికరణమ్. — ౩ ॥ తస్యనఃప్రాణఉత్తరాత్॥ *

౩. అధ్యక్షాధికరణమ్. — ౪ ॥ సోధ్యక్షేతదుపగమాదిభ్యః॥ *

౪. భూతాధికరణమ్. — ౫॥ భూతేషుతచ్చుగ్రేణే॥ ౬॥ నైకస్త్రిదర్శయతోహి

౫. ఆసృత్యుపక్రమాధికరణమ్. — ౬॥ సమానాచాసృత్యుపక్రమాదమృత

త్వంచానుపోష్య॥ ౭॥ తదాపీతేస్సంసారవ్యవదేశాత్॥ ౮॥ సూక్ష్మంప్ర

మాణతశ్చతథోపలబ్ధే॥ ౧౦॥ నావమర్దేనాతః॥ ౧౧॥ ఆస్త్వైవచోపప

త్తైరూషాత్॥ ౧౨॥ ప్రతిషేధాచిచెన్నశారీరాత్స్పష్టోహ్యేకేషాం॥

౧౩॥ స్మర్యతేచ॥ *

౬. పరసప్సత్త్యధికరణమ్. — ౧౪॥ తానిపరేతథావ్యహ॥ *

౭. అవిభాగాధికరణమ్. — ౧౫॥ అవిభాగోవచనాత్॥ *

౮. తదోకోధికరణమ్. — ౧౬॥ తదోకోగ్రజ్వలనంతత్ప్రకాశితద్వారో

విద్యాసామర్థ్యాత్తచ్చేషగత్యనుస్మృతియోగాచ్చహర్తానుగృహీతశ్చ

తాధికయా॥ *

౯. రత్నైశ్చనుసారాధికరణమ్. — ౧౭॥ రత్నైశ్చనుసారీ॥ *

౧౦. నిశాధికరణమ్. — ౧౮॥ నిశేనేతిచెన్నసమృద్ధస్యయావదేహభావి

త్వాదర్శయతిచ॥ *

౧౧. దక్షిణాయనాధికరణమ్. — ౧౯॥ అతశ్చాయనెపిదక్షిణే॥ ౨౦॥ యో

గినఃప్రతిస్పర్శ్యేతేస్సారైచైతే॥ *

ఇతిశారీరక మిమాంసాయాం

చతుర్థస్యాధ్యాయస్య-ద్వితీయఃపాదః

—*— చతుర్థాధ్యాయే-తృతీయఃపాదః. —*

౧. అర్చిరాద్యధికరణమ్.— ౧॥ ఓమ్ అర్చిరాదినాతత్ప్రధితేః *
 ౨. వాయుధికరణమ్.— ౨॥ వాయుమబ్బాదవిశేషవిశేషాభ్యాం *
 ౩. వరుణాధికరణమ్.— ౩॥ తటితోధివరుణస్సమ్బద్ధాత్ *
 ౪. అతివాహికాధికరణమ్.— ౪॥ అతివాహికాస్తల్లిజ్ఞాత్ ॥ ౫ ॥ వైద్యుతే
 వైవతతస్తచ్చుతేః *
 ౫. కార్యాధికరణమ్.— ౬॥ కార్యంచాదరిరస్య క్త్యవపత్రేః ॥ ౭ ॥ విశేషి
 తత్వాచ్చ ॥ ౮ ॥ సామిప్యాత్తుతద్వ్యవదేశః ॥ ౯ ॥ కార్యాత్తయేతదధ్యక్షే
 ణసహతఃపరమభిదానాత్ ॥ ౧౦ ॥ స్త్యుతేశ్చ ॥ ౧౧ ॥ పరంజైమినిర్ముఖ్య
 త్వాత్ ॥ ౧౨ ॥ దర్శనాచ్చ ॥ ౧౩ ॥ నచకార్యేప్రత్యభిసంధిః ॥ ౧౪ ॥ అప్రతీ
 కాలమ్బనాన్నయతీతిబాదరాయణఉభయధాచదోషాత్తత్కృత్య
 ౧౫ ॥ విశేషంచదర్శయతి *
 ఇతిశారీరకమిమాంసాయాం

చతుర్థస్యాధ్యాయస్య-తృతీయఃపాదః.

—*— చతుర్థాధ్యాయే-చతుర్థఃపాదః. —*

౧. సమ్యద్భావిర్భావాధికరణమ్.— ౧॥ ఓమ్ సమ్యద్భావిర్భావస్సేవనశ
 ద్దాత్ ॥ ౨ ॥ ముక్తఃప్రతిజ్ఞానాత్ ॥ ౩ ॥ ఆత్మాప్రకరణాత్ *
 ౨. అవిభాగేనదృష్టత్వాధికరణమ్.— ౪॥ అవిభాగేనదృష్టత్వాత్ *
 ౩. బ్రాహ్మ్యధికరణమ్.— ౫॥ బ్రాహ్మణజైమినిరుపన్యాసాదిభ్యః ॥ ౬ ॥
 చితితన్మాత్రేణతదాత్మకత్వాదిత్యేడులోమిః ॥ ౭ ॥ వివమవ్యవన్యాసా
 త్పుర్వభావాదవిరోధంచాదరాయణః *
 ౪. సజ్గుల్పాధికరణమ్.— ౮ ॥ సజ్గుల్పదేవతచ్చుతేః ॥ ౯ ॥ అతవివ
 చానన్యాధిపతిః *
 ౫. అభావాధికరణమ్.— ౧౦ ॥ అభావంచాదరిరాహహ్యేవం ॥ ౧౧ ॥ భా
 వంజైమినిర్వికల్పామననాత్ ॥ ౧౨ ॥ ద్వాదశాహవదుభయవిధంచాద

రాయణోతః॥౧౩॥ తస్యభావేనస్థ్యవదుపపత్తే॥ ౧౪॥ భావజాగ్ర
ద్వత్ ॥ ౧౫॥ ప్రదీపవదావేశస్తథాహిదర్శయతి ॥ ౧౬॥ సావ్యప్యయ
సమృత్త్యోరస్యతరాపేక్షమావిష్కృతంహి॥ *

౬. జగద్వ్యాపారవర్జితాధికరణమ్.— ౧౭॥ జగద్వ్యాపారవర్జంప్రకర
ణాదసన్నిహితత్వాచ్చ॥ ౧౮॥ ప్రత్యక్షోపదేశాన్నేతిచెన్నాధికారి
కమణ్డలస్తోక్తే॥౧౯॥ ఏకారావర్తచతథాహిస్థితమాహ ॥ ౨౦॥ దర్శ
యతశ్చైవంప్రత్యక్షానుమానే॥౨౧॥ భోగమాత్రసామ్యలిప్త్యాచ్చ॥

౨౨. అనావృత్తిశ్చబాదనావృత్తిశ్చబాత్ ॥ *

ఇతిశారీరకమీమాంసాయాం

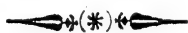
చతుర్థస్యాధ్యాయస్య - చతుర్థఃపాదః.

అధ్యాయః.౪.పాదః.౪.అధికరణాని-౩౩-సూత్రాణి-౭౬,

చతుర్థాధ్యాయస్సమాప్తః.

అధ్యాయః.౪.పాదాః-౧౬-అధికరణాని. ౧౫౬-సూత్రాణి-౫౪౫.

శ్రీయైనమః.

జయతినమాయమానుషనటనోయస్త్యైకశతకయోజనదూరాంబం
కాంవిహాయబహుశతయోజనగమరుమమోఘశరలత్యమధాత్ ॥ఉత్పే
క్షయఃకశ్చనకంచనాగంక్వచిత్కదాచిన్తనుతేనవీనం । తంకల్పకంమన్యమ
పేతగర్వంవ్యాసార్యసూక్తిర్వితనోతినద్యః ॥ కింతువ్యాసార్యసూక్త్యైకదే
శలేశానువాదకైః । గ్రన్థైరాధునికైః పూర్ణమన్యైకాధికతాంయయుః॥త్ర
ధాశవఃకేచిదిహద్భ్యసూత్రావధించతుస్సుత్యైవధింపరేతు । ఆచార్యపా
దాదపరేనగృహన్నాన్తంపతస్కశ్చిదిహస్తిహోవా॥ *

శ్రీగురుభ్యోనమః.

గీ తా మ హా త్మ్యం.

బ్రహ్మకాయేనవకారేణసర్వపాపక్షయోభవేత్ । వినావేదేనతప
సావినాతీధైర్యానామభైః॥౧॥వినాదైవేర్వినాధ్యానైర్వినాచేన్ద్రియైః
హైః । వినాశాస్త్రసమూహౌ శ్చకథంముక్తిరవాప్యతే॥ ౨॥ సర్వకామఫ
లావాప్తికథంవాసమవాప్యతే । కథముత్పద్యతేభక్తిఃకేశవోపరిసర్వదా॥
౩॥నిశ్చలామునిశార్దూలపునర్జన్మనిజన్మని । స్మరణంచేవదేవస్యకథమస్తేభవే
న్మునే॥ ౪॥ వేదశాస్త్రార్థకుశలసర్వదాభగవత్సమ । వేదానామతిహాసా
నాంసర్వార్థజమహమునే॥ ౫॥ శ్రీవేదవ్యాసః॥కథయామిమునిశ్రేష్ఠయద్వి
శేషమశేషతః । వ్రసాదార్దేవదేవస్యనాజ్ఞాతంమమవిద్యతే॥౬॥ధనంజయా
యయద్గీతంచేవదేవేనచక్రిణా । సేనయోరుభయోర్నాథ్యేకురుక్షేత్రేమహా
త్మనా॥ ౭॥ తచ్చుక్రియంతాంమహాభాగాఃశ్రోత్రామృతమనుత్తమం । శ్ర
వణాన్తుచ్యతేజంతుర్జన్మసంసారబన్ధనాత్॥ ౮॥ హరిర్యథాచదేవానాంద్వి
వదాంబ్రాహ్మణోయథా । కపిలాసర్వభేనూ నామోషధీనాంయథాయ
వాః॥౯॥ ఏకాదశీవ్రతానాన్త్రుత్రమాణాంయథాయతిః । సర్వశాస్త్రా
గమానాన్తుతథాగీతావకీర్తితా॥ ౧౦॥ గీతాసుగీతాకర్తవ్యాకిముక్తేశ్చ
స్త్రీసంగ్రహైః । యాస్వయంపద్మనాభస్యముఖపద్మాద్వినిస్రుతా॥ ౧౧॥
తుప్త్యర్థంవాసుదేవస్య దేవదేవస్యచక్రిణః । సర్వవేద మయీగీతాసర్వ
శాస్త్రమయోమనుః॥౧౨॥సర్వత్రీర్థమయీగజ్ఞాసర్వదేవమయోహరిః । స
ర్వధర్మమయీయస్మాత్ తస్మాద్గీతాంసమభ్యసేత్॥ ౧౩॥ గీతామభ్యసతో
నిత్యంవిష్టోర్భక్తిరతస్యచ । ద్వాదశీంచేవమానస్యశాశ్వతం పదమవ్యయం॥
౧౪॥సాశ్రమశిలాగ్రేతుగీతాభ్యాసంకరోతియః । జన్మాస్తరసహస్రా
ణివసతేబ్రహ్మణఃక్షయే॥ ౧౫॥హత్వాపివాజగత్సర్వముషిత్యాసచరాచ
రం । పాపాఘ్నోన్యతేనైవగీతాధ్యాయాకథంచ॥౧౬॥గీతాంధ్యాయన్ని

యేనిత్యం కపిలాశ్వధసన్నిధౌ ధాత్రిఛాయాం సమాశ్రిత్య సర్వాశ్రయః
 లలభేత్ ॥ ౧౭ ॥ తేనేష్టంక్రతుభిస్సరైర్విదత్తం తేనగవాయుతం । గీతామ
 భ్యసతానిత్యం తేనాప్తంపదమవ్యయం ॥ ౧౮ ॥ నిత్యంభాగవతంశాస్త్రం
 యోధీతేహరితత్పరః । తస్యశ్రీర్విజయావాప్తిర్నైకైర్భవతిచావ్యయీ ॥ ౧౯ ॥ గీ
 తాధ్యాయంపఠేద్యస్తుశ్లోకంశ్లోకార్థమేవచ । భవబద్ధాద్వినిర్ముక్తోయాతివి
 స్తోఃపరంపదం ॥ ౨౦ ॥ ఆద్యంతంపఠేద్యస్తుయోవిహ్లాఃపురతస్థితః । గీతాశా
 స్త్రంహరేరిష్టంసర్వపాపైర్మలివ్యతే ॥ ౨౧ ॥ యోనిత్యంవిశ్వరూపాఖ్యమ
 ధ్యాయస్తవఠేద్విజఃవిభూతిందేవదేవస్యపుణ్యం తస్యవదామ్యహం ॥ ౨౨ ॥
 వేదైరధీతైర్మత్పుణ్యమితిహస్తైఃపురాతనైః । శ్లోకేనైకేనతత్పుణ్యంలభతే
 నాత్రసంశయః ॥ ౨౩ ॥ యఃపఠేద్విశ్వరూపాఖ్యంయతీనాంపురతస్థితః । ద్వా
 దశ్యాంజాగరేవిష్టోస్తస్యపుణ్యంవదామ్యహం ॥ ౨౪ ॥ బ్రహ్మపిండాచ్చయేకే
 చిత్పుత్రదారవివర్జితాః । సర్వేతేముక్తిమాయాన్తికుతేతస్యమృతాశ్చయే ॥
 ౨౫ ॥ అబ్రహ్మస్తమృతవర్యంతంజగత్ప్రప్తింకరోతియః । విశ్వరూపంతదా
 ధ్యాయంవిభూతిందేవరేన్నరః ॥ ౨౬ ॥ గంగాగీతాచగాయత్రీగోవిన్దోయ
 స్యచేతసి । సగచ్ఛేస్వరమంధానంతేజోమూర్తిరనామయం ॥ ౨౭ ॥ యోధీతే
 సకలాంగీతాం మానవామునిసత్తమాః । ద్వాదశ్యాంజాగరేరాత్రావరం
 బ్రహ్మభిగచ్ఛతి ॥ ౨౮ ॥ గీతాయశ్లోకపాఠేనగోవిందేతిచక్రినాత్ । తేషాం
 దర్శనమాత్రేణతీర్థకోటిఫలంలభేత్ ॥ ౨౯ ॥ అహస్యహనియోమర్తోగీతా
 ధ్యాయీతథానరః । ద్వాత్రింశదవరాధైస్తులహస్యహనిముచ్యతే ॥ ౩౦ ॥
 జాగరేషర్షనాభస్యమన్వాదిషయగూడిషు । గీతాశాస్త్రంతుయోధీతేశ్రు
 ణతేవిష్ణుతత్పరః । లిఖత్వాదారయేద్యస్తునిత్యమర్చితభక్తిః ॥ ౩౧ ॥ యోద
 దాతియతీనాంచపుణ్యంతస్యవదామ్యహం । సహస్రమశ్వమేథానాంసహ
 స్రంకురుతేతుయః ॥ ౩౨ ॥ తత్ఫలంలభతేవిప్రోబ్రహ్మహత్యాయుతంద
 హేత్ । గీతాయాశ్శ్రవణేయస్యమానసంపరివర్తతే ॥ ౩౩ ॥ తస్యవైవస్వ
 తోరాజాకురుతేలిపిమార్జనం గీతాశ్లోకస్యవక్తాయోవైష్ణవానాంచసంసది ॥

౩౪॥వత్సతః స్తులభేత్పుణ్యంకాపిలందశధేనుకం । చాంద్రాయణసహస్రా
 ణాం పురాణానాం శతేనచ ॥ ౩౫ ॥ భగవచ్ఛాస్త్రోపథనాల్లభతేచతతో
 ధికం॥శ్రోతూణాంచాధికతమంఫలమేతన్న సంశయః॥ ౩౬ ॥ తస్మాత్సర్వ
 వ్రయత్నేనమనోగీతాసుయోజయేత్ । యోహర్నిశంహరెర్భక్త్యాగీతా
 మభ్యసతేనరః॥ ౩౭ ॥ సలిప్యతేమహాపాపైస్సర్వావస్థోభవేద్యదిలిఖత్వా
 వైష్ణవవానాంతుగీతాశాస్త్రంవ్రయచ్ఛతి॥ ౩౮ ॥ చినేదనేశ్వమేధేనయు
 జ్యతేనాత్రసంశయః । యత్కించిత్కురుతేపుణ్యంగీతాధ్యాయాదినేదనే॥
 ౩౯॥ గీతాశాస్త్రంవ్రసాదేనభవేత్పుణ్యంహివంచకం । చతుర్థామపివేదా
 నాంసారముద్ధృత్యవిష్టునా॥౪౦॥త్రైలోక్యస్యోపకారాయగీతాశాస్త్రం
 వ్రకాశితం॥౪౦॥గీతాతథాభితుంకపిలాశ్వద్ధసేవనం॥ ౪౧॥ వాసరంపత్న
 నాభస్యసప్తమానకలౌయుగే । విష్ణుశాస్త్రంవ్రవక్తాయోనాస్తివిష్ణుసమో
 గురుః॥౪౨॥యశ్యోపదేశదీపేనదృశ్యతేవరమంపదం । జన్మాంతరసహస్రే
 షువిష్టుభక్తోనలభ్యతే॥౪౩॥ యస్యసందర్శనాదేవభస్మీభవతిపాతకం॥య
 ధోదితోరవిర్భూతిఘృతసిక్తోయధానలః॥౪౪॥ పితృమాతృరతఃపుత్రోగీతా
 ధ్యాయీతధానరః॥యధాభాగవతోలోకేయధానారీవతివ్రతా॥౪౫॥భాతి
 లోకేయధాగంగాభాతిగీతాతథాభువి । తావద్గర్భంతిశాస్త్రాణిసేతిహంసా
 నిభోద్విజాః॥ ౪౬ ॥ యావన్నవత్సరేగీతావిష్టువక్త్రాద్వినిస్రుతాధర్మమ
 ర్థంచకామంచమోక్షంచాన్వేషతాంసతాం॥ ౪౭ ॥ శ్రోతవ్యావరనియ్యాచ
 గీతాకృష్ణముఖోద్ధతా । విహంయసర్వశాస్త్రాణిస్తరణ్యత్నేనభూసురాః॥
 ౪౮॥వరేద్గీతాంసదావిద్వాన్మనఃకృష్ణేనివేద్యతు॥ ... *

ఇతిశ్రీసాగ్రందపురాణేవ్రథమంశేవంతికాఖండే

గీతామహాత్మ్యంనామ శ్రయస్త్రింశతి తమోధ్యాయః.

ఇతిగీతామహాత్మ్యం సమాప్తమ్.

శ్రీభగవద్భాగవతమునమనయేనమః.

విగాహేయామునంతీర్థం సాధుబృహదావనేసితం

నిరస్తజిహ్వగస్త్యేయత్రకృష్ణఃకృతాదరః *

—*శ్రీమద్గీతార్థసంగ్రహః*—

స్వధర్మజ్ఞానవై రాగ్యసాధ్యభక్త్యేకగోచరః। నారాయణఃపరంబ్ర
హ్మగీతాశాస్త్రైసమీరితః॥౧॥జ్ఞానకర్మాత్మికేనిష్ఠేయోగలక్ష్యేను సంస్కృ
తేఆత్మనుభూతిసిద్ధ్యర్థేపూర్వపట్కనచోదితే ॥ ౧ ॥ మధ్యమేభగవత్త
త్వయాథాత్మ్యావాప్తిసిద్ధయే । జ్ఞానకర్మాభినిర్వర్త్య భక్తియోగః ప్రకీ
ర్తితః॥౩॥ప్రధానపురుషవ్యక్తసర్వేశ్వరవివేచనం। కర్మధీగృహీత్యాదిపూ
ర్వశేషోంతిమోదితః॥ ౪ ॥ అస్థానస్నేహకారుణ్యధర్మాధర్మ ధియాకులం।
పార్థంప్రపన్నముద్దిశ్యశాస్త్రావతరణంకృతం॥౫॥నిత్యాత్మాసంగకర్మహ
గోచరాసాంఖ్యయోగధీః । ద్వితీయేస్తీతధీలతాప్రోక్తాతన్మోహశాంతయే॥
౬ ॥ అసక్త్యాలోకరతాయైగుణేష్వారోవ్యకర్మతాం । సర్వేశ్వరేవాస్య
స్యోక్తాత్మతీయేకర్మకార్యతా॥౭॥ప్రసంగాత్సప్తస్వభావోక్తిఃకర్మణో౭క
ర్మతాస్యచ।భేదాఃజ్ఞానస్యమాహాత్మ్యంచతుర్థాధ్యాయఉచ్యతే॥౮॥కర్మ
యోగస్యసౌకర్యంతైఃపుష్కలింకాశ్చనతద్విధాః।బ్రహ్మజ్ఞానప్రకారశ్చపం
చమాధ్యాయఉచ్యతే॥ ౯ ॥యోగాభ్యాసవిధిర్వీగీచతుర్థాయోగసాధనం
యోగసిద్ధిస్సప్తయోగస్యపారమ్యంషష్ఠఉచ్యతే॥ ౧౦ ॥స్వయాధాత్మ్యంప్ర
కృత్యాస్యతిరోధిశ్శరణాగతిః । భక్తభేదఃప్రబుధస్యశ్రేష్ఠ్యంసప్తమఉచ్య
తే॥౧౦॥విశ్వరూపురయాధాత్మ్యభగవచ్చరణార్థినాం । వేద్యోపాదేయ
భావానామష్టమేభేదఉచ్యతే॥ ౧౧ ॥స్వమాహాత్మ్యంమనుష్యత్వేపరత్వంచ
మహాత్మనాం।విశేషోనవమేయోగోభక్తిరూపఃప్రకీర్తితః॥ ౧౨ ॥స్వకల్యా
ణగుణానస్త్యక్తస్ససాద్భీనతామతిః । భక్త్యుత్పత్తివివృద్ధ్యర్థంవిస్తీర్ణాద
శమోదితా॥ ౧౩ ॥ఏకాదశేస్వయాధాత్మ్యసాక్షాత్కారావలోకనం।ద

తముక్తావిదిప్రాప్త్యర్థకైకోపాయతాతథా ॥ ౧౫ ॥ భక్తిశైష్యమి
 పాయోక్తిరశక్తస్యాత్మనిష్ఠతాతత్ప్రకారాన్తవృత్తిప్రతిర్భక్తద్వాదశశఙ్క
 తే ॥ ౧౬ ॥ దేహస్వరూపమాత్మాప్తిహేతురాత్మవిశోధనం । బంధహేతుర్వి
 వేకశ్చత్రయోదశశఙ్కతే ॥ ౧౭ ॥ గుణబంధవిధాతేషాంకర్మత్వంతన్నివ
 ర్తనం ॥ క్షిత్రయస్వమూలత్వంచతుర్దశశఙ్కతే ॥ ౧౮ ॥ అచిన్నిశ్రాద్విశుద్ధా
 చ్చచేతనాత్పురుషోత్తమః । వ్యాపనాభ్యరణాత్సామ్యదన్యఃపంచదశోది
 తః ॥ ౧౯ ॥ దేహసురవిభాగోక్తిపూర్వకాశాస్త్రపశ్యతా । తత్త్వానుష్ఠాన
 విజ్ఞానస్థేమేషోదశశఙ్కతే ॥ ౨౦ ॥ అశాస్త్రమాసురంకృత్సంశాస్త్రీ
 యంగుణతఃపృథక్ । తథాణంశాస్త్రసిద్ధస్యత్రిధానప్రదశోదితం ॥ ౨౧ ॥ ఈ
 శ్వరేకర్మతాబుద్ధిస్సత్వోపాదేయతాంతిమే । స్వకర్మపరిణామశ్చశాస్త్రీ
 సారాధశఙ్కతే ॥ ౨౨ ॥ కర్మయోగస్తవస్తీర్థదానయజ్ఞాదిసేవనం । జ్ఞానయో
 గోజితస్వాంతైఃపరిశుద్ధాత్మనిస్థితః ॥ ౨౩ ॥ భక్తియోగఃపరై కాంత్యప్రీత్యా
 ధ్యానాదిమస్థితః । త్రయాణామపియోగానాంతిభిరన్యోన్యసంగమః ॥ ౨౪ ॥
 నిత్యవైమిత్తికానాంచపరారాధనరూపిణాం । ఆత్మదృష్టేస్త్రయోప్యేతే
 యోగద్వారేణసాధకాః ॥ ౨౫ ॥ నిరస్తనిఖిలాజ్ఞానోద్బష్టావ్త్వానంపరాను
 గం ॥ ప్రతిలభ్యవరాంభక్తింతయైవాప్నోతితత్పదం ॥ ౨౬ ॥ భక్తియోగస్తదగ్ధీ
 చైతన్యమగ్రేశ్వర్యసాధనం । ఆత్మగీతేత్రయోప్యేతేతత్రైవల్యస్యసాధ
 కాః ॥ ౨౭ ॥ వికాంత్యంభగవత్ప్రేమాంసమానమధికారిణాం । యావత్ప్రా
 ప్తిపరార్థచైతదేవాత్యంతమశ్నుతే ॥ ౨౮ ॥ జ్ఞానీతుపరమైకాంతీతరాయత్తా
 త్తజీవనః । తత్సంక్షేపవియోగైకసుఖదుఃఖస్తదేకధీః ॥ ౨౯ ॥ భగవద్ధ్యానయో
 గోక్తివందనస్తుతిగ్రీవైః । లభాత్మాతగ్గతప్రాణమనోబుద్ధీంద్రయక్రియః ॥
 నిజకర్తృభిరక్ష్యంతంకుర్యాత్ప్రీత్యైవకారితః । ఉపాయతాంపరిత్యజ్య
 న్యసేద్యేవేతుతామభిః ॥ ౩౦ ॥ వికాంతాత్యంతదానైక్యకరతిస్తత్పదమాప్ను
 యాత్ । తత్ప్రధానమిదంశాస్త్రమితిగీతార్థసంగ్రహః ॥

౩౨

ఇతిశ్రీభగవద్గ్యమనమునిప్రణీతః

శ్రీమద్గీతార్థసంగ్రహస్సంపూర్ణః.

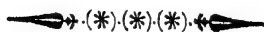
స్వస్వసంప్రదాయానుసారేణగురువరంపరానుసంధానపూర్వక
మనుసంధేయశ్లోకాః.

సమ్యక్జ్ఞాయకలాపేనమహతాభారతేనచ | ఉపబృంహితవేదా
యనమోవ్యాసాయవిష్ణవే || సారథ్యమర్జునస్యాదౌకుర్వక్ గీతామృతందదా |
లోకత్రయోపకారాయతస్మైకృష్ణాత్మనేనమః || ప్రపన్నపారిజాతాయవే
త్రతోతైక్రికపాణయే | జ్ఞానముద్రాయకృష్ణాయగీతామృతదుహేనమః ||
కరకమలనిదర్శితాత్మమ్మద్రః పరికలితోన్నతబర్హిబర్హచూడః | ఇతరకరగృ
హీతవేత్రతోత్రోమమహృదిసన్నిధిమాతనోతుశౌరిః || అగ్రేకృత్వాకమపి
చరణంజానునైకేనతిష్ఠక్వశ్చాత్పార్థం * ప్రణయరసజుహువత్సపావేతు
మాణః | సవ్యేతోత్రంకరసరసిజేదక్షిణే జ్ఞానముద్రామాబిధాణోరథమ
ధివనక్పాతునస్సూతవేషః || కృష్ణంకమలవత్రాతుంపుణ్యత్రవణక్షీరనం |
వాసుదేవంజగద్యోనింనౌమినారాయణంహరిమ్ || కృష్ణాయయాదవేంద్రా
యజ్ఞానముద్రాయయోగినే | నాథాయరుక్మిణీశాయనమోవేదాస్తవేదినే ||

శ్రీభగవద్గీతామాహాత్మ్యమ్.

గీతాశాస్త్రమిదంపుణ్యంయఃపఠేత్ప్రయతఃపుమాన్ | విష్ణోఃపద
మవాప్నోతిభయశ్శౌకాదివర్జితః || గీతాధ్యయనశీలస్యప్రాణాయామవర
స్యచ | నైవసంతిహిపాపానిపూర్వజన్త్యకృతానిచ | మలనిర్మోచనంపుంసాం
జలస్నానందినేదినే | సకృద్గీతాంభసిస్నానంసంసారమలనాశనం || గీతా
సుగీతాకర్తవ్యాకిమనైశ్శాస్త్రసంగ్రహైః | యాస్వయంపద్మనాభస్యము
ఖపద్మాద్వినిస్సృతా || భారతామృతసర్వస్వంవిష్ణోర్వక్త్రాద్వినిస్సృతం | గీ
తాగంగోదకంపీత్యాపునర్జన్తనవిద్యతే || సర్వోపనిషదోగావద్గోగ్ధాగో
పాలనందనః | పార్థోవత్సస్సుధీర్భక్తాదుర్ధంగీతామృతంమహత్ || ఏకంశా
స్త్రందేవకీపుత్రగీతమేకోదేవోదేవకీపుత్రఏవ | ఏకోమంత్రస్తస్యనామా
నియానికర్తాప్యేకంతస్యదేవస్యసేవా ||

*

శ్రీగురుభ్యానమః.

శ్రీగీతోపనిషది - ప్రథమాధ్యాయే
అర్జునవిషాదయోగః.

ధృతరాష్ట్రుడివాచః॥ ధర్మక్షేత్రేకురుక్షేత్రే సమవేతాయుయుత్స
వః । మామకాఃపాండవాశ్చైవకీమకుర్వతసంజయ॥ ౧

సంజయఉవాచ॥ దృష్ట్వాతుపాండవానీకంప్రత్యుధందుర్యోధనస్తదా
అచార్యమువసంగమ్యరాజావచనమబ్రవీత్॥ ౧॥ వశ్యైతాంపాండుపుత్రా
ణామాచార్యమహతీంచమూమ్ । వ్యూధాన్ద్రుపదపుత్రేణ తవశిష్యేణధీ
మతా॥ ౩॥ అతశూరామహేష్వాసాభీమార్జునసమాయథి॥ యుయుధా
నోవిరాటశ్చద్రుపదశ్చమహారథః॥ ౪॥ ధృష్టకేతుశ్చేకితానఃకాశీరాజశ్చవీ
ర్యవా॥ పురుజిత్కుంతిభోజశ్చశైబ్యశ్చనరపుంగవః॥ ౫॥ యుధామన్యుశ్చ
విక్రాంతఉత్తమాజాశ్చ వీర్యవా॥ సౌభద్రోద్రావదేయాశ్చ సర్వవీర
మహారథాః॥ ౬॥ అస్మాకంతువిశిష్టాయేతాన్నిబోధద్విజోత్తమ । నాయకా
మమనైస్యస్యసంజ్ఞార్థంతా॥ బ్రవీమి తే॥ ౭॥ భవాభీష్మశ్చకర్ణశ్చకృపశ్చస
మితింజయః॥ అశ్వత్థామావికర్ణశ్చసౌమదత్తిస్తథైవచ॥ ౮॥ అన్యేచబహవ
శ్శూరామదర్థేత్యుక్తజీవితాః । నానాశస్త్రప్రహరణాస్సర్వేయద్ధవిశార
దాః॥ ౯॥ అపర్యాప్తంతదస్మాకంబలంభీష్టాభిరక్షితమ్ । పర్యాప్తంత్విదమే
తేషాంబలంభీమాభిరక్షితమ్॥ ౧౦॥ అయినేషుచసర్వేషు యథాభాగమవస్థి
తాః॥ భీష్మమేవాభిరక్షంతుభవంతుస్సర్వవీరహి॥ ౧౧॥ తస్యసంజయః॥ హ
ర్షంకురువృద్ధఃపితామహః॥ సింహనాదంవినద్యోచ్చైశ్శృంఖండధ్మప్రతాప
వా॥ ౧౨॥ తతశ్శృంఖాశ్చభేర్యశ్చపణవానకగోమఖాః । సహనైవాభ్య
హన్యంతసశబ్దస్తుములోభవత్॥ ౧౩॥ తతశ్శ్వేతైర్హయైర్యుక్తేమహాశిన్యం
దనీన్గీతా॥ మాధవఃపాండవశ్చైవదివ్యాశ్చక్షాప్రదద్ధతుః॥ ౧౪॥ పాంచజ

స్యంహృషీకేశోదేవదత్తంధనంజయః। పాండ్రందధ్వామహశంఖంభీమకర్తా
 వృకోదరః॥ ౧౫॥ అనంతవిజయంరాజాకుంతీపుత్రోయుధిష్ఠిరః। నకులస్సహ
 దేవశ్చనుఘోషమణిపుష్పకౌ॥ ౧౬॥ కాశ్యశ్చపరమేష్వాసశ్శిఖండిచమహా
 రథః। దృష్టద్యుమ్నోవిరాటశ్చసాత్యకిశ్చాపరాజితః॥ ౧౭॥ ద్రుపదోద్రా
 వదేయాశ్చసర్వతఃపృథివీపతే। పౌభద్రశ్చమహాబాహుశ్శంఖాదధ్నుఃపృ
 థష్పథక్॥ ౧౮॥ సఘోషోధార్తరాష్ట్రాణాంహృదయానివ్యదారయత్।
 సభశ్చపృథివీంచైవతుములోవ్యనునాదయత్॥ ౧౯॥ అథవ్యవస్థితాదృష్ట్యా
 ధార్తరాష్ట్రాకపిధ్వజః। ప్రవృత్తైశస్త్రసంపాతేధనురుద్యమ్యపాండవః॥
 హృషీకేశంతచావాక్యమిదమాహమహీపతే॥ అర్జునః॥ సేనయోరుభయోర్వ
 ధ్యేరధంస్థాపయమేచ్ఛత॥ ౨౦॥ యావనేతాన్ నిరీక్షేహంయోద్ధుకామా
 నవస్థితాన్॥ కైర్తయాసహయోద్ధవ్యమస్తే॥ రణసముద్యమే॥ ౨౧॥ యోత్యసి
 మానానవేక్షేహంయపతేత్రసమాగతాః। ధార్తరాష్ట్రస్యదుర్బుధ్యేర్బుధ్ధే
 ప్రియచిక్రీర్షవః॥ ౨౨॥ సంజయఉవాచ.- ఏవముక్తోహృషీకేశోగుడాకేశేన
 భారతః। సేనయోరుభయోర్వధ్యేస్థాపయిత్వా రథోత్తమం॥ ౨౩॥ భీష్మద్రోణ
 ప్రముఖతస్సర్వేషాంచమహీక్షితాం। ఉవాచపార్థవశ్రేయతాన్ సమవే
 తాన్ కురూనితి॥ ౨౪॥ తత్రాపశ్యత్స్థితాన్ పార్థఃపితౄనధపితామహాన్
 ఆచార్యాన్ మాతులాన్ భ్రాతౄన్ పుత్రాన్ పౌత్రాన్ సఖీంస్తథా॥ ౨౫॥
 శ్వశురాన్ సుహృదశ్చైవ సేనయోరుభయోరపి॥ తాన్ సమీక్ష్యసకౌంతేయ
 స్సర్వాన్ బంధూనవస్థితాన్॥ ౨౬॥ కృపయావరయావిష్టోవిషీదన్నిదమబ్ర
 వీత్॥ అర్జునఉవాచ.- దృష్టేష్వమంస్వజనంకృష్ణయయత్సంసమువస్థితం॥
 ౨౭॥ సీదంతిమమగాత్రాణిముఖంచపరీశుష్కతి। వేపధుశ్చశరీరేమేరోమ
 హర్షశ్చజాయతే॥ ౨౮॥ గాండివంస్రంసతేహస్తాత్త్వకైశ్చపరిదహ్య
 తే। నచశక్నోమ్యవస్థాతుంభ్రమతీవచమేమనః॥ ౩౦॥ నిమిత్తానిచవశ్యామివి
 పరీతానికేశవ। నచశ్రేయోనువశ్యామిహత్యాస్వజనమాహవే॥ ౩౧॥
 నకాంతేవిజయంకృష్ణనచరాజ్యంసుఖానిచ। కింనోరాజ్యేనగోవిందకింభో
 గైర్జీవితేనవా॥ ౩౨॥ యేషామర్థేకాంక్షితంనోరాజ్యంభోగాస్సుఖానిచ। త

ఇమేవస్థితాయుధేప్రాణాంస్యక్త్వాధనానిచ॥ ౩౩ ॥ ఆచార్యాఃపితరఃపు
త్రాస్తథైవచపితామహః । మాతులాశ్చ వశురాఃపాత్రాస్సాస్యలాసంబం
ధిస్తథా॥ ౩౪ ॥ షతాన్నహంతుమిచ్ఛామిఘ్నతోపిమధుసూదన । అపిత్రై
లోక్యరాజ్యస్యహేతోఃకిన్నమహీకృతే॥ ౩౫ ॥ నిహత్యధార్తరాష్ట్రాన్నిః
కాప్రీతిస్సాస్యజ్జనార్దన । పాపమేవాశ్రయేదస్మాకహతైవ్తానాతతాయ
నః॥ ౩౬ ॥ తస్మాన్నాగ్నావయంహంతుంధార్తరాష్ట్రైఃసచాంధవాః । స్వ
జనంహికథంహత్యాసుఖినస్సాస్యమమాధవ॥ ౩౭ ॥ యద్యప్యేతేనవశ్యంతి
లోభోవహతచేతసః । కులక్షయకృతందోషంమిత్రద్రోహేచపాతకం॥
౩౮ ॥ కథంనజ్ఞేయమస్మాభిఃపాపాదస్మాన్నివర్తితుం । కులక్షయకృతందో
షంప్రవశ్యభిర్జనార్దన॥ ౩౯ ॥ కులక్షయేప్రణశ్యంతికులధర్మాస్సనాతనాః ।
ధర్మేనష్టేకులంకుత్స్నమధర్మోభిభవత్యుత॥ ౪౦ ॥ అధర్మాభిభవాత్కృష్ణ
ప్రదుశ్యంతికులస్త్రియః । స్త్రీషుదుష్టాసువాన్ష్టేయజాయతేవర్ణసంకరః॥
౪౧ ॥ సంకరోనరకాయైవకులఘ్నానాంకులస్యచ । పతంతిపితరోహ్యేషాం
లుప్తపిండోదకక్రియాః ॥ ౪౨ ॥ దోమైరేతైకులఘ్నానాంవర్ణసంకరకార
కైఃఉత్సాద్యంతేజాతిధర్మాకులధర్మాశ్చశాశ్వతాః॥ ౪౩ ॥ ఉత్సన్నకులధ
ర్మాణాంమనుష్యాణాంజనార్దన । నరకేనియతంవాసాభవతీత్యనుశుశ్రుమః॥
౪౪ ॥ అహూబతమహత్పాపంకర్తుంవ్యవసితావయం । యద్రాజ్యసుఖలో
భేనహంతుంస్వజనముద్యతాః॥ ౪౫ ॥ యదిమామప్రతీకారమశస్త్రంశస్త్ర
పాణయః । ధార్తరాష్ట్రాగ్రణేహస్యస్తన్తేక్షేమతరంభవేత్ ॥ ౪౬

సంజయఉవాచ. — ఏవముక్తార్జునస్సంఖ్యేరథోపస్థఉపావిశత్ । విస్మ
జ్యసచరంచావంశోకసంవిగ్నమానసః॥ ... ౪౭

హరిః ఓంతత్సదితి శ్రీమహాభారతే - శతసహస్రికాయాంసంహి
తాయాం. వైయాసిక్యాం. శ్రీభీష్మపర్వణి- భగవద్గీతాసూపనిష
త్సుబ్రహ్మవిద్యాయాం - యోగశాస్త్రే శ్రీకృష్ణార్జున సంవాదే-
అర్జునవిషాదయోగోనామ. ప్రథమోధ్యాయః॥ *

❖❖ ద్వితీయోధ్యాయః. ❖❖

సంజయఉవాచ.— తంతథాకృపయావిష్టమశ్రుపూర్ణాకులేక్షణం ।
 విషీదంతమిదంవాక్యమువాచమధుసూదనః॥ ౧ ॥ శ్రీభగవానువాచ.— కుత
 స్త్వాకత్కలమిదంవిషమే సముపస్థితం । అనార్యజుష్టమన్యగ్గ్రమ్ కీర్తికరమ
 జ్జనమ్॥౨॥ కై బ్యంమాన్యగమః పార్థనై తత్త్వయువపద్యతే । యద్రంహృదయ
 దౌర్బల్యంత్యక్తోవ్తిష్టపరంతప ॥ ౩ ॥ అర్జునఉవాచ.— కథంభీష్టమహం
 సంఖ్యేద్రోణంచ మధుసూదన । ఇత్యుభిఃప్రతియోత్సాహిమి పూజాన్యావరి
 సూదన॥ ౪ ॥ గురూనహత్వాహిమహానుభావాన్ప్రేయోభోక్తుంభైక్షమ
 పీహలోకే హత్వాగ్రకామాంస్తుగురూనిహైవభుంజీయభోగాన్రుధిరప్ర
 దిగ్ధా॥ ౫ ॥ నచైతద్విద్యఃకతరన్నోగరియోయద్వాజయేమయదివానోజ
 యేయః । యానేపహత్వానజజీవిషామస్తైనస్థితాఃప్రముఖే థార్తరాష్ట్రాః॥
 ౬॥ కార్ష్యదోషోపహతస్వభావఃపృచ్ఛామిత్యాంధర్క సంమూఢచేతాః ।
 యచ్ఛ్రేయస్సాస్యస్థిత్వితం బ్రూహితస్తేశిష్యస్తైహం శాధిమాం త్యాం
 ప్రవన్నం ॥ ౭ ॥ నహిప్రపశ్యామిమమావనుద్యాద్యచ్ఛేకముచ్ఛేషణమి
 ద్రియాణాం । అవాప్యభూమావసవత్సమృద్ధంరాజ్యంసురాణామపిచాధి
 పత్యం ॥ ౮ ॥ సంజయఉవాచ.— ఏవముక్త్వా హృషీకేశం గుడా కేశః
 పరంతపః । నయోత్స్యగ్గతిగోవిందముక్త్వాతూష్ణింబభూవహ॥౯॥ తము
 వాచహృషీకేశఃప్రహసన్నివభారత । సేనయోరుభయోర్న ధ్యేవిషీదంతమి
 దంవచః ॥ ౧౦ ॥ శ్రీభగవానువాచ.— అశోచ్యా నన్వ శోచస్తస్వం ప్రజ్ఞా
 వాదాంశ్చభాషసాగతాసూనగతాసూంశ్చనానుశోచంతిపండితాః ॥ ౧౧॥
 నత్వేవాహంజాతునాసం నత్వంనేమేజనాధిపాః । నచైవనభవిష్యామస్స
 ర్వేవయమతఃపరం ॥ ౧౨ ॥ దేహినోస్త్యైయథాదేహే కౌమారంయా
 వనంజరా । తథాదేహంతరప్రాప్తిర్ధీరస్తత్రనముహ్యతి॥ ౧౩ ॥ మాత్రా
 స్పర్శాస్తుకాంతేయశీతోష్ణసుఖదుఃఖదాః । ఆగమాపాయినోనిత్యాస్తాం
 స్తితిత్యస్తభారత॥ ౧౪ ॥ యంహినవ్యధయంత్యైతేపురుషంపురుషగ్రభాన
 మదుఃఖసుఖంధీరంసోమృతత్వాయ కల్పతే ॥ ౧౫ ॥ నానతోవిద్యతేభావో

నాభావోవిద్యతేనతః। ఉభయోరపిదృష్టోంతస్త్వనయోస్తత్వదర్శిభిః॥౧౬॥
 అవినాశితద్విద్ధియేనసర్వమిదంతతం। వినాశమవ్యయస్యాస్యనకశ్చిత్క
 ర్తుమ్నాతి॥౧౭॥అంతవంతఇమేదేహనిత్యస్యోక్తాశ్చరీరిణః।అనాశినోఽప్ర
 మేయస్యతస్మాద్యుత్పత్త్యభారత॥౧౮॥యపనంవేత్తిహవైరంయశ్చైస్సంమ
 న్యతేహతం।ఉభాతౌనవిజానీతోనాయంహంతినహస్యతే॥౧౯॥నజాయతే
 మ్రియతేవాకదాచిన్నాయంభూత్వాభవితావానభూయః।అజోనిత్యశ్చ
 శ్వతోయంపురాణోనహస్యతేహస్యమానేశరీరే॥౨౦॥వేదావినాశినంని
 త్యంయపనమజమవ్యయమ్।కథంసపురుషఃపార్థకంఘాతయతిహంతికమ్॥
 ౨౧॥వాసాంసిజీర్ణానియథావిహాయనవానిగృహ్లాతినరోవరాణి।తథాశరీ
 రాణివిహాయజీర్ణాన్యానిసంయతినవానిదేహీ॥౨౨॥నైనంచిన్ద్రైశ్చస్త్రా
 ణినైనందహతివాచకః।నచైనంక్షేదయంత్యాపోనశోషయతిమారుతః॥
 ౨౩॥అచ్ఛేద్యోయమదామ్యాయమక్షేద్యోశోష్యవచః।నిత్యస్సర్వగతః
 స్థాణురచలోయంసనాతనః॥౨౪॥అవ్యక్తోయమచిన్ద్రోయమవికార్యోయ
 ముచ్యతేతస్మాదేవంవిద్వైస్సంనానుశోచితుమ్నాసి॥౨౫॥అథచైనంనిత్య
 జాతంనిత్యంవామస్యసేమృతమ్।తథాపిత్వంమహాబాహునైవంశోచితుమ
 ర్హసి॥౨౬॥జాతస్యహిద్రువోమృత్యుర్ధ్రువంజన్మమృతస్యచ।తస్మాదవరిహ
 ర్యేర్థేనత్వంశోచితుమ్నాసి॥౨౭॥అవ్యక్తాదీనిభూతానివ్యక్తమధ్యానిభార
 త।అవ్యక్తనిధనాన్యేవతత్రకావరిదేవనా॥౨౮॥ఆశ్చర్యవత్పశ్యతికశ్చిదేన
 మాశ్చర్యవద్వదతితథైవచాస్యః।ఆశ్చర్యవచ్చైస్సమస్యశ్శృణోతిశ్రుత్వా
 ప్యేనంవేదనశ్చైవకశ్చిత్॥౨౯॥దేహీనిత్యమవధ్యోయందేహీసర్వస్యభార
 త।తస్మాత్సర్వాణిభూతానిసత్వంశోచితుమ్నాసి॥౩౦॥స్వధర్మమపిచావేత్య
 నవికంపితుమ్నాసిధర్మ్యాధియుద్ధాచ్ఛ్రీయోస్యత్క్షత్రియస్సనవిద్యతే॥౩౧॥
 యదృచ్ఛయాచోపపన్నంస్వర్గద్వారమపావృతం।సుఖినఃక్షత్రియఃపార్థ
 లభంతేయుద్ధమిదృశం॥౩౨॥అథచేత్త్వంధర్మమిమంసంగ్రామంనకరిష్య
 సి।తతస్సధర్మంకీర్తించహిత్యాపాపమవాప్స్యసి॥౩౩॥అకీర్తించాపిభూ
 తానికథిష్యన్తితేఽవ్యయాం।సంభావితస్యచాకీర్త్యరణాదతిరిచ్యతే॥౩౪॥
 భయాద్రణాదువరతంమస్యనేత్వాంమహారథాః।యేషాంచత్వంబహుమ

తోఘాత్వాయాశ్యసిలాఘవం॥౩౫॥అవాచ్యవాదాంశ్చబహూన్వ్యవస్థంతి
తవాహితాః॥ నిందంతస్తవసామగ్ధ్యంతతోదుఃఖతరంసుకిం॥ ౩౬॥ హతో
వాప్రాప్యసేన్వగ్గంజిత్వావాభోత్యసేమహీం । తస్మాదుత్తిష్ఠకాంతేయ
యథాయక్యతనిశ్చయః॥౩౭॥ సుఖదుఃఖేనమేకృత్వాలాభాలాభాజయాజ
యాతతోయుద్ధాయుజ్యస్వనై వంపాపమవాప్యసి॥౩౮॥ఏషాతేభిహి
తాసాంభ్యేబుద్ధిర్యోగేష్విమాంశ్శృణు । బుధ్ధ్యాన్యక్రోయయాపార్థకర్తృబం
ధంప్రహాస్యసి॥౩౯॥ నేహాభిక్రమనాశోస్తీవ్రత్యవాయోనవిద్యతే । స్వల్పమ
వ్యస్యథర్కస్యత్రాయతేమహతోభయాత్॥౪౦॥వ్యవసాయాత్పికాబుద్ధిరేకే
హకురునందన । బహుశాఖాహ్యనంతాశ్చబుద్ధయోఽవ్యవసాయినాం॥యా
మిమాంపుష్పితాంవాచంప్రవదంత్యవివశ్చితః । వేదవాదరతాఃపార్థనాశ్య
దస్తీతివాదినః॥ ౪౧॥కామాత్మానస్వగ్గపరాజన్తకర్తృఫలప్రదాంక్రియావి
శేషబహుళాంభోగైశ్వర్యగతింప్రతి॥౪౨॥భోగైశ్వర్యప్రశక్తానాంతయా
పహృతచేతసాంవ్యవసాయాత్పికాబుద్ధిస్సమాధౌనవిధీయతే॥ ౪౩॥ తై
గుణ్యవిషయావేదానస్సైగుణ్యోభవార్జున । సిద్ధింద్వందీనిత్యసత్వస్థానిర్యో
గత్వేమత్యవాత్॥౪౪॥యావానగ్ధడపానేనర్వతస్సంప్లుతోదకే । తావాత్
సర్వేషువేదేషుబ్రాహ్మణస్యవిజానతః॥ ౪౫॥ కర్తృణ్యేవాధికారస్తేమాఘలే
షుకదాచనమాకర్తృఫలహేతుర్భూత్వాతేనంగోస్త్రవకర్తృణి॥ ౪౬॥ యోగ
స్థఃకురుకర్తృణిసంగంశ్యక్త్వాధనంజయః । సిద్ధ్యసిద్ధోస్యసమాభూత్వాసమ
త్వంయోగఉచ్యతే॥ ౪౭॥ దూరేణహ్యవరంకర్తృబుద్ధియోగాధనంజయః । బు
ద్ధాశరణమృచ్ఛకృషణాంఫలహేతవః॥ ౪౮॥ బుద్ధియుక్తోజహాతీహఉభేసు
క్రియమకృతే । తస్మాద్యోగాయయుజ్యస్వయోగఃకర్తృసుకౌశలం॥౪౯॥క
ర్తృబుద్ధియుక్తాహిఫలంత్యక్త్వావనీషిణః । జన్తృబంధవినిర్ముక్తాఃపదంగచ్చ
త్త్యసామయం॥౫౦॥యదాతేమోహకలిలంబుద్ధిర్వ్యతితరిష్యతి । తదాగం
తాసినీర్వేదంశ్రోతవ్యస్యశ్రుతస్యచ॥ ౫౧॥శ్రుతివిప్రతిపన్నాతేయదాస్తా
శ్యఃసిశ్యలాసమాధావచలాబుద్ధిస్తదాయోగమవాప్యసి॥౫౨॥— అర్జున
ఉవాచ— స్థితవ్రజ్ఞస్యకాభాషాసమాధిస్థస్యకేశవస్థితధీః కింప్రభాషేతకి
మాసీతప్రశేతకిం॥ ౫౩॥ —*శ్రీభగవానువాచ*— వ్రజహాతియదాకా

మాన్సర్వాపార్థమనోగతాః । ఆత్మన్యేవాత్మనాతుష్టఃస్థితప్రజ్ఞస్తదోచ్యతే ॥౫౫॥ దుఃఖేష్వనుద్విష్టుమనాన్సుఖేషువిగతస్త్వహః । వీతరాగభయక్రోధఃస్థితధీర్నునిరుచ్యతే ॥ ౫౬ ॥ యస్సర్వత్రానభిన్నేహస్తత్తత్ప్రాప్యశుభాశుభం । నాభినందతిసర్వస్థితప్రజ్ఞాప్రతిష్ఠితా ॥ ౫౭ ॥ యదానంహరతేచాయంకూర్షోంగానీవసర్వశః । ఇంద్రియాణీంద్రియార్థేభ్యస్తస్యప్రజ్ఞాప్రతిష్ఠితా ॥ ౫౮ ॥ విషయావినివర్తంతేనిరాహరస్యదేహినః । తనవర్జరంసోఽస్యవరందృష్ట్యానివర్తతే ॥ ౫౯ ॥ యతతోహ్యపికాంతేయపురుషశ్యనిచ్యుతిః । ఇంద్రియాణీప్రమాధీనహరంతిప్రసభంమనః ॥ ౬౦ ॥ తానిసర్వాణీసంయమ్యయక్తఆసీతమత్సరః । వశేహీయస్యేంద్రియాణితస్యప్రజ్ఞాప్రతిష్ఠితా ॥ ధ్యాయతోవీషయాఃపుంసస్సంగస్తేషూపజాయతే । సంగాత్సంజాయతేకామఃకామాత్క్రొధోభిజాయతే ॥ ౬౧ ॥ క్రోధార్థవతీసమ్మోహస్సంమోహాత్స్త్వైవిభ్రమఃస్త్యైత్రభంశాద్బుద్ధినాశోబుద్ధినాశాత్ప్రణశ్యతి ॥ ౬౨ ॥ రాగద్వేషవియక్తైస్తువిషయానింద్రియైశ్చరత్ ॥ ఆత్మవైశ్యద్విధేయాత్వాప్రసాదమధిగచ్ఛతి ॥ ౬౩ ॥ ప్రసాదేసర్వదుఃఖానాంహానింసోఽపజాయతే । ప్రసన్నచేతసోఽహ్యశుబ్ధిఃపర్యవతీష్ఠతి ॥ ౬౪ ॥ నాస్తీబుద్ధిరయక్తస్యనచాయక్తస్యభావనా । నచాభావయత్త్వాంతరశాంతస్యకుతస్సఖి ॥ ౬౫ ॥ ఇంద్రియాణాంహిచరతాంయన్తనోనువిధీయతే । తదస్యహరతిప్రజ్ఞాంవాయుర్నావమిహాంభసి ॥ ౬౬ ॥ తస్మాద్యస్యచుహాబాహూనిగృహీతానిసర్వశః । ఇంద్రియాణీంద్రియార్థేభ్యస్తస్యప్రజ్ఞాప్రతిష్ఠితా ॥ ౬౭ ॥ యానిశాసర్వభూతానాంతస్యాంజాగర్తినంయమి । యస్యాంజాగ్రతిభూతానిసానిశాపశ్యతోమునేః ॥ ౬౮ ॥ ఆపూర్యమాణమచలప్రతప్తంసముద్రమాపఃప్రవిశంతియద్వత్ । తద్వత్కమాయలప్రవిశంతిసర్వేసశాంతిమాప్నోతిసకామకామి ॥ ౬౯ ॥ విహాయకామాన్యస్సర్వాఃపుమాంశ్చరతిసిస్త్వహః । నిర్మమోనిరహంకారస్యశాంతిమధిగచ్ఛతి ॥ ౭౦ ॥ ఏషాబ్రాహ్మీస్థితిఃపార్థనైనాంప్రాప్యవిముహ్యతిస్థిత్యాస్యామంతకాలేపిబ్రహ్మనిర్వాణమృచ్ఛతీ ॥ ౭౧ ॥

హరిఃఓమ-తత్సద్గీతీశ్రీమహాభారతే-శతసహస్రసంహితాయాం
వయ్యసిక్యంశ్రీభీష్మపర్వణి-భగవద్గీతాసూపనిషత్సుబ్రహ్మవి

ద్యాయాం-యోగశాస్త్రే శ్రీకృష్ణార్జునసంవాదే-సాంఖ్యయోగో
నామ-ద్వితీయోధ్యాయః. ... *

శ్లోక తృతీయోధ్యాయః.

అర్జునఉవాచ.- జ్యాయసీచేత్కర్మస్తేమతాబుద్ధిగ్జనార్జనతత్త్రిం
కర్తృణిహారేమాంనియోజయసి కేశవ॥ ౧ ॥ వ్యామిత్రేణైవవాక్యేనబుద్ధిం
మోహయసీవమే। తదేకంవదసిశ్చిత్త్యయేనశ్రేయోహమాప్నుయాం॥ ౨ ॥
శ్రీభగవానువాచ.- లోకేస్త్విద్వివిధానిష్ఠాపురాప్రోక్తామయానఘ! జ్ఞా
నయోగేనసాంఖ్యానాంకర్మయోగేనయోగినాం॥ ౩ ॥ సకర్మజామనారం
భాన్నైష్కర్మ్యపురుషోఽశ్నుతే। నచసన్న్యసాదేవసిద్ధింసమధిగచ్ఛతి॥
౪ ॥ సహికశ్చిత్తుమపిజాతుతిష్ఠత్యకర్మకృత్। కార్యతేహ్యవశేఃకర్మసర్వ
ప్రకృతిజైర్గుణైః॥ ౫ ॥ కర్తేంద్రియాణిసంయమ్యయతస్తేమనసాస్తరత్॥ ౬ ॥ ఇంద్రి
యార్థావిమూఢాత్వామిధ్యాచారస్సఉచ్యతే॥ ౭ ॥ యస్త్వింద్రియాణిమ
నసానియమ్యారభతేర్జున! కర్తేంద్రియైఃకర్మయోగమసక్తస్సవిశిష్యతే॥ ౮ ॥
నియతంకురుకర్మ త్వంకర్మజ్యాయోహ్యకర్మణః। శరీరయాత్రాపిచచేనప్ర
సిద్ధ్యేదకర్మణః॥ ౯ ॥ యజ్ఞార్థాత్కర్మణోన్యత్రలోకోయంకర్మబంధనః। తద
ర్థంకర్మకాంతేయముక్తసంగస్సమాచర॥ ౧౦ ॥ సహయజ్ఞాఃప్రజాస్సప్రస్థావృ
రోవాచప్రజాపతిః। అనేనప్రసవిష్యధ్వమేవవోస్త్విష్టకామధుక్॥ ౧౧ ॥
దేవాభావయతానేనతేదేవాభావయంతువః। పరస్పరంభావయంతశ్చే
యఃపరమవాప్స్యధ॥ ౧౨ ॥ ఇష్టాభాగాహివోదేవాదాస్యంతేయజ్ఞభా
వితాః। తైర్దత్తానప్రదాయైర్భ్యోయాభుక్షేస్తేనఏవసః॥ ౧౩ ॥ యజ్ఞశిష్టాశి
నస్సంతోమచ్యంతేసర్వకీర్తిషైః। తేత్వఘంభుంజతేపాపాయేవచంత్యా
త్తకారణాత్॥ ౧౪ ॥ అన్నాద్భవంతిభూతానిపర్జన్యాదన్నసంభవః। యజ్ఞాద్భ
వతిపర్జన్యోయజ్ఞఃకర్మసముద్భవః॥ ౧౫ ॥ కర్మబ్రహ్మాద్భవంవిద్ధిబ్రహ్మతు
రసముద్భవం। తస్మాత్సర్వగతంబ్రహ్మనిత్యంయజ్ఞేప్రతిష్ఠితం॥ ౧౬ ॥ ఏవంప్రవ
ర్తితంచక్రంనానువర్తయతీహయః। అఘాయురింద్రియారామోమోఘంపా
సజీవతి॥ ౧౭ ॥ యస్తాన్వత్తరతీరేవస్యాదాత్తత్ప్రశస్యమానవః। ఆత్మనేవ

చనంతుష్టస్తస్యకార్యంఫవిద్యతే॥ ౧౭॥ వైవతస్యకృతేనార్థోనాకృతేనేహ
కశ్చనః। నచాస్యసర్వభూతేషుకశ్చిదర్థవ్యపాశ్రయః॥ ౧౮॥ తస్మాదస క్తస్స
తతంకార్యంకర్మ సమాచర। అసక్తోహ్యచరణ్కర్మ పరమాప్తోతిపూరుషః॥
౧౯॥ కర్మణై వహిసంసిద్ధిమాస్థితాజనకాదయః। లోకసంగ్రహమేవాపిసం
పశ్యేత్కర్తుమర్హసి॥ ౨౦॥ యద్యదాచరతిశ్రేష్ఠస్తతదేవేతరోజనః। సయ
త్ప్రమాణంకురుతేలోకస్తదనువర్తతే॥ ౨౧॥ సమేపాగ్ధాస్తికర్మవ్యంత్రిషు
లోకేషుకించనః। నానవాప్తమవాప్తవ్యంవర్తవీవచకర్మణి॥ ౨౨॥ యదిహ్య
హంసవర్తేయంజాతుకర్మణ్యతంధితః। మమవర్తానువర్తంతేమనుష్యాఃపా
ర్థసర్వశః॥ ౨౩॥ ఉత్సీదేయరిషేలోకానకుర్యాంకర్మచేదహం। సంకరస్యచ
కర్తాస్యాముపహన్యామిమాఃప్రజాః॥ ౨౪॥ సక్తాఃకర్మణ్యవిద్వాంసోయథా
కుర్వంతిభారత। కుర్యాద్విద్వాంస్తథాసక్తశ్చీడుర్లోకసంగ్రహం॥ ౨౫॥
నబుద్ధిభేదంజనయేదజ్ఞానాంకర్మ సంగినాం। జోషయేత్సర్వకర్మాణివిద్వాన్
యక్తస్సమాచరణ్॥ ౨౬॥ ప్రకృతేక్రియమాణానిగుణైఃకర్మాణిసర్వశః।
అహంకారవిమూఢాత్మాకర్తాహమితిమన్యతే॥ ౨౭॥ తత్త్వవిత్తుమహాబా
హూగుణకర్మవిభాగయోః। గుణాగుణేషువర్తంతిఇతిమత్వాససజ్జతే॥ ౨౮॥
ప్రకృతేరుణసంమూఢాసజ్జంతేగుణకర్మసు। తానకృత్స్వవిదోమందాన్
కృత్స్వవిన్నవిచాలయేత్॥ ౨౯॥ మయిసర్వాణికర్మాణిసస్యస్యాధ్యాత్మచే
తసానిరాశీర్నిర్మమోభూత్వాయుధ్యస్వవిగతజ్వరః॥ ౩౦॥ యేమేమతమిదం
నిత్యమనుతిష్ఠంతమానవాః। శ్రద్ధావంతోనసూయంతోముచ్యంతేతేషిక
ర్మభిః॥ ౩౧॥ ఏత్యేతదభ్యసూయంతోనానుతిష్ఠంతిమేమతం। సర్వజ్ఞానవిమూ
ఢాంస్తాన్విధినస్తానచేతసః॥ ౩౨॥ సదృశంచేష్టతేస్వస్యాఃప్రకృతేజ్ఞాన
వానపిప్రకృతింయాంతిభూతానినిగ్రహఃకింకరిష్యతి॥ ౩౩॥ ఇంద్రియస్యే
ద్వియస్యాధ్యర్థేరాగద్వేషావ్యవధితౌ। తయోర్నవిశమాగచ్ఛేత్తాహ్యస్యపరి
పంధినౌ॥ ౩౪॥ శ్రేయాన్స్వధర్మోవిగుణఃపరధర్మాత్సవ్యసత్తాత్। స్వధ
ర్మేనిధనంశ్రేయఃపరధర్మోభయావహః॥ ౩౫॥—*అర్జునఉవాచ*—అథకే
సప్రయక్తోయంపాపంచరతిపూరుషః। అనిచ్ఛన్మపివాష్ణ్యేయబలాదివ
నియోజితః॥ ౩౬॥—*శ్రీభగవానువాచ*—కామఏషఃక్రోధఏషరజోగు

ణసముద్భవః మహాశనోమహాపాపాస్తావిశ్లేష్టనమివహవైరిణం॥ ౩౭॥ ధూమే
నావ్రియతేవహ్నిర్యధాదర్శ్యమలేనచ । యథోల్లేనావృతోగర్భస్తథాతే
నేదమావృతం॥ ౩౮॥ ఆవృతంజ్ఞానమేతేనజ్ఞానినోనిత్యైరేణా । కామరూపే
ణకాంతేయదుష్కారేణానలెనచ॥ ౩౯॥ ఇంద్రియాణిమనోబుద్ధిరస్యాధిష్ఠా
నముచ్యతే । ఏతైర్విమోహయత్యేషజ్ఞానమావృత్యదేహినం॥ ౪౦॥ తస్మాత్
త్వమింద్రియాణ్యదానియమ్యభరత్స్వభ । పాస్తానంప్రజహి హ్యేనంజ్ఞా
నవిజ్ఞాననాశనం॥ ౪౧॥ ఇంద్రియాణిపరాణ్యామూరింద్రియేభ్యవరంమనః ।
మనస్తవరాబుద్ధిర్మోక్షబుద్ధేఃపరతస్తునః॥ ౪౨॥ ఏవంబుద్ధేఃపరంబుధ్వాసంస్త
భ్యాత్మానమాశ్ననా । జహిశత్రుంమహాబాహు కామరూపందురాసదం॥
హరిః ఓమ్ ॥ తత్సద్విశ్రీమహాభారతే శతసహస్రికాయాం - సంహి
తాయాం - వయ్యాసిక్యాం శ్రీభీష్మపర్వణి - భగవద్గీతాసూపనిషత్సంబ్ర
హ్మవిద్యాయాం - యోగశాస్త్రే శ్రీకృష్ణార్జునసంవాదే - కర్మయోగో
నామ - తృతీయోధ్యాయః.

*

—*— చతుర్థోధ్యాయః —*—

—*— శ్రీభగవానువాచ. —*— ఇమంవిదన్వతేయోగం ప్రోక్తవానహమ
వ్యయం । వివస్వామనవేప్రాహమనురిత్యైకవేద్రబవీత్॥ ౧॥ ఏవంపరంప
రాప్రాప్తమిమంరాజగ్మయోవిదుః । సకాలేనేహమహతాయోగోనప్టఃపరం
తప॥ ౨॥ ససేవాయంమయా తేద్యయోగః ప్రోక్తఃపురాతనః । భక్తోసిమనఖా
చేతిరహస్యం హ్యేతదుత్తమం॥ ౩॥ —*— అర్జునఉవాచ. —*— అవరంభవతోజ
న్తవరంజన్తవివస్వతః । కథమేతద్విజాసీయాంత్యమాదాప్రోక్తవానితి॥ ౪॥
—*— శ్రీభగవానువాచ. —*— బహూనిమేవ్యతీతాని జన్మానితపచార్జున । తా
న్యహంవేదసర్వాణినత్వం కేత్రవరంతప॥ ౫॥ అజోపిసన్నవ్యయాత్తాభూ
తానామీశ్వరోపిసప్రకృతింస్వామధిష్ఠాయసంభవామ్యాత్మమాణ్యయా॥
౬॥ యదాయదాహిధర్మస్యగ్గానిర్భవతిభారత । అభ్యుత్థానామధర్మస్యతదా
త్త్వంసంస్మజామ్యహం॥ ౭॥ పరిత్రాణాయసాధూనాంవినాశాయచదుష్కృ
తాంధర్మసంస్థాపనాగ్ధాయసంభవామియగేయగే॥ ౮॥ జన్తకర్మచమేది
వ్యమేవంఘోషేతితత్త్వతః । త్యక్త్వాదేహంపునర్జన్తనైతిమామేతిసోర్జున॥

౯॥ ఏతరాగభయక్రోధామన్యయామాముపాశ్రితాః । బహవోజ్ఞానతపసా
 పూతామద్భుతమాగతాః॥౧౦॥ ఏయథామాంప్రపద్యంతేతాంస్తథైవభ
 జామ్యహంమమవర్త్యసువర్తంతేమనుష్యాఃపార్థసర్వశః॥౧౧॥ కాంతంతః
 కర్మణాంసిద్ధింయజంతఇహదేవతాః । తీవ్రసంహిమానుషేలోకసిద్ధిర్భవతి
 కర్మజా॥౧౨॥ చాతుర్వర్ణ్యంమయాస్యప్రంగుణకర్మవిభాగశః । తస్యకర్తార
 మపినూంవిధ్యకర్తారమవ్యయం॥ ౧౩॥ నమాంకర్తాణిలింపంతినమేకర్మఫ
 లేస్సహఃఇతిమాంయోభిజానాతికర్మభిర్మనబధ్యతే॥౧౪॥ ఐవంజ్ఞాత్వాకృ
 తంకర్మపూర్వైర్విపిముముత్సుభిః । కురుకర్తైవతస్మాత్తత్త్వంపూర్వైఃపూర్వ
 తరంకృతం॥ ౧౫॥ కింకర్మకిమకర్మేతికవయోప్యత్రమోహితాః । తత్తేక
 ర్మప్రవత్సోమియజ్ఞాత్వామోక్ష్యసేశుభాత్ ॥ ౧౬॥ కర్మణోహ్యపిబోధ
 వ్యంబోధవ్యంచవికర్మణః । అకర్మణశ్చబోధవ్యంగమానాకర్మణోగతిః॥
 ౧౭॥ కర్మణ్యకర్మణ్యఃపశ్యేదకర్మణిచకర్మణ్యః । సబుద్ధిమాన్తను
 ష్యేషసయక్తకృత్సక్తకర్మకృత్ ॥ ౧౮॥ యస్యసర్వేసమారంభాఃకా
 మసంకల్పవర్జితాః । జ్ఞానాగ్నిర్ధృతకర్మణః తమాహుఃపండితంబుధాః॥
 ౧౯॥ త్యక్త్వాకర్మఫలాసంగంసంస్కార్యప్రోనిరాశ్రయః । కర్మభిప్రవృత్తోపి
 నైవకించితకరోతసః॥౨౦॥ నిరాశీర్యతచిత్రాత్పశ్యక్తసర్వపరిగ్రహః । శా
 రీరంకేవలంకర్మకుర్వన్నాప్తోఽకించిషత్॥౨౧॥ యదృచ్ఛలాభసంతుష్టోద్వం
 ద్వాతీతోవిమత్సరః । ససస్సిద్ధాఃసిద్ధాచకృత్వాపిననిబధ్యతే॥౨౨॥ గతసం
 గస్యముక్తస్యజ్ఞానావస్థితఃతేతసః । యజ్ఞాయాచరతఃకర్మసమగ్రంప్రవిలీ
 యతే॥౨౩॥ బ్రహ్మర్షణంబ్రహ్మహవిర్భ్రహ్మగ్నాబ్రహ్మణాహుతమ్ । బ్ర
 హ్మైవతేనగంతవ్యంబ్రహ్మకర్మసమాధిన॥౨౪॥ దైవమేవాపరేయజ్ఞంయో
 గినఃపర్యుపాసతే । బ్రహ్మగ్నావపరేయజ్ఞంయజ్ఞేనైవోపజుహ్వతి॥౨౫॥
 శ్రోత్రాదీనింద్రియాణ్యన్యేసంయమాగ్నిఃపుజుహ్వతి । శబ్దాదీన్వషయాన
 న్యేథంద్రియాగ్నిఃపుజుహ్వతి॥౨౬॥ సర్వాణీంద్రియకర్తాణిపాణకర్తాణి
 చాపరే । అన్నసంయమయోగాగ్నౌజుహ్వతిజ్ఞానదీపితే॥౨౭॥ ద్రవ్యయజ్ఞాస్త
 పోయజ్ఞాయోగయజ్ఞాస్తథాపరే । స్వాధ్యాయజ్ఞానయజ్ఞాశ్చయతయస్సం
 శితవ్రతాః॥౨౮॥ అపానేజుహ్వతిప్రాణంప్రాణేపానంతథాపరేప్రా

జాపానగతిరుధ్వాప్రాణాయామవరాయణాః॥౨౯॥ అపరేనియతాహారాః
 ప్రాణాప్రాణేషుజుహ్వతి । సర్వేష్యేతేయజ్ఞవిదోయజ్ఞఃపితకల్పపాః॥
 ౩౦॥ యజ్ఞశిష్టామృతభుజోయాంతిబ్రహ్మసనాతనం । నాయం లోకోస్త్య
 యజ్ఞస్యకురుతోస్యఃకురుసత్తమ॥౩౧॥ ఏవంబహువిధాయజ్ఞావితతాబ్రహ్మ
 ణోముఖే । కర్తజ్ఞాస్విధితానర్వానేవంజ్ఞాత్వావిమోక్ష్యసే॥ ౩౨॥ శ్రే
 యాద్రవ్యమయాద్యజ్ఞాత్జ్ఞానయజ్ఞఃపరంతప । సర్వంకర్తృఖిలంపార్థజ్ఞా
 నేపరిసమాప్యతే॥౩౩॥ తద్విత్తిప్రణిపాతేనపరిప్రశ్నేనసేవయా । ఉపదే
 త్యంతితేజ్ఞానంజ్ఞానినస్తత్త్వదర్శినః॥ ౩౪॥ యజ్ఞాత్వానపునర్నోహమేవం
 యాస్యసిపాండవ । యేనభూతాస్యశేషేణద్రవ్యస్యాస్త్యస్యభోమయి॥౩౫॥
 అపిచేదసిపాపేభ్యస్సర్వేభ్యఃపాపకృత్తమః । సర్వంజ్ఞానస్థవేనైవవృజినం
 సస్తరిష్యసి॥ ౩౬॥ యధైథాంసినమిద్ధోగ్నిభృత్ససాత్కురుతేర్దున । జ్ఞానా
 గ్నిస్సర్వకర్తాణిభస్మసాత్కురుతేతథా॥౩౭॥ సహిజ్ఞానేనసదృశంపవిత్ర
 మిహవిద్యతేతత్స్వయంయోగసంసిద్ధఃకాలేనాత్మనివిందతి॥౩౮॥ శ్రద్ధా
 వాఽభతేజ్ఞానంతత్పరస్సంయతేంద్రియః । జ్ఞానంలభ్యావరాంశాంతిమ
 చిరేణాధిగచ్ఛతి॥ ౩౯॥ అజ్ఞాచ్చశ్రద్ధధానశ్చసంశయాత్పావినశ్యతి । నా
 యం లోకోస్తినపరోనసుఖంసంశయాత్తనః॥ ౪౦॥ యోగసన్న్యస్తకర్తృ
 బంజ్ఞానసంఛిన్నసంశయం । ఆత్మవంతంసకర్తాణినిబర్హంతిధనంజయ॥
 ౪౧॥ తస్మాదజ్ఞానసంభూతంహృత్స్థంజ్ఞానాసినాత్మనః । చిత్రైవనంసంశ
 యంయోగమాతిష్ఠోత్తిష్టభారత॥ ౪౨॥

హరిః ఓమ్॥ తత్పరితిశ్రీమహాభారతే - శతసహస్రీకాయాం-
 సంహితాయాం - వయ్యసిక్యాంశ్రీభీష్మపర్వణి- భగవద్గీతాసూ
 పనిషత్సుబ్రహ్మవిద్యాయాం- యోగశాస్త్రేశ్రీకృష్ణార్జునసంవాదే
 జ్ఞానయోగోనామ - చతుర్థోధ్యాయః.

*

❖❖❖ వచ్చిమోధ్యాయః❖❖❖

—*అర్జునఉవాచ*—సన్యాసంకర్తృణాంకృష్ణపునర్మోగంచశంససి ।
 యచ్చేయఏతయోరేకంతస్మైబ్రూహిసునిశ్చితం॥౧॥*శ్రీభగవానువాచ*

సన్న్యాసఃకర్తవ్యసన్న్యాసశ్రేయసకరావృతః। తయోస్తుకర్తవ్యసన్న్యాసాత్కర్త
యోగోవిశిష్యతే॥ ౨॥ జ్ఞేయస్సనిత్యసన్న్యాసీయోనచ్చేష్టినకాంతతః। నిర్వం
దోహిమహాబాహూసుఖంబంధాత్ప్రముచ్యతే॥ ౩॥ సాంఖ్యయోగోపృథ
గ్బలాఃప్రవదంతినపండితాః। ఏకమప్యస్థితస్సమ్యగుభయోర్విందతేఫలం॥
౪॥ యత్సాంఖ్యేఃప్రాప్యతేస్థానంతద్యౌరపిగమ్యతే। ఏకంసాంఖ్యంచ
యోగంచయఃపశ్యతినపశ్యతి॥ ౫॥ సన్న్యాసస్తుమహాబాహూదుఃఖమాత్మ
మయోగతః। యోగయక్తోమునిర్బ్రహ్మసచిరేణాధిగచ్ఛతి॥ ౬॥ యోగయక్తో
విశుద్ధాత్మావిజితాత్మాజితేంద్రియః। సర్వభూతాత్మభూతాత్మాకుర్వన్న
పినలిప్యతే॥ ౭॥ నైవకించిత్రరోమితయక్తోమన్యేతతత్సవితే। పశ్యత్చ
బ్ధిన్సృశత్జిఘ్రన్నశ్చగచ్ఛత్స్వపంచ్చవ్సత్॥ ౮॥ ప్రలవక్విసృజత్
గృహ్ణన్సుప్తిషన్మిషన్మపి। ఇంద్రియాణీంద్రియార్థేషువర్తంతఇతిధార
యత్॥ ౯॥ బ్రహ్మణ్యోధాయకర్తాణిసంగంత్యక్వాకరోతయః। లిప్యతేనస
పాపేనవద్వప్రమివాంభసా॥ ౧౦॥ కాయేనమనసాబుధ్యాకేవతైరిం
దియైరపియోగిసంకర్తకుర్వంతిసంగంత్యక్వాత్తశుద్ధయే॥ ౧౧॥ యక్తఃక
ర్తఫలంత్యక్వాశాంతిమాప్నోతిన్ద్రిష్టిం। అయక్తఃకామకారేణఫలేనక్తోని
బధ్యతే॥ ౧౨॥ సర్వకర్తాణిమనసాసన్న్యాసేసుఖంవశీ। నవద్వారేపురే
దేహేనైవకుర్వన్నకారయత్॥ ౧౩॥ సకర్తృత్వంసకర్తాణిలోకస్యసృజతి
ప్రభుః। సకర్తఫలసంయోగంస్వభావస్తుప్రవర్తతే॥ ౧౪॥ నాదతైకస్యచిత్వా
వంసచైవకుక్కుతంవిభుః। అజ్ఞానేనావృతంజ్ఞానంతేనముహ్యంతిజంతవః॥
౧౫॥ జ్ఞానేనతు తదజ్ఞానంయేషాంనాశితమాత్మనాం। తేషామదిత్యవజ్ఞా
నంప్రకాశయతితత్పరం॥ ౧౬॥ తద్బుద్ధయస్తదాత్మానస్తస్మిష్టాస్తత్పరాయ
ణాః। గచ్ఛంశ్యపునరావృత్తింజ్ఞాననిర్ధాతకల్మషాః॥ ౧౭॥ విద్యావినయసం
పన్నేబ్రాహ్మణేగవిహస్త్రిని। శునిచైవశ్వపాకేవపండితాస్సమదర్శినః॥
౧౮॥ ఇహైవతైర్జ్ఞప్తస్సర్వోయేషాంసామ్యేస్థితంమనః। నిర్దోషంహిసమం
బ్రహ్మతస్సద్బ్రహ్మణితేస్థితాః॥ ౧౯॥ సప్రహృష్యేష్టిప్రియంప్రాప్య
నోద్విజేత్ప్రాప్యచాప్రియం। స్థిరబుద్ధిరసంమూఢోబ్రహ్మవిద్బ్రహ్మణిస్థి
తః॥ ౨౦॥ బాహ్యస్సర్వేష్వసక్తాత్మావిందత్యాత్మనియత్సుఖం। సబ్రహ్మయో

గయక్రాత్వాసుఖమత్యయమశ్నుతే॥౨౧॥ యేహిసంస్పర్శజాభోగాదుఃఖ
యోనయవితేఆద్యంతవంతఃకాంతేయనతేషురమతేబుధః॥౨౨॥ శక్తో
తిహైవయస్సోఘంప్రాకృతీరవిమోక్షణాత్ । కామక్రోధోద్భవంవేగంస
యక్తస్ససుఖీనరః॥౨౩॥ యాంతస్సఖాంతరారామస్తధాంతర్జ్యోతిరేవ
యఃసయోగీబ్రహ్మనిర్వాణంబ్రహ్మభూతోదిగచ్ఛతి॥౨౪॥ బభంతేబ్రహ్మని
ర్వాణమృషయఃక్షీణకల్పపాఃభిన్నదైవధాయతాత్మానస్సర్వభూతహితే
రతాః॥౨౫॥ కామక్రోధవియుక్తానాంయతీనాంయతచేతసాం । అభితోబ్ర
హ్మనిర్వాణంవర్తతేవిదితాత్మనాం॥౨౬॥ స్పర్శాశ్చృత్వాబహిర్వాహ్యంశ
త్సుదైచ్చవాంతరేభువోః । ప్రాణాపానాసమాకృత్వానాసాభ్యంతరచారి
ణా॥౨౭॥ యతేంద్రియమనోబుద్ధిర్మునిర్హేతువరాయణః । విగతేచ్ఛాభయ
క్రోధోయస్సదాముక్తవసః॥౨౮॥ భోక్తారంయజ్ఞతపసాంసర్వలోకమ
హేశ్వరం । సుహృదంసర్వభూతానాంజ్ఞాత్వామాంశాంతిమృచ్ఛతి॥౨౯॥
హరిః ఓంతత్సదితి శ్రీమహాభారతే - శతసహస్రీకాయాంసంహితాయాం - వై
యాసిక్యాం - శ్రీభీష్మపర్వణి - భగవద్గీతాసూపనిషత్సుబ్రహ్మవిద్యాయాం - యోగశాస్త్రే శ్రీకృష్ణార్జున సంవాదే -
కర్మసన్న్యాససయోగోనామ - పంచమోధ్యాయః॥ *

❖❖❖ పద్మోధ్యాయః. ❖❖❖

శ్రీభగవానువాచ. - అనాశ్రితః కర్మఫలంకార్యంకర్మకరోతియః ।
ససన్యాసీచయోగీచననిరగ్నిర్నచాక్రియః॥ ౧ ॥ యంసన్యాసమితిప్రాహు
ర్యోగంతంవిధిపాండవ । నన్యాసస్యస్తనంకల్పయోగీభవతికశ్చన॥ ౨ ॥ ఆరు
రుత్సోర్ధ్వనేర్యోగంకర్మకారణముచ్యతే । యోగా రూఢస్యతస్యైవశమః
కారణముచ్యతే॥ ౩ ॥ యదాహినేంద్రియార్థేషునకర్మస్వనుషజ్యతే । సర్వం
సంకల్పసన్యాసీయోగారూఢస్తదోచ్యతే॥ ౪ ॥ ఉద్ధరేదాత్మనాత్మానంనాత్మా
నమవసాదయేత్ । ఆత్మైవప్రశస్యన్బంధురాత్మైవరిపురాత్మనః । బంధురా
త్మాత్మనస్తస్యయేనాత్మైవాత్మనాజితః । అనాత్మనస్తుశత్రుత్వేవరేతాత్మైవ
శత్రువత్॥ ౫ ॥ జితాత్మనఃప్రశాంతస్యపరమాత్మాసమాహితః । శీతోష్ణసు

ఖదుఃఖేషుతథామానావమానయోః॥ ౭॥ జ్ఞానవిజ్ఞానతృప్తాత్మాకూటస్థోవి
జితేంద్రియః। యుక్తఇత్యుచ్యతేయోగీసమలోస్తాత్మకాంచనః॥ ౮॥ సుహృ
న్మిత్రార్యునీన్ద్రమధ్యసద్యేష్యబంధుషు। సాధుష్యపిచ పాపేషు సమబుద్ధి
ర్విశిష్యతే॥౯॥యోగీయంజితసతతమాత్మానంరహసిస్థితః। ఏకాకీయతచి
త్తాత్మానిరాశీరపరిగ్రహః॥ ౧౦॥ శుచాచశేత్రతస్థావ్యస్థిరమాసనమాత్మ
నః। నాత్యుచ్చ్రితంనాతినీచంచేలాజినకుశోత్తరం॥ ౧౧॥ తత్రైకాగ్రంమ
నఃకృత్వాయతచిత్రేంద్రియక్రియః। ఉపవిశ్యాసనేయంబ్యాద్యోగమాత్మ
విశుద్ధయే॥౧౨॥ సమంకాయశిరోగ్రీవంధారయన్నచలంస్థిరః। సంప్రేక్ష్య
నాసికాగ్రంస్వంఽనశ్చనవలోకయత్॥ ౧౩॥ ప్రశాంతాత్మావిగతభీర్భృ
హ్మచారివ్రతేస్థితః। మనస్సంయమ్యమచ్చిత్రోయక్తఆసీతమత్సరః॥౧౪॥ ఏ
వంయుంజత్సదాత్మానంయోగీనియతమానసః। శాంతినిర్వాణపరమాం
మత్సంస్థామథిగచ్ఛతి॥౧౫॥నాత్యత్నతస్తుయోగోస్థినచైకాంతమనశ్చతః
నచాతిస్వప్నశీలస్యజాగ్రతోనైవచార్జున॥౧౬॥ యుక్తాహారవిహారస్యయ
క్తచేష్టస్యకర్మసు। యుక్తస్వప్నావబోధస్యయోగోభవతిదుఃఖహః॥౧౭॥య
దావినియతంచిత్రమాత్మనేయవావతిష్ఠతే। నిస్పృహసర్వకామేభ్యోయక్తఇ
త్యుచ్యతేతదా॥౧౮॥యథాచిప్రోనివాతస్థోనేంగతేసోఽమాన్యతా। యో
గినోయతచిత్రస్యయుంజతోయోగమాత్మనః॥౧౯॥యత్రోపరమతేచిత్రంని
రుద్ధంయోగసేవయా।యత్రచైవాత్మనాత్మానంపశ్యన్నాత్మనిశుష్యతి॥౨౦॥
సుఖమాత్యంతికంయత్తద్భుద్ధిగ్రాహ్యమతీంద్రియం। వేత్తియత్రనచైవా
యంస్థితశ్చలతతత్వతః॥౨౧॥ యంలభ్యాచావరంలాభంమన్యతేనాధికంత
తః।యస్మిన్స్థితోనదుఃఖేనగురుణాపివిచాల్యతే॥ ౨౨॥ తంవిద్యాదుఃఖసం
యోగవియోగంయోగసంజ్ఞితం।సనిశ్చయేనయోక్తవ్యోయోగోఽనిర్విణ్ణచే
తసా॥౨౩॥ సంకల్పవ్రథవాత్కామాంస్త్యక్త్వాసర్వానశేషతః। మనసై
వేంద్రియగ్రామంవినియమ్యసమంతతః॥ ౨౪॥ శనైశ్చనైరుపరమేద్భుద్ధ్యా
ధృతిగృహీతయా।ఆత్మసంస్థంమనఃకృత్వానకేంచదపిచింతయేత్॥౨౫॥ య
తోయతోఽశ్చరతిమనశ్చంచలమస్థిరం। తతస్తతోనియమ్యైతదాత్మశేషవ
శంసయేత్॥౨౬॥ప్రశాంతమనసంహ్యంసంయోగినంసుఖమత్తమం। ఉపై

తిశాంతరజనంబ్రహ్మభూతమకల్మషం॥ ౨౭ ॥ యంజన్నేవంసదాత్మానం
యోగీవిగతకల్మషః॥ సుఖేనబ్రహ్మసంస్పర్శమశ్యంతంసుఖమశ్నుతే॥౨౮॥ స
ర్వభూతస్థమాత్మానంసర్వభూతానిచాత్మని । ఈక్షతేయోగయుక్తాత్మాస
ర్వత్రసమదర్శనః॥౨౯॥యోమాంపశ్యతిసర్వత్రసర్వంచమయివశ్యతః॥తస్యా
హంసప్రణస్యామిసచమేనప్రణశ్యతి॥౩౦॥ సర్వభూతస్థితంయోమాంభజ
త్యేకత్వమాస్థితః । సర్వధావర్తమానోపినయోగీమయివర్తతే॥౩౧॥ అత్తే
వమ్యేనసర్వత్రసమంపశ్యతియోర్జున । సుఖంవాయదివాదుఃఖంసయోగీపర
మోమతః ॥ ౩౨ ॥ —*అర్జునఉవాచ.*—యోయంయోగస్తవ్యయాప్రోక్త
స్సామ్యేనమధుసూదన । ఏతస్యాహంసవశ్యామిచంచలత్వాత్థినింస్థిరామ్॥
౩౩ ॥ చంచలంహిమనఃకృష్ణప్రమాధిబలవద్దృఢం । తస్యాహంసిగ్రహం
మన్యేవాయోరివసుదుష్కరం॥౩౪॥—*శ్రీభగవానువాచ.*—అసంశయం
మహాబాహుమనోద్విగ్రహంచలం । అభ్యాసేనతుకాంతేయైరార్యే
ణచగృహ్యతే॥౩౫॥ అసంయతాత్మనాయోగోదుష్ప్రవృత్తిమేమతిః । వ
శ్యాత్తనాతుమతతాశక్యోవాల్మీకిముపాయతః ॥ ౩౬ ॥ అర్జునఉవాచ.—
అయతిశ్యద్ధయోపేతోయోగాచ్చలితమానసః । అప్రాప్యయోగసంసి
ద్ధికాంకతింకృష్ణగచ్ఛతి॥౩౭॥ కచ్చిన్నోభయవిభ్రష్టశ్చిన్నాభ్రమివనశ్యతి
అప్రతిష్ఠోమహాబాహువిమూఢోబ్రహ్మణఃపథి॥౩౮॥ఏతమ్నేసంశయంకృ
ష్ణభేత్తుమర్హస్యశేషతః । త్వదశ్యస్సంశయస్యాస్వచ్ఛేతానహ్యుపవద్యతే॥
౩౯॥ —*శ్రీభగవానువాచ.*—పార్థనైవేహనాముత్రవిశాశస్తస్యవిద్య
తే । నహి కల్యాణకృత్కచ్చిద్దుర్గతింతాతగచ్ఛతి ॥ ౪౦ ॥ ప్రాప్యపుణ్యకృ
తాల్మోకానుషిత్వాశాశ్వతీస్సమాః । శుచీనాంశ్రీమతాంగేహేయోగభ్ర
ష్టోభజాయతే॥౪౧॥అథవాయోగినామేవకులేభవతిధీమతాంప్రతద్ధిదుర్గభత
రంలోకేజన్మయదీదృశం॥౪౨॥తత్రతంబుద్ధిసంయోగంలభతేపార్వదైహి
కంయతతేచతతోభూయస్సంసిద్ధాకురునందన॥౪౩॥ పూర్వాభ్యాసేనతే
నైవహియతేహ్యవశోపినః । జిజ్ఞాసురపియోగస్యశబ్దబ్రహ్మతివర్తతే॥
౪౪॥ ప్రయత్నాద్భృతమానస్తుయోగీసంసుద్ధకించుషః । అనేకజన్మసంసిద్ధస్త
తోయాతిపరాంగతం॥ ౪౫ ॥ తపస్విభ్యోదికోయోగీజ్ఞానిభ్యోపిమతోధికః ।

కర్తిభ్యశ్చాధికోయోగీతస్సావ్యోగీభవార్జున॥౪౬॥ యోగినామపిసర్వేషాం
మద్గతేనాంతరాత్మనా॥శ్రద్ధావాక్ భజతేయోమాంసమేయ క్తతమోమతః॥

హరిఃఓమ్- తత్సద్విత్త్రీమహాభారతే- శతసహస్రికాయాం- సుం
హితాయాం- వయ్యసిక్యాం శ్రీభీష్మపర్వణి- భగవద్గీతాసూపని
షత్సుబ్రహ్మవిద్యాయాం - యోగశాస్త్రే శ్రీకృష్ణార్జునసంవాదే-
ఉత్తమోద్యమయోగోనామ- షష్ఠోధ్యాయః.

*

—* సప్తమోధ్యాయః. *—

—* శ్రీభగవానువాచ. *—మయ్యాసక్తమనాః పార్థయోగంయుంజన్
మదాశ్రయః॥అసంశయంసమగ్రంమాంయథాజ్ఞాన్యసితచ్ఛ్రుణు॥౧॥జ్ఞాన
స్తేహంసవిజ్ఞానమిదంవత్స్యావ్యతేషతః॥ యత్జ్ఞాత్వానేహభూయోగ్యత్
జ్ఞాతవ్యమవశిష్యతే॥౨॥ మనుష్యాణాంసహస్రేషుకన్చిద్యతతిస్సిద్ధయే । య
తతామపిసిద్ధానాంకన్చిన్త్యాంపత్తిత్వతః॥ ౩ ॥ భూమిరాపోనలోవాయుః
ఘంమహాబుద్ధిరేవచ॥ అహంకారఇతీయంమేభిన్నాప్రకృతిరప్తథా॥ ౪॥ అప
రేయమితస్తవ్యాంప్రకృతింవిద్ధిమేవరాం॥ జీవభూతాంమహాబాహూయ
యేదంధార్యతేజగత్ ॥ ౫ ॥ ఏకద్యోనీనిభూతానిసర్వాణీత్యవధారయ॥అ
హంకృత్స్వస్యజగతఃప్రభవఃప్రళయస్తథా॥౬॥ మత్తఃపరతరంనాన్యత్క
చ్చేదస్తద్దనంజయ॥ మయిసర్వమిదంప్రోతంసూత్రేమణీగణాగ్రవ॥ ౭॥ రసో
హమపుకౌంతేయ ప్రభాస్తిశశిసూర్యయోః । ప్రణవస్సర్వవేదేషుశబ్దఃఖే
పారుషంస్పృశ॥౮॥ పుణ్యోగంధఃపృథివ్యాంచతేజశ్చాస్త్రివిధావసౌ । జీవ
నంసర్వభూతేషుతవశ్చాస్త్రితపస్వీషు॥ ౯ ॥ బీజంమాంసర్వభూతానాంవిద్ధి
పార్థసనాతనం॥బుద్ధిర్బుద్ధిమతాషస్త్రితేజస్తేజస్వినామహం॥౧౦॥ బలంబల
వతాంచాహంకామరాగవిపర్జితం । ధర్మావిరుద్ధోభూతేషుకామోస్త్రిభర
తగ్భ॥౧౧॥యేచైవసాత్వికాభావారాజసాస్తామసాశ్చయే । మత్తపవేతి
తాన్సిద్ధినత్వహంతేషుతేమయి॥౧౨॥త్రిభిర్గుణమన్తైర్భావైరేభిస్సర్వమిదం
జగత్ । మోహితంనాభిజానాతినామేభ్యఃపరమవ్యయం॥ ౧౩॥ చైవీహ్యే
షాగుణమయీమమమాయాదురత్యయా । మామేవయేప్రపద్యంతేమాయా

మతాంతరంతే॥ ౧౪॥ నమాందుష్కృతితోమూఢాః॥ ప్రపద్యంతేనరాధ
మాః॥ మాయయాపహృతజ్ఞానాఅసురంభావమాశ్రితాః॥ ౧౫॥ చతుర్విధా
భజంతేమాంజనాస్సుకృతితోర్జున॥ ఆర్ద్రజ్ఞాసురధార్ధిజ్ఞానచభరతర్షభ॥ ౧౬॥
తేషాంజ్ఞానీనిశ్యయక్తపకభక్తిష్వశిష్యతే॥ ప్రియోహి జ్ఞానీనోత్యర్థమహం
సచమప్రియః॥ ౧౭॥ ఉదారాస్సగ్వపవై తేజ్ఞానీత్వాత్వైవమేమతః॥ ఆస్థిత
స్సహియక్తాత్మామామేవానుత్తమాంగతిం॥ ౧౮॥ బహూనాంజన్మనామం
తేజ్ఞానవాఽమాంప్రపద్యతే॥ వాసుదేవస్సగ్వమితి సమహత్వాసుదుర్లభః॥
౧౯॥ కాష్ఠే సై సైహ్యకతేజ్ఞానాః॥ ప్రపద్యంతేస్యదేవతాః॥ తంతంఢియమ
మాస్తాయప్రకృత్యానియతాస్వయా॥ ౨౦॥ యోయోయాంయాంతనుంభక్త
శ్శ్రద్ధయాన్చితుమిచ్ఛతి॥ తస్యతస్యాచలాంశ్రద్ధాంతామేవవిధధావ్యహం॥
౨౧॥ సతయాశ్రద్ధయా యక్తస్తస్యారాధనమీహతే॥ లభతేచతతఃకా
మాఽమయైవవిహితాఽహితాఽ॥ ౨౨॥ అంతవత్తుఫలం తేషాంతద్భవత్య
ల్పమేధసాం॥ దేవాఽదేవయజోయాంతమద్భక్తాయాంతిమామపి॥ ౨౩॥ ఆ
వ్యక్తంవ్యక్తిమావన్నంమస్యం తేమామబుద్ధయః॥ పరంభావమజానంతోమ
మావ్యయమనుత్తమం॥ ౨౪॥ నాహంప్రకాశసర్వస్యయోగమాయాసమా
వృతః॥ మూఢోయంనాభిజానాతిలాకోమామజమవ్యయం॥ ౨౫॥ వేదాహం
సమతీతానివర్తమానానిచార్జున॥ భవిష్యాణిచభూతానిమాంతువేదనకశ్చ
న॥ ౨౬॥ ఇచ్ఛాద్వేషసముద్ధేనద్వంద్వమోహేనభారత॥ సర్వభూతానిసం
మోహంసర్గేయాంతివరంతప॥ ౨౭॥ యేషాంత్వంతగతంపాపంజనానాం
పుణ్యకర్మణాం॥ తేద్వంద్వమోహనిర్ముక్తాభజంతే మాంద్యధవ్రతాః॥ ౨౮॥
జరామరణ మోక్షాయ మామాశ్రిత్యయతంతియే॥ తేబ్రహ్మతద్విదుఃకృ
త్స్సమధ్యాత్వంకర్మచాఖిలం॥ ౨౯॥ సాధిభూతాధిదైవంమాంసాధియజ్ఞం
చయేవిదుఃప్రయాణకాలేపిచమాంతేవిదుర్ముక్తచేతసః॥ ౩౦॥

హరిఃఓమ-తత్సద్వితిశ్రీమహాభారతే-శతసహస్రసంహితాయాం
వయ్యసిక్యాంశ్రీభీష్మపర్వణి-భగవద్గీతాసూపనిషత్సుబ్రహ్మవి
ద్యాయాం-యోగశాస్త్రేశ్రీకృష్ణార్జునసంవాదే-విజ్ఞానయోగో
నామ-సప్తమోధ్యాయః.

...

...

*

❖❖❖ అష్టమోధ్యాయః. ❖❖❖

—*అర్జునఉవాచ*—కింతద్బ్రహ్మకీమధ్యాస్త్యంకింకర్తవ్యమోస్తమః ।
 అధిభూతంచకింప్రోక్తమధిదైవంకిముచ్యతే॥౧॥అధిఞ్జఃకథంకోత్రదేహే
 స్త్రిస్తధుసూదన! ప్రయాణకాలేచకథంజ్ఞేయోసినియతాత్మభిః॥౨॥శ్రీభగవా
 నువాచ—అక్షరంబ్రహ్మవరమంస్వభావోధ్యాస్త్యముచ్యతేభూతభావోద్భ
 వకరోవిసగఃకర్తవ్యఃజ్ఞః॥అధిభూతంక్షురోభావఃపురుషశ్చాధిదైవతంఅధి
 యజ్ఞోహమేవాత్రదేహేదేహభృతాంవరం॥౩॥అన్తకాలేచమామేవస్తగస్త్య
 క్త్వాకలేబరం । యఃప్రయాతినమద్భావంయాతినాస్త్యత్రసంశయః॥ ౪॥
 యంయంవాపిస్తరణభావంత్యజశ్శం తేకలేబరం । తంతమేవైతికాంతేయ
 సదాతద్భావభావితః॥ ౫॥ తస్మాత్సర్వేషుకాలేషుమామస్తగయధ్యచ ।
 మయ్యర్పితమనోబుద్ధిర్మామేనైవ్యస్యసంశయః॥ ౬॥ అభ్యాసయోగయుక్తేన
 చేతసానాస్యగామినావరమంపురుషందివ్యంయాతిపార్థావచింతయ॥౭॥
 కవింపురాణమనుశాసితారమణోరణీయాంసమనుస్తరేద్యః । సర్వస్యధా
 తారమచింత్యరూపమాదిత్యవగ్లంతమసంపరస్తాత్॥ ౮॥ ప్రయాణకాలేమన
 సాచలేనభక్త్యాయుక్తోయోగబలేనచైవబ్రువోర్మధ్యేప్రాణమావేశ్య
 సమ్యక్ సతంపరంపురుషముపైతిదివ్యం॥౧౦॥యదక్షరంవేదవిదోవదంతివి
 శంతియద్యతయోవీతరాగాః । యదిచ్ఛంతోబ్రహ్మచర్యంచరంతితత్తేవదం
 సంగ్రహేణప్రవత్స్యే॥౧౧॥ సర్వద్వారాణిసంయమ్యమనోహృదినిరుధ్యచ
 మూర్ధ్నాధ్యాధాయాత్మసంప్రాణమాస్థితోయోగధారణాం॥౧౨॥ ఓమ
 త్యే కాక్షరం బ్రహ్మవ్యాహరణమామనుస్తరణ । యఃప్రయాతిత్యజదే
 హంసయాతిపరమాంగతిం॥౧౩॥అనన్యచేతాస్సతతంయోమాంస్తరణిత్య
 శఃతస్యాహంసులభఃపార్థనిత్యయుక్తస్యయోగినః॥౧౪॥ మాముపేత్యపు
 నర్జన్మదుఃఖాలయమశాశ్వతం । నాత్మవంఠిమహత్త్వానస్సంస్థిపరమాం
 గతాః॥౧౫॥ ఆబ్రహ్మభవనాల్లోకాఃపునరావర్తిసోర్జున । మాముపేత్య
 తుకాంతేయపునర్జన్మనవిద్యతే॥౧౬॥ సహస్రయుగవర్యంతమహర్వద్బ్ర
 హ్మణోవిదుః । రాత్రింయుగసహస్రాంతాంతేహూరాత్రవిదోజనాః॥౧౭॥
 అవ్యక్తాద్వ్యక్తయస్సర్వాఃప్రభవంత్యహరాగమే । రాత్యాగ్రాగ్రావేప్రళయస్తే

౧౫౬ శ్రీగీతోపనిషది-స-రాజవిద్యారాజగుహ్యయోగః.

తత్రైవావ్యక్తసంజ్ఞకే॥౧౮॥భూతగ్రామస్సయేవాయంభూత్వాభూత్వా
ప్రళీయతే॥రాత్యైగమేవశఃపార్థప్రభవత్యహరాగమే॥౧౯॥పరస్తస్మా
త్తుభావోన్యోవ్యక్తోవ్యక్తాత్సనాతనః॥యస్ససర్వేషుభూతేషునస్యత్సు
నవిసశ్యతి॥౨౦॥అవ్యక్తోఽక్షరశ్చత్వక్తస్తమాహుః॥పరమాంగతి॥౨౧॥యంప్రా
ప్యననివర్తంతేతద్దామపరమంమమ॥౨౨॥పురుషస్సపరఃపార్థభక్త్యాభ్య
స్తవీసన్యయా॥యస్యాంతస్థానిభూతానియేనసర్వమిదంతత॥౨౩॥య
శ్రకాలేత్వనావృత్తిమావృత్తించైవయోగినః॥ప్రయాతాయాంతితంకాలం
వత్సోమిభరత్సభ॥౨౪॥అగ్నిర్జ్వలీరహశ్శుక్ష్మక్షణ్ణాసాడత్రరాయణం॥త
త్రప్రయాతాగచ్ఛంతిబ్రహ్మబ్రహ్మవిదోజనాః॥౨౫॥ధూమోరాత్రిస్తథా
కృష్ణక్షణ్ణాసాదక్షిణాయనం॥తత్రచాంద్రమసంజ్యోతిర్జ్యోగిప్రాప్యనివ
ర్తతే॥౨౬॥శ్లుకకృష్ణగతీహ్యేతేజఃతశ్శాశ్వతేమతే॥ఏకయాన్థాత్యనావృ
త్తిమన్యయావర్తతేపునః॥౨౭॥నైతేనృతీపార్థజానకయోగీముహ్యతికశ్యన
తస్మాత్సర్వేషుకాలేషుయోగయ్యక్తోభవార్జున॥౨౮॥చేదేషుయజ్ఞేషుతపస్సు
చైవదానేషుయత్కుగృఫలంప్రదిష్టం॥అత్యేతితత్సర్వమిదంవిదిత్వాయోగీవ
రంస్థానముపైతిచాద్యం॥

౨౯

హరిః ఓమ్॥ తత్పదితిశ్రీమహాభారతే - శతసహస్రసికాయాం-
సంహితాయాం - వయ్యసిక్యాంశ్రీభీష్మపర్వణి- భగవద్గీతానా
వనివత్సబ్రహ్మవిద్యాయాం-యోగశాస్త్రీశ్రీకృష్ణార్జునసంవాదే
అక్షరపరబ్రహ్మయోగోనామ - అష్టమోధ్యాయః.

*

—* నవమోధ్యాయః.*—

—*శ్రీభగవానువాచ॥*— ఇదంతతే గుహ్యతమం ప్రవక్ష్యామ్యన
సూయచే॥జ్ఞానంవిజ్ఞానసహితంయజ్ఞాత్వామోక్ష్యసేఽశుభాత్॥౧॥రాజ
విద్యారాజగుహ్యంపవిత్రమిదమత్రమమ్॥ప్రత్యక్షావగమంధర్మ్యంసుసుఖం
కర్తుమవ్యయం॥౨॥అత్రధధానాఃపురుషార్థస్యాస్యపరంతప॥అప్రా
ప్యమాంనివర్తంతేమృత్యుసంసారవర్తని॥౩॥మయాతేమిదంసర్వంజగద
వ్యక్తమూర్తినామతేస్థానిసర్వభూతానిసచాహంతేష్వపస్థితః॥౪॥నచమతే

స్థానిభూతానివశ్యమేయోగమైశ్వరం॥ భూతభృన్నచభూతస్థోమమాత్మా
భూతభావనః॥ ౫ ॥ యథాకాశస్థితోనిత్యంవాయుస్సర్వత్రకోమహాః॥ త
థాసర్వాణిభూతానిమత్ స్థానిత్యుపధారయ॥ ౬ ॥ సర్వభూతానికాంతేయ
ప్రకృతింయాంతిమామికాం॥ కల్పక్షయేపున స్థానికల్పదావిసృజామ్యహం॥
౭॥ ప్రకృతింస్వామవప్తభ్యవిసృజామిపునపునః॥ భూతగ్రామమిమంకృత్స
మవశంప్రకృతేర్వశాత్॥ ౮ ॥ నచమాంతానికర్తాణినిబద్ధంతిధనంజయః
ఉదాసీనవదాసీనమసక్తంతేషుకర్తసు॥ ౯ ॥ మయాభ్యక్షేప్రకృతిస్సుయతే
సచరాచరం॥ హేతునానేనకాంతేయజగద్ధివరివత్తే॥ ౧౦ ॥ అవజానంతి
మాంమూఢామానుషీంతసుమాశ్రితం॥ వరంభావమజానంతోమమభూతమ
హేశ్వరం॥ ౧౧ ॥ మోఘాశామోఘకర్తాణోమోఘజ్ఞానావిచేతనః॥ రాక్షసీ
మాసురీంచైవప్రకృతింమోహినీంశ్రితాః॥ ౧౨ ॥ మహత్తానస్తుమాంపా
ర్థచైవీంప్రకృతిమాశ్రితాః॥ భజంత్యనన్యమనసోజ్ఞాత్వాభూతాదిమవ్య
యం॥ ౧౩ ॥ సతతంకీర్తయంతోమాంయతంతశ్చదృఢవ్రతాః॥ నమస్యంత
శ్చమాంభక్త్యానిశ్చయక్రాఉపాసతే॥ ౧౪ ॥ జ్ఞానయజ్ఞేనచాభ్యన్యేయజంతో
మాముపాసతే॥ ఏకత్యైవసప్తధత్వేనబహుధావిశ్వతోముఖం॥ ౧౫ ॥ అహం
క్రతురహంయజ్ఞఃస్వధాహమహమాషధం॥ మంత్రోహమహమేవాభ్యమహ
మగ్నిరహంహుతం॥ ౧౬ ॥ పితామహస్యజగతోమాతాధాతాపితామహః॥
వేద్యంపవిత్రమోంకారఋక్సామయజురేవచ॥ ౧౭ ॥ గతిర్భూతప్రభుస్సాక్షీ
నిహసశ్వరణంసుహృత్॥ వ్రథవఃప్రళయస్థానంనిధానంచీజమవ్యయం॥ ౧౮ ॥
తపామ్యహమహంవద్దంనిగృహ్లామ్యస్సృజామిచ॥ అమృతంచైవమృత్యుశ్చ
నదసచ్చాహమర్జున॥ ౧౯ ॥ త్రయీవిద్యామాంసోమపాః పూతపాపాయజ్ఞే
రిష్టాస్సగ్గతింప్రార్థయంతే॥ తెఘ్నజ్ఞమాసాద్యసురేంద్రలోకమత్నంతేది
వ్యాకృదివిదేవభోగాః॥ ౨౦ ॥ తెతంభుక్త్వాస్వగ్గలోకంవిశాలంక్షీణేపుణ్యే
మర్త్యలోకంవిశంతి॥ ఏవంత్రయీధర్మమనుప్రవన్నాగతాగతంకామకామా
లభంతే॥ ౨౧ ॥ అనన్యాశ్చింతయంతోమాంయేజనాఃపర్యుపాసతే॥ తేషాం
నిత్యాభియుక్తానాంయోగక్షేమంవహామ్యహం॥ ౨౨ ॥ ఏతస్యదేవతాభక్తా
యజంతేతద్రద్యాన్వితాః॥ తేపినూమేవకాంతేయయజంత్యవిధిపూర్వకం॥

౨౩॥ అహంహీనర్వయజ్ఞానాంభోక్తాబ్రవధురేవచ | నతుమామభిజానంతి
తత్వేనాతశ్చ్యవంతితే॥౨౪॥ యాన్తిదేవావ్రతాదేవాన్పితౄణాం నిపితృ
వ్రతాః | భూతానియాంతిభూతేజ్ఞాయాంతిమద్యాజినోపిమాః॥౨౫॥ వస్రం
పుష్పంఫలంతోయంయోమేభక్త్యావ్రయచ్చతితదహంభక్త్యవహృతమశ్నా
మివ్రయతాత్మనః॥౨౬॥ యత్కరోషియదశ్చసియజ్ఞహోషిదదాసియత్
యత్తవస్యసికాంతేయతత్కురుష్వమదర్పణం॥౨౭॥ శుభాశుభఫలైరేవం
మోక్ష్యసేకర్తృబంధనైః | సన్యాసయోగయక్తాత్మావిమక్తోమాముపైవ్యసి |
౨౮॥ సమోహంసర్వభూతేషుసమేక్ష్యోన్తిసప్రియః | ఏభజంతితుమాంభ
క్త్యామయితేతేషుచావ్యహం॥౨౯॥ అపిచేత్సదురాచారోభజతేమామనస్య
భాక్ | సాధురేవసమంతవ్యస్సన్యస్యవసితోహిసః॥ ౩౦॥ ధీవ్రంభవతిభ
ర్తాత్తాశశ్చచ్ఛాంతినిగచ్ఛతి | కాంతేయవ్రతిజానీహీనమేభక్తః | వ్రణశ్యః॥
౩౧॥ మాంహీపార్థవ్యపాశ్రిత్యయేపిస్యఃపాపయోనయః | స్త్రీయోనైశ్చ
స్తథాశూద్రాస్తేపియాంతివరాంతిం॥౩౨॥ కింపునర్భావ్సాఃపుణ్యా
భక్తారాజ్జయస్తథా | అనిత్యమసుఖంలోకమిమం | సావ్యభజస్వమాం॥౩౩॥
మన్తనాభవమద్భక్తోమద్యాజీమాంనమస్కురు | మామేనైవ్యసియక్తైవ
మాత్మానంమత్పురాయణః॥

౩౪

హరిః ఓమ్ | తత్సదితిశ్రీమహాభారతే-శతసహస్రికాయాం-సం
హితాయాం-వయ్యాసిక్యాంశ్రీభీష్మపర్వణి-భగవద్గీతాసూపని
షత్సుబ్రహ్మవిద్యాయాం-యోగశాస్త్రే శ్రీకృష్ణార్జున-సంవాదే
రాజవిద్యారాజగుహ్యయోగోనామ-సవమోధ్యాయః.

*

—* దశమోధ్యాయః *

—* శ్రీభగవానువాచ.*—భూయఏవ మహాబాహో శృణుమేవర
మంవచః | యత్రైహంప్రియమాణాయవక్ష్యామిహితకామ్యయా॥౧॥ నమే
విదుస్సురగణాః ప్రభవంసమహావనయః | అహమాద్భిరైదేవానాంమహర్షీ
ణాంచసర్వశః॥౨॥ యోమామజమనాదించవేత్తిలోకమహేశ్వరం | అసం
మూఢస్సమర్త్యేషుసర్వపాపైఃప్రముచ్యతే॥౩॥ బుద్ధిర్జ్ఞానమసంమోహః

మాసత్యందమశ్శమః|సుఖందుఃఖంభవోభావోభయంచాభయమేవచ||౮||అ
హింసాసమతాతుష్టిస్తపోదానంయశోఽయశః|భవంతిభావాభూతానాం
మత్తేవవృథగ్విధాః||౯|| మహర్షయస్సప్తపూర్వేచత్వారోమనవస్తథా|మ
ద్భావామానసాజాతాయేషాంలోకఇమాఃప్రజాః|| ౬ || ఏతాంవిభూతిం
యోగంచమయోవేత్తితత్త్వతః|సోవికంపెనయోగేనయజ్యతేనాత్రసం
శయః|| ౭ ||అహంసర్వస్యప్రభవోమత్తస్సర్వంప్రవర్తతే|ఇతిమత్వాభజంతే
మాంబుధాభావసమన్వితాః||౮|| మచ్చిత్తామగ్ధతప్రాణాబోధయంతఃపద
స్పరం|కథయంతశ్చమాంసిత్యంతుష్యంతిచరమంతిచ|| ౯ || తెషాంసతతయు
క్తానాంభజతాంప్రీతిపూర్వకందదామిబుద్ధియోగంతయేనమామపయాం
తితే||౧౦|| తెషామేవానుకంపార్థమహమజ్ఞానజంతవః| నాశయామ్యాత్మ
భావస్థోజ్ఞానదీపేనభాస్వతా || ౧౧ || —*అర్జునఉవాచ.*—పరంబ్రహ్మ
పరంధామవవిత్రంపరమంభవాత్| పురుషంశాశ్వతందీవ్యమాదిదేవమజం
విభుం||౧౨|| ఆహుస్తావ్యుషయస్సర్వేదేవర్షిర్నారథస్తథా| అసితోదేవ
లోవ్యాసస్సన్వయంచైవబ్రహ్మిషే||౧౩|| సర్వమేతద్భతంమన్యేయన్తాంవద
సికేశవ|నహితేభగవత్వక్తింవిదుర్దేవానదానవాః||౧౪|| స్వయమేవాత్మ
సాత్మానంవేత్తత్వంపురుషోత్తమ|ధూతభావసభూతేశదేవదేవజగత్ప్రతే||
౧౫||వక్తుర్మత్స్యశేషేణదివ్యాహ్యత్వవిభూతయః|యాభిర్విభూతిభిర్లోకా
నిమాంస్తవంవ్యాప్యతిష్ఠసి||౧౬|| కథంవిద్యామహంయోగీత్వాంసదాపరి
చింతయత్| కేషుకేషుచభావేషుచింత్యోసిభగవన్నయా||౧౭||విస్తరేణాప్త
వోయోగంవిభూతించజనార్దన|భూయఃకథయత్ప్రిశ్నశ్శృణ్వతోనాస్తిమేమ్య
తం || ౧౮ || —* శ్రీభగవానువాచ.*— హంతతేకథయమ్యామి విభూ
తీరాత్మసమ్యుభాః | ప్రాదాన్యతఃకురుశ్రేష్ఠనాస్త్యంతోవిస్తరస్యమే||౧౯||
అహమాత్మగుడాకేశసర్వభూతాశయస్థితః| అహమాదిశ్చమధ్యంచభూ
తానామంతేవచ|| ౨౦|| ఆదిత్యానామహంవిష్ణుర్జ్యోతిషాంరవిరంశుమాత్
మరీచినర్దుతామస్మిన్నక్షత్రాణామహంశశీ|| ౨౧ || పేదానాంసామవేదో
స్తిదేవానామస్త్రివాసవః | ఇంద్రియాణాంమనశ్చస్త్రిభూతానామస్త్రిచేత
నా||౨౨||రుద్రాణాంశంకరశ్చస్త్రివిత్రే శోయతురక్షుసాం | వసూనాంపా

వకశ్చస్త్రీమరుశ్శిఖరిణాంమహం॥౧౩॥పురోధసాంచముఖ్యంమాంవిద్ధిపా
 ర్థబృహస్పతిం॥ సేనానీనామహంస్కందస్సరసామస్త్రీసాగరః॥౧౪॥ మహద్రీ
 ణాంభృగురహంగిరామస్త్వైకమక్షరం॥ యజ్ఞానాంజపయజ్ఞోస్త్రీస్తావరా
 ణాంహిమాలయః॥౧౫॥ అశ్వత్థస్సగ్వవృక్షాణాంచేవద్రీణాంచనారదః॥ గం
 ధర్వాణాంచిత్రధస్సిద్ధానాంకపిలోమనిః॥ ౧౬॥ ఉచైశ్చక్రీవసమశ్వా
 నాంవిద్ధిమామమృతోద్భవం॥ విరావతంగజేంద్రాణాంసరాణాంచనరాధి
 వం॥౧౭॥ ఆయుధానామహంవజ్రంధేనూనామస్త్రీకామధుక్॥ వ్రజసశ్చస్త్రీ
 కందర్పస్సర్పాణామస్త్రీవాసుకిః॥౧౮॥ అనంతశ్చస్త్రీనాగానాంపరుణోయా
 దసామహం॥ పితౄణామర్యమాచాస్త్రీయమస్సంయమతామహం॥౧౯॥ ప్ర
 హ్లాదశ్చస్త్రీదైత్యానాంకాలఃకలయతామహం॥ మృగాణాంచమృగేంద్రో
 హంచైనతేయశ్చవక్షీణాం॥ ౨౦॥ పవనఃపవతామస్త్రీరామశ్చస్త్రీభృతా
 మహం॥ ఋషాణాంమకరశ్చస్త్రీస్తోతసామస్త్రీజాహ్నువీ॥౨౧॥ సర్గాణామా
 దిరంతశ్చమధ్యంచైవాహమర్జున॥ అధ్యాత్మవిద్యావిద్యానాంవాదఃప్రవద
 తామహం॥౨౨॥ అక్షరాణామకారోస్తద్వంద్వస్సామాసికస్యచ॥ అహమే
 వాక్షయఃకాలోధాతాహంవిశ్వతోముఖః॥౨౩॥ వృత్త్యస్సగ్వహారశ్చహం
 పుద్భవశ్చభవిష్యతాం॥ కీర్తిఃశ్రీర్వాక్సనారీణాంస్త్రృతైర్ధాధృతిఃక్షమా॥
 ౨౪॥ బృహత్సమతధాసామ్నాంగాయత్రేఛందసామహం॥ మాసానాం
 మాగ్గశీరోహమృతానాంకుసుమాకరః॥౨౫॥ ద్యూతంఛలయతామస్త్రీతేజ
 స్తేజస్వినామహం॥ జయోస్త్రివసామోస్త్రిసత్వంసత్వవతామహం॥౨౬॥
 వృష్టినాంవాసుదేవోస్త్రిపాండవానాంధనంజయః॥ మునీనామవ్యహంవ్యాసః
 కవీనామశనాకవిః॥౨౭॥ దండోదమయతామస్త్రీనిఃకర్మజగీషతాం॥ మానం
 చైవాస్త్రీగుహ్యేనాంజ్ఞానంజ్ఞానవతామహం॥౨౮॥ యచ్ఛాపిసర్వభూతా
 నాంచీజంతదహమర్జున॥ సతదస్త్రీవినాయత్స్యాస్త్రయాభూతంచరాచరం॥
 ౨౯॥ శాంతోస్త్రీమమదివ్యానాంవిభూతీనాంపరంతప॥ ఏవతూదేశతఃప్రో
 త్తోవిభూతేర్విస్తరోమయా॥౩౦॥ యద్యద్విభూతిమత్సత్వంశ్రీమదూర్జిత
 మేవవా॥ తత్తదేవావగచ్ఛత్వంమమతేజోంతసంభవం॥౩౧॥ అథవాబహు
 నైతేనకింజ్ఞానేనతవార్జునవిష్టభ్యాహమిదంకృత్స్నమేకాంసేథసితోజగత్॥

హరిః ఓమ్ - తత్సద్విశ్రీమహాభారతే - శతసహస్రికాయాం సంహితాయాం - వయ్యాసిక్యాం శ్రీభీష్మవర్షణి-భగవద్గీతాసూపనిషత్సు బ్రహ్మవిద్యాయాం - యోగశాస్త్రే శ్రీకృష్ణార్జునసంవాదే-విభూతివిస్తరయోగోనామ - దశమోధ్యాయః.

*

—***—
—*** ఏకాదశోధ్యాయః. *** —

—* అర్జునఉవాచ.*— మదనుగ్రహాయ పరమంగుహ్య మధ్యాత్మ సంజ్ఞితం । యత్త్వయోక్తం వచస్తేనమోహూయం విగీతోమమ॥ ౧ ॥ భవావ్యయాహిధూతానాం శ్రుతావిస్తరశోమయా । త్వత్తః కమలపత్రాక్షమాహత్త్యమపిచావ్యయం॥ ౨ ॥ ఏవమేతద్భద్రాతత్వమాత్మానం పరమేశ్వర! ద్రష్టుమిచ్ఛామి తేరూపమైశ్వరం పురుషోత్తమ॥ ౩ ॥ మన్యసేయదితచ్ఛక్యం మయా ద్రష్టుమితివ్రథో । యోగేశ్వరతతోమేత్వందగ్ధయాత్వానమవ్యయమ్॥ ౪ ॥ —* శ్రీభగవానువాచ.*— పశ్యమేపార్థరూపాణి శతశోధసహస్రశః । నానావిధానిదివ్యానినానావర్ణాకృతీనిచ॥ ౫ ॥ పశ్యాదిత్యావసూక్తురద్రావశ్వినామరుతస్తథా । హూస్యదృష్టసూర్వాణిపశ్యాత్పర్యాణిభారత॥ ౬ ॥ ఇహైకస్రంజగత్కృత్స్నం పశ్యాద్యసచరాచరం । మమదేహేగుడాకేశయచ్చాన్యద్ద్రష్టుమిచ్ఛసి॥ ౭ ॥ సతుమాంశత్యసేద్రష్టుమనైనైవస్వచక్షుషాదిద్యం దదామితేచక్షుఃపశ్యమేయోగమైశ్వరం॥ ౮ ॥ సంజయఉవాచ.— ఏవముక్త్వాతతోరాజన్ మహాయోగేశ్వరోహరిః । దర్శయామాసపార్థాయ పరమంరూపమైశ్వరం॥ ౯ ॥ అనేకవక్త్రీనయనమనేకాదృతదగ్ధనం । అనేకదివ్యాభరణందివ్యానేకోద్యతాయుధం॥ ౧౦ ॥ దివ్యమాల్యాంబరధరందివ్యగంధానులేపనం । సర్వాశ్చర్యమయం దేవమనంతం విశ్వతోముఖం॥ ౧౧ ॥ దివిసూర్యసహస్రస్యభవేద్యగపదుద్ధితా । యదిభాస్వదృశీసాస్యాద్భాసస్తస్య మహాస్తనః॥ ౧౨ ॥ తత్రైకస్థంజగత్కృత్స్నం ప్రవశక్తమనేకధా । అపశ్యద్దేవదేవస్యశరీరేపాండవస్తదా॥ ౧౩ ॥ తతస్సవిస్తయావిష్టోహృష్టరోమాధ సంజయః । ప్రణవ్యసీరసాదేవంకృతాః జలిరభాషత॥ ౧౪ ॥ * అర్జునఉవాచ* పశ్యామిదేవాంస్తవదేవదేహేనర్వాంస్తథాభూకవిశేషసంఘాత్ । బ్రహ్మ

అమీశంకమలాసనసమృష్టింశ్చ సర్వాసురగాశ్చ దివ్యాక్ ॥ ౧౫ ॥ అనేకబా
హూదరవక్త్రినేత్రంపశ్యామిత్యాంసర్వతోసంతరూపం। నాంతంసమర్థం
సమనస్తవాదింపశ్యామిచ శ్వేత్వరవిశ్వరూప॥ ౧౬ ॥ కిరీటినంగడినంచక్రిణంచ
తేజోరాసింసర్వతోదీప్తిమంతం। పశ్యామిత్యాదుర్నిరీక్ష్యంసమంతాద్దీప్తా
సలార్కద్యుతిమప్రమేయం॥ ౧౭ ॥ త్వమక్షరంపరమంచేదతస్యంత్వమస్యచ
శ్వస్యపరనిధానం। త్వమవ్యయశ్శాశ్వతధర్మగోప్తాసనాతనస్త్యంపురుషో
మతోమే॥ ౧౮ ॥ అనాదిమధ్యాంతమనంతవీగ్యమనంతబాహుంశశిమూర్యనే
త్రం। పశ్యామిత్యాదీప్తహుతాశవక్త్రంస్పతేజసావిశ్వమిదస్తవంతం॥ ౧౯ ॥
ద్యావావృధివ్యోమంతరంహివ్యాప్తంస్వయైకేనదిశశ్చసర్వాః। దృష్ట్వా
ద్భుతంరూపముగ్రంతవేదంలోకత్రయంప్రవృత్తితంమహాత్మక॥ ౨౦ ॥ అమీ
హిత్యాసురసంఘావిశంతికేచిద్భీతాఃప్రాంజలయోగ్యుణంత। స్వస్తీత్యుక్తా
మహర్షీస్థిగ్ధసంఘాఃస్తవంతిత్యాంస్తుతిభిఃపుష్కలాభిః॥ ౨౧ ॥ రుద్రాదిత్యా
వసవోయచసాధ్యావిశ్వేశ్వినౌమరుతశ్చోష్ఠపాశ్చ। గంధర్వయత్యాసురసి
ద్ధసంఘావీక్షంతేత్వాంపిస్తీతాశ్చైవసర్వే॥ ౨౨ ॥ రూపంమహాత్రైబహువ
క్త్రినేత్రంమహాబాహూబహుబాహూరుపావం। బహూదరంబహుదం
ష్ట్రోకరాళందృష్ట్వాలోకాఃప్రవృత్తితాస్తథాహం॥ ౨౩ ॥ నభస్సప్తశంధీప్ర
మనేకవణంవ్యాత్తాననందీప్రవిశాలనేత్రం। దృష్ట్వాహిత్యాప్రవృత్తితాం
తరాత్పాదృతింసవిందామిశమంచవిష్టో॥ ౨౪ ॥ దంష్ట్రోకరాళానిచతేము
ఖానిదృష్ట్వైవకాలానలసన్నిభాని। దిశోనజానేపలభేదశర్వప్రసీదచేవేశజ
గన్నివాస॥ ౨౫ ॥ అమీసర్వేదృతరాష్ట్రస్యపుత్రాస్సర్వైస్సహైవావనిపాల
సంఘైఃభీష్టోద్రోహస్సృతపుత్రస్తథాసాసహస్త్వదీయైరపియోధమభ్యేః॥
౨౬ ॥ వక్త్రాగ్రితేత్వరమాణావిశంతిదంష్ట్రోకరాళానిభయానకాని। కేచి
ద్విలగ్నాదశనాంతరేషుసందృశ్యంతేచూర్ణతైరుత్తమాంగైః॥ ౨౭ ॥ యథా
నదీనాంబహవోంబువేగాస్సముద్రమేవాభిముఖాద్రవంతి। తథాతవామీసరో
లోకవీలావిశంతివక్త్రాగ్రిభిఃజ్వలంతి॥ ౨౮ ॥ యథాప్రదీప్తజ్వలనంపతంగ
విశంతినాశాయసమృద్ధవేగాః। తథైవనాశాయవిశంతిలోకాస్తవాపివక్త్రా
గ్రిపమృద్ధవేగాః॥ ౨౯ ॥ తేహ్యసేగ్రసమానస్సమంతాల్లోకాన్సమగ్రాత్

వదన్తైర్జ్వలచ్ఛిః । తెజోభిరాఘోర్వజగత్సమగ్రంభాసస్తవోగ్రాః ప్రతపం
తివిష్టో॥ ౩౦॥ ఆఖ్యాహిమేకోభవానుగ్రూపానమోస్తుతేదేవవరప్రసీద
విజ్ఞాతుమిచ్ఛామి భవంతమాద్యంసహిప్రజానామితవప్రవృత్తిం ॥ ౩౧॥
శ్రీభగవానువాచ.— కాలోష్ఠిలోకక్షయకృత్ప్రవృద్ధోలోకానమాహ
ర్తుముమిహప్రవృత్తః॥ ఋతేపితౄనభవిష్యంతిసర్వేయేవస్థితాఃప్రత్యసికేష
యోధాః॥ ౩౨॥ తస్మాత్త్వముద్విష్యయశోలభస్వజిత్యాశక్త్రూణాం భుంక్ష్యరా
జ్యంసమృద్ధం । మయైవైతేనహతాఃపూర్వమేవనిమిత్తమాశ్రంభవసవ్యసా
చిణ్ ॥ ౩౩॥ ద్రోణంచభీష్మంచజయద్రథంచకర్ణంతథాన్యాసపియోధవీరాణా
మయాహతాంస్తస్వంజహిమావ్యధిస్తాయుధ్యస్యశేతాసిరణేనపత్నాణ్ ॥
౩౪॥ సంజయఉవాచ.— ఏశచ్ఛ్రీత్వావచనంకేశవస్యకృతాంజలిర్దేవమా
నఃకిరీటి । నమస్కృత్యాభూయఏవాహకృష్ణంసగద్గదంభీతభీతఃప్రణమ్య॥
౩౫॥ స్థానేహృషీకేశతవప్రకీర్త్యాజగత్ప్రహృష్యత్యసురజ్యతేచ । రక్షాంసిభీ
తానిదిశోద్రవంతిసర్వేనమస్యంతిచసిద్ధసంఘాః॥ ౩౬॥ కస్మాచ్ఛ్రీతేననమేరణ్
మహాశక్తౌగరియసేబ్రహ్మణోప్యాదికైర్గ్రీఅనంతదేవేశజగన్నివాసత్వమ
క్షరంసదసత్తత్సరంయత్ ॥ ౩౭॥ త్వమాదిదేవఃపురుషఃపురాణస్త్యమస్యవి
శ్వస్యవరంసిధానం । వేత్తాసివేద్యంచవరంచధామత్వయాతతంవిశ్వమనంత
రూపం॥ ౩౮॥ వాయుర్యమోగ్నిర్వరుణశ్శకాంకఃప్రజాపతిస్తస్వంప్రపితామ
హశ్చ । నమోనమస్తేస్తుసహస్రకృత్వేపునశ్చభూయోపినమోనమస్తే॥ ౩౯॥
నమఃపురస్తాదభిష్యతస్తేనమోస్తుతేనర్వశేవసర్వం । అనంతవీర్యామితశక్ర
మస్తస్వంసర్వంసమాప్నోతితతోసిసర్వః॥ ౪౦॥ సఖేతిమత్వాప్రసభయదు
క్తంహేకృష్ణహేయాదవహేనఖేతి । అజానతామహిమానంతవేమంమయా
ప్రమాదాత్ప్రణయేనవాపి॥ ౪౧॥ యచ్ఛాపహాసార్థమసత్కృతోసివిహారి
శయ్యాసనభోజనేషు । ఏకోభవాప్యచ్యుతతత్సమక్షంతత్తామయేత్వామహ
మప్రమేయం॥ ౪౨॥ పితాసిలోకస్యచరాచరస్యశ్వమస్యపూజ్యశ్చగురుగ్గర్
యాణ్ । నత్వత్సమోస్త్యభ్యధికఃకతోన్యోలోకత్రయేవ్యప్రతిమప్రభావః
౪౩॥ తస్మాత్ప్రణమ్యప్రణేధాయకాయంప్రసాదయేత్వామహమిశమ
శ్యం । ఏతేవస్త్రస్యసఖేదసఖ్యుః । త్రియఃత్రియాయాహ్నసిదేవసంఘం॥ ౪౪॥

అదృష్టపూర్వం హృషితోస్సిద్ధృష్ట్యాభయేన చ ప్రవృత్తితం మనోమే తదేవమే
దర్శయ దేవరూపం సేదదేవేశజగన్నివాసం॥౪౫॥ కిరీటినంగదినంచక్రహస్త
మిచ్ఛామి త్వాండ్రస్తుమహంత ధైవ తేనైవరూపేణ చతుర్భుజేన సహస్రబా
హుభవవిశ్వమూర్తే॥౪౬॥ శ్రీభగవానువాచ. — మయా ప్రసన్నేన తవార్జు
నేదం రూపం పరందర్శితమాత్మయోగాత్ । తేజోమయం విశ్వమనంతమా
ద్యం యస్తే త్వదస్యేన దృష్టపూర్వం॥౪౭॥ సవేదయజ్ఞాధ్యయనైర్నదానై
ర్నచక్రియాభిర్నతపోభిర్నగైః । ఏవం రూపశ్శక్య అహంస్యలోకే ద్రష్టుం త్వ
దస్యేన కుర్నుప్రవీర॥౪౮॥ మాతేవ్యథా మాచవిమూఢభావో దృష్ట్యైరూపం
ఘోరమీదృజ్యమేదం । వ్యపేతభీఃప్రీతమనాః పునస్తస్వంతదేవమే రూపమిదం
ప్రవశ్య॥౪౯॥ సంజయ ఉవాచ. — ఇత్యర్జునం వాసుదేవస్తథోక్త్యా స్వకం రూ
పందర్శయా మాసభూయః । ఆశ్వాసయా మాసచభీతమేనం భూత్వా పునస్సా
వ్యవపుర్నహంతా॥౫౦॥ అర్జున ఉవాచ. — దృష్టే దం మానుషం రూపంతవ
సౌమ్యం బనార్దన । ఇదానీమస్మి సంవృతస్సచేతాః ప్రకృతింగతః ॥ ౫౧ ॥
శ్రీభగవానువాచ. — సుదుర్దర్శమిదం రూపం దృష్టవానసి యస్తమ । దేవా
అవ్యస్యరూపస్య నిత్యందర్శనకాంక్షిణః ॥ ౫౨ ॥ నాహం వేదైర్నతపసాన
దానేన చేజ్యయా । శక్య ఏవం విధో ద్రష్టుం దృష్టవానసి మాం యథా ॥ ౫౩ ॥
భక్త్యా త్వనస్య యాశక్య అహమేవం విధోర్జున । జ్ఞాతుం ద్రష్టుంచ తత్త్వేన ప్ర
వేష్టుంచ వరంతవ॥౫౪॥ మత్కర్మకృత్సత్పరమో మద్భక్తస్సంగవర్జితః । నిర్వై
రస్సర్వభూతేషు యస్స మామేతి పాండవ॥

xx

హరిః॥ ఓం తత్సద్విత్తీత్రీమహాభారతే-శతసహస్రికాయాం-సంహి
తాయాం-వయ్యసిక్యాం-శ్రీభీష్మపర్వణి-భగవద్గీతాసూప
నిషత్సు-బ్రహ్మవిద్యాయాం-యోగశాస్త్రే శ్రీకృష్ణార్జునసంవాదే.
విశ్వరూపసందర్శనయోగోనామ-ఏకాదశోధ్యాయః. *

—*— ద్వాదశోధ్యాయః. *—

అర్జున ఉవాచ. — ఏవం సతతం యుక్తాయే భక్తాస్తాన్వం పర్యుపాసతే । యే
చావ్యత్నరమవ్యక్తం తేషాం కేయోగవిత్తమాః ॥ ౧ ॥ శ్రీభగవానువాచ. —
మయ్యశేష్యమనోయేమాం నిత్యం యుక్తా ఉపాసతే । శ్రద్ధయా వరయోపేతా

స్తేమేయైకతమామతాః॥౨॥యేత్వత్తురమనిర్దేశ్యమవ్యక్తంపర్యపాసతేస
ర్వత్రగమచింత్యంచకూటస్థమచలంధ్రువం॥౩॥సన్నియమ్యేంద్రియగ్రామం
సర్వత్రసమబుద్ధయః॥ తేప్రాప్నువంతిమామేవసర్వభూతహితేరతాః॥౪॥
క్షణోధికతరస్తేషామవ్యక్తానక్తచేతసాం॥ అవ్యక్తాహిగతిర్దుఃఖండేహేవద్భి
రవాప్యతే॥౫॥ యేతుసర్వాణిక్వాణిమయిసన్యస్యమత్పరాః॥అనన్యేనైవ
యోగేనమాంధ్రాయంతఉపాసతే॥౬॥ తేషామహంసముద్ధర్తామృత్యుసం
సారసాగరాత్॥భవామినచిరాత్స్వార్థమయ్యావేసితచేతసాం॥౭॥మయ్యేవ
మనఆధత్సప్తమయిబుద్ధినివేశయ॥ నివసిష్యసిమయ్యేవఅతఃపర్థ్వంసనంశ
యః॥౮॥అథచిత్తంసమాధాతుంసకోష్ఠిమయిస్థిరం॥ అభ్యాసయోగేనత
తోమామిచ్ఛాప్రంధనంజయ॥౯॥అభ్యాసేవ్యసమర్థోసిమహర్నవరమోభవ॥
మదర్థమపిక్వార్థాణికుర్వత్సిద్ధిమవాప్స్యసి॥౧౦॥అథైతదవ్యతక్రోసికర్తుంమ
ధ్యోగమాశ్రితః॥సర్వకర్మఫలత్యాగంతతఃకురుయతాత్మవాత్॥౧౧॥ శ్రే
యోహిజ్ఞానమభ్యాసాత్తేజ్ఞానాత్థ్యానంవిశిష్యతే॥ధ్యానాత్కర్మఫలత్యాగ
స్త్వాగాచ్ఛంతిరసంతరం॥౧౨॥ అద్వేష్టాసర్వభూతానాంమైత్రఃకరుణవీ
చ॥ నిర్వమోనిరహంకారస్సమదుఃఖసుఖఃక్షమి॥౧౩॥సంతుప్త సతతంయో
గీయతాత్పాద్యధనిశ్చయః॥ మయ్యప్నితమనోబుద్ధిర్వృద్ధ్యక్తస్సమేప్రియః॥
౧౪॥ యస్మాన్నోద్విజతేలోకోలోకాన్నోద్విజతేచయః॥హర్షామగ్ధభయో
ద్వేగైర్దుక్తోయస్సచమేప్రియః॥౧౫॥అనపేక్ష శ్శుచిర్దక్షఉదాసీనోగతవ్య
ధః॥ సర్వారంభవరిత్యాగీయోమధ్యక్తస్సమేప్రియః॥౧౬॥ యోనహృష్య
తిసద్వేష్టిసశోచతినకాంక్షుతిశుభాశుభవరిత్యాగీభక్తిమాన్యస్సమేప్రియః
౧౭॥సమశ్యత్రౌచమిత్రేచతథామానావమానయోః॥ శీతోష్ణసుఖదుఃఖేషు
సమస్యంగవివర్జితః॥౧౮॥ తుల్యనిందాస్తుతిర్హానీసంతుష్టోయేనకేనచిత్॥అ
నికేతఃస్థిరమతిర్భక్తిమాన్మేప్రియోనరః॥౧౯॥ యేతుధర్మ్యాంశ్చృతమిదం
యథోక్తంపర్యపాసతే॥శ్రద్ధధానామత్పరమాభక్తాస్తేతీవమేప్రియాః॥౨౦॥

హరిః ఓంతత్సద్దితి శ్రీమహాభారతే - శతసహస్రికాయాంసంహి
తాయాం. వైయాసిక్యాం. శ్రీభీష్మపర్వణి- భగవద్గీతాసూపనిష

త్సుబ్రహ్మవిద్యాయాం - యోగశాస్త్రే శ్రీకృష్ణార్జున సంవాదే-
భగవద్భక్తియోగోనామ - ద్వాదశోధ్యాయః॥ *

—* త్రయోదశోధ్యాయః. *—

ఆర్జున॥ ప్రకృతిం పురుషం చైవ క్షేత్రం క్షేత్రజ్ఞమేవ చ॥ ఏతద్వేదితుమిచ్ఛామి జ్ఞా-
నం జ్ఞేయంచ కేశవ॥ శ్రీభగవా॥ ఇదం శరీరం కాంతేయ క్షేత్రమత్యభిధీయతే॥
ఏతద్యోవై తితం ప్రామా॥ క్షేత్రజ్ఞమితద్విధః॥ క్షేత్రజ్ఞంచాపి మాం విధిసర్వ-
క్షేత్రేషు భారత॥ క్షేత్రక్షేత్రజ్ఞయోజ్ఞానం యత్తద్జ్ఞానమతం మమ॥ ౨॥ త-
త్క్షేత్రం యచ్చ యాదృక్పయద్వికారియతశ్చ యత్॥ సచయోయత్ప్రభావశ్చ-
తశ్చ మాసేన మేశ్యమ॥ ౩॥ ఋషిభిర్భూమధాగీతంచందోభిర్వివిధైః పృథక్
బ్రహ్మసూత్రపదైశ్చైవ హేతుమద్భిర్వినిశ్చితైః॥ ౪॥ మహాభూతాన్యహం
కారోబుద్ధిరవ్యక్తమేవ చ॥ ఇంద్రియాణి దశైకంచ పంచచేంద్రియగోచరాః॥
౫॥ ఇచ్ఛాద్వేషస్సుఖం దుఃఖం సంఘాత శ్చేతనాధృతిః॥ ఏతత్క్షేత్రం సమాసేన స-
వికారముదాహృతం॥ ౬॥ అమానిత్యమదంభిత్యమహింసాత్మేతి రక్షవం॥
ఆచార్యోపాసనం శౌచం స్థైర్యమాత్మవినిగ్రహః॥ ౭॥ ఇంద్రియార్థేషు చైరా-
గ్రమనహంకారఏవ చ॥ జన్మమృత్యుజరావ్యాధిదుఃఖదోషానుదర్శనం॥ ౮॥
అసక్తిరసభివ్వంగం పుత్రదారాగృహపిషానిత్యంచ సమచిత్రత్వమిష్టానిష్టో-
చపత్తిషు॥ ౯॥ మయి చానన్యయోగేన భక్తిరవ్యభిచారిణీ॥ వివిక్తదేశసేవిత్య-
మరతిర్జనసంసదీ॥ ౧౦॥ అధ్యాత్మజ్ఞాననిత్యత్వంతత్యజ్ఞానాధచింతనం॥ ఏ-
తద్జ్ఞానమితప్రోక్తమజ్ఞానం యదతోన్యధా॥ ౧౧॥ జ్ఞేయం యత్తత్ప్రపత్యో-
మయజ్ఞానాత్వా మృతమశ్నుతే॥ అనాదిమత్పరం బ్రహ్మ న సత్తన్నానదుచ్యతే॥
౧౨॥ సర్వతఃపాణిపాదంతత్యర్వతోక్షిశిరోముఖం॥ సర్వతఃశ్రుతిమల్లోకేశ-
ర్వమావృశ్యోతిష్ఠతి॥ ౧౩॥ సర్వేంద్రియగుణాభానం సర్వేంద్రియవివర్జితం॥
అసక్తం సర్వభృచ్చైవ నిర్గుణం గుణభోక్తృచ॥ ౧౪॥ బహిరంతశ్చ భూతా-
నామ చరంచరమేవ చ॥ సూక్ష్మత్వాత్తదవిజ్ఞేయం దూరస్థంచాంతిరేవ తత్॥
౧౫॥ అవిభక్తంచ భూతేషు విభక్తమివ చ స్థితం॥ భూతభర్తృచతజ్ఞేయం గ్రసి-
ష్టుప్రభవిష్టుచ॥ ౧౬॥ జ్యోతిషామపితజ్జ్యోతిస్తమసః పరముచ్యతే॥ జ్ఞానం

జ్ఞేయంజ్ఞానగమ్యంహృదిసర్వస్యవిష్టితం॥౧౭॥ఇతిక్షేత్రంతదాజ్ఞానంజ్ఞేయం
చోక్తసమాసతః । మద్భక్తపతద్విజ్ఞాయమద్భావాయోపపద్యతే॥౧౮॥ ప్ర
కృతింపురుషంచైవవిధ్యనాదీడధావపివికారాంశ్చగుణాంశ్చైవవిద్ధిప్రకృ
తిసంభవాత్॥౧౯॥కార్యకరణ కర్తృత్వేహేతుఃప్రకృతిరుచ్యతే । పురుష
స్సుఖదుఃఖానాంభోక్త త్వేహేతురుచ్యతే ॥ ౨౦ ॥ పురుషఃప్రకృతిఃస్థాహి
భుక్తైప్రకృతిజాత్గుణాత్ । కారణంగుణసంగోస్యసదసద్యోనిజన్తసు॥౨౧॥
ఉపద్రష్టానుమంతాచభద్రాభోక్తామహేశ్వరః । పరమాత్మేతిచాప్యక్తోదే
హేస్త్విత్పురుషఃపరః॥౨౨॥యఏవంచేత్తిపురుషంప్రకృతంచగుణైస్సహ । స
ర్వథావర్తమానోపిసభూయోభిజాయతే ॥ ౨౩ ॥ ధ్యానేనాత్మనివశ్యంతి
కేచిదాత్మానమాత్మానా । అన్యేసాంభ్యేనయోగేనకర్మయోగేనచాపరే॥౨౪
అన్యేత్వేనమజానంతఃశ్రుత్వాన్యేభ్యఉపాసతే । తేపిచాతితరంత్యేవవ్యత్యం
శ్రుతపరాయణాః॥౨౫॥ యావత్సంజాయతేకించిత్యత్సంస్థావరజంగమం ।
క్షేత్రక్షేత్రజ్ఞసంయోగాత్తద్విధిభరతర్షభ॥ ౨౬ ॥ సమంసర్వేషుభూతేషుతి
త్వంతంపరమేశ్వరం । వినశ్యత్స్వవినశ్యంతంయఃపశ్యతినపశ్యతి॥౨౭॥సమం
పశ్యత్ హిసర్వత్రసమవస్థితమీశ్వరం । నహిసస్త్రాత్మనాత్మానంతతోయాతి
పరాంగతిం॥౨౮॥ ప్రకృత్యైవచకర్తాణిక్రియమాణానిసర్వశః । యఃప
శ్యతితదాత్మానమకర్తారంసపశ్యతి॥౨౯॥ యదాభూతపృథగ్భావమేకస్థమ
నుపశ్యతి । తతఏవచవిస్తారంబ్రహ్మసంపద్యతేతదా॥౩౦॥ అనాదిత్వాన్ని
గుణత్వాత్పరమాత్మా యమవ్యయః । శరీరస్థోపికాంతేయనకరోతినలిప్యతే॥
౩౧॥యథాసర్వగతంసాత్త్వైదాకాశంసోమ్యలిప్యతే । సర్వత్రావస్థితోదే
హేతథాత్మానోపలిప్యతే॥౩౨॥యథాప్రకాశయత్యేకఃకృత్సృజంతాంకమి
మంరవిః । క్షేత్రంక్షేత్రితథాకృత్సృజంతప్రకాశయతిభారత॥౩౩॥క్షేత్రక్షే
త్రజ్ఞయోరేవమంతరంజ్ఞాన చక్షుషా । భూతప్రకృతిమోక్షంచ ఏవిదు
ర్యాంతితేపరం॥

౩౪॥

హరిః ఓమ్॥ తత్సద్విత్శ్రీమహాభారతే - శతసహస్రికాయాం-
సంహితాయాం - వయ్యసిక్యాంశ్రీభిష్మవర్షణి- భగవద్గీతానా

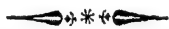
పనిషత్సుబ్రహ్మవిద్యాయాం-యోగకాస్త్రేశ్రీకృష్ణార్జునసంవాదే
క్షేత్రక్షేత్రజ్ఞవిభాగయోగోనామ-త్రయోదశోధ్యాయః॥ *

—* చతుర్దశోధ్యాయః. *—

—* శ్రీభగవానువాచ *— పరంభూయఃప్రవత్యోమిజ్ఞానానాం
జ్ఞానము త్రమంయద్జ్ఞాత్వామునయస్సర్వేపరాంసిద్ధిమిదోగతాః॥ ౧॥ ఇదం
జ్ఞానముపాశ్రిత్యమమసాధర్మ్యమాగతాః॥ సగ్గేపినోవజాయంతేప్రళయే
నవ్యధంతిచ॥౨॥మమయోనిర్మహద్భ్రష్మతస్త్రిక్షగర్భందధామ్యహం॥ సం
భవస్సర్వభూతానాంతతోభవతిభారత॥ ౩॥ సర్వయోనిషుకౌంతేయమూ
ర్తయస్సంభవంతియాః॥ తాసాంబ్రహ్మమహద్గోనిరహంబీజప్రదఃపితా॥
ర॥సత్త్వంరజస్తమఇతిగుణాఃప్రకృతినంభవాః॥ నిబత్నంతిమహాబాహుదే
హోదేహీనమవ్యయం॥౪॥ తత్రసత్త్వంనిర్మలత్వాత్ప్రకాశకమనామయం॥
సుఖసంగేనబద్ధాతిజ్ఞానసంగేనచానఘః॥౫॥ రజోరాగాత్మకంవిద్ధితృష్ణాసం
గసముద్భవం॥ తన్నిబద్ధాతికౌంతేయకర్మసంగేనదేహీనం॥౬॥తమస్తస్త్వ
జ్ఞానజంవిద్ధిమోహానంసర్వదేహీనాం॥ ప్రమాదాలస్యనిద్రాభీస్తన్నిబద్ధా
తిభారత॥౭॥సత్త్వంసుఖేనంజయతిరజఃకర్మణిభారత॥ జ్ఞానమావృత్యతుత
మఃప్రమాదేనంజయత్యత॥౮॥రజస్తమశ్చాభిభూయసత్త్వంభవతిభారత॥ ర
జస్సత్త్వంతమశ్చైవతమస్సత్త్వంరజస్తథా॥౧౦॥సర్వద్వా రేషుదేహేస్త్రిక్ష
ప్రకాశఉపజాయతే॥ జ్ఞానంయదాతదావిద్యాద్విషృద్ధంసత్త్వమిత్యత॥౧౦॥
లోభఃప్రవృత్తిరారంభఃకర్మణామశమస్సన్నిహః॥ రజస్యేతానిజాయంతేవి
షృద్ధేభరతర్షభ॥ ౧౨॥ అప్రకాశోప్రవృత్తిశ్చప్రమాదోమోహావచచ॥ త
మస్యేతానిజాయంతేవిషృద్ధేకురునందన॥ ౧౩॥ యదాసత్వేప్రవృద్ధేక్షప్రళ
యంయాతిదేహభృత్॥ తదోత్తమవిదాంలోకానమలాప్రతిపద్యతే॥౧౪॥
రజసీప్రళయంగత్వాకర్మసంగిషుజాయతే॥ తథాప్రలీనస్తమసిమూఢయో
నిషుజాయతే॥౧౫॥ కర్మణస్సుకృతస్యాహుస్సాత్వికంనిర్మలంఫలం॥ రజసస్త
ఫలందుఃఖమజ్ఞానంతమసఃఫలం॥౧౬॥సత్త్వాత్సంజాయతేజ్ఞానం॥రజసోలో

భవీషచ|ప్రమాదమోహహతమసోభవతోఽజ్ఞానమేవచ||౧౭||ఉద్ధృష్టంగచ్ఛం
తినత్వస్థామధ్యేతిష్ఠంతిగాజసాః | జఘన్యగుణవృత్తిస్థా అధోగచ్ఛంతితామ
సాః||౧౮|| నాన్యంగుణైభ్యఃకర్తారంయదాద్రష్టానువశ్యతి | గుణైభ్యశ్చ
వరంవేత్తిమద్భవంసోధిగచ్ఛతి||౧౯|| గుణానేతానతీత్యత్రీక్షదేహిదేహ
సముద్భవాః | జన్మమృత్యుజరాదుఃఖైర్విముక్తోఽమృతమశ్నతే|| ౨౦ ||
—*అర్జునఉవాచ*—కైర్లంగైస్త్రీక్షగుణానేతానతీతోభవతిప్రభోకిమా
చారఃకథంవైతాంస్త్రీక్షగుణానతివర్తతే||౨౧||*శ్రీభగవానువాచ*—
ప్రకాశంచప్రవృత్తంచమోహమేవచపాండవ| నశ్వస్థిసంప్రవృత్తానినని
వృత్తానికాంక్షతి||౨౨|| ఉదాసీనవదాసీనోగుణైర్వ్యోనవిచాల్యతే | గుణా
వర్తంత్యిజ్యేషయోవాత్మితనేంగతే|| ౨౩ || సమదుఃఖసుఖఃస్వస్థస్సమలో
ష్ఠాశ్చకాంచనః | తుల్యప్రియాప్రియోధీరస్తుల్యనిందాశ్చసంస్తుతిః|| ౨౪ ||
మానావమానయోస్తుల్యస్తుల్యోమితారివక్షయః | సర్వారంభవరిత్యాగీ
గుణాతీతస్సఉచ్యతే||౨౫||మాంచయోఽవ్యభిచారోభక్తియోగేనసేవతే|స
గుణాఃసమతీత్యైతాఃబ్రహ్మభూయాయకల్పతే||౨౬||బ్రహ్మణోహిప్రతి
ష్ఠాహమమృతస్యావ్యయస్యచ| శాశ్వతస్యచధర్మస్యసుఖస్యైకాంతికస్యచ||

హరిఃఓమ్-తత్సద్విత్తీశ్రీమహాభారతే-శతసహస్రీసంహితాయాం
వయ్యసిక్యాంశ్రీభీష్మపర్వణి-భగవద్గీతాసూపనిషత్సంబ్రహ్మవి
ద్యాయాం-యోగశాస్త్రే|శ్రీకృష్ణార్జునసంవాదే-గుణాత్రయవిభా
గయోగోనామ-చతుర్దశోధ్యాయః. ... *

—* పంచదశోధ్యాయః. *—

శ్రీభగవానువాచ*—ఉద్ధృష్టమూలమధశ్శాఖమశ్వత్థోచ్రపామూరవ్య
యం|ఛందాంసియస్యపక్షానియస్తంవేదసవేదవిత్||౧||అధశ్చోద్ధ్వంశప్ర
స్థతాస్తస్యశాఖాగుణప్రవృద్ధాఃషయప్రవాళాః| అధశ్చమూలాన్యసుసం
తతానికర్తానుబంధీనిషనుమ్యలోకే|| ౨ || నరూపమస్యేహతథోపలభ్యతే
నాంతోనచాదిర్నచసంప్రతిష్ఠా|అశ్వత్థమేనంసుమిరూఢమూలమసంగశస్త్రే
ణదృఢేనభిత్వా||౩|| తతఃపదంతత్పరిమారితవ్యరయస్త్రిక్షగతాననివర్తంతే

భూయః | తమేవచాద్యంపురుషంప్రపద్యేయతః | ప్రవృత్తిః ప్రసృతాపురాణే ||
 ౪ || నిర్వానమోహజితసంగదోషా అధ్యాత్మనిత్యా వినివృత్తశామాః |
 ద్వంద్వైర్విరిష్యమక్రాన్సుఖదుఃఖ సంజ్ఞేర్గచ్ఛంత్యమూఢా వదమవ్యయంతతే ||
 ౫ || సతద్భసయతేసుర్యోనశశాంకోనపావకః | యద్గత్వాననివర్తంతేత
 ద్దామవరమంమమ || ౬ || మమైవాంశోజీవలోకేజీవభూతస్సనాతనః | మనష్ష
 స్థానీంద్రియాణిప్రకృతిస్థానికర్షత || ౭ || శరీరం యదవాప్నోతియచ్ఛాస్త్ర్య
 తాక్రమితీశ్వరః | గృహీత్వైవతానిసంయతివాయగ్గంధానివాశయాత్ ||
 ౮ || శ్రోత్రంచక్షుఃస్పర్శనంచరసంఘ్రాణమేవచ | అధిష్ఠాయమనశ్చాయం
 విషయానువసేవతే || ౯ || ఉత్క్రామంతంస్థితంవాపిభున్జానంవాగుణాన్వితం
 విమూఢానానువశ్యంతివశ్యంతిజ్ఞానచక్షుషః || ౧౦ || యతంతోయోగినశ్చై
 నంవశ్యంతాత్మ్యవస్థితం | యతంతోవ్యకృతాత్మానోనై నంవశ్యంత్యచేత
 సః || ౧౧ || యదాదిత్యగతంతేజోజగద్భసయతేఖిలంయచ్ఛందఃసియచ్ఛా
 గ్నాతత్రేజోవిద్ధిమామకం || ౧౨ || గామావిశ్వచభూతానిధారయామ్యహ
 మోజనా | పుష్టామిచాషధీస్సర్వాసోమోభూత్వారసాత్మకః || ౧౩ || అహం
 వైశ్వానరోభూత్వాప్రాణినాం దేహమాశ్రితః | ప్రాణాపానసమాయు
 క్తః వచామ్యన్నంచతుర్విధం || ౧౪ || సర్వస్యచాహంహృదిసన్నివిష్టోమత్తః
 స్ప్రుతిజ్ఞానమపోహనంచ | వేదైశ్చసర్వైరహమేవవేద్యోవేదాంతకృద్యే
 దవిదేవచాహం || ౧౫ || ద్వావిమాపురుషేలోకేతురశ్చతురపవచ | తురస్స
 ర్వాణిభూతానికూటస్థోతురఉచ్యతే || ౧౬ || ఉత్తమఃపురుషస్తస్యస్యపరమా
 త్మేత్యదాహృతః | యోలోకప్రయమావిశ్వభిభర్త్యవ్యయకుశ్వరః || ౧౭ ||
 యస్తాత్మతరమతీతోహమతురాదపిచోత్తమః | అతోస్తిలోకేవేదేచప్రధితఃపు
 రుషోత్తమః || ౧౮ || యోమామేవమసంమూఢోజానాతిపురుషోత్తమం | ససర్వ
 విద్యజతిమాంసర్వభావేనభారత || ౧౯ || ఇతిగుహ్యతమంశాస్త్రమిదముక్తం
 మయానఘ | ఏతద్భుధ్వాబధిమాన్యాత్కృతకృత్యశ్చభారత || ౨౦

హరిఃపీమ- తన్నదితిశ్రీమహాభారతే- శతసహస్రికాయాం- సం
 హితాయాం- వయ్యాసిక్యాంశ్రీభీష్మపర్వణి- భగవద్గీతాసూపని
 షత్సుబ్రహ్మవిద్యాయాం- యోగశాస్త్రే శ్రీకృష్ణార్జునసంవాదే-
 పురాణపురుషోత్తమయోగోనామ- పంచదశోధ్యాయః. *

❖❖ పోడశో ధ్యాయః. ❖❖

శ్రీభగవానువాచ. — అభయంసత్త్వసంశుద్ధిజ్ఞానయోగవ్యవస్థితః |
దానందమశ్చ యజ్ఞశ్చ స్వాధ్యాయస్తపఆర్జవం || ౧ || అహింసాసత్యమక్రోధ
స్త్రియాశ్శాంతిరపైశునం | దయాభూతేష్వలోల త్వంమార్దవం హిరణ్మయ
లం || ౨ || తేజఃతుమాధ్యుతిశ్శాచమద్రోహూనాతిమానితా | భవంతినంపదంధై
వీమభిజాతస్య భారతం || ౩ || దంభోదర్శోభిమానశ్చక్రోధఃపారుష్యమేవచ | అ
జ్ఞానంచాభిజాతస్య పార్థసంపదమాసురీం || ౪ || ధైవీసంపద్విమోక్షాయని
బంధా యాసురీమతా | మాశుచస్సంపదంధై వీమభిజాతోసిపాండవ || ౫ ||
ద్వౌభూతసర్గాలోకేస్త్విదైవఆసురవీచచ | ధైవోవిస్తరసఃప్రోక్షఆసురం
పార్థమేశ్వణం || ౬ || ప్రవృత్తిచనివృత్తిచజనానవిదురాసురాః | నశౌచంనాపి
చాచారోనసత్యం తేషువిద్యతే || ౭ || అసత్యమప్రతిఘ్నం తేజగదాచురనీశ్వరం |
అవరస్పరసంభూతంకిమన్యజ్ఞామమైతుకం || ౮ || ఏతాందృష్టిమవప్తభ్యనప్తా
త్తానోల్పబుద్ధయః | ప్రభవంతు్యగ్రకర్తృణఃక్షయాయజగతో౭శుభాః || ౯ ||
కామమాశ్రిత్యదుష్కృతందంభమానమదాన్వితాః | మోహాద్భ్రమీత్వాస
ర్ద్రాహిణీప్రవర్తంతేశుచిప్రతాః || ౧౦ || చింతామపరిమేయాంచప్రళయాం
తాముపశ్రితాఃకామోపభోగవరమావితావదితస్త్రితాః || ౧౧ || ఆశాపాశ
శ్చతైర్బదాఃకామక్రోధపరాయణాః | ఈహంతేకామభోగార్థమన్యాయేనా
ర్థసంచయా || ౧౨ || ఇదమధ్యమయాలబ్ధమిమంప్రాప్స్యేమనోరథంఇదమస్త్రీ
దమపిమేభవివృతిపునర్ధనం || ౧౩ || అసౌమయాహతశ్శత్రుర్ననిష్కేచావరాన
పిశున్వరోహమహంభోగీసిద్ధోహంబలవాన్సుఖీ || ౧౪ || ఆధోభీజనవానస్త్రీ
కోన్యోస్తినదృశోమయాయత్యేదాస్యామిమోదివ్యతిశ్యజ్ఞానవిమోహితాః
౧౫ || అనేకచిత్తవిభ్రాంతామోహజాలసమావృతాః | ప్రసక్తాఃకామభోగే
షువతంతినరకైశుచౌ || ఆత్మసంభావితాఃస్సద్భాధనమానమదాన్వితాః |
యజంతేనామయజ్ఞైస్తేదంభేనావిధిపూర్వకం || ౧౬ || అహంకారంబలంద
ర్పంకామంక్రోధంచసంశ్రితాః | మామాత్మవరదేహేమప్రవద్విషంతోభ్య
సూయకాః || ౧౭ || తానహంద్విషతః శ్రూరానంసారేషునరాధమా || ౧౮ ||
పామ్యజగ్రమశుభానాసురీష్వేవయోనిషు || ౧౯ || ఆసురీయోనిమాపన్నా

౧౭ శ్రీగీతోపనిషది-సత్రద్ధాత్రయవిభాగయోగః.

మూఢాజన్మ నిజన్మని। మామప్రాప్త్యైవకాంతేయతతోయాంత్యధమాంగ
తి॥ ౧౦ ॥ త్రివిధంసరకస్యైతద్వారంనాశనమాత్మనః। కామఃక్రోధస్తదా
లోభస్తస్మాదేతత్త్రయంత్యజ॥ ౧౧ ॥ ఏతైర్వియక్తఃకాంతేయతమోద్వా
రైస్త్రైభిర్మరః। ఆచరత్యానంశ్రేయస్తతోయాతిపరాంగతి॥ ౧౨ ॥ య
శ్చాస్త్రవిధిముత్సృజ్యవర్తతేకామకారతః। ననసిద్ధిమవాప్నోతినసుఖంనవ
రాంగతి॥ ౧౩ ॥ తస్మాచ్ఛాస్త్రంప్రమాణంతేకార్యకార్యవృత్తితాజ్ఞా
త్వాశాస్త్రవిధానోక్తంకర్మకర్తృమహర్హసి॥ ౧౪

హరిః॥ ఓం తత్సదీతిశ్రీమహాభారతే-శతసహస్రికాయాం-సంహి
తాయాం-వయ్యసీక్యాం-శ్రీభీష్మవర్షణి-భగవద్గీతాసూప
నిషత్సు-బ్రహ్మవిద్యాయాం-యోగశాస్త్రే శ్రీకృష్ణార్జునసంవాదే-
దైవాసురసంపద్విభాగయోగోనామ-షోడశోధ్యాయః. *

—***—
—*— సప్తదశోధ్యాయః. *—

అర్జునఉవాచ.— యేశాస్త్రవిధిముత్సృజ్య యజంతే శ్రద్ధయాన్వి
తాః। తేషాంనిష్ఠాతుకాక్యష్టసత్వమాహూరజస్తమః॥ ౧ ॥ శ్రీభగవాను
వాచ.— త్రివిధాభవతిశ్రద్ధాదేహీనాంసాస్వభావజా। సాత్వికీరాజసీచై
వతామసీతేతతాంశృణు॥ ౧ ॥ సత్త్వానురూపాసర్వస్యశ్రద్ధాభవతిభారత్తు
శ్రద్ధామయోయంపురుషోయోయచ్ఛ్రద్ధస్సఏవసః॥ ౩ ॥ యజంతేసాన్వి
కాదేవాక్యక్షురక్షాంసిరాజసాః। ప్రేతాఃపూతగణాంశ్చాన్యేయజం
తేతామసాజనాః॥ ౪ ॥ అశాస్త్రవిహితం ఘోరంతప్యస్తేయేతపోజనాః। దం
భాహంకారసంయుక్తాఃకామరాగబలాన్వితాః॥ ౫ ॥ కర్మయంతశ్శరీరస్థం
ఘాతగ్రామమచేతసః। మాంచైవాం శశ్వరీరస్థంతావిద్ధాన్సురనిశ్చ
యా॥ ౬ ॥ ఆహరస్తప్తపిన్వస్యత్రవిధోభవఃప్రియః। యజ్ఞస్తపస్తథాదా
నంతేషాంభేదమమంశృణు॥ ౭ ॥ ఆయుస్సత్వబలారోగ్యసుఖప్రీతివివర్ధనాః।
రస్యాస్మిద్ధాస్థిరాహృద్యాఆహారాస్సాన్వికప్రియాః॥ ౮ ॥ కల్వాన్యులవణా
త్కృష్ణతిక్తరూక్షవిదాహినః। ఆహారాజనస్యేష్టాదుఃఖశోకామయప్ర
దాః॥ ౯ ॥ యాతయామంగతరసంపూతిపర్యపితంచయత్। ఉచ్ఛిష్టమపిచా

మేధ్యంభాజనంతామసప్రియం॥౧౦॥ అఫలాకాంక్షీభిర్యజ్ఞోవిధిదృష్టోయ
 ఇజ్యతే॥యష్టవ్యమేవేతిమనస్సమాధాయససాత్వికః॥౧౧॥ అభిసంధాయ
 తుఫలందంభార్థమపిచైవయత్॥ ఇజ్యతేభరతశ్రేష్ఠతంయజ్ఞంవిద్ధిరాజనం॥
 ౧౨॥విధిహీనమస్సప్తాన్నంమంత్రహీనమదక్షిణం॥ స్రద్ధావిరహితంయజ్ఞం
 తామసంపరిచక్షుతే॥౧౩॥ దేవద్విజగురుప్రాజ్ఞపూజనంశౌచమార్జవం
 బ్రహ్మచర్యమహింసాచశారీరంతపడవ్యతే॥౧౪॥ అనుద్యేగకరంవాక్యం
 సత్యంప్రియహితంచయత్॥ స్వాధ్యాయాభ్యాసనంచైవవాఙ్మయంతపడ
 చ్యతే॥౧౫॥మనఃప్రసాదసౌమ్యత్వంమానమాత్మవినిగ్రహః॥ భావసంశు
 ద్ధిరిత్యేతత్తపోమానసముచ్యతే॥౧౬॥ శ్రద్ధయాపరయాతప్తంతపస్తత్త్రి
 విధంనరైః॥అఫలాకాంక్షీభిర్యజ్ఞైస్సాత్వికంపరిచక్షుతే॥౧౭॥ సత్కూర
 మానపూజార్థంతపోదంభేనచైవయత్॥ క్రియతేతపాప్రోక్తంరాజనంచ
 లమద్రువం॥౧౮॥ మూఢగ్రాహేణాత్మనోయత్ప్రీడయాక్రియతేతపః॥ పర
 స్యోత్సాదసార్థంవాతత్రామసముదాహృతం॥౧౯॥ దాతవ్యమితియద్దానం
 దీయతేనువకారిణే॥ దేశేకాలేచపాత్రేవతద్దానంసాత్వికంస్తృతం॥౨౦॥
 యత్ప్రవత్యవకారార్థంఫలముద్దిశ్యవాపునః॥ దీయతేచపరిక్లిష్టంతద్రాజస
 ముదాహృతం॥౨౧॥అదేశకాలేయద్దానమపాత్రేభ్యశ్చదీయతే॥ అసత్యై
 తమవజ్ఞాతంతత్రామసముదాహృతం॥౨౨॥ ఓంతత్సదితినిర్దేశోబ్రహ్మణ
 స్త్రివిధఃస్తృతం॥బ్రాహ్మణాస్తేనవేదాశ్చయజ్ఞాశ్చవిహితాఃపురా॥౨౩॥
 తస్మాదోమిత్యదాహృత్యయజ్ఞదానతపఃక్రియాః॥ ప్రవర్తంతేవిధానోక్తా
 స్సతతంబ్రహ్మవాదిసాం॥౨౪॥ తదిశ్యనభిసంధాయఫలంయజ్ఞతపఃక్రి
 యాః॥ దానక్రియాశ్చవివిధాఃక్రియంతేమోక్షకాంక్షిభిః॥౨౫॥ సద్భావే
 సాధుభావేచసదిత్యేతత్ప్రియజ్యతే॥ ప్రశస్తేకర్మణితథానచ్ఛబ్దఃపార్థ
 యజ్యతే॥౨౬॥ యజ్ఞేతవసిరానేచస్థిస్సదిచోచ్యతే॥ కర్మచైవతదర్థ
 యంసదిత్యేవాభిధీయతే॥౨౭॥ అశ్రద్ధయాహుతందత్తంతపస్తప్తంకృతం
 చయత్॥అసదిత్యుచ్యతేపార్థనచతత్ప్రేత్యనోఽపహ॥

✽

౨౮॥

హరిఃఓమ్ - తత్సదితిశ్రీమహాభారతే-శతసహస్రికాయాంసంహి

తాయాం-వయ్యాసిక్యాంశ్రీభీష్మచర్వణి-భగవద్గీతాసూపనిషత్సు

బ్రహ్మవిద్యాయాం- యోగశాస్త్రే శ్రీకృష్ణార్జునసంవాదే-శ్రద్ధా
త్రయవిభాగయోగోనామ - సప్తదశోధ్యాయః.

❖ ❖ ❖ అష్టాదశోధ్యాయః. ❖ ❖ ❖

—*అర్జునఉవాచ.*—సన్నాహసస్యమహాబాహూతత్త్వమిచ్ఛామి
వెదితుం త్యాగస్యచమృషీకేశపృథక్కేణిమాదన ॥ ౧ ॥ —*శ్రీభగవాను
వాచ.*—కామాన్యాంకర్తృణాంన్యాసం సన్యాసం కవయోవిదుః సర్వకర్తృ
ఫలత్యాగం ప్రాహుస్త్యాగం విచక్షణాః ॥ ౨ ॥ త్యాజ్యం దోషవదిత్యేకకర్తృ
ప్రాహుర్ననీషిణః యజ్ఞదానతపఃకర్తృనత్యాజ్యమితిచావరే ॥ ౩ ॥ నిశ్చయం
శృణుమేతత్రత్యాగేభరతసత్తమ । త్యాగోహిపురుషవ్యాఘ్రుత్రివిధస్సం
ప్రకీర్తితః ॥ ౪ ॥ యజ్ఞదానతపఃకర్తృనత్యాజ్యం కార్యమేవతత్ । యజ్ఞోదా
నంతపశ్చైవపావనానినీషిణామ్ ॥ ౫ ॥ ఏతాన్యపితుకర్తృణిసంగంత్యక్తాః
ఫలానిచ । కర్తృవ్యానీతిమేపార్థనిశ్చితమతముత్తమం ॥ ౬ ॥ నియతస్యతుసన్యా
సః కర్తృణోనోపపద్యతే । మోహశస్యవరిత్యాగస్తామసః వరికీర్తితః ॥ ౭ ॥
దుఃఖమిత్యేవయత్కర్తృకాయక్లేశభయాత్యజేత్ । సకృత్వా రాజసంత్యా
గంనైవత్యాగఫలంభజేత్ ॥ ౮ ॥ కార్యమిత్యేవయత్కర్తృనియతంక్రియతేర్జ
నః సంగంత్యక్తాఃఫలంచైవసత్యాగస్సాత్వికోమతః ॥ ౯ ॥ నద్వేష్ట్యకుశల
కర్తృకుశలేనానుషజ్జతే । త్యాగిసత్వసమావిష్టోమేధావీచిన్నసంశయః ॥ ౧౦ ॥
సహిదేహభృతాసక్యంత్యక్తుంకర్తృణ్యశేషతః । యస్తుకర్తృఫలత్యాగీసతా
గీత్యభిధీయతే ॥ ౧౧ ॥ అనిష్టమిష్టమిశ్రంచత్రివిధంకర్తృణఃఫలమ్ । భవతే
త్యాగిసాంప్రేత్యనతుసన్యాసిసాంక్షిచిత్ ॥ ౧౨ ॥ పంచైతానిమహాబాహు
కారణానినిబోధమే । సాంఖ్యేకృతాంతేప్రోక్తానినిర్ధయేసర్వకర్తృణాం ॥ ౧౩ ॥
అధిష్టానంతధాకర్తాకరణంచప్రధగ్విధం । వివిధాచప్యథాచేష్టాదైవం
వాత్రపంచమం ॥ ౧౪ ॥ శరీరవాఙ్మనోభిర్యత్కర్తృప్రారభతేనరః । న్యాన్య
వావిపరీతంచావంచైతేతస్యహేతవః ॥ ౧౫ ॥ తత్రైవసంతికర్తారవ
త్తానంకేవలంతుయః । వశ్యత్యకృతబుద్ధిత్వాన్నసవశ్యతిదుర్మతిః ॥ ౧౬ ॥
స్యనాహంకృతోబావోబుద్ధిర్యస్యనలిప్యతే । హత్వాపిసంభ్రమాత్కాకా

హంతనః బధ్యతే॥౧౭॥ జ్ఞానంజ్ఞేయంపరిజ్ఞాతాత్రివిధాకర్మచోదనా । కరణంకర్మకరేతిత్రివిధఃకర్మసంగ్రహః॥౧౮॥ జ్ఞానంకర్మచకర్తాచత్రిధైవగుణభేదతః । ప్రోచ్యతేగుణసంఖ్యానేయథావచ్ఛ్రుతాశ్చపి॥౧౯॥ సర్వభూతేషుయేనైకంభావమవ్యయమీక్షతే । అవిభక్తంవిభక్తేషుతద్దానంవిధిసాత్వికం॥౨౦॥ పృథక్త్వేనతయద్దానంనానాభావాత్పృథగ్విధాత్ । వేత్తినర్హేషుభూతేషుతద్దానంవిధిరాజసం॥౨౧॥ యత్తుకృత్సవదేశస్త్రికాకార్యేసక్తమప్రాతుకం । అతత్సార్థవదల్పంచతత్రామసముదాహృతం॥౨౨॥ నియతంసంగరహితమరాగద్వేషతఃకృతం । అఫలప్రేప్సనాకర్మయత్తత్సాత్వికముచ్యతే॥౨౩॥ యత్తుకామేప్సనాకర్మసాహంకారేణవాపునః । క్రియతేబహుళాయాసం తద్రాజసముదాహృతం॥౨౪॥ అనుబంధంతయంహింసామనసేత్వచపారుషం । మోహదారభ్యతేకర్మతత్రామసముదాహృతం॥౨౫॥ ముక్తసంగోనహంవాదీభృత్య త్సహసమన్వితః । సిద్ధ్యసిద్ధోర్విర్నిర్వికారఃకర్తాసాత్వికఉచ్యతే॥౨౬॥ రాగీకర్మఫలప్రేప్సర్లుబ్ధోహింసాత్మకోఽశుచిః । హర్షశోకాన్వితఃకర్తారాజసఃపరికీర్తితః॥౨౭॥ అయుక్తఃప్రాకృతఃస్తబ్ధశ్శతోనైకృతికోలసః । విషాదీదీర్ఘసూత్రీచకర్తాతామసఉచ్యతే॥౨౮॥ బుద్ధేర్భేదంధృతేనైచగుణతస్త్రివిధంశృణు । ప్రోచ్యమానమశేషేణపృథక్త్వేనధనంజయ॥౨౯॥ ప్రవృత్తించనివృత్తించకార్యాకార్యేభయాభయే । బంధంమోక్షంచయావేత్తిబుద్ధిస్సాపార్థసాత్వికీ॥౩౦॥ యయాధర్మమధర్మంచకార్యంచాకార్యమేవచ । అయథావత్ప్రజానాతిబుద్ధిస్సాపార్థరాజసీ॥౩౧॥ అధర్మంధర్మమితియామస్యతేతమసావృతా । సర్వార్థాన్వివరితాంశ్చబుద్ధిస్సాపార్థతామసీ॥౩౨॥ ధృత్యానుయాధారయతేమసఃప్రాణేంద్రియక్రియాః । యోగేనావ్యభిచారిణ్యాధృతిస్సాపార్థసాత్వికీ॥౩౩॥ యయాతుధర్మకామార్థాన్ ధృత్యాధారయతేర్జున । ప్రసంగేనఫలాకాంక్షీధృతిస్సాపార్థరాజసీ॥౩౪॥ యయాస్వప్నంభయంశోకంవిషాదంమదమేవచ । నవిమంచతిదుర్మేధాధృతిస్సాపార్థతామసీ॥౩౫॥ సుఖంత్యిదానింత్రివిధంశృణుమేధరత్నధ । అభ్యాసాద్రమతేయత్ర దుఃఖాంతంచ నిగచ్ఛతి॥

౩౬॥ యత్తదగ్రే విషమివ పరిణామేఽమృతోపమం । తత్సుఖం సాక్షికం ప్రో
క్తమాత్మబుద్ధిప్రసాదజం॥ ౩౭॥ విషయేంద్రియసంయోగాద్యత్తదగ్రేఽమృ
తోపమం । పరిణామే విషమివ తత్సుఖం రాజసంస్పృతం॥ ౩౮॥ యదగ్రేచాను
బంధేచసుఖం మోహనమాత్మనః । నిద్రాలస్యప్రమాదోద్ధృతతామసము
దాహృతం॥ ౩౯॥ సతదస్తి పృథివ్యాం వాదివిజేవేషు వాపునః । సత్త్వం ప్రకృతి
జైర్ముక్తం యదేభిస్సాన్యత్త్రిభిర్గుణైః॥ ౪౦॥ బ్రాహ్మణక్షత్రియవిశాంశూ
ద్రాణాంచ పరంతప । కర్మాణిప్రవిభక్తాని స్వభావప్రభవైర్గుణైః॥ ౪౧॥
శమోదమస్తవశ్చాచంక్షాంతిరాజ్ఞవమేవచ । జ్ఞానం విజ్ఞానమాస్తి క్యం బ్రా
హ్మంకర్మస్వభావజం॥ ౪౨॥ శౌర్యంతేజోధృతిర్దాత్యం యథేచాప్యవలా
యనం । దానమీశ్వరభావశ్చ తాత్రంకర్మస్వభావజం॥ ౪౩॥ కృషిగారక్ష
వాణిజ్యంవై శ్యంకర్మస్వభావజం । పరిచర్యాత్మకంకర్మశూద్రస్యాపి స్వభా
వజం॥ ౪౪॥ స్వేస్వేకర్మణ్యభిరతస్సంసిద్ధిం లభతేనరః । స్వకర్మనిరతస్సిద్ధిం
యథావిందతి తచ్చృణం॥ ౪౫॥ యతఃప్రవృత్తిరృభృతానాం యేన సర్వవిదం
తతః । స్వకర్మణా తమభ్యర్చ్య సిద్ధిం విందతి మానవః॥ ౪౬॥ శ్రేయాన్మ
ధగ్తోవిగుణః పరధర్మాత్సన్వసత్పితౄత్ । స్వభావనియతంకర్మ కుర్వన్నాప్నో
తికిల్బిషం॥ ౪౭॥ సహజంకర్మకాంతేయసదోషమపినత్యజేత్ । సర్వార
భాహిదోషేణధూమేనాగ్నిరివావృతాః॥ ౪౮॥ అసక్తబుద్ధిస్సర్వత్రజిత
త్వావిగతస్పృహః । నైష్కర్మ్యసిద్ధిం పరమాంసన్యాసేనాధిగచ్ఛతి॥ ౪౯॥
సిద్ధిం ప్రాప్తోయథాబ్రహ్మతథాప్నోతినిబోధమే । సమాసేనైవ కాంతేయ
ష్టాజ్ఞానస్యయావరా॥ ౫౦॥ బుద్ధ్యావిశుద్ధయా యక్రోధృత్యాత్మానం నిం
వ్యవ । శబ్దార్చివిషయాంస్త్యక్తావరాగద్వేషావృదస్యచ॥ ౫౧॥ వివిక్త
వీలఘ్నశీయతవాక్కాయమానసః । ధ్యానయోగవరోనిత్యంవై రాగ్యం
ముపాశ్రితః॥ ౫౨॥ అహంకారంబలందర్శంకామంక్రోధంపరిగ్రహం । విః
చ్యున్న్యమశ్శాంతోబ్రహ్మభూయాయకల్పతే॥ ౫౩॥ బ్రహ్మభూతఃప్రసన్న
త్వానశోచతి నకాంక్షతి । సమస్సర్వేషుభూతేషు మద్భక్తిం లభతే పరా
५౪॥ భక్త్యామామభిజానాతియావాన్యశ్చాస్తి తత్సతః । తతోమాంత
తోజ్ఞాత్వాచిశతేతదనంతరం॥ ౫౫॥ సర్వకర్మాణ్యపినదాకుర్వాణోమదః

పాత్రయః! మత్ప్రసాదాదవాహ్నితశాశ్వతంపదమవ్యయం॥౫౬॥ చేతసా
సర్వకర్తాణిమయినన్యన్యమత్పరః। బుద్ధియోగముపాశ్రిత్యమచ్చిత్తస్సతతం
భవ॥౫౭॥ మచ్చిత్తస్సర్వదుర్గాణిమత్ప్రసాదాతరిష్యసి। అధచేత్త్వమ
హంకారాన్నశ్రోష్యసివినంత్యసి॥౫౮॥ యదహంకారమాశ్రిత్యనయో
త్యత్సత్తిమస్యసే। మిధైవవ్యవసాయస్తేవకృతిస్తాన్వనియోత్యతి॥౫౯॥
స్వభావజేనకాంతేయనిబద్ధస్సేవనకర్తృణా। కర్తుంనేచ్ఛసియన్తోహాత్మకరి
ష్యస్యవశోపితత్॥౬౦॥ ఈశ్వఃస్సర్వభూతానాంహృద్దేజ్జనతిష్ఠతిభ్రా
మయఃసర్వభూతానియంత్రారూఢానిమాణయా॥౬౧॥ తమేవశరణం
గచ్ఛసర్వభావేనభారత। తత్ప్రసాదాత్ప్రరాంతాంతింస్థానప్రాప్యసి
శాశ్వతం॥౬౨॥ ఇతితేజ్ఞానమాఖ్యాతంగుహ్యద్గుహ్యతరంపయః। విమ
త్యైతదశేషేణయథేచ్ఛసితథాకురు॥౬౩॥ సర్వగుహ్యతమంభూయశ్య
ణమేవరమంపచః। విష్ణోసిమేద్బద్ధమితతతోఽత్యైమి తేహితం॥౬౪॥ మ
న్ననాభవమద్భక్తోమద్యాజీమాంసమస్కరు। మామేవైష్యసిసత్యంతేవ్రతి
జానేప్రియోసిమే॥౬౫॥ సర్వధర్మైఃపరిత్యజ్యమామేకంశరణంప్రజ। అ
హంత్యాసర్వపాపేభ్యామోక్షయిష్యామిమానుచః॥౬౬॥ ఇదంతేనాతప
స్కాయనాభక్తాయకదాచన। నచాశుశ్రూషవేవాచ్యంనచమాంయోఽభ్య
సూయతి॥౬౭॥ య ఇదంపరమంగుహ్యంమద్భక్తేష్యభిధాన్యతి। భక్తిమయి
పరాంకృత్వామామేవైష్యశ్యసంశయః॥౬౮॥ నచతస్మాన్ననుష్యేషుకచ్చి
స్తేప్రియకృతమః। భవితానచమేతస్మాదన్యఃప్రియతరోభువి॥౬౯॥ అ
ధ్యైష్యతేచయజిమంధర్మ్యంసంవాదమావయోః। జ్ఞానయజ్ఞేనతేనాహమి
ష్టస్సాన్యమితిమేమతి॥౭౦॥ శ్రద్ధావాసససూయశ్యశృణుయాదపియోనరః
సోపిముక్తశ్శుభాలోకాలోపాప్నుయాత్పుణ్యకర్మణాం॥౭౧॥ కచ్చిచే
తచ్ఛ్చ్రితంపార్థత్యయైకాగ్రేణచేతసా। కచ్చిదజ్ఞానసంమోహఃప్రణవస్తే
ధనంజయ॥౭౨॥ —*అర్జునఉవాచ*—నష్టోమోహస్త్యుత్తిగ్లభ్యాత్తవప్ర
సాదాన్తయాచ్యుత! శ్రితోస్తేగతసంశేహఃకరిష్యేవచనంతవ॥౭౩॥ సంజయ
ఉవాచ*—ఇత్యహంవాసుదేవస్యపార్థస్యదమహస్త్యనః। సంవాదమమ

౨౭౨ శ్రీగీతోపనిషద్. అ. మోక్షోపదేశయోగః.

శ్రావమద్భుతం రోమహర్షణం॥ ౭౪॥ వ్యాసప్రసాదాచ్చుగ్రహనేతస్సహ
మహంవరం । యోగంయోగేశ్వరాత్కృష్టాత్సాక్షాత్కథయతస్వయం
౭౫॥ రాజఃసంస్త్వత్యసంస్త్వత్యసంవాదమిమమద్భుతం । కేశవార్జు
యోఃపుణ్యంహృష్యామిచముహుర్ముహుః॥ ౭౬॥ తచ్చసంస్త్వత్యసంస్త్వ
త్యరూపమత్యద్భుతంహరేః । విస్తయోమేమహారాజఃహృష్యామిచపునః
౭౭॥ యత్రయోగేశ్వరఃకృష్ణోయత్రపార్థోధనుర్ధరః । తత్రశ్రీర్విజయో
భూతిధ్రువవాసీతిర్మతిర్మనః॥ ౭౮

హరిఃఓమ్॥ తత్సదితి శ్రీమహాభారతే శతసహస్రికాయాం- సం
హితాయాం- వయ్యసిక్యాంశ్రీభీష్మపర్వణి - భగవద్గీతాసూపని
షత్సంబ్రహ్మవిద్యాయాం- యోగశాస్త్రే శ్రీకృష్ణార్జున-సంవాదే-స
ర్వోపనిషద్గ్రంథపాదకమోక్షయోగోనామఅష్టాదశోధ్యాయః.

శ్రీకృష్ణార్జునస్తు.

శ్రీ భ గ వ ద్గీ తా స మ్రా త్ .

